
A JÁRLÓ KALAPÁCSOS SÁRKÁNY TORKÁBAN.
KRUPA SÁNDOR O.F.M.
HK

„Talpra, Kína, talpra, ki nem tűröd a zsarnokságot!" A Mennyei Birodalomban százmilliók torkán zeng himnuszuk Szun Jat-szen, az első köztársasági elnök óta napjainkig. Mégis egyetlen nép se zuhant oly mélyre a „szolgaságban", mint Kína. *Napjuk, Mao Ce-tung, holdjuk, Csu En-laj acélöklükkel vágják ketté a pávatollas sárkánytrónszék országát. Gólem lábukkal eltiporják Csang Kaj-seket, Ázsia Napóleonját, hogy a kommunizmusuk kényszerzubbonyába gyűrhessék a világ legnagyobb államát. Kelet rájuk tört tankcsordáját szinte puszta vállukkal próbálják visszatartani, hogy aztán a nemzet úgy essék egymás torkának, mintha mindenki dögkeselyű lenne!* Gigászi küzdelem ez, olyan tragédia, melyet csak a pokolban írhattak meg.

Új, vörös vezéreik ígérik a bőség szaruját — hozzák az éhhalált. Demokráciát írnak zászlajukra — de zsarnokságot raknak a kuli Kína nyakára. *Nádfedeles viskóik közül kiebrudalják legnagyobb jótevőjüket, Moszkvát, s leggyűlöltebbként kezelik Amerikát. Bambuszfüggönyt vonnak a birodalom köré, hogy pokoli álmukat zavartalanul megvalósíthassák. Nyögnek a kulik, hangoskodnak a propagandisták. A hóhér mosolyogva döfi le áldozatát, a gyerek így viszi halálba apját, anyját, a szegény pedig volt kenyéradó gazdáját. Condrába bújtatják a gazdagot, de a szegény nem kapja meg a bíborpalástját. Hatvan millió masírozik a sírba,*

ötszázmillió pedig a kommunizmus zsarnokságába... Isteneik szemünk előtt hullnak porba, Konfucius, Lao Ce s bölcseik egész sorának szobra törik darabokra. Lezuhan a templomok keresztje, ég a Biblia, raktár lesz a pagoda! *Milliók törik át a bambuszfüggönyt, s missziósok ezreit hajítják át rajta.* Mintha a pokol szakadt volna Kínára... *Harminc év múlva recseg-ropog ez a szilárdnak vélt sárkány-birodalom. Összeomlásának előmoraja lenne?*

A történelem apokaliptikus fordulata játszódik le előttünk A sarló-kalapácsos sárkány torkában.Nem a történetíró száraz stílusában, hanem a szenvedők megrázó élményeiben. *Az ismeretlen Ázsia kavarog előttünk ezer színben a kínai bölcsek bölcsességének arany szirmain nyújtva. Megkapó fordulatok. Egyszer az égig repülünk, hogy utána a mélységbe zuhanjunk; hol nevetünk, hol sírunk.* Mindennek hordozója s bemutatója egy kis magyar misszió — az egész Kína szimbóluma —, mely kicsi csónakjában a háborgó vörös tengeren vívja élethalálharcát Istenért és népe életéért.

Harminc évig kellett várnunk, *hogy ezt a szédítő históriát* magyar nyelven *kézbe kaphassuk ily lenyűgöző formában.*

A JÁRÓ KALAPÁCSOS
SÁRKÁNY TORKÁBAN.
KRUPA SÁNDOR O.F.M.
HK

A SARLÓ-KALAPÁCSOS SÁRKÁNY TORKÁBAN

KRUPA SÁNDOR

DeWitt, Michigan
1981

Készült a **Katolikus Magyarok Vasárnapja** nyomdájában
1739 Mahoning Avenue, Youngstown, Ohio, 44509, U.S.A.

ELŐSZÓ

A kínai magyar ferences misszió utolsó szerzetfőnökének, Thun Albin atya kérésének teszek eleget, amikor útjára bocsátom ezt a könyvet. Kívánságát támogatták rendtársaim, különösen az amerikai elöljárónk, P. Csorba Domonkos és dr. Füzér Julián atya, aki szerint nagyon beillik a „sarló-kalapácsos" könyvsorozatomba, sőt: annak megkoronázása. Ugyanis a kínai vörösök által e misszió szétrombolása — ez könyvünk lényeges része — ugyanazt mutatja be, mint az eddig megjelent három könyvem: milyen a kommunizmus magatartása emberrel, vallással szemben, ahol uralmát megalapozta?

Történelmi kötelességünk teljesítésekor a könyv megírásához főforrásnak és vezérfonálnak Thun atya nagyszerű, terjedelmes kéziratát használtam. *Ezért s mivel ő volt a misszió legválságosabb éveiben a főelöljáró, a könyv egysége érdekében is* őt választottam az események elmondójának. *A könyv megírásánál felhasználtam még Lombos László apostoli prefektus latinul írt két missziós naplóját, Tyukody Lucián Vote Partido Comunista? című, portugál nyelven írt missziós élményeit, P. Oslay Osvald: Szabin testvér életét, Mater Pákozdi Juventia, Horváth Lujza s Molnár Melinda bő írásos beszámolóját. Szemmel tartottam Kínából kimenekített s a misszióra vonatkozó amerikai levéltárunk anyagát is. A könyvbe beillesztettem* az élő misszionáriusainktól hallott sok egyéni elbeszélésüket. *Ahol kellett, nem mellőztem a történelem adatait és más forrásokét sem, melyek anyagunkra vonatkoztak, azokat igazolták vagy teljesebbé tették.*

Könyvünk ebben a formában talán első az egész szabad világban, mely magyar nyelven leírja a kínai forradalmat, a kommunizmusnak Kínában hatalomra jutását s annak működését csaknem napjainkig. *Izgalmas, tanulságos látni, miként valósítanak* meg olyan zsarnokságot, melynek aligha van párja a világon! *Ahogy Kínába a kommunizmus betette a lábát, nyomában vértenger fakadt és szenvedések hegyei emelkedtek fel. Acélöklével a sok ezer éves kultúrát szétverte, s helyébe idegent ültetett már a csecsemőbe. Ígérte a bőség szarját, hozta az éhenhalást. Demokráciát írt zászlajára, de zsarnokságot rakott a nép nyakára. Mindent szögesdróttal*

vett körül, melyből tavaly már csak 280 ezer bírt kimenekülni Hongkongba. Nem ismer más embert, csak rabot!

E helyen is köszönetet kell mondanom dr. Füzér Julián atyának, aki ezt a kéziratomat is áttanulmányozta és tanácsaival segített. Dr. Szabó Szerén atyának, aki Tyukody Lucián atya könyvét számomra magyarra fordította. Mater Pákozdi Juventiának, aki nemcsak missziós élményeit küldte el, hanem a könyv képeinek egyik részét meg is rajzolta. Ni Chour-long taivani rajztanárnak, aki a könyv képeinek másik részét készítette. H. Tallós Katalin festőművésznőnek, aki tervezte a címlapot, s az előbbi könyveimnél is mindig mellettem állt áldozatos segítségével. Orosz Mártonnak és feleségének, Siller Istvánnak és feleségének és Ország Ferencnek, akik anyagiakban siettek segítségemre. Nem utolsósorban köszönetet kell mondanom mindazoknak a misszionáriusainknak, akik tizenöt év alatt írással, tanáccsal, elbeszéléseikkel, anyagszolgáltatással tették lehetővé a könyv megjelentetését.

Könyvünket aktuálissá teszi időnk, *amikor Amerika, Nyugat és szinte az egész világ igyekszik legalább* gazdasági partnere *lenni Kínának, a* legkommunistább államnak, *noha Lenin nem hagyott kétséget afelől, mily tragikus lehet ennek következménye számukra. „Az igazság előítélet! — mondotta. A* hazugságot igazolja az elérendő cél! *A kapitalisták és kormányaik becsukják szemüket a mi tevékenységünk előtt. Ilyen módon nemcsak süketnémák lesznek, hanem vakok is.* Hiteleket *bocsátanak rendelkezésünkre, melyet mi aztán arra használunk fel, hogy* országaikban finanszírozzuk a kommunista pártot. *A kapitalisták anyagi és* technikai tudást *adnak majd nekünk,* mindent, *amire szükségünk van, hogy* megtámadhassuk őket! Ők maguk készítik elő saját bukásukat!"

Könyvünk mindenki számára figyelmeztetés akar lenni:

„Sehol sem lehet a kommunizmussal büntetlenül kacérkodni!"

A szerző

I.

A titokzatos Kína

Amikor Oslay Osvald atya 1928-ban átvette a magyar ferencesek Kapisztrán Szent Jánosról nevezett rendtartományának vezetését, szinte forradalomszerű új életet indított el e szerzetesi közösségben. Mindenki a Szentlélek küldetési tüzének fellobbanását látta abban, hogy missziót vállalt Dél-Kína Hunan tartományában Paoking nevű város központtal.

A Ferencrend mindig dédelgette keblén a missziós eszmét. Sőt: egyik legjellegzetesebb vonásának tartotta. Ugyanis a szerzetesrendek közül Assisi Szent Ferencé mondható elsőnek, amely a pogányok közötti misszióskodást szabályzatába foglalta. Szent Ferenc volt az első rendalapító, aki maga is ment pogány misszióba. 1219-ben Egyiptomba indult több rendtársával, hogy megtérítse a szultánt.

Az sem mondható véletlennek, hogy missziós területül a Mennyei Birodalmat választotta. Ugyanis háztűznézőben elsőnek a ferencesek jártak itt, ha nem is kimondottan missziós szándékkal, hanem követségi minőségben. 1253-ban, Szent Ferenc halála után 26 évvel, IX. Szent Lajos francia király és a pápa megbízásából a francia születésű Rubruk Vilmos Kínába indul az olasz Cremónai Bertalannal s még egy harmadik rendtestvérével. Bertalannak még külön rendeltetése is volt a kisázsiai királyhoz, Vatatzeshez. Gyalog, lóháton, kocsin 17 ezer kilométert tesznek meg nagyon sok viszontagság között — éberen figyelve a pogánytenger minden fodrozását —, míg elérik Sartah tatár herceget, Batu király fiát, aki a kereszténységet felkarolja. Batu tovább küldte őket Mongólia nagykánjához. Rubruk Vilmos megírta útját, tapasztalatait: Utazás Keleten című beszámolójában, amelyet civil kortársai nem hittek el neki. Mégis könyve világhírűvé tette. Rendtársait azonban megigézte tapasztalataival, felizzította lelkükben a missziós vágyat. Nem felejtették el a nagy látomást. Addig álmodoztak róla, addig készülgettek, míg aztán Montecorvinói Jánossal elindulhattak a Mennyei Birodalom meghódítására.

Montecorvinóit a domonkos szerzetesek pár lépéssel megelőzték ugyan, mégis ő lett Peking első érseke 1292-ben. Hatezer pogány megtérítése után hat püspöktársával végzi a missziós munkát. Mongol nyelvre lefordítja az Újszövetséget és a zsoltárokat. Megkeresztelí Ayur-Balibatru császárt és Haichan Putson nagykánt. Vértanúkban Kína volt legbőségesebben termő missziós területünk.

Kína megtérítése nem Corvinói Jánosékkal kezdődött s nem is velük fejeződött be. Kínába a kereszténységet először eretnekség formájában a nesztoriánus Olopen szerzetes és társai vitték be a VII. és VIII. században. Oly sikerrel hirdették a kereszténységet, hogy hercegek léptek soraikba, és miniszterek segítettek nekik egyházközségeket alapítani, templomokat építeni. Ám kereszténységüknek emléke századok folyamán annyira elveszett, hogy a későbbi misszionáriusoknak Kína megtérítése teljesen töretlen, szűz területet jelentett.

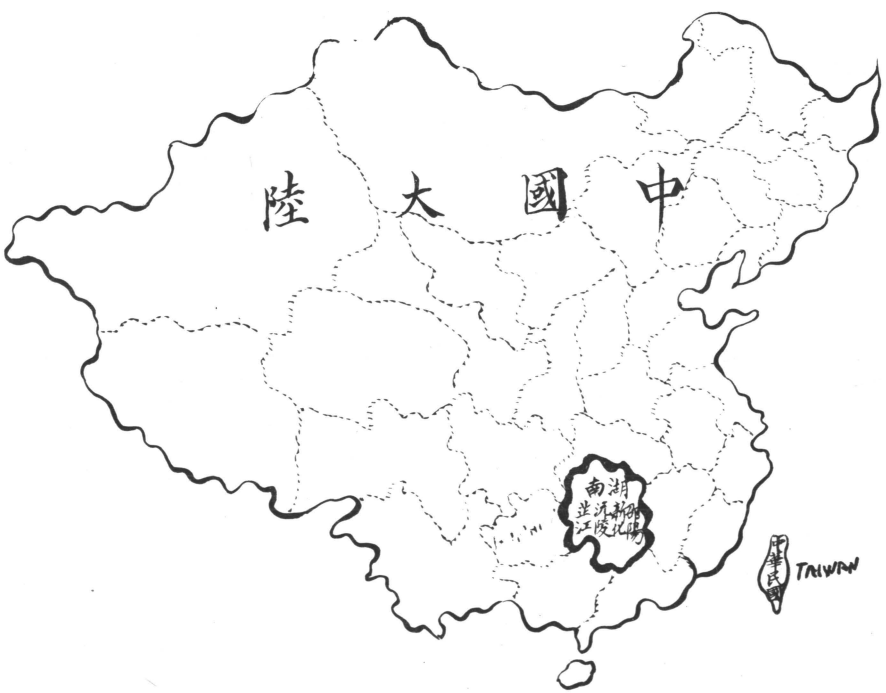

A magyar misszió Dél-Kína Hunan tartományában volt Paoking központtal

Montecorvinóék működése nyomán a XIV. században már százezer katolikusról tudunk. Sajnos, még egy század se múlhatott el, és a kereszténységet pártoló mongol uralom megbukott. A következő uralkodó pedig, Kang Hszi császár, a konfucianizmust tette Kína államvallásává. Minden más vallást megtiltott. A misszionáriusokat kivégeztette, vagy *kiűzte* őket birodalmából. Jelszava volt: „Ródd meg és űzd el az idegen tanítókat!" A Ming uralkodóház végzetes csapást jelentett Kína kereszténysége számára.

A titkos visszaszivárgásban már elsőnek próbálkoztunk. Ám ily földalatti állapotban csak nagyon nehezen haladhatott a térítés.

Messzi távlatban is nagy kárára lett a kínai kereszténységnek az úgynevezett T'ai P'in-lázadás, illetőleg egy álomlátónak — Hung Hszio-ch'uan — keresztény színezetű vallása, melynek a kereszténységhez csak annyiban volt köze, hogy a misszionáriusoktól kapott szent iratokba is belekukkantott, s onnét kölcsönözte egyes eszméit és látomásait. Krisztus legfiatalabb testvérének tartotta magát, akit az ég választott ki, hogy helyreállítsa az igaz Isten tiszteletét, s megalapítsa a földön a Nagybéke Mennyei Birodalmát. Óriás hadsereget szervezett. Üldözte a pogányokat. Összetörte templomaikat, szobraikat. Hunanon is keresztülvonultak: viharfergetegként.

Voltak keresztény országok, amelyek benne Nagy Konstantin császár újraszületését és szerepét látták, ezért támogatták. Remélték, hogy általa egész Kína kereszténnyé lesz. Ám maga sohase keresztelkedett meg. Misszionáriusoktól soha semmi irányítást el nem fogadott. Kereszténységből és konfucianizmusból maga gyúrta össze vallását. Végül minden keresztény vallást elvetett. Félelmetes, fantasztikus seregével már Pekinget ostromolta, mikor a császárnak sikerült európai államok segítségével leverni és az egész lázadást megsemmisíteni. Tanítása, hívei eltűntek, mint a tavaszi jég. Csak a kommunisták őrizték meg emlékét, s jártak nyomában, hogy megvalósítsák mindazt, amit ő ígért a népnek, s hozzá hasonlóan cselekedjenek. (Később még többször lesz róla szó.)

A beszivárgók között nagynevű jezsuiták is megjelentek mint tudósok. Tudományuk révén bejutottak a császári udvarba is. Munkájuk következményeként 1673-ban a császár rendeletileg biztosította a vallásszabadságot, amely azonban nem sokáig tartott. De megint eljött az idő, amikor a misszionáriusok ismét szabadon lélegezhettek.

Ám 1900-ban kitört az úgynevezett boxerlázadás, vagyis az I Ho Csuen (Önkéntes Hazafias Egyesület) lázadása az *„idegenek kiirtására"*. Mivel a legtöbb idegen hithirdető volt, ezeknek és megtérítettjeiknek estek, hogy *őseik vallásához és hazájukhoz való hűtlenségük miatt kipusztítsák őket.* Az újabb idők legborzalmasabb vérengzése lett belőle. A katolikus misszió emberben, anyagban

kiszámíthatatlan veszteséget szenvedett. Első áldozatai lettek a ferences missziósok és apácák. Végeredményben a boxerlázadás 5 püspökkel, 37 hithirdetővel, 9 nővérrel és több mint 30 ezer hivővel gyarapította az Egyház vértanúinak számát. Egyébként az a birodalom, amelyet 3000 évvel Krisztus előtt alapított Puh Hi császár, ebben az időben minden eresztékében recsegett-ropogott. 1811-ben a gyermekcsászár félrevonult. A birodalom megmentésével a tehetséges, haladó reformer, Jüan Si-kaj kísérletezett, de sikertelenül, mert nem bíztak benne, és már a felforgatók többet akartak, mint ő.

1911-ben dr. Szun Jat-szen, született kínai és szervezete, Mao Ce-tung, Csou En-laj (kommunisták) és Csang Kaj-sek* segítségével megdöntötte a császárságot, s megalapították a *nemzeti, szociális színezetű köztársaságot.* Dr. Szun Jat-szent választották ideiglenes elnöknek, akit nem sokkal azelőtt a kínai követség Londonban letartóztatott mint árulót amikor kiküldöttként járt ott. A keresztények örültek a pogány császárság megdöntésének, a köztársaság megalapításának. (Az államelnök, Szun Jat-szen, keresztény volt.) Azt hitték, hogy benne a pogányság elvesztette legnagyobb támaszát, s igazi, minden embert boldogító demokráciát fognak teremteni. Az elnök őszinte vallásos lelkületét hűen tükrözi a börtönben való viselkedése, s az, amit arról írt. *„Teljes volna a kétségbeesésem, ha imádsággal nem nyerek erősítést az Istentől. Félelmetes éjjelek és nappalok gyötörtek, melyek őrületbe vihettek volna, ha az imádság által nem nyerek erőt. Sohasem tudom elfelejteni azt az érzést, amely hatalmába kerített, amikor felkeltem térdeimről. Nyugalom, remény és bizalom töltött el. Tudtam, imám meghallgattatásra talált, s ez azzal a reménnyel töltött el, hogy minden jóra fordul."* (Döbbenetes, hogy imádkozó ember kezdi építeni azt az országot, honnét nemsokára az istenhitnek még az emlékét is ki akarják törülni!)

Az emberek reménye azért is jogosnak látszott, mert noha Szun Jat-szen, Kína atyja, hamarosan lemondott állásáról — nem tetszése szerint mentek a dolgok —, a választott új köztársasági elnök, Jüan Si-kaj, a császár volt tanácsadója, a hadsereg feje és teljhatalmú minisztere kijelentette: *„Minden vallásnak teljes szabadságot adunk; többé nem lehet különbség keresztény és nem keresztény között."* És kérte a parlamentjét, hogy barátságosan és elfogulatlanul kezelje az „idegeneket".

Mégis nagyon tévedtek és csalódtak. Ugyanis idők haladtával a hitetlen s felforgató elemek egyre jobban kezükbe kaparintották a hatalmat, s magatartásuk vallásellenesnek mutatkozott. . .

Ekkor a missziók munkáját már az a keresztény és nem keresz-

---

* A főszemélyeket illetőleg lásd a XXXI., XXXII. fejezeteket!

tény intelligencia is akadályozta, amelyik Európa és Amerika egyetemeiről teljes hitközönnyel, hitetlenül, materialista világnézettel és marxizmustól megfertőzötten tért vissza hazájába. A francia forradalom kommunista jelszavait hozták magukkal: *„Isten gyűlölete a bölcsesség kezdete!"* Fűtötte őket Marx vágya: *„Bosszút szeretnék állni Azon, Aki felülről kormányoz!"*

A hittérítés lendületesebb haladását akadályozta az a tény is, hogy a keresztény vallások tanban egymás ellen harcoltak. Híveiket nemcsak a pogányok soraiból szerezték, hanem orvvadászként a riválisegyház állományát is tizedelték.

De a legnagyobb veszélyt az egyre növekvő hatalmú *kommunizmus jelentette.* Az az eszme és világnézet, melynek legmagasabban lengetett zászlajára *Isten s minden vallás kiirtását írták.* Az oroszországi sikeres forradalom után a kínai ifjúság Moszkva egyetemeire ment tanulni. Még későbbi legnagyobb ellenségük: Csang Kaj-sek is. A magukkal hozott tudomány a marxizmus s annak tömegszervezési módszere. Nagy titokban beszivárogtak mindenhová, s észrevétlen készítgették *világmegváltó álmaik megvalósítását.* Ahol lehetett, ártottak egyháznak, vallásnak mint legnagyobb ellenségüknek. Még a rablók közé is beszivárogtak. Nem volt nehéz további s nagyobb pusztításra megnyerni őket: nem téve különbséget szegényben, gazdagban. Céljük volt minél nagyobb nyomorúságot előidézni, mert a kommunizmus légyölő, halálosan mérges gombája: emberi nyomorúságon él és szaporodik legjobban. *Közösen* gyötörtek hát mindenkit. Egyiket, mert volt valamije, másikat meg azért, mert nem akart soraikba állni. Így váltak egyre jobban egész Kína átkává és a birodalom rágcsáló termeszeivé.

Ehhez a belső nyugtalansághoz, önrágcsáláshoz legveszedelmesebb féregként jelentkezett Japán, aki Mandzsúriában — Tung-pei — imperialista csizmáját próbálja megvetni. Mire képes az az ország külellenséggel szemben, amelyik már önmagát marcangolja halálra? Zavaros lesz az egész Mennyei Birodalom, s minden eresztékében recseg! Idegen fegyver próbálja leigázni anyagiakban; idegen kommunista eszme ebben is és lelkiekben! Egy darabig együtt küzd a vörös és fehér, hogy aztán olthatatlan gyűlölettel egymás torkának essenek.

Amikor Csang Kaj-sek 1927-ben kijelentette, hogy keresztény lett, a *kommunisták rettentően felháborodtak.* Belső érzelmeiket eddig sem rejtették véka alá, de most tűzhányó lávaként buggyant ki belőlük a gyűlölet. Ekkor már oly erősnek érezték magukat, hogy felhagyva minden titkolódzással, a legnyíltabban hatalmas tömegek előtt hirdetni merték: *„Űzzük ki a misszionáriusokat, mert rabszolgává tesznek bennünket!" „A misszió sok szájában szeretet,*

de szívükben gyűlölet!" „*Az egyházak főhadiszállásai a gyilkosoknak és gyújtogatóknak!*"

Ez a vörös veszély éppen misszióba való indulásunk előtt lobbant lángra. Ugyanis Csang Kaj-sek felismerte, hogy a kommunizmus halálos veszély Kínára. 1928-ban elvágta azt a köldökzsinórt, amely ezer szállal kötötte Kínát Moszkvához, a kommunizmust mindenütt tápláló nagy tőgyű anyához! Eddig tőle kapták a fegyvert Japán ellen és Borodinnal együtt ezer számra a katonai s nem katonai tanácsadókat, akik nem Kína javára, hanem a kommunizmus megerősítésére dolgoztak. Sőt: „Isten és a Haza nevében", egyenesen a hazai kommunisták ellen fordult öldöklő fegyvereivel. Továbbra még jobban Moszkvától támogatott kommunisták felvették az eléjük dobott kesztyűt. Ekkor oly gyilkos háború indult meg közöttük, amilyen eddig nem fordult elő Kína történelme folyamán... (Könyvünk e pokoli párbajt tárja fel kis magyar missziónk periszkópján keresztül.)

Tudtuk mindezt, mielőtt Kínába indultunk volna? Tudtuk, mert a hazai újságjaink tárgyalták. Hogyan merészeltünk mégis missziót indítani? Először is, nem misszióba való az, *aki fél a keservektől, vére ontásától!* Jézus ezekkel a szavakkal engedte apostolait missziós útjukra: „*Bárányként küldelek benneteket a farkasok közé.*" Így hát tudatosan vállaltuk a lehetséges mártíromságot. Aztán akkor még senki sem sejtette, hogy mily véres történelmi jövő áll az emberiség előtt; hogy az Apokalipszis vörös lovasa már kantározza harci paripáját az egész világ ellen! Gondoltuk, hogy a kommunizmusnak ott is olyan hamar vége lesz, mint 1919-ben Magyarországon. És Kína oly mérhetetlen birodalom, hogy egyik része nem tudja, mi történik a másikon! A kommunisták inkább északon működtek, messze Hunantól! Mandzsúria pedig szinte lemérhetetlen távolságban ködlött előttünk... Nincs mit félni hát a japánoktól sem...

Elindulásunk előtt azt is tudtuk, hogy munkaterületül nem szűzföldet kapunk, amelyet még nem szántott a kereszténység ekéje. Megkezdett munkát veszünk át továbbművelésre. Tudtuk, hogy nem leszünk egyedül. Ekkor Kínában 78 püspök működött 3680 pappal. Közülük 8 püspök és 1500 pap kínai bennszülött. A nagyszemináriumokban 1000, a kisszemináriumokban pedig 4000 fiatal kínai készült papságra. Ismert volt előttünk, hogy két és fél millió katolikus él a Mennyei Birodalomban, ugyanakkor félmillió készül a kereszténység felvételére. Tudtuk, hogy Egyházunknak van tizenkétezer iskolája négyszázezer tanulóval; három egyeteme, 370 árvaháza és kétszáz kórháza stb.

Tudtuk, hogy missziónkat az amerikai ferencesektől kapjuk, tőlük vesszük át, s területe kilenc magyar vármegyének felel meg

27 szórvány egyházközséggel. Az átvétel nagy anyagi megterhelést, hihetetlen sok munkát, emberfeletti nehézségeket s egyre tornyosuló veszedelmeket jelent.

Tudtuk, hogy ebben az időben a kínai szemében kereszténynek lenni azt jelentette: *többé nem igazi kínai! Idegenektől függő idegen!* Az ilyen megtagadta ősi hitét és kultúráját. Ez a felfogás nagyon megnehezíti a térítést. Igyekeznünk kell teljes szívünkből kínainak lenni, s híveinket annak megtartani!

Tudtuk, a térítésnek mégsem ez az igazi akadálya, sem az, hogy nem akarnak az igaz Istenben hinni. Hanem hogy *minden hitet jónak tartanak s minden „istent" elfogadnak!* A vallásban nem az igazság érdekli, hanem annak alanyi vagy anyagi előnye. *„Rizskeresztények."* A kínai nem azt kérdezi a vallástól, hogy tanaiban igaz-e, hanem, hogy *erkölcsös-e.* Nem érdekli, hogy a vallás „istene" igaz, való vagy kitalált, hanem csak az, hogy segít-e, oltalmaz-e vagy nyomorgat. A Mennyei Birodalom vallásilag meglehetősen kevert, sok vallása van. Kína *őshite* szerint a Mindenséget P'an Ku teremtette *sárkány,* egyszarvú, főnix és teknősbéka segítségével. Tizennyolcezer évig dolgozott a földön, hogy olyan legyen, amilyen lett. Mikor meghalt, testéből termőföld, véréből folyók, izzadságából eső, hajából fák és növények lettek. Bal szeme nappá, jobb szeme holddá, lélegzete széllé változott, s hangjából lett a mennydörgés. A férgekből pedig, amelyek testét ették, lett az *ember!* Kína főbb vallásai:

TAOIZMUS. Alapítója Lao Ce, az Öreg Mester, a Csu dinasztia könyvtárosa, Krisztus előtt 604-ben született. Hitét az *őskínaiból* alakította ki. Kortársát, Konfuciust megrótta büszkesége, hiúsága és külsősége miatt. Vallása nevét fő könyvétől, a Tao te kingtől vette. Tao az Isten, az ős ok, járandó út, akivel mindig együtt lenni minden létezőnek célja. De ez csak szent és erkölcsös élettel érhető el. Hangsúlyozta a *szeretetet,* s ezért még az ellenség bántását se engedte meg. Fő erénynek tartotta a *jóakaratot.* Kiemelte, hogy az erényből boldogság fakad, a bűnből pedig nyomorúság származik. Sarkalatos tétele volt: az ember *felelőssége.* Kora kultúráját megvetette, szerette volna visszahozni azt a kort, amikor még nem léteztek törvények. Erkölcsrendszere mellett fejlett hitrendszere is volt. Szerinte az ember pusztuló anyagból és elpusztíthatatlan lélekből áll... Tanát később más vallásokból átvett elemekkel bővítették.

KONFUCIUS tanító-bölcselő, atyja királyi leszármazott, de önmaga szegény, az életet piac őrzésével kezdte. A konfucianizmus nevét tőle kapta. Az ősi írásokat tanulmányozta, s arra építette tanítását. *„Én csak közvetítek, de nem alkotok újat!"* Minden erejével a régi szokásokat s fegyelmet akarta felújítani. Gyakorlati erkölcsi szabályokat alkotott, melyek az embertársakkal való kap-

csolatot szabályozták. *„Tartózkodj a hazugságtól, rágalmazástól és gyalázkodástól! Légy higgadt, örvendezz az örvendezővel és szomorkodj a szomorkodóval!"* *„Régeiktől eltérő tanokhoz igazodni nagyon ártalmas dolog."* A császárának mondotta: *„Ha te nem leszel kapzsi, akár jutalmat is adhatsz, az emberek mégsem fognak lopni."* Konfucius csak a földet nézte, az ég nem érdekelte. Semmi természetfeletti nincs tanításában. *„Bölcsesség lehet, ha az ember földi kötelességével törődik s közben a fönti lényekkel nem!"* Tanítása Kínát a legmaterialistább országgá tette. Maóék elvetették Konfuciust is, de megtartották azt a tanítását, hogy a *főelöljáró akarata mindenekfelett,* s ezt a párton keresztül eddig nem ismert zsarnokságban meg is valósították.

A BUDDHIZMUS alapítója Buddha (megvilágosított) Krisztus előtt 580 körül született Észak-Indiában. Hosszabb életélvezettől megcsömörlötten a szellemi élet felé fordult. Tanítója lett népének abban, hogyan érhetik el a *boldogságot,* a nirvánát (a teljes érzéketlenség nyugalmát): *sok-sok újraszületésen át.* Ám ezt a boldogságot csak szerzetes követői érhetik el, a hívek csak közeledhetnek hozzá az *öt parancs megtartásával:* Ne ölj semmi élőlényt! Ne lopj! Ne paráználkodj! Ne hazudj! Ne igyál részegítőt! Erkölcstanának főelve: A szenvedélyek és vágyak fékezése, kiölése, minden szenvedélytől való megszabadulás! A hívek kötelessége a szerzetesek eltartása. Buddha a lélek létezésében nem hitt, Istent nem ismert, de ő magát követői istenként tisztelik.

A MOHAMEDANIZMUS alapítója Mohamed arab kereskedő, aki Krisztus után 612-ben Gábriel arkangyaltól kapott sugalmazásra hirdetni kezdte tanait. Tanai nem eredetiek, hanem *„az arab pogány ősvallásnak, a zsidó és keresztény tanításnak és a perzsa vallási elemek szeszélyes keveréke"*. Legfőbb tana: Csak egy Isten van, s ennek prófétája Mohamed! Hisz a mennyországban, melynek lényege testi örömökből állna. Erkölcstana ezekben foglalható össze: ima és szertartásos mosakodás. Alamizsna, böjt és Mekkába zarándoklás. Szeszes ital és sertéshús élvezete tilos. Megengedett a többnejűség és elválás. A gyilkosság tilos, de kötelező a vérbosszú. A hitterjesztés — akár fegyverrel is — mindenkinek kötelessége. Mivel a hitehagyás a legnagyobb bűn, érte halálbüntetés jár. Állam és vallás egy: ezért szétválaszthatatlan. 50 millió követője lehet Kínában.

Ha Kína vallásait listába szedjük, megszámlálhatatlan templomait, pagodáit, búcsújáró helyeit nézzük; ha végeszakadatlan áldozatbemutatásaikat, ceremóniáikat, ünnepélyeiket szemmel tartjuk; ha életük számtalan cselekedetének vallásos jelleget tulajdonítunk, akkor a Mennyei Birodalmat a legvallásosabb nemzetek közé sorolhatjuk. Minden vallást keblére ölel! Ezt teszi a kereszténységgel is?

Ebben az időben Kínának szűken 500 millió lakosa lehetett. Ebből csak 6 millió a keresztény. Tehát valóban csak egy cseppecske a hatalmas sárga pogány tengerben. Miért? Nem kell neki a kereszténység? Nem állítható! Inkább nem tud róla, mert minden nagyméretűsége mellett is kicsi a missziós tevékenység. Szinte legyőzhetetlen akadály még jelenleg az is, hogy a kínai nép meglehetősen írástudatlan alsó tömegeiben, így szinte megközelíthetetlen. Csak azok tudnak róla valamit, akik érintkezésbe kerülnek vele, milliók milliói pedig szinte semmit.

Ezt a tudatlanságot jellegzetesen írja le Pearl S. Buck: Az édes anyaföld című könyvében: Vang Lung földmívest a szárazság, az éhség messze űzi házától, földjétől. Hogy családjával a nagy idegenben éhen ne haljon, minden munkát megpróbál. Riksa húzásával is keresi szűkös kenyerét. *„Vang Lung attól a fehér idegentől, akit riksájában húzott, leszállás után újságot kapott ajándékba. Ámbár mint a legtöbb egyszerű kínai, ő sem tudott olvasni, a lapot mégis elvette. Az újságban az egyik képen keresztre feszített fehér embert látott. A keresztre feszített teljesen mezítelen, csupán ágyékát fedte kis ruhadarab. Minden jel arra mutatott, hogy az ember halott, mert vállai leestek és szemei csukottak. Vang Lung félelemmel nézte a képet, mert hogy* fehér *embert szegeztek keresztre. Érdeklődése egyre növekedett. A kép alatt ugyan állt pár írás-karakter, de számára ez nem jelentett semmit. Hazavitte az újságot, s megmutatta öreg atyjának. Mivel egyikük sem tudott olvasni, együtt nézték a gyerekekkel, akik gyönyörködtek a fehér ember végzetén kéjes felkiáltással: ‚Nézd! Nézd, vér folyik oldalából!' Megvitatták, mit jelent a kép. Az öreg véleménye szerint: ‚Bizonnyal igen gonosz ember lehetett, azért szögezték gerendára!' Felesége, O Lan pár nap múlva megtalálta az eldobott újságot, s pár papírral együtt bevarrta a cipő talpába, hogy erőssé tegye."*

De Pearl S. Buck híres kínai könyvében azt is leírta, hogy Vang Lung kezébe szaladgálása közben olyan írás is került, mely a fehér kövér gazdagok kiűzéséről, a csupa csont-bőr szegény meggazdagításáról szólt inkább megrázó képekkel, mint a szegénynek érthetetlen írásokkal. Kommunisták nyomták kezébe. Mintha ópiumot szívott volna, irtózatos nyomorúságában úgy elbódították a színes ígéretek. Szíve fölé dugta: hadd érezze sokáig a bódulat forróságát. Tudott a forradalmárokról, a „forró fejű fiatalokról." Mindenhol ott voltak, mint a legyek. Varázslatos ígéreteikkel leginkább a nyomorgót csípték meg. Ő is hitt bennük: megszámlálhatatlan szegénnyel együtt. Hitt, mert nem tudta, de honnét is tudhatta volna Gorkij orosz bátyuska író vérrel írt figyelmeztetését: *„Az újítók romlásba döntenek, téged embertelen kísérletek anyagának használnak."*

Gorkijnak szédületesen igaza lett nemcsak az oroszokat, hanem a kínai népet illetőleg is.

Ó, te titokzatos mammutbirodalom, melynél területben csak Oroszország és Kanada nagyobb, ám lélekszámban és *titokzatosságban* még az elefántbirodalmakat is testhosszal vered, mennyire húztál, vonzottál ekkor bennünket... Krisztusért, boldogulásodért semmilyen áldozatot se tartottunk elég nagynak...

II.

Előre a Mennyei Birodalomba

Rendtartományunk pályázatot hirdetett a kínai misszióba. Negyvenketten jelentkeztek. Az elöljáróság közülük kiválasztotta Károlyi Bernát, Erdős Apollinár, Tyukody Lucián atyákat, Baráth Benedek, Gunszt Ede, Scheibel Szabin és Tóth Titusz testvéreket.

Már 1929. szeptember 22-én el is indítják őket.* Rómába visz első útjuk, hogy az Örök Róma kegyelemkincseiből és a katakombák vértanúinak szenvedéseiből merítsenek erőt. Egy hónapig töltekeznek itt. Közben kínai hírek is ostromolják fülüket. „*Az újsághírek kínai forradalmat és lázadást híresztelő cikkei* — írja haza Bernát atya — *egyáltalán nem keltenek nyugtalanságot a mi lelkünkben sem. Egy pillanatra se gondol egyikünk se arra, vajon mi lesz majd ott velünk. Az Úr vezet! Kínában az összeveszés olyan mindennapi dolog, és míg az egyik tartományban vér folyik, a másikban annál szebb az aratás.*"

Csak a hátsó-indiai Pennangban szakítják meg egy pillanatra az utazást. Megnézik a városon kívül levő híres *kígyótemplomot.* Első kézből itt kapják felejthetetlen benyomásukat az igazi pogányságról. Nem hisznek szemüknek. „*Élő kígyókat imádnak benne!* — szörnyülködnek. *Lehetséges, hogy ésszel bíró ember kígyót imádjon?*" Csodálkozó szemmel nézik a templom rejtélyes félhomályában a mérges kobrakígyókat, amint a száraz faágakon alusznak, pihennek, nyújtózkodnak, fészkelődnek. Előkelő kínai nő érkezik autón. Szemük láttára bemutatja áldozatát a kígyóknak. Szabin testvér az egész úton sóhajtozik: „*Mennyit kell majd prédikálnunk, dolgoznunk Kínában, hogy a kígyók helyett az Úr Jézust imádják a pogányok...*"

---

* A magyar missziós jezsuita atyák Kínában már 1921-ben megjelentek. Somogyi Jenő tartományfőnökük azt a fogadalmat tette, hogy ha a kommunistáktól 1918—19-ben szétszórt és üldözött rendtagokat sikerül összeterelnie, pogány missziót vállalnak. A miénktől jóval északabbra, Hopeh tartományban kaptak a francia jezsuita atyáktól nagyszerűen felszerelt missziót 38 ezer kereszténnyel.

Megérkeztek Kínába a Szeplőtelen Fogantatás, a későbbi „Fehérasszony" ünnepén, december 7-én

Szeplőtelen Fogantatás ünnepének vigiliáján, december 7-én lépnek partra Sanghajban, mely Kínában a katolikusok fellegvára. Megpihennek, szétnéznek, figyelik a pogány élet minden megnyilatkozását, s egy hét múlva folyón Hankauba mennek, mely szintén nagy katolikus város és a ferencesek erőssége, itt van a teológiájuk. A Jangce folyó partján fekszik, igazi kínai város. Pont karácsonykor érkeztek. Meglepetésükre nem karácsonyi angyalok éneke köszönti őket, hanem európai hadihajók ágyúinak bömbölése. *„Figyelmeztetik a népet a kötelező békére* — hallják a suttogást —, *mert nyugtalankodnak.*" Ferences szállásukon nyíltan meg is mondják nekik: *„Itt már nem a legbiztonságosabb a helyzet, mert 50 ezer* kommunista *van a városban, a nemzeti kínai katonaság pedig elvonult. Egymással birkóznak. A harcvonal nem messze!*"

Oly fagyasztó hír ez számukra, mint az időjárásuk. Reggel kapujuk alatt 12 megfagyott riksást találtak. A nagyobb kapualjában 61-et. Az egész városban pedig 5000 embert! Úgy néznek rájuk a járókelők, mint az elhullott légyre: semmi! Emberből van dögivel! *„Így van ez ott, ahol még Jézus nem született meg"* — suttogják egymás között. A kommunisták pedig ezt duruzsolják a nyomorultak fülébe: *„Így van ez, s így lesz addig, míg nem lesz kommunizmus!"* Erre már a kommunisták ágyúi is beszélnek! *„Egyszer nem lesz fagyott ember!"*

Karácsony másnapján átmennek Vuncsaanba, Hunan tartomány millió lakosú székhelyére, hogy megnézzék az amerikai ferencesek központi misszióját. Találkoznak Ulrik ferences missziós püspökkel, aki éppen egy héttel ezelőtt szabadult ki másodszor a vörös banditák karmaiból. *„A rabság testileg-lelkileg rettenetesen megviselte."* Szép hangján elénekeli nekik a világ egyik legszebb latin énekét (Ultima in mortis hora, életünknek végóráján), amelyet különösen szeretett dúdolgatni börtöne nyomorúságában, ahonnét, azt hitte, élve nem lesz szabadulás. Az ő mártíromságuk előkészítéséül egyet-mást elmond nekik börtönélményeiből. Csodálták a vértanút. Borzongás futkározott a hátukon, de meg nem ijedtek. Szabin testvérnek inkább felcsillant a szeme: *„A vértanúság pálmája után vágyódom!"* — mondogatta. Vágya részben hamar teljesült.

Itt kapják a hírt, hogy holnap indulhatnak Jungchowba, jó be Kínába, hogy ott megkezdjék missziós kiképzésüket. Ám Lucián atyának itt kell maradnia, hogy kispapok tanára legyen. Titusz testvérnek pedig, hogy szabóságával az egész intézményt ellássa. Szabinnak pedig a kollégium mindenesének kell lennie.

Míg a többiek rendeltetésük felé hajókáznak, Lucián atyát ragályos kór kapja el. Az orvosok lemondtak róla. Leesett állal haldo-

kolt. De testvéreink nem adták fel a reményt. Buzgó imádsággal ostromolták az eget. Missziós társukat visszahozzák az életbe.

1930 márciusában Szabin testvér kerül a kórházba: „különös betegséggel". Csupa kiütés, csupa seb az egész ember. Mintha izzó parazsak borítanák három héten át. Itt találkozik 11 misszionáriussal, akiket a minap űztek ki a kommunisták Csangzából, az olasz ferencesek központjából. Főnöküket kivégezték, őket kegyetlenül megkínozták. Próbálják őket rendbehozni, meggyógyítani. Mint a megállíthatatlan fekély, terjed a birodalomban a kommunizmus, s ahol tehetik, máris kegyetlenkednek.

Ugyancsak vele fekszik négy írországi missziós, akiket szintén a vörösök vertek pocsékká. Egyiknek összezúzták az állát is. Felkötött állal misézett. A másik miséje alatt többször leül az oltár lépcsőjére, hogy pihenjen, mert annyira gyönge. Mellette fekszik egy amerikai missziós atya, akinek a szenvedés és rettegés tönkretette elméjét. Meglátogatja Ulrik püspök is. *„Alig van Kínában öreg missziós* — mondja a beteg Szabin testvérnek —, *akit legalább egyszer össze nem törtek volna. A hitetlen vörös rablók csak azon törik a fejüket, hogyan követhetnek el nagyobb gonoszságot. Az európai misszionáriusokat nemcsak hitükért, hanem pénzükért is sanyargatják. Falvakat vesznek körül, felgyújtják azokat, s akik nemekülni akarnak, leszúrják. Hallatlan emberkínzásokat visznek végbe. A szomszédságban két kínai atyát kettéhasítottak a múlt hónapban. Fogságba ejtenek s ejtettek már ezreket. Ízekre daraboljákőket."* Amikor Szabin testvér felgyógyul, első utja a két amerikai mártír sírhelyének a meglátogatása. *„A vértanúság pálmája után vágyódom!"*

Bernát atya missziós csoportja 1930. január 30-án ért Jungchowba, a tiroli ferences atyák missziójába, hogy itt kapják missziós kiképzésüket. Csaknem egy nagy kommunista támadás karjaiba futottak. Csak Isten különös kegyelme mentette meg őket, hogy nem lettek mindjárt az elején a vörösök áldozatai. Már tudták, hogy nem a Mennyei Birodalomba, hanem *a sarló-kalapácsos sárkány torkába jöttek.*

Első dolguk volt, hogy kínai nevet és névjegykártyát készítsenek maguknak. Az első által kínaivá válnak, a második által minden kínai ajtó megnyílik előttük, mert a névjegykártyának itt csodálatos hatalma van. A neveket szimbolikus képekbe kell öltöztetni, s minél jobban sikerül a „nagyzolás", annál értékesebb a kártya. Mikor Nyisztor Zoltán kijött Kínába, a jezsuiták neki ezt a kártyát készítették: a tudomány tengere (vagyis doktor), a nyugati irodalom fénylő csillaga (azaz író), a római egyház tanító oszlopa (vagyis pap) stb. A mieink ferences egyszerűséggel neveiket úgy kínaiasították, hogy azoknak kínaiul legyen jelentése. Így lett Károlyi: Tya Lo-li,

azaz Víg Kedélyű, Ferenczy: Fan Csin-té (Mértékletesség Erénye), Lombos: Lom Bo-nyi (Bólogató Sárkány), Patik: Pé Min-csé, Tyukody: Csü Ho-ting, Thun: Tu Veng-neng, Baráth: Pá Ne-té (Kedves Fehér Erény) stb. Ráírták még kínaiul, hogy szerzetespapok ebben s ebben a tartományban s egyházmegyében.

Aztán teljes gőzzel neki a tanulásnak. Tanulták a kínai szokásokat, történelmet és irodalmat. De Iegelőször a kínai nyelv rejtelmeibe próbáltak behatolni. Nem könnyű ez az éneklő, íráskarakterekkel dolgozó nyelv, aminek 30—40 ezer írásjele van. Még a kínai gyerekek is 3—4 évet gürcölnek, hogy valamiképpen írni tudjanak. Mondatszerkesztése, kifejezési módja teljesen elüt a kultúrnyelvektől. Sok írásjelnek attól függ az értelme, hogyan éneklem ki. Akkora különbség van a tájszólásokban, hogy nem értik egymást. Van hivatalos és köznyelv.

Mikor már mindezekből valamit tudtak, gyakorlatilag is kipróbálták, mert részt kellett venniök a pasztoráció ezer formájában.

Igazi magyar rámenéssel tanulhattak, mert 1931 júliusában már letették vizsgáikat, s egyre jobban csak pasztorációt végeznek, hogy gyakorlatilag is készen legyenek, amikor megnyílik saját miszszióik kapuja számukra.

Hogyan látták missziósaink Kínát? Milyen volt első benyomásuk? Szabin testvér írt erről haza úgy kapásból. Pár filmkép soraiból: *„Megvallva, a világ sohasem tudott sokat a Mennyei Birodalomról. Mindig rejtélyes, titokzatos földrész közé tartozott. Amit írtak vagy mondottak róla, hihetetlenül hangzott. Tudom, nekem se hiszik el, amit írni fogok. Én sem hittem el, amit Kínáról olvastam. Nem, mert akár hátborzongató szegénységét vagy keleti gazdagságát, akár csodálatos tudományát vagy ázsiai elmaradottságát ecsetelték, mindig meseként hangzott."*

„Az állam formája köztársaság, de uralma egység nélküli. Ha megválasztanak egy elnököt valamelyik pártból, a másik párt nem akarja elismerni. Folyton forronganak és lázítanak a megválasztott ellen. Ezért van itt állandó lázongás, forrongás. Nincs kötelező katonai szolgálat. Az emberek oda mennek katonáskodni, ahol többet fizetnek: nemzetiekhez, vörösökhöz vagy rablókhoz. Nem hazafiságból vagy eszméért harcolnak, hanem pénzért. A munkanélküli milliónak megélhetés ez."

„Az országutak — ha ennek lehet nevezni őket — görbék, gödrösek, kövezetlenek. A városon kívül, a határban a mi értelmünkben vett út nincsen. Kocsi, szekér sincs, minek kellene hát az út? Minden terhet a férfiak hordanak: van belőlük elég! Városban taligaféle kétkerekű valamin húzzák az emberek. A városon kívül hordszékben két ember vállán. A folyók szabályozatlanok, hídtalanok. Medrük úgy megy, ahogy a természet megásta. Ott öntenek ki, ahol

nekik jólesik. Pocsolyák, árkok mindenütt. Az egyszerű emberek beszédesek, barátságosak, de a fertőzöttektől az utcán megkaphatjuk ezt a gyűlölködő megjegyzést: jankuce, azaz nyugati ördög!"

„A kínai városrészek rendezetlenek, piszkosak s lehetetlen levegőjűek. A házak rikítóan színezettek. Szemétdombok, torz emberszobrok, sár, víz mindenütt. A sok asszonynép elkötött lába miatt nyomorék. A gyermekek fején a hajból különféle figurákat vágnak ki."

„Mihez hasonlítsam falvaikat? Ehhez Magyarországon nincs fogható. Házaik talán a sertésólakhoz hasonlíthatók? De nem, ahhoz sem, hiszen az ólakat is takarítják hetenként, olykor. Ugyanazon a helyen van a szamár az emberrel. Egy-egy ház egy szobából áll. A szomszéd szoba már másik ház. Ha esik az eső, a víz befolyik a szobába, s minden ázik. Ha van a szobának egy sarka, ahol nincs víz, oda húzódnak valamennyien. Igaziból a háznak nincs tisztességes tetője, ami van: szemét, giz-gaz. De nincs ablaka, se kéménye, se ágya. Asztala van. Az utcára nézve, minden ház és üzlet nyitott. Csak éjszakára tolják össze a deszkákat. Mivel a házak nyitottak, mindenki láthatja, mi történik benne. Itt a férfiak mosnak, de mosóteknőt nem ismernek. Legtöbbször az árok vizében mosnak. De ugyanitt mossák a főzelékféléket is, pedig benne mindenféle lé folyik. Beleteszik a halottat, beledobják a dögöket, belefojtják leánygyermekeiket. Vizét mégis még főzésre is használják."

„Udvar nincs. A kertek kicsinyek, de megdolgozottak és szépek. Különféle zöldséget termelnek. Megeszik a vadlucernát, a vadrózsa hajtásait, a sárgaliliom szirmait. Babból csinálják a kínai túrót, ami náluk elmaradhatatlan. Kenyér ritka. Krumplit se esznek. Húst ritkán fogyasztanak.

„Az asszonyoknak rövid kabátjuk van, nadrágban járnak, az inget nem ismerik. Férfiak egyforma ruhában járnak az asszonyokéval. Nálunk a cigányok is rendezettebbek, mint itt a polgáremberek. Itt minden szabad. De mentsen meg az Úristen ilyen szabadságtól!"

„Kórházaik? Égbekiáltó! Kínai szokás szerint a betegek ruha nélkül fekszenek, de nem ágyon, legfeljebb dikón, legtöbbje földön vagy sárga szőnyegen. Rájuk senki sem takarít. Vannak ugyan ápolónők, de azok nem törődnek velük. Ismétlem, ami itt van a kórházban, az elképzelhetetlen, a betegek mindazonáltal elégedettek. Nap nap után eszik rizsüket, és reménykedve várják meggyógyulásukat. Igaz, hogy közülük igen sokan meghalnak. Egy hete hoztak ide egy beteget. Mivel az orvosok ragályosnak mondták, nem fogadták be. Több pénze nem lévén, hogy tovább szállítsák, letették a kórház kapujához. A beteg még ma is ott fekszik. Hogy ne verje az eső, valaki szalmatakarót vetett rá. Szolgáink egyike meg szalmát tett alája. A szalma alatta már trágyává vált, de a beteg még mindig

ott nyög a szalma alatt a kórház előtt... Vak leánykát is hoznak be. Ő sem kell a kórháznak. De a beteg nem kell a szüleinek sem, hiszen még az egészségest is eldobják! Lehet, hogy majd a város valamelyik árkába kerül. Sok meghalt gyermeket is csak az árokba dobnak vagy ott lapátolják el. Éjjel az éhes kutyák kiássák és megeszik őket."

„Kínában csak egy vasútvonal van. Ha a jegy megvétele napján vagy másnapján, esetleg egy hét múlva se jön a vonat, a jegy érvénytelenné válik. Az utas válthat másikat!"

„Az egyszerű emberek étke leginkább rizsből áll, amit zöldséggel vagy savanyúsággal fogyasztanak el kis pálcikákat használva villául, kanálul. Általában nagyon fűszereznek. Egy tálból esznek. Jól főznek ugyan, de az a csoda, hogy még élnek, mert a piszok majd megeszi őket."

„A kínai embernek mindig jó arcot kell mutatni és mosolyogni. Őszintének lenni vele nemigen lehet, mert a kínai ellentmondást nem tűr. Ezért sohasem tudja az ember, hányadán van vele. Minden tettéért dicséretet vár, a feddést el nem viselheti. Dicsérettel és dicsőítéssel levehető lábáról. Ezért vannak a gyakori ünnepélyek és ünnepeltetések."

„A szegénység gyakorlása előttük nevetséges dolog. A munka szégyen. Kínában felelősség nincsen. Ezért van az egész birodalomban zűrzavar. Ezért eszi meg a piszok a szegény népet. Ha valaki hivatalnok családból származik, s nem gyakorolja uraságát, hanem dolgozik, akkor utódaival együtt elveszíti az állami kedvezményeket és nemességét. Ugyanakkor a mással való dolgoztatást kegyetlenségnek tartják. A sértést meg kell bosszulni, mert különben az illetőnek nincs maradása a társadalomban: elveszíti arcát! Ha verekednek vagy egymást ölik, ehhez senkinek semmi köze. Ez magánügy!"

„A kínai a hírnevére, becsületére, jó nevére, azaz az ‚arcára' nagyon kényes. Ezt még ‚jogosan' se veszítheti el, ha élni akar. Ámítja önmagát. Önmagáról elhisz olyan dolgokat, amik igazán benne nincsenek meg. Csak nagyon kendőzve lehet őket valamire tanítani, mert többszöri figyelmeztetéssel már elveszti arcát a többiek előtt. Ilyenkor azt mondják: ‚Most már nincs arcom, mennem kell!' Gonoszságáért még dicsérő levelet is kér, hogy az alkalmazási helyéről ‚sértetlen arccal' távozhassék."

„Vallásuk számtalan. Vallásosságuk leginkább külsőségekben áll. Inkább isteneikből élnek, mint isteneikért. *Türelmesek egymás vallásával szemben. Minden istent elfogadnak, amelyiktől valami segítséget remélhetnek. Vannak templomaik, ahol különféle vallások isteneinek szobrai együtt vannak, s benne mindenki a magáénak mutat be áldozatot. Vallásosságuk leginkább áldozatbemutatásból áll. Mi szemünknek pagodáik, templomaik belülről nem szépek,*

hanem ijesztők, piszkosak. Olyan szerzetesféle papok látják el a templomszolgálatot: boncok. Templomaik körül élnek százával. Nőtlenek. Ruhájuk piszkos és zsíros. A nép tartja el őket. Imádság címén nagy buzgalommal verik a gongokat, dobokat, vasharangokat, és forgatják imagépüket egész nap. Már láttam olyan templomot, amelyben 25 bálványszobor van. Olyik 10—15 méter magas. Egyik mámoros állapotban, másik haragosan, a harmadiknak szemöldöke eltakarja arcát, mellét. Van, amelyik vigyorog vagy vérfagyasztó arcot vág... Legnagyobbak Buddha szobrai. Mintha mindegyiket a sátán szállta volna meg. Hová jutott az ember?"

„Így áll előttünk Kína első bemutatkozásában az egyszerű népen át nézve. Legmegdöbbentőbb a nép sokasága és az egyszerűbbek egyszerűsége, szegénysége, nyomorúsága. Nem az a csodálatos, hogy a kommunizmus vonzza őket, amely földi paradicsomot ígér nekik, hanem, hogy Kína már rég nem lett kommunista. *Az a nép, amelyik semmit se veszthet, csak nyerhet, csak kommunista lehet! Igaz, Csang Kaj-sek már nagyon sokat tett és tesz, hogy Kínának ezen az állapotán változtasson, de hogy ennek eredménye legyen, ahhoz békés élet s nem dühöngő háborúk, nemzeti eszmék s nem kommunista mákonyozás kellene..."*

„Ó, Uram Isten, tengernyi munka vár itt a missziósokra! Sok magyar eke kellene, mely a szikrázó sziklából is termést fordít ki!"

III.

Verejték, vér a misszió ekeszarván

Missziósaink 1932 nyarán vonultak be missziós központjukba, Paokingbe, mely Hunan tartományban fekszik.

Hunannak 48 millió lakosa lehet, s ebből csak 1800 a katolikus. Missziós atyáink szerint népe lázadó. Általában csinosak. Tiszta arcél, egészséges piros arc, széles homlok, kemény sötét szemek jellemzik őket. Temperamentumosak, mégis mozgásukban és elhatározásukban lassúak. A Han dinasztiától származtatják magukat, ezért „tiszta vérű kínaiak". Emberei híresek gazdagságukról és bátorságukról, meg a Manhu-dinasztia gyűlöletéről. Ragaszkodnak hozzá, hogy ők Kína legjobb katonái; hogy a legnagyobb tudósok és államférfiak Hunanból kerültek ki, mint Mao Ce-tung is, aki Soasanban született. Legkultiváltabb és -gazdagabb földmíves tartomány, melyet sárga vizével számtalanszor eláraszt a Jangce „halálfolyó" termékenységet, éhséget, embermilliók halálát okozván. Misszionáriusaink megérkezésekor is csaknem kiöntött. A kispapok szemináriumát két emelet magasságban úgy elborította, hogy a beszorult kispapokat Titusz testvér csak csónakkal tudta kimenteni.

Paoking járási székhely, hosszú völgyben fekszik, dombok, hegyek koszorúzzák, s a Giang Kiang folyó kettészeli. Arról híres, hogy itt született Huang Ling, az utolsó császárság megdöntője, akit később dr. Szun Jat-szennek, a Haza Atyjának neveztek. Ő lett Kína első köztársasági elnöke, akinek olyan mauzóleumot építettek, mellyel monumentalitásban még a fáraók piramisai sem versenyezhetnek.

Lakosainak száma 80 ezer lehet, amelyből csak 300 a katolikus! Egyházalapító őseik *„bűnözők, latrok, ópiumszívók voltak, akik az állami hatóságok üldözése elől menekültek az Egyház szárnyai alá. A mostaniak: lanyhák, rablók, többnejűek, ópiumszívók, mint elődeik. Csak azért lettek keresztények, mert ezáltal a kormánytól védelemben és sok kiváltságban részesedtek. Legtöbbje már csak papíron katolikus. Rég megtagadták új hitüket. Visszatértek pogányságukba. Szégyellték, hogy katolikusok! Hitüket nem ismerték,*

még keresztet se tudnak vetni. Nem az eddigi missziósok hanyag működésének eredménye ez, hanem a körülményeké. Az óriási missziós terület bejárhatatlan az örökös nyugtalanság, rablók, kommunisták miatt. Az ördög szántott-vetett s aratott itt, s nem az Isten!" Lélekszámra és keresztény élet szempontjából olyan misszió ez, amelyet mintha soha meg nem indítottak volna. Itt hamar bő aratásról aligha lehet szó. Még a magvetés is jó ideig csak sziklás talajban történhet. És nagyon lehetséges, hogy *ennek gyönge termését majd a kommunisták aratják le vörös sarlójukkal.*

Egyébként ebben a városban ezek a gyenge keresztények 1857-ben kimondott katolikusüldözésen estek át. Valami röpirat jelent meg a hatóságok ellen. A katolikusoknak tulajdonították. Ötüket börtönbe vetették. Kommunista megmozdulás is volt már Paokingben, csaknem a misszionáriusaink megérkezése előtt. Fiúk és lányok teljesen mezítelenül masíroztak utcáin. A misszió harangjával adtak jelt a kommunista gyűlésre, miután az egész missziót elfoglalták és kirabolták, a misszionáriusokat pedig földönfutóvá tették. Elvonulásuk után rablók foglalták el helyüket. Az amerikai ferences atyák, akiké volt a misszió, csak 1930-ban kapták vissza állami hatalom segítségével. Éppen idejében, mert a leendő új misszionáriusok, a magyarok már megérkeztek.

Mit kaptunk Paokingben az amerikaiaktól? Semmi esetre sem oly nagyszerűen felszerelt missziót, mint a magyar jezsuiták Tamingban a franciáktól. Csak kezdésnek volt jó az adományuk. Mindenekelőtt kaptunk egy ötszáz ülőhelyes szép, barokk templomot, amely a Mennybeszálló Boldogasszony tiszteletére volt szentelve. 1923-ban Kovács Klétus, magyar származású tiroli ferences atya építette. A hozzávaló ötezer dollárt amerikai *magyar* asszonytól kapta! A templom két oldalához az emeletes rendház tapadt hat lakószobával és a közös élethez szükséges berendezésekkel. Volt külön cselédlakás is konyhával, raktárral. Aztán egy nagy, emeletes, nyolcosztályos iskola. Az emeleten lakások, lent tantermek és más szükséges szobák. Ekkor nem működött az iskola, hanem egyik részét orvosi rendelő foglalta el. Mindezt kiegészítette a zöldségeskert. A városon kívüli központjaink bérelt épületek voltak, melyeknek szobáit használtuk istentiszteletekre, oktatásokra. Egyetlen civil katekétát örököltünk, Siao Zen-teht, aki az elején nagy hasznunkra volt, de később nagyon siralmas szerepet játszott misszionk életében.

Ahogyan belelendültek a munkába, mindjárt látták a szükségleteket. Mindenekelőtt hasznavehető civil hitoktatókat kerestek. Ezek nem ingyen, hanem rendes fizetésért végzik munkájukat. Nagy megterhelés ez a missziónak, de meg kell az áldozatot hozni, mert szinte rajtuk múlik a misszió sikeres munkája. Bernát atya,

mint főnök, mindjárt negyven személlyel katekétaképző iskolát nyitott. Az iskolában erre volt bőséges hely. Aztán egymás után vásároltak telkeket, házakat, eladásra szánt pagodákat — olykor igen nagy nehézséggel. Majd belefeküdtek az építkezésbe és átalakításokba bent és kint is.

A missziós terület nagysága, a munka sokasága, az élet szükségszerű nehézségei miatt érezték, hogy kevesen vannak. Ostromolták hát az otthoni elöljárókat, hogy újabb papokat és apácákat küldjenek. Örömükre 1932 novemberében megérkezett Patik (Pier) Pius és Ferenczy Ipoly atya. Éppen igen nagy szárazság volt. Olyan, mely a népet éhséggel pusztítja, illetve sokukat öngyilkosságba hajszol. Az emberek nyugtalanok. Táncolnak az idegeik. Vérben forgó szemmel néznek arra, akinek van ennivalója. Ezt az egyre forrósodóbb hangulatot a kommunisták titokban izzítják. Mindennapos a fosztogatás, rablás, veszekedés. Sokszor maguk sem tudják, hogy mit csinálnak. Kis ok elegendő arra, hogy vér folyjon az egyébként tűrni és szenvedni tudó nép között.

A misszió elbocsátott egy férfi katekétát, mert semmit se dolgozott. Erre fellázított vagy kétszáz pogányt. „*Jang kui ce!* — ordította. — *A külföldi ördögök meg akartak ölni!*" A templomunk elé mentek s be akartak törni. Ezt észrevette Bence testvér, akit hasonlatossága miatt „második Sztálinnak" neveztek a kínaiak. Hozzájuk ment: „*Ne bántsátok Isten házának ajtaját! Ha bajotok van, velünk intézzétek el!*" A lázadók nekiestek. Annyira letépték ruháját, hogy még az alsóból is csak emlékeztető maradt. Aztán a templom előtti cserepes virágokkal dobálták. Közösen kiáltották: „*Veszszenek a külföldi vörös ördögök!*" Noha Bence testvér nem egykönnyen hozható ki a sodrából, mert igen békés, lassú vérjáratú ember, de ezt már megsokallta. Hatalmas termetű, erős ember volt. Kettőt közülük hóna alá kapott, és a szőlőlugas felé húzta őket. Mire az egyik pogány bömbölte: „*Fussunk, fegyvere van a külföldi ördögnek!*" Elszaladtak. Mikor a rendőrség megérkezett, már nem talált mást, csak a ruhátlan, csupa vér és seb Bence testvért. Így lett a misszió felavatva. Bence testvér pedig az első, aki vérét ontotta Istenért és a magyar misszióért.

A véres jelenetet feledtette velük, hogy 1933 novemberében megérkezett a nővérek első csoportja Galkovszky Inviolata, Baráth Osszia (Bence testvér nővére), Horváth Lujza és Scorka Klára személyében. Mindnyájan a Szatmári Irgalmas Nővérek rendjének tagjai. Ez az erősítés a következő években is folytatódott. 1934-ben Gábris Grácián atya érkezett, aki csaknem végzett orvos volt, és Észak-Amerikából Lombos László. 1938-ban Vella Dezsővel, Thun Albinnal és Verner Adjuttal (Erdélyből) erősödött a misszió. 1936-ban a nővérek második csoportja kötött ki Kínában, mégpedig: Gal-

kovszky Bernarda (Inviolata nővére), Molnár Melinda, Hricza Aléna és Pákozdi Juventia. A háborús hírek miatt a tengerről vissza akarták őket irányítani, de nem tették: *„Háborús időben még nagyobb szükség van ránk!"*

A kínai pogányok sehogy sem akarták elhinni, hogy a missziós atyáknak nincs feleségük, hiszen más vallású papoknak van. Gondolták, hogy otthon hagyták őket. És most kihozatták asszonyaikat, mivel már rendezettebb körülmények között élnek. Sokan kimentek fogadásukra, hogy lássák a „sjudákat", a nővéreket, a misszziósok „feleségeit". Zenéltek, mint esküvőikön szokás. Szakadatlanul ropogtatták petárdáikat. Bámulták festői apácaruhájukat és angyali szépségüket. Mikorára megérkeztek, az atyák a missziós központtól messzebb nagyméretű zárdát építettek számukra. Érkezésük után ünnepélyesen megáldották a kápolnájukat. A pogányok ezt gondolták „esküvőnek", azért menyegzői ajándékul hozták a dui cet. Kínai szokás szerint a missziós atyák ezeknek az ajándékozóknak ünnepélyes reggelit, csi csut adtak.

A nővérek már másnap, Szent Erzsébet ünnepén átvették a Szent Erzsébet Árvaház vezetését, mely ekkor a zárdájukban már működött. Az árvaház növendékei azok a leginkább még babakorukban összeszedett gyermekek voltak, akiket pogány szüleik éjjel misszionk ajtajához tettek le, vagy valahol a városban szemétdombra vetettek, illetőleg az utcákon elszórtak. Hároméves korukig fizetésért dadáknak adták ki őket, hogy táplálják és neveljék a csöppségeket. Kéthetenként vagy havonként a kicsiket be kellett hozniok a misszióba, hogy láthassák a nővérek: kellően végzik-e vállalt kötelezettségüket? További nevelésüket az árvaházban kapták, külön a fiúk, külön a lányok. Óvodások lettek, iskolába jártak, iskolájuk után a lányok kézimunkát tanultak, a fiúk pedig farmunkon sajátították el a földmívelést. Az értelmesebb vállalkozókat kiképezték katekétáknak. Lettek belőlük nővérek is, a fiúkból pedig kispapok. Innét házasodtak. A lányok keresett feleségek, a fiúk meg értékelt férjek lettek. Magukkal vitték hitüket, s kint a pogány tengerben életükkel is terjesztették.

Klára nővér lett az árvaház vezetője, Osszia a gazdaságot és bevásárlást intézte. Az orvosi rendelő és patika Lujza nővéré lett, ahol délutánonként százak jelentkeztek kezelésre és orvosságért. Mivel Inviolata nővér tanárnő volt, ő lett a nyolcosztályos iskola vezetője, amelyben nemcsak nővérek, hanem világiak is tanítottak, s volt idő, amikor a gyerekek száma elérte a 140-et. Juventia nővér a rajzot tanította, mert rajztanár volt. Aléna óvodát nyitott a kis barackvirágoknak, s Bernarda nővérrel oly sikeres előadásokat rendeztek velük, hogy a városban rendezett versenyeket megnyerték. Aléna nővér dolgozott az orvosi rendelőben is, és látogatta a betege-

ket. Bernarda meg, lévén tornatanár, zenére tornáztatta a diáksá-got, s ezt nagyon szerették. Melinda nővér főzött, mosott, vasalt, haldoklókhoz járt, hogy megkeresztelhesse őket. Csoda elevenséggel élték missziós életüket. Méhek tanulhattak volna buzgalmukból.

Talpraesettségüket hamar beigazolták. Hogy, hogy nem, a na-gyobb árvalányoknak valami nem tetszett. Egyik nap eltűntek. Bernát atya három nővért bízott meg, hogy csináljanak rendet. Az eltűnt leányok csak estefelé szállingóztak vissza. Vacsora nélkül hálószobájukba sompolyogtak. Juventia nővér felment hozzájuk: *„Vagy engedelmeskedtek, vagy reggel elhagyjátok a missziót. Se vacsora, se reggeli!"* Másnap rend volt. Minden ment, mint a kari-kacsapás. A nővérek boldogok voltak, ha a sok neveltjükre gondol-tak. De hamarosan elszomorodtak.

Mikor legközelebb kicsinyeikkel bejöttek a dadák, rémüldözve súgták a nővéreknek, hogy a kommunisták elraboltak egy tizenhat éves lánykát, s munkás szüleitől érte váltságdíjul ezer amerikai dollárt követeltek. A kétségbeesett szülők eladták mindenüket, és a követelt összeg felét váltságdíjul elküldték. A vörös banditák feleletül a lány testének felét elküldték a szülőknek azzal az üzenet-tel, hogy lányuk testének másik felét is elküldik, ha kifizetik a hiányzó összeget.

„Mi lenne — rémüldöztek a nővérek —, ha egyszer ránk törné-nek ezek a banditák, s gyermekeink közül rabolnának el párat?"

A missziós élet számukra igen sok nehézséget jelentett. Első-nek számított a nyelv. Kutya nyelv ez. Holott az atyák hivatalo-san tanulták, s úgy engedték ki őket, hogy már tudnak beszélni, mégis, amikor Lombos atya első kínai beszédét elmondotta Sinhoa kis templomában, különös meglepetés érte. A hívek nagy hajlongá-sok között megköszönték a szép beszédet s gratuláltak neki: *„Seng fu* (főtisztelendő) *Lom Bo-nyi, ilyen szépen kínaiul egyik atya se beszél!"* Ő kínaiul visszamosolygott: *„Ha olyan szép volt, mondja-tok belőle pár mondatot, miről is szólt?"* A kínaiak visszamosolyog-tak, s még mélyebben meghajoltak: *„Seng fu Lom Bo-nyi, valóban gyönyörű volt a beszéd, de mi egy szót se értettünk belőle."* Lom-bos atya mélyen meghajtva magát: *„Remélem, hogy a legközelebbi nem lesz ilyen szép, de belőle meg fogtok érteni pár szót!"*

Mit jelenthetett hát a nyelv a nővéreknek, akiknek nem volt idejük nyelvet külön tanulni, hiszen azonnal be kellett állni a mun-kába! Nem csoda hát, ha először kézzel-lábbal beszéltek. Ha például Osszia nővér a boltban csirkét akart vásárolni: kukorékolt a boltos-nak. Ha meg disznóhúst akart: röf, röf, röf — mondogatta. Csodák csodájára, a kereskedők mindig megértették, hogy mit akar venni. Ezt persze még később is gyakorolta magyar humorérzéktől hajtva.

A kereskedők meg vele együtt nevettek, s visszaemlékeztek a régi időkre.

A nyelvi nehézség után azonnal a koszt említendő. Furcsa ez, ha önmegtagadó szerzetesekről van szó. De ami igaz, az igaz! Ha étkezésüket nem is mindjárt az általunk úgynevezett kínai „záptojással" (állítólag ez nem záptojás, hanem inkább főtt tojás, és nagyon ízletes), fecskefészekkel kezdték, s pörkölt cserebogárral folytatták, de a kínai koszt annyira más, különösen annyira fűszeres, hogy sok idő kell, míg a magyar gyomor beveszi, megszokja. Juventia nővér csoportja hálófülkés, első osztályú kocsiban közelítette meg Paokinget. Éhesek lévén, kutattak a vonaton, hol találhatnának valami harapnivalót. Végül a toalettben találták meg a vasúti konyha éléskamráját. Úgy gondolták, hogy ezek főztjéből sohasem esznek. Ám nagy zsarnok a gyomor! Hajtotta őket. Végül a pincér levest tálalt. Egyetlen kanalát zsebéből húzta ki: *„Használják felváltva, mert nincs másik!"*

Olyan szállóban háltak, melynek szobái deszkából készültek, de akkora nyílásokkal, hogy bármerre fordultak, mindig rájuk leselkedő szemekkel találkoztak. Így az alvásból nem lett semmi. De az evésből sem, mert a tésztaleves oly paprikásan készült, hogy a nővérek szentül hitték: ha megeszik, a leves vértanúi lesznek! Ugyanekkor Bernát atya már nem érezte erősnek. Nagyon remélték, hogy a püspöknél majd pótolhatnak mindent. Ám reggel, mikor eléjük tették a langyos feketét, melybe nyers tojást ütöttek, ijedten néztek egymásra: most mit csináljanak, hiszen már látásától is viháncol a gyomruk. Ugyanakkor nem mutatkozhatnak be a püspöknek finnyáskodással. Legyűrték. Ám valahogyan a tojásnak sem tetszhetett a magyar gyomor, mert mintha eleven békát nyeltek volna, minduntalan felugrándozott a torkukig, mintha szabadulni szeretne. Ám volt zsebkendőjük és torkot elszorító markuk. Győztek. Mégis úgy gondolták, jobb lenne azonnal visszafordulni, mert előbb halnak meg, mint gondolták, s nem a hit, hanem a paprikás leves, tojásos kávé s efféle miegymás áldozataiként. Szerencsére megérkezésükkor Bence testvér fogadta őket olyan igazi, hamisítatlan magyar étellel, mely elfeledtette velük, hogy kínai gezemice is van a világon.

Hankouban a nővérek Szabin testvért névnapján tizennégy fogásos ebéddel tisztelték meg. Nem hiányzott belőle a liliomfőzelék sem. Még cukrászdából is hozattak süteményt. *„De mindez* — jegyezte meg mélabúsan az ünnepelt — *nem magyar kenyér!"*

Hát hogyan lett volna akkor magyar étel a kutyahús? Kínaiaknak drága csemegének számít. A fiatal fekete kutya húsát minden húsnál jobbnak tartják. Fekete babbal pörkölve, gyömbérrel, gombával fűszerezve, csak nyelvcsettintések közepette lehet megenni.

„Különösen télen sűríti és forrósítja a vért!" Történelmünk folyamán nem egyszer traktáltak vele bennünket, de sohasem lett ételünk.

Történt, hogy Grácián atya rendelőjébe éjjelenként egy kóbor kutya látogatott be. Grácián atya lelőtte a kuvaszt. A kutya utolsó vonítását meghallották a gyerekek, beszaladtak a kertbe, s nagy diadallal a konyhába vitték. Annak rendje és módja szerint megnyúzták és kellő módon megfőzték, s mennyei gyönyörrel megették. Ám másnap jelentkezett egy kínai tanító, hogy a lelőtt kutya az ő drága, nevelt kutyája volt. Feltámasztani már nem lehet. De hogy arcát el ne veszítse, legalább felét adják neki vissza. Ekkor döbbentek rá a nővérek, hogy mi történt, s jó ideig szagolgatták a fazekakat, hogy ugyan melyikben főzhették meg a kutyust, mert abban az edényben ők nem akarnak főzni. *„Brrr! Kutyapecsenye! Csau! Csau! Csau!"*

A kosztnehézséget nagyon jól ismerte Lombos atya, ezért mikor mint elöljáró otthonról embereket kért, ezt írta haza: *„Erősek, egészségesek legyenek! Igénytelenek, nem válogatósak. Sok testi fáradalomban lesz részük. A kínai koszt egészen más. Ha nem eszik meg, amit eléjük tesznek, éhen halhatnak. Legtöbbször maguk kotyvasztják össze kínai anyagból legegyszerűbb étküket hónapokig tartó kínai útjukon. Fogazatuk legyen teljesen egészséges állapotú, mert a mi körzetünkben fogorvos egyáltalán nincs."*

Számunkra missziós nehézségnek és veszedelemnek számítottak a különféle betegségek, elsősorban a tífusz és a kolera. Ezeket terjesztették az árvizek, elősegítette az éhség, szaporította az egyre nagyobbodó kül- és belháború. Kijöttünk után egy évre Szabin testvér már meghalt kolerában. *Ő lett missziónk első áldozata életben.* Így valósult meg kívánsága: *„A vértanúság pálmája után vágyódom!"*

Lujza nővér tífuszos katonát kezelt. Egyik nap, amint a kápolnában imádkozott, úgy érezte, mintha injekciós tűt szúrtak volna bele. Ruhájában nagy fehér tetűt talált. Ez a tífusz nagy terjesztője! Két hét múlva főnöknője, Inviolata nővér tífuszos beteg lett. Főnöknőjét kórházba szállították. Meghalt. Lujza nővér nem ment be a kórházba. Nem engedte, hogy leverjék lázát, vagy bármi ételt beleerőszakoljanak. Noha körülötte ugyancsak kaszált a halál, ő életben maradt. Később Osszia nővér is tífuszban halt meg. Ápoltjától kapta. Az meggyógyult, ő elment.

Mártírjaink, az emberszeretet mártírjai. Szinte már egy csokorravaló!

1938-ban hatalmas kolera tört ki Paokingben. Az emberek nem akarták magukat beoltatni ellene. Mire a hatóság elrendelte: ha megszólal a légiveszélyt jelző sziréna, mindenki hagyja el a várost, csak a feloldó szirénára térhetnek vissza. Így történt. De a városba

csak azt engedték vissza, akit beoltottak a kapuknál. Itt dolgoztak a misszióssaink is. Egy nap alatt több mint 6 millió oltóanyag-egységet adtak ki a város lakóinak. A város nagy része megmenekült a haláltól.

A Mennyei Birodalomnak volt másik kolerája és tífusza is. Veszedelmesebb ezeknél, mert ellene injekcióval nem lehetett védekezni. A *rablók* és *kommunisták voltak ezek!*

A missziós élet ezer megpróbáltatása és szenvedése miatt, minden missziós sírfelirata lehetne Szent Pál szavai:

„Voltam börtönben, halálveszélyben,
volt részem verésben, hajótörésben.
Bajlódtam vízen, tengeren.
Sokszor voltam úton.
Veszélyben forogtam folyókon, rablók miatt,
veszélyben népem s pogányok között.
Fáradtam, gyötrődtem, sokat virrasztottam,
éheztem, szomjaztam, fagyoskodtam.
Nem tekintve a naponkinti zaklatásokat,
az egyházak rám nehezedő gondjait!" (2. Kor. 12, 23—28.)

IV.

A vörös szakáll, vörös csillag katlanában

A paokingi szerzetes központunk és a nővérek zárdája volt a méhkas. Innét indultak ki a 27 missziós állomás látogatására. Vagy ha kint laktak, ide tértek vissza megpihenni, utasítást, segítséget kapni s erőt gyűjteni. Járták a birodalom járatlan útjait s lehetetlen ösvényeit gyalog, hordszéken, lóháton, melyek az adott körülmények között se kényelmesek, se biztonságosak nem voltak. Ede testvér lova megbotlott, ő földre zuhant, lova pedig rálépett. Kórházban is alig tudták megmenteni azt, aki később kórházunkban annyi jót tett a betegekkel. Dezső atya lova megijedt. Lábánál fogva húzta a temető fejfái között.

Szinte mindig útban voltak: csak hetek, hónapok múlva tértek vissza. Szenvedték a jellegzetes kínai, de különösen a mostani élet ezerféle nehézségeit és megpróbáltatásait. Szent Pálhoz hasonlóan örök veszedelemben forgott életük *rablóktól* és *vörösöktől* fenyegetve. Ebben az időben már nehezen lehetett megkülönböztetni őket. Nehezen volt eldönthető, hogy kommunista vagy bandita karjába került-e? A rabló szerette kommunistának mutatni magát, a kommunista meg rablónak. Mindegyik ugyanazt rabolta, fosztogatta: *Akinek volt valamije!* Ennek is, annak is kedvelt vadjai voltak a misszió sok, akikre gyűlöletből és busás zsákmány reményében szeretettel vadásztak. A rablók titkos jele vörös szakáll és vörös mellény volt, a kommunistáké pedig csillagos vörös rongy.

Mindkét csoport tagjai leginkább parasztok. Az ország lakosságának 90%-a paraszt, aki termeli a rizst, mégis neki jut belőle a legkevesebb. Kína történelme nyugtalan, felforgató, kifosztó, tróndöntő *parasztmozgalmakból* áll. Mao a történelemből tanult, amikor trónját ezekkel akarta megszereztetni, és nem a munkásosztállyal. A régieket így nevezték, a mostaniakat pedig *rablóknak, banditáknak.* A kommunisták az ő módszereiket és magatartásukat vették át. A mostani banditák már marxistáknak mondják magukat, holott an-

nak tanaiból semmit se tudnak: ám azt tökéletesen élik! Vagyis: másokból élősködnek! Jól jött nekik ez a kommunizmus. Eddig üldözték őket, mert fosztogattak, tehát gonoszat cselekedtek. Ma dicsérik őket, mert fosztogatják, ölik a burzsujokat és nyúzzák az idegeneket. Ez erény!

Tőlük félt mindenki, mert úton-útfélen válogatás nélkül fosztogatták, zsarolták, gyilkolták a népet. Adót szedtek, katonát soroztak. Mindenhová igyekeztek embereiket beépíteni, hogy mindenről tudjanak. Hallatlan hálózattal rendelkeztek. A legmegbízhatóbbnak tartott ember is hálójukban vergődhetett. Rettegésben tartották az egész birodalmat. Valóságos államot alkottak az államban. Hadseregeik zsákmányért, hatalomért egymás ellen is harcoltak. De ha kellett, összefogtak. Városokat, országrészeket tartottak megszállva. Idegenek kifosztásában a nép is segítette őket, mert az asztal alá hullt morzsákból ők is szedegethettek. Atyáink előtt sem volt titok, hogy tagjaik hitoktatókként, ministránsokként, munkásokként missziónkban is élnek. Ellenségeink általuk mindenről értesülnek. Ezek olykor hosszabb időre, illetve véglegesen eltűntek. Jaj lett volna elárulni vagy hatóságnál feladni őket! Ez a misszión végleges eltüntetését jelentette volna. A papság megegyezett egymás között, hogy *váltságdíjat semmilyen áron se fizet nekik.* Könnyű volt ezt a megegyezést aláírni, de sokszor igen nehéz vagy lehetetlen megtartani.

Az egyik nővércsoportunk már Kínába jövet találkozott a rablókkal. Az előttük menő vonatot megállították, kifosztották, pár embert megöltek, többet pedig megsebesítettek.

Nemrég három misszionáriust öltek meg az úton. Testüket mészégető kemencében találták meg. Keresztényeink vértanúknak járó tisztelettel vették körül. Mártírsírjukat látogatták.

Adjut atyát 12 bandita megtámadta az úton. Grácián atya revolverével közéjük lőtt. Egy megsebesült, a többiek pedig elfutottak.

A nővérek egyik missziós útjukon két zordon kinézésű férfival találkoztak. Mivel rablókat sejtettek bennük, mély meghajlással köszöntötték őket: „*Nau pu hau? Jól vagy rosszul van ön?*" Megkérdezték, nem lenne-e szükségük aszpirinre vagy más orvosságra? A börtön igazgatója tanította ki a nővéreket, hogy a banditákkal így kell bánni. Esetleg így nem fosztják ki őket, és életben is maradhatnak. Ennek az igazgatónak a fiát Ede testvér gyógyította meg, ezért nemcsak hálás volt velünk szemben, hanem még azt is megengedte a nővéreknek, hogy a halálra ítélt rabokhoz is bemehessenek. Jó előre megmondotta nekik, kit mikor végeznek ki.

Ilyen rablóknál a nővérek szép oltárt készítettek, s Kína Nagyasszonyának virágokkal ékesített képét tették rá. A rabok a nővé-

rekkel együtt rózsafüzért végeztek. Kedvelték Szűz Máriát. Szerették hallani a jobb lator történetét. Legtöbbjük megtérten halt meg.

Egy fiatalembert, Fu Te-mint, nyilvánosan ítéltek el gyilkosságáért. (Kínában mindig divatos volt a „népítélet", tehát ezt nem a kommunisták találták ki.) Erősen megbilincselve külön zárkában őrizték. Menyasszonyának apja ékszerész volt. Ő maga sokat veszített játékon. Leendő apósával szerette volna kifizettetni adósságát, s mivel a szükséges pénzt nem sikerült tőle megszerezni szép szóval, megölte és kifosztotta. A nővér hangsúlyozta neki, hogy a jó Isten a bűn körülményeit is nézi, s megbocsátja bűneit, ha bánja. Könnyezve kérte megkeresztelését. A katekizmust nemcsak megtanulta, hanem zárkaablakán át a többi rabot is oktatta belőle. A kínai mártírok életét nagy szorgalommal olvasgatta. Bátran ment vesztőhelyére. Kérte kivégzőit, hadd imádkozzék pár percig. Utána eléjük állt: *„Kész vagyok!"* Agyonlőtték.

1935-ben híre járt, hogy Hunant igen nagy kommunista sereg közelíti. Ekkor még Csang Kaj-sek is eljött városunkba, hogy tábornokaival tanácskozzék, hogyan akadályozhatnák meg a város elfoglalását és kifosztását. Tanácskozásaikra még Bernát atyát is meghívták.

Igaz lett a hír. A kommunisták betörtek Hunanba, s kinti misszióinkat fosztogatták, pusztították minden elképzelhető módon. Egyik-másik helyünket csak azért fosztották ki mérséklettel, mert előttük ezt elvégezték katekétáink, Peng és Tán. Ez nagyon szomorú tapasztalat lett számunkra, mert láttuk, mit sem érnek embereink a válság napjaiban.

Orkánszerűen törtek városunkra. Noha városunkat előttük a katonaság erősítette, a nép mégis menekült misszióssainkkal, hiszen a kommunista rablók elsősorban a missziós központokra vetik magukat. Az utolsó éjszaka nekik is sikerült kisurranniok. Nem találva az atyákat, a kommunisták mindent összezúztak. Még a padlókat is felszaggatták, az ablakfákat pedig kitépték. Az oltárokat, szobrokat, kereszteket darabokra hasogatták. Szerzetesruháikat póznákra aggatták, bajonettel össze-vissza szurkálva ordították: *„Így tegyetek majd a külföldi ördögökkel, ha visszatérnek."* Mire a bámész pogány tömeg felelte: *„Sza! Sza! Halál rájuk! Öld meg!"*

Keresztényeink mindezeket látva nagyon megijedtek, sokan hegyekbe és sűrű erdőkbe rejtőzködtek. Keresztény kegyszereiket, képeket, feszületeket, rózsafüzért, érmeket, amelyek kereszténységükről tanúskodhattak volna, eldobták, összetörték, elégették vagy a folyóba hajították.

Mikor a rablók látták, hogy náluknál erősebb nemzeti katonaság jön Hunan felmentésére, harc nélkül elvonultak. A tartomány határánál a rablók megköszönték a nemzeti katonáknak, hogy oly

diszkréten bántak velük. Ugyanis nem üldözték őket, hanem csak csendesen ballagtak utánuk. A vörös árvíz másfelé zúdult.

Kereszténveink még ezután sem mertek misszionkban megjelenni. Távozásukkor azt ígérték a kommunisták, hogy visszajönnek. Hát féltek. Féltek, mert megígérték: *„Jaj lesz a külföldi ördögöknek és azok imádóinak!"* Így a pusztulás csaknem tökéletesnek mondható. Mintha májusi fagy pusztított volna el mindent: emberben és anyagban!

Mégis, mivel a kommunisták visszatérésére mégsem került sor, keresztényeink lassan visszaszivárogtak. Szégyellték gyávaságukat, s fogadkoztak: ezután erősebbek lesznek. Ez olyan péterszerű háromszoros fogadkozásnak hallatszott. Jobb lenne, ha gyönge ember sohase fogadkoznék, hiszen a kísértésben sokszor gyöngébbnek mutatkozik a leggyöngébb pókhálónál!

A banditák magukkal hurcolták Lucián atyát is

Tyukody Lucián atyát kétszer fogták el a vörös banditák Tsinanfuban, ahol kispapokat tanított. Amikor az egyik este az 1200 bentlakó növendékes gimnázium ajtajához ért, harminc, állig felszerelt kommunista bandita vette körül, akik eddig a kapussal vitáztak, hogy eressze be őket. Túszokat akartak a gyermekek közül, hogy váltságdíjat szerezzenek értük. Míg ő az ajtónál hosszan vitázott velük, a benti tanárok jelenlétükről értesítették a közeli toronynál levő japán őrséget, mire azok éktelen lövöldözésbe kezdtek. A banditák futásnak eredtek, de magukkal húzták Lucián atyát is. Mivel közben figyelmeztette vörös rablóit, hogy veszedelmes irányba rohannak, megnyerte bizalmukat, s hagyták, hogy velük magában fusson a sötétben. Ő felbukást mímelt, pocsolyába henteredett, s ott maradt anélkül, hogy a rablók észrevették volna. Megmenekült.

Jó fél év múlva Mao banditái a kollégium kapuját ugyancsak döngették. Lucián atya kiment hozzájuk úgy, hogy a portás utána azonnal bezárta a kaput. A parancsnokuk 15 ezer dollárt kért. Ha megkapják, *„ezután nyugodtan élhetnek a házban!"* Mivel a nemzeti katonák közelben voltak, azt ajánlotta nekik, jobb lesz, ha minél messzebb tárgyalják meg az ügyet, így akarván elcsalni a betörőket a húsos fazéktól. Magukkal vitték az öreg kínai portást is. Reggelig meneteltek, elöl-hátul 14 bandita, őt meg kezénél fogva hurcolták. Eltévedtek. Egyik farmon bezörgettek, hogy útbaigazítást kérjenek. Nem mert ajtót nyitni a farmer, erre rátörtek és összeverték. Éjfélkor értek a vörös banditák rejtett szállására, ahol az atyát revolverrel kényszerítették a nagy összeg megfizetésére. De honnét, amikor neki egy vasa sincs, pedig ők már előre nagy dínomdánomot rendeztek a medve bőrére. Az öreg portás a vezér lábához vetette magát: *„Bocsásson meg, uram. S engedje meg alázatos szolgájának, hogy az atyával külön beszéljen. Nem tudja ő kínaiul kellően kifejezni magát."* Megengedték, mert a 15 ezer dollár igen izgatta őket. A külön beszélgetés végén így szólt Lucián atya a vezérhez: *„Nézze, uram! Mi nem beszélhetünk semmi váltságdíjról, mivel nincs nálunk pénz. Uram, egyetlen a járható út: engedje meg alázatos szolgájának, a portásnak, hogy visszamehessen a kollégiumba, s elhozhassa a kért összeget. Én itt maradok túsznak!"* Beleegyeztek. De Lucián atya már előbb kérte a portást, hogy semmi pénzt se hozzon, s nehogy értesítsék a katonaságot, mert a vörösök megölik. Ügyét bízzák Istenre.

Hetenként kétszer váltogatták rejtekhelyeiket. Ezért az atya sohasem tudta, hogy hol van. Szigorúan őrizték ablaktalan, rossz tetejű házban. Nyirkos, csupasz földön feküdt. Tisztálkodáshoz vizet nem kapott. Enni csak annyit, hogy éhen ne haljon. Szükségletét

csak kötélre kötve — mint egy kutya — mehetett végezni: két őr kíséretében.

Egy hét múlva egyre jobban szorongatták és fenyegették, mert nem jött a portás a váltságdíjjal. Mivel mindig megtagadta, hogy ebben az ügyben írjon püspökének, megásatták vele sírját, hogy élve eltemetik. (A kommunistáknak kedvenc elintézési módjuk volt ez.) Nem lövik agyon, mert drága a töltény, ő nem ér meg egy golyót. Így olcsóbb! Lucián atya a megásott sír szélén állva így szólt: *„Míg élek, van remény, hogy a pénzt megkapjátok. De ha megöltök, a remény velem jön a sírba!"* Nekik inkább a pénz kellett volna, mint halála, ezért egyelőre megúszta.

Mégis, amikor ismét halálos fenyegetések között kényszerítették, hogy írjon püspökének, a ferences R. C. Jarrének, aki később maga is börtönükben végezte életét, nem tagadta meg. Kínaiul ezt írta: *„Barátaimnak szükségük van 100000 dollárra."* De latinul folytatta — mondván a banditáknak: fél, hogy a püspök nem érti meg kínai írását —: *„Ezeknek a banditáknak ne fizessen semmit. Tartsuk magunkat az e tekintetben kötött megállapodáshoz. Isten engem meg fog segíteni. Legyenek nyugodtak!"* Mikor a banditák látták, hogy több pénzt kér a püspöktől, mint amennyit ők követelnek, bizalmat éreztek vele szemben. Elküldték az írást. Lucián atya bizonyosra vette, váltságdíj nem lesz, tehát magának kell menekülését kiokoskodnia.

Mivel a pénz nem jött, éjjelenként tovább hurcolták. Őrizték olyan helyen, ahol a bűzben majd megfulladt. Megölt, rothadó bandita társaik közé tették, akiknek holttestét itt rejtegették. Bűzük szinte halálra fojtogatta. Ruháját lehúzták, s helyébe ilyen rothadó hulla piszkos, véres, tetves banditaöltönyét húzták rá. Ettől kezdve teljesen rablónak látszott. Gyötörte mocsárláz, tetvek, éhség és az örökös fenyegetés, hogy végre megölik.

Kínában vízszegény helyeken vannak harminc méter mélységű, agyagba vágott kutak, melyeknek tetejét nagy kővel lefedik. Ezen kerek nyílás van, s ezen keresztül húzzák fel a vizet. Lucián atyát ilyen kútba engedték le a vödörnyíláson: kötélen. A kút oldalában a víz színénél sírszerű lyukak tátongtak. Ide zárták azokat, akiket mindenáron meg akartak tartani. Állni nem lehetett benne, csak ülni vagy feküdni. Valóságos koromsötét, halottnéma sír volt, dohos, penészes és rettentően hideg, mert kint már nagyon hideg járta. Benne élni? Elképzelhetetlen! Legtöbbször egyszerű kínaiak voltak rabtársai, nem burzsujok, nem pénzmágnások, nagy hasú kapitalisták. Őket is váltságdíjért rabolták el. Ezek a pogányok pokolban érezték magukat, s mivel semmi reményük nem volt, hogy a kívánt váltságdíjat szegény családjuk meg tudja fizetni, biztosra

vették halálukat. Örök sírás között emlegették feleségüket és gyermekeiket, akiket soha többé már nem láthatnak.

Egyszer az egyik azt mondta neki: „*Te mindig imádkozol, hogy hazakerülhess. Meghallgatja kérésedet az Isten?*" „*Meg* — felelte az atya. — *Nekem két házam van: a misszió és a mennyország. Egyikbe vagy másikba hazakerülök. Isten imámat mindenképpen meghallgatja.*"

Egyik éjszaka valami viskóba emelték ki. Bizonnyal nem céltalanul, gondolta. Belül az ajtó bezárva, s két fegyveres katona feküdt mellette. Ám egyikük éjfél felé jött haza, s bezárta ugyan az ajtót, de a kulcsot benne hagyta. Az ajtóban maradt kulcs a menekülés gondolatát lobbantotta fel benne. Menekülnie kell, mert ha nem is ölik meg, siralmas egészségi állapota végez vele hamarosan. Horkolni kezdett, hogy őrei azt higgyék, mélyen alszik. Mikor őrei mélyen elaludtak, az ajtóhoz lopakodott, s azzal a kötéllel a nyakán, amellyel kutyaként szokták vezetni, kilépett a vaksötét éjszakába. De most merre meneküljön? Fogalma sem volt, hol, merre van. Csak találomra tartott irányt. Öntözőcsatornákon, bokrokon, tüskés földeken csörtetett mint üldözött vad előre, mert félt, hogy őrei hamarosan nyomában lesznek. Minél messzebb kerülni hát! Gyötörte testi gyöngesége, reszkettető félelme, s az izgalom verejtéke patakzott arcáról. Éjjel járó banditák lovainak nyerítése földhöz szögelte. Minden zörejben mögötte lihegő üldözőit vélte. Azt hitte, hogy a sötétség és iránytalanság elveszi minden erejét és reményét. Szent Antalt ostromolta világosabb pillanataiban, a mindenek, így a szabadság megtalálóját...

Egyszer csak villanó, suhanó fénypontokat pillantott meg. Vonat ment nem messze tőle. Arrafelé tartott hát, mert a vonatpályákat japánok őrizték, s ezért kevesebb vörös bandita merészkedik közelebb hozzájuk. Hatalmas vízárkon csak a nyakán hozott kötéllel tudott átvergődni. Lábánál kúszott a sín, mint végtelen hideg kígyó, de nem tudta, mely irány visz életbe vagy halálba. Mivel az utolsó ítéleten a jók jobbra tartanak, gondolta, jobbra fordult a vasútpályán. Lopakodva hamarosan egy kis állomáshoz ért. Az állomáson kívül rejtőzködött el, s mikor jött egy szenet szállító tehervonat, titokban felmászott rá, s egyik vagonban nyakig beásta magát a szénbe, hogy ha lehetséges, ne fagyjon meg... Reggel felé a táj ismerősnek mutatkozott. Amikor az állomáson a vonat megállt, örömmel állapította meg, ott van, abban a városban, ahonnét a vörösök elhurcolták.

Végtelen volt az öröme, de nem sokáig. Az állomáson japán katonák fogták el. Repülőről leereszkedett amerikai kémet szimatoltak benne, s a falhoz állították, hogy azonnal agyonlövik. Kérte őket, hogy beszélhessen a tisztükkel. Neki állította, hogy katolikus

pap, akit innét fél évvel ezelőtt raboltak el a vörös banditák, s most szökött meg karmaik közül. Nézzék meg az imakönyvét: latinul van írva, s nem angolul. Itt tanított a kollégiumban, a püspök igazolhatja. Szerzetes testvére P. Fleschnek, akit minden japán ismer erre, mert tolmácsuk. A tiszt pár adatot kérdezett Flesch atyáról, s mikor meggyőződtek, hogy feleletei helyesek, és nem találtak nála fegyvert, elengedték.

Ismét megszabadult a haláltól! Hanyadszor már? Hálásan emelte szemét a város fölött kiemelkedő dómra.

Besietett a püspöki palotába, de piszkos, véres banditaruhája, csupa szőrmók külseje, csont-bőrre csigázottsága miatt nem ismert rá a portás. Nem engedte be, ám ő egy óvatlan pillanatban besutytyant. Püspöke elé sietett, aki éppen kertjében sétálgatott. A püspök is csak hangjáról ismert rá. Nagy könnyezés közepette összeölelkeztek. Átöltöztették, emberi formáját visszaadták, s jobb falatokkal igyekeztek erőt s egészséget vinni bele. Díszben pompázott a dóm, a püspöki palota. Tiszteletére? Nem! December nyolcadika volt, a Szeplőtelen Fogantatás ünnepe. Így Mária ünnepe szabadulásának a napja, miként az volt szeptember 24-e is, amelyen elfogták, a Fogolykiváltó Szűzanyáé. Tehát kálváriáját Mária karjaiban járta végig, és imájára kieszközölte hazajutását.

Nem maradt itt. Tovább ment, nehogy még egyszer a vörösök hóhér kezébe kerüljön. Közben nem szűnt meg figyelmeztetni mindenkit a közelgő kommunista világzsarnokságra!*

Bence testvér és Lujza nővér magával a rablóvezérrel találkozott. Lovon ült, és kérdezte őket az úton: *„Hová mennek? Nem félnek a rablóktól?"* Mire ők egymásra nevettek: *„Nem félünk! Miért félnénk? Hiszen rablók nincsenek. A kínaiak mind jó emberek!"* *„Nem egészen mind"* felelte a lovas. Elővette névjegyét, s átadta: *„Ha bárki bántani akarna benneteket, vagy nem udvarias, csak mutassátok meg neki ezt az írást, és nem lesz semmi bántódástok."* Otthon ijedtek meg, amikor megtudták az atyáktól, hogy azzal találkoztak, akitől mindenki retteg a környéken.

Az atyák meg akkor ijedtek meg, amikor pár nap múlva megjelent a rablóvezér szolgája. Előadta, hogy ura meghívja vacsorára az atyákat és feleségeiket. Tisztelettel vették a meghívást, és ígérték, hogy annak hódolatteljesen eleget tesznek, noha vacogott a

*Nem mindennapi kalandjait később megírta portugál nyelvű könyvében: Vote Partido Comunista? Padre Brandy: Szavazzatok a kommunista pártra? A Brandy nevet akkor vette fel, amikor amerikai katonák közé került, mert nevét sehogy sem tudták kiejteni helyesen, A „brandy" szót meg mindegyikük nagyon is jól ismerte. Járt Észak-Amerikában is. Lefényképeztette magát banditaruhájában, kötéllel a nyakán, s aláírta: *„Ez a kommunizmus!"* Beszédei után ezt a képet osztogatta.

foguk, hátha kelepcébe csalják őket. Mégsem mindennapos dolog — még Kínában sem — Ali baba és negyven rablója barlangjába lakomára menni. Hivatalosan! Feltálalhatják ott a vendéget is. A kínai szereti a meglepő humort.

A portestáns pásztorok elvitték feleségeiket is, de az atyák a nővéreket nem. Megmagyarázták Ali babáéknak, hogy a nővérek nem feleségeik, hanem szerzetesek, akik egész életüket a szegények szolgálatára szentelik, éppen úgy, mint a férfiak. A rablóvezér tizenhat felesége nagy érdeklődéssel hallgatta az atyák magyarázatát. Sok sikert kívántak a sjudák munkájához. Egyébként a rablóvezér kitett magáért. Ugyancsak dús asztalú, pompás vacsorát rendezett, s plafonig varázsolta a jó hangulatot. Oly művelten és udvariasan viselkedett, hogy belőle is lehetett volna polgármester, miként Hankauban is volt rabló polgármesterkedett nagy megelégedésre.

Később ezt a bandavezért is elfogták. Kérelmünkre a kormányzó megkegyelmezett neki, ha bandájával belép a nemzetiek seregébe. Belépett azzal a kikötéssel, hogy bandáját külön seregként megtarthatja. Ettől kezdve szemünkben kínai Rózsa Sándorként szerepelt.

Általában a kínai nép ravasz, fondorlatos, átejtő, kétszínű. Talán az évezredek nyomorúságai és kelepcéi fejlesztették ki bennük ezeket a tulajdonságokat? Különösen áll ez a rablókra és a kommunistákra. Az egyik várossal szembeni hegyet megszállták. Éjjel nagy tüzet raktak, s körülötte annyira nótáztak és kiabáltak, hogy messze vidék hangzott tőlük. Mindez azt jelezte, hogy dőzsölnek — valahol nagy zsákmányra tettek szert —, lakmároznak és nem félnek. Ezt a kihívó arcátlanságot természetesen a helybeli katonaság és rendőrség nem tűrhette. Titokban kivonultak ellenük. Körülvették az egész hegyet. A bandát úgy akarták gyűrűbe fogni, hogy egy se menekülhessen el közülük. Talán már mind részeg, azért ily magukat eláruló ostobák, gondolták. Már nem tudják, hogy mit csinálnak.

A rablók figyelték őket. Éppen azt akarták, hogy kivonuljanak ellenük. Amint őreik jelezték, hogy az ellenségük lopakodik kifelé, még nagyobb tüzet raktak, még jobban óbégattak, nótáztak, zenéltek, doboltak. Mielőtt azonban teljesen bezárult volna körülöttük a gyűrű, mindnyájan kiosontak belőle. Csak a lobogó tüzeiket, megkötözött csaholó kutyáikat hagyták hátra. Ám amikor a karhatalom már meglehetősen magasra hágott zárógyűrűjével, a banditák mögöttük egyszerre rájuk gyújtották az egész erdőt. Egyetlen rendőr, egyetlen katona se menekülhetett meg. A teljesen védtelenül hagyott városra rárohantak. Ellenségeiket megölték, raboltak, fosztogattak, sarcot vetettek, magukkal hurcolták a kívánatos nőket és férfiakat.

Noha a misszió így valóban a vörös szakáll, vörös mellény és a vörös csillag fortyogó katlanában élt, missziónk szépen fejlődött. Gyümölcse egyre gyarapodott. Visszahoztuk az elveszett bárányokat, és újakat szabadítottunk ki a pogányság tövises bokraiból. A hitéletet fellendítettük, a katolikus öntudatot mélyítettük. Huszonhat fizetett hitoktatót alkalmaztunk. Volt már fiú- és lányárvaházunk, mely százas létszámmal működött. Hasonlóan nyolcosztályos iskolánk, öt templomunk és huszonkét kápolnánk. 97 felnőttet és 127 gyereket kereszteltünk meg, felnőtt haldoklóból 718-at, gyermekből pedig 1068-at. Az évi gyónások száma 9 ezerre ment fel, az áldozások száma pedig elérte a 18 ezret. Különálló épületben orvosi rendelőnk mellett 40 ágyas kórházat vezettünk. Kórházunk közmegbecsülésnek örvendett. Lehetséges volt számunkra, hogy minden arra rászorulót ingyen vizsgáljunk és kezeljünk... Szerzeteseink, nővéreink jó hírnévnek örvendtek. Mindnyájunkat tisztelt a nép, becsült és szeretett. Sőt: közülünk egyeseket hősöknek, másokat pedig szenteknek tartottak.

Ezek közé tartozott Szabin testvér, aki már 1931. március 28-án, Kapisztrán Szent János ünnepén meghalt. Hivatalos jelentés szerint agyhártyagyulladásban, testvéreink szerint fel nem ismert tífuszban vagy valami ismeretlen ázsiai betegségben. A Ferencrend hivatalos kínai nekrológiuma szerint: *„Minden erénynek, de kiváltképpen az Oltáriszentség tiszteletének volt tükre."* *„Ő lett a kínai magyar misszió első virága."* Itt szentnek tartották, s így vélekedtek róla otthon is. *„Megvallom mindenki előtt, és nem tagadom, hogy szent leszek és szent leszek!"* — kiált fel hivatása ébredésekor. *„Vértanúi pálma után áhítozom!"* — írta édesanyjának, amikor már a kínai misszióra gondolt. *„A szenvedés a miénk, csak ez a miénk!"* — életének alapelve. Kínában pedig: *„Kína számára a szeretet koldusa akarok lenni! Mindenkit munkával, szenvedéssel üdvözíteni."*

Kínába indulása előtt atyja sírjáról és házuk udvaráról homokot, földgöröngyöt szed fel, hogy bennük magával vigye nagyon szeretett hazáját. A határállomáson megcsókolja Szent István és Mária országának földjét, és egy kavicsot tesz hozott földje közé.

Mikor testét kiütések és sebek parazsa borítja, a kórházban így imádkozik: *„Égni az egész testben Kínáért! A szenvedés érték a földön, érték a másvilágra. Ó, mily drága a szenvedés! Ennek az édességét én csak most érzem!"*

Meghallgattatásért Magyarországon is hozzá folyamodnak azok, akik ismerték, s egyre többen bizonygatják: Nem hiába! Életrajzát már 1934-ben megírta P. Oslay Osvald: Szabin testvér — A Szeretet-Isten hőse címmel.

Osszia nővér 1940. március 28-án halt meg, mint már említettük.

Híveink utolsó szavait jeligének, szent fohásznak használják: *„Semmi sem fontos, csak a fehér kis Ostya!"* Munkás, önfeláldozó ragyogó élete példaként állt előttünk.

Mélységes jámborsága miatt mindenki megkülönböztetett tisztelettel tekintett Apollinár atyára. Tanítása, buzdítása és szent intelmei ajakról ajakra szálltak, mint a méh, hogy égi porával megtermékenyítse a lelkeket. Legendák fakadnak körülötte. A hívek szerint csodák fakadnak nyomában. Kint a vidéken olyan pagodát vásárolt, ahonnét még nem vitték el a pogány istenek szobrait, mert a gondozójuk nem távozott el. Amikor egyszer áldoztatáshoz az Oltáriszentséget vitte egy ilyen pogány szobor mellett, a szobor utánadűlt, összetörött, s Apollinár atyát csaknem agyonütötte. *„Jézus döntötte le, az igaz Isten* — suttogja azóta a nép —, *mert erősebb a pogány istennél."*

Utazása alkalmával olyan bonc kolostorban szállt meg, amelynek pagodájában állt egy szobor, amit ha kérdeztek, felelt. Apollinár atya szobácskájában titokban misét mondott. Mikor elutazott, a pogány boncok utánafutottak: *„Mit tettél a szobrunkkal, hogy megnémult? Reggel óta nem válaszol kérdésünkre!"* Híveink szerint a szentmise ereje némította meg, mert a szoborból az ördög beszélt. Az a Jézus hallgattatta el, aki földi életében annyi ördögnek némította el a nyelvét.

Minden jel tehát arra mutatott, hogy munkáinkon Isten áldása van, és sikerül a magyarnak szép eredményt elérni, ott, ahol a többféle nemzetiségű missziósok kudarcot vallottak.

Ámde az új, egész Kínát végpusztulással fenyegető viharfelhő — *a japán* — hozzánk is egyre jobban közeledett. Sokat hallottunk és olvastunk róluk, mert a birodalomnak már nagy részét megszállva vagy meghódítva tartották. Ahol csak „megszállóként" vannak, ott a nép kitűnően felszerelt, de fölényes, merev, kötekedő, nemkívánatos, kizsákmányolást elősegítő katonát lát bennük, akik gésáikkal, teaházaikkal, ópiumaikkal, homoszexualitásukkal nemcsak önmaguk erkölcstelenek, romlottak, hanem Kínának is erkölcstelen miazmái. De ott, ahová fegyverrel vágtak maguknak utat, vagy „hódítóként" vonultak be, a hírek szerint barbárságban, kegyetlenségben, mindent pusztításban, erkölcstelen magatartásban és gyilkolásban semmivel sem maradnak el a kínai banditák vagy a kommunisták mögött, sőt: egyik-másikban meg is előzik őket. Ez nekünk túlságosan hihetetlenül hangzott, mert a japánról a magyarnak a legszebb, legjobb véleménye volt. A kínai rettegett tőle, és szívből gyűlölte.

Előlük árvízként menekül a nép, hullámuk már Hunan határát

is elérte. Hírük, mint magyaroknak valamikor a tatároké! A végpusztulás közeledik.

Minden nap egyre nagyobb aggodalommal gondolunk arra: mi lesz velünk, ha elérik határainkat? Nem saját életünkre gondoltunk, hanem munkáinkra, és azokra, akiket szerettünk: kínai népünkre!

V.

A felkelő nap tüzében

Közben Mao* kommunistái nagy katonai erőre tettek szert. Már rég túl voltak a Csang Kaj-sek, a nemzetiek ellen vívott öt „megsemmisítő" hadjáraton. Jenan tartományban már *kommunista államocskát* is *alapítottak.* Fő ellenségüknek Csang Kaj-sekéket tartották, s nem a japánokat. *„A japánok egyszer elmennek, de Csang Kaj-sekék maradnak!"* A nemzetiek pedig úgy vélték: *„A japánok egyszer elmennek, de a kommunisták maradnak!"* Ezért, holott a japánok már igen nagy darabot foglaltak el a Mennyei Birodalomból, mégis nem ellenük, hanem egymás ellen fordították fegyvereiket, Japán ellen meg csak mímelték a harcot.

Ámde 1934-ben nagy fordulat állt be. Csang Kaj-sek generaliszszimusz Japánnal valami *türelmi* megegyezést kötött, s így minden erejével a kommunisták ellen fordulhatott. 400 ezer katonájával rohant rájuk. Az irtózatos nyomás elől a 120 ezer vörösnek hátrálnia kellett. Ekkor vette kezdetét a híres „marsolás", azaz a Hosszú Menetelés, amelyet menekülésszerűen Mao Ce-tung vezetett. Később így írt róla: *„Ilyen méretű marsolást még nem jegyezett fel a történelem, mióta P'an Ku elválasztotta az eget a földtől. Húsz hónapon át vert bennünket az ellenség földön és levegőből. Körülkerítettek, üldöztek, elakasztottak, elvágtak bennünket százezres seregek. Kimondhatatlan nehézségekkel és akadályokkal kellett megküzdenünk, hogy százezres tömegünkkel életben maradhassunk. Mégis két lábon tizenegy tartományon át csaknem tízezer kilométeren átvágtuk magunkat."* Igaz, élve csak húszezeren maradtak, amivel ő már nem dicsekszik. De ennyi elég volt arra, hogy Kínát meghódítsák. Ez a maradék lett később a kínai proletárdiktatúra alapköve, s minden zsarnoki hatalom bitorlója.

Hogyan lett a kínai a kínainak ily halálos ellensége? Már pár szót mondottunk róla, de tisztább látásért bővebbeknek kell lennünk.

* A főbb személyeket lásd még az I., VI., XXXI., XXXII. fejezetekben!

A kínai császár elveszítette az úgynevezett ópiumháborúját Nyugattal és Japánnal szemben. Számos engedményt kellett adnia a győzteseknek. A kínai nép ezért idegengyűlölő lett, ami 1900-ban döbbenetes erővel a boxerlázadásban mutatkozott meg. Az idegenek — köztük az oroszok — leverték ezt a lázadást is, Kínát pedig kereskedelmi igába hajtották, és területben súlyosan megrabolták — az orosz is!

Ezután tűnt fel Kínában dr. Szun Jat-szen, Angliában végzett első kínai orvos, aki a régi kínai tanokat összekapcsolta a Nyugatról hozott szociális és liberális eszmékkel. Ezt akarta hazájában nemzetiszínű alapon megvalósítani. Idealista volt. Kitűnő szónok. Hatalmas beszédekkel ostromolta a gyönge császárságot. A császárság összeomlása után — 1911-ben — köztársasági kormányt alapított, amelynek ő lett az első miniszterelnöke.

De voltak jónevű ellenfelei is, mint például Csen Tu-hsziu, akik már csak a *moszkvai marxizmusról akartak tudni.* Európában tanult kínai ifjak — Marx eszméitől megszédítve — őhozzá csatlakoztak, és megalapították a kínai kommunista pártot. Azonnal felforgató tevékenységbe kezdtek a köztársaságiakkal szemben. Ám Szun Jat-szenéknél gyöngébbek lévén, Moszkva utasítására be kellett szivárogniok az ellenpártba, hogy ott lassacskán kezükbe kaparinthassák a kívánt hatalmat. Katonai akadémiát alapítottak, melynek vezetését Csang Kaj-sekre bízták, aki maga is Moszkvában tanult, tehát Moszkva bízott benne. De ő kiábrándulva tért vissza, és szellemi mesterének Szun Jat-szent tartotta, aki a nemzeti gondolatot képviselte a vörös világproletársággal szemben. Később metodista kereszténnyé lett, mint kiváló testi-lelki tehetségekkel megáldott felesége. Csang Kaj-sek lassan átvette Szun Jat-szen pártját. De nemcsak ennek lett hatalmas vezetője, hanem jó ideig az egész birodalomé, és szimbóluma a szociális-nemzeti gondolatnak. Kína népe bálványozta!

Emberei között tevékenykedett Mao Ce-tung és Csu En-laj is, akik azonban már *kimondottan kommunizmust akartak,* csak nem *moszkvait, hanem pekingit!* Hangoztatott céljuk Kína java volt. Alapállásuk: *„A vér és faj erősebb, mint a marxi papírdogmák!"* Így útjaiknak el kellett válniok, sőt: egymásnak halálos ellenségeikké kellett lenniök. Közben mindkét csoport harcolt valamelyest a japánok ellen is, akik lassan ugyan, de egyre inkább haladtak előre. Nemcsak a világ, hanem a kínai nép sem értette magatartásukat. Mindenki úgy gondolta: most félre kellene tenni a politikai nézeteket, és egy emberként harcolni a japán invázió ellen.

1936-ban az a hír reszkettette meg missziónkat is, hogy a kommunisták elfogták és megölték Csang Kaj-seket. Mi lesz most? Hallatlan idegfeszültséggel vártuk az újságokat, amiben végül is ez állt:

a Tungpei erők parancsnoka, Csang Hszüen-ling letartóztatta a generalisszimuszt vezérkarával együtt, amikor nála látogatáson volt, hogy a hadseregét előkészítse a kommunistákkal való végleges leszámolásra. Az a hír is járta, hogy a jenani vörösök még népítélet elé is akarják állítani Maóék közreműködésével. A nép reszketett a generalisszimuszért. Misét mondattak kiszabadulásáért, és közösen imádkoztunk érte a templomban.

Az egész kínai birodalmat idegláz gyötörte, míg híre nem jött, hogy kiszabadult. De meg kellett egyeznie a kommunistákkal, hogy nem egymás ellen harcolnak, hanem közösen a japánok ellen mennek. Ettől a pillanattól a kommunisták Kína és az egész világ előtt úgy tetszeleghettek, mint akik a leghűségesebb hazafiak, akik politikájukat is félretéve csak hazájuk javát tartják szem előtt. Hivatalosan ekkor alakult meg a kínai vörös hadsereg, ám megdöbbentett mindenkit az, hogy külön seregekben maradtak. Sorozhattak, létszámukat bármiként növelhették, katonai segítséget külön kérhettek és kaphattak Moszkvától és Amerikától. Nos, ebben az utóbbiban volt a dög eltemetve. Részükről zseniális húzás volt, mert így bármiként szervezkedtek, erősödtek, a generalisszimusz nem tehetett semmit ellenük. Nem akadályozhatta meg, hogy ahová betették lábukat, eszméiket ne terjesszék, a pártot ne alakítsák meg, eszmei ellenségeiket meg ne öljék, és eszméiket gyakorlati kommunizmusban meg ne valósítsák. De arra se kényszeríthette őket, hogy most már valóban a japánok ellen harcoljanak... *Angyal és ördög állt egy eke elé!* Milyen szántás lehet ebből? Ki veti bele magvát? Bizonyosnak látszott: az ördög. Úgy hírlett, hogy Mao már 20 millió banditával rendelkezik!

1937 júliusában a japánok irtó támadást indítottak a Marco Polo-hídnál, amit Észak-Kína meghódítása nyitányának szántak az eddigi langyoskodásuk után. Ekkor indult meg igazán a háború! Mindent elpusztítással fenyegető hulláma egyre gyorsabban hömpölygött missziónk felé. Persze, Kína nagy. Mércéje mérhetetlen. Pár nap alatt nem léphető át még világjáró csizmával sem. Reménykedtünk valami csodában, hogy nem leszünk áldozataik. De már 1938. augusztusában Paokingra is dobtak bombát, mégpedig annyit, hogy a sebesültekből a mi kis kórházunknak is 285 jutott belőle. Grácián atya, Ede testvér és a nővérek éjjel-nappal csak sebesülteket kezeltek.

Jó két hónap múlva pedig az ellenség már Hunan tartományunk fővárosának, Csangsának kapujánál állt. Nehogy bemehessenek, illetőleg, elfoglalásával nehogy nagy anyagi segítséghez jussanak, Csang Kaj-sek éjjel katonáival felgyújtatta. Több mint harmincezer ember égett benn. Hogyan történhetett ez a gyors előretörés? Csak úgy, hogy a kommunisták és nemzetiek egyesülése csupán

kutya-macska barátság volt. Mindegyik azt szerette volna, ha a másik harcol, ő pedig erősödhet. Egyik területet veszt, a másik meg belőle gyarapodhat. Kína a két szék között földre, illetőleg a halálos ellenségének karjaiba esett...

Közben Bernát atya egy tizenkét éves kínai árva fiúval, Siao Tomival* hazament Magyarországra, hogy emberben s anyagban segítséget kérhessen és hozhasson missziónk helyreállításához és előmeneteléhez. Sohase tértek vissza, és segítség se jött. Pedig nagyon kellett volna, mert missziónk teljesen önálló lett, sőt: Lombos László atya személyében apostoli prefektust kaptunk.

Éppen a várható bombázások miatt már előbb megvettünk egy alkirályi nyaralót gazdaságával együtt. Paokingtől lehetett vagy tíz kilométerre. Területe nyolcvan holdnyi. Voltak nagy termei, szárnyrészei s vagy hetven szobája, melyek valamikor az alkirály megszámlálhatatlan feleségének szolgáltak lakosztályul. Ferences Háznak, kínaiasan Fankitangnak, egyszerűen Fancsitának neveztük el. A bombázások elől ide telepítettük ki a 80 lány és 40 fiú árvánkat. Velük tartottak az atyák, tanítók, nővérek, testvérek és más segítők.

A romló gazdasági helyzet miatt élelmezés szempontjából is nagyon sokat vártunk ettől a helytől. Gazdasági vezetője Bence testvér lett, aki mindent megtett a segítségére adott árva gyerekekkel, de különösen a környéken lakó mohamedán farmerekkel, hogy a városba is minél több élelmet juttathasson be. A kínaiak árváinknak a városból való kivonulását azokhoz a természeti jelenségekhez csatolták, amelyek a nagy veszedelem közeledtét jelezték: A békák hosszú sorban másztak ki a városból! Az egész város bámulta őket. Az öregebbek mondották: *„Menekülnek a veszély elől!"*

---

* Tomi nem ismerte szüleit. Közvetlen születése előtt édesapja Csang Kaj-sek seregében ezredesként elesett a kommunisták elleni harcban. Születése után fél évvel édesanyját megölték a kommunisták férje és idősebb fia katonáskodása miatt. Először nővére nevelte, majd nagybátyja — Siao Sen-sin — behozta missziónk árvaházába, ahol ő tanítóskodott. Tomi itt kezdte iskoláit, amit magyarországi iskolákban huszonhat évig folytatott. Ferences papnak indult, de kellő hivatás hiányában lemondott róla. Budapesten elektromérnök lett volna, ha ki nem tör 1956-ban a forradalom. *A Bem-szobornál nagy sikerrel szavalta el a Nemzeti dalt.* Különös: magyaroktól nevelt kínai tette ezt. Talán egyetlen az egész világon, aki valaha szavalhatta a Nemzeti dalt.

A forradalom után elindult új hazát keresni. Amerikába került. New Yorkban elvette Bernát atya egyik rokonát. Most két gyermek atyja, mint géptervező él és dolgozik. Kínaiul már csak beszélni tud, de magyarul még tökéletesen ír és olvas.

Károlyi atya úgy él emlékében, mint aki önzetlen szeretettel fáradt a szegény kínaiakért. Börtönbeli halálát és szenvedéseit sohase tudta elfelejteni. Emlékét örökre szívébe zárta.

„Sokan meghalnak majd ebben a városban!" A kutyák csak egyet kölykeztek, *„mert ínséges idő következik"*. Ugyanezért bizonyos kaktusz csak egy virágot hozott... Menekült is, aki tudott. A városiak ki a városból, a vidékiek meg be a városba.

Miért volt ez a menekülés a már mondottakon kívül? Először a halálveszedelem miatt. Vonultak délre, hogy a bombázásoktól s az ellenségtől megmeneküljenek. Menekültek a bekövetkező nyomorúság elől. Az árak már most is elérhetetlen magasságba kapaszkodtak. Egyre nehezebb volt bármit is kapni. Az ellenség magatartása miatt, amiről egyre többet beszéltek menekülő ferences atyáink is. Tyukody atya is sokat tudott róluk. A misszionáriusok különösen félhettek tőlük, ha nem tartoztak a „tengelyhatalmak" fiai közé. Különösen reszkethettek az apácák. Nemrég vettük hírét, hogy megölték Schrawen holland püspököt, s több különféle nemzetiségű papot legyilkoltak, közöttük Fridericus Fourré ferences atyát is. A menekülők reszkető szájjal beszélik, az a szokásuk, hogy a helység elfoglalása után katonáiknak három napi rablást engedélyeznek. Ekkor ázsiai kegyetlenséget mutatnak. Magatartásuk nőkkel szemben állati. Három napig pokol az élet. Utána örök rettegés, koldus sors. Magatartásuk, mint mondtuk: a rablóké és a kommunistáké!

A növekvő nyomor csalhatatlan jelének könyveltük el az ajtónk elé tett gyermekek szaporodó számát. Volt reggel, hogy három síró csöppséget szedtünk fel, ha éjjel meg nem ették őket a kóbor, farkaséhes kutyák. A gyermekek egyik-másika az éjjel születhetett. Anyja talán egy percre se tette bölcsőbe, hanem rongyokban azonnal kihajította az utcára. Annyi kisbabánk lett, hogy dadákat az árvaházunkba is kellett felfogadni. Olyanokat is, akik nem szoptattak. Fancsitáról Bence testvér szállította a tejet, hogy legyen mivel pótolni az anyait. Istenem, mily értéktelen az élet ott, hol nem Jézus tanai szerint élnek! Az egyik dada leejtett egy kis kidobottat, aki rögtön meghalt. Juventia nővér dorgálta gondatlanságáért. *„Ugyan, nővér!* — kapta fel fejét a dada. — *Miért van annyira oda, hiszen ez egy senki fia?"*

A sok éjjel-nappali gondot növelték a nyári betegségek, különösen a hasmenés. Aléna nővér volt a fő gyógyító angyal. Aztán nagy gondot jelentettek a menekült és sebesült katonák. A munka annyira gyarapodott, a bevétel pedig annyira csappant, hogy minden épkézláb embernek be kellett állnia a munkába. Ki mit bírt, mit tudott, azt csinálta. Az árvákat is befogtuk. A legnagyobbak konyhai, házi, kisegítő munkát végeztek. A kisebbek szőttek, harisnyákat kötöttek, a még kisebbek készítették nekik a fonalat, és csomózták. A legkisebbeknek nagyobb lányok lettek gondozóik. Óránként csengő szólalt meg, mire a lánydadák felkeltek, gondozottjaikat ellátták, ha kellett, tisztába tették vagy megetették. Szerették a kicsinyei-

ket. Versenyeztek védenceik jobb ellátásában. Kilopakodtak a tyúkokhoz, s meglesték, mikor tojnak. Kezükbe pottyantatták a tojást, s diadallal szaladtak be vele.

Sok légiharcot vívtak felettünk. Zöldség nélkül a kínai nem tudja lenyelni a száraz rizst, Bence testvér küldeménye pedig elégtelennek bizonyult. A nővérek kimentek hát a határba szedegetni. Közelről ekkor láttak lelőtt repülőt. Egyikben japán és német halott pilótákat találtak. Az emberek féltek tőlük, s nem merték eltemetni.

Hazafelé jövet az egyik kereskedő megállította őket: kis darabka kígyóhúst mutatott nekik: *„Odaadnám nektek, mert ti sok jót tesztek!"* A nővérek ugyan hazahozták, de még nem voltak annyira kínaiak, hogy enni merészeljenek belőle. Mivel a kínaiaknak a kígyóhús kimondottan ínyencfalat, nagy keletje volt a kapott húsnak.

A japán háború menekültjei és áldozatai egyre jobban ömlöttek felénk. Vidéki iskolákban helyezték el őket. Ezért a falusiak és a tanyasiak között egyre több lett a beteg és a gyönge táplálkozás miatt a testileg leromlott. A nővérek reggel hattól este hatig látogatták ezeket a betegeket. Lujza nővérrel egy ötvenéves kínai nő járt, akit magunk között Csalogánynak neveztünk, mert nagyon hamisan énekelt. Napi egy kínai dollárt fizettünk neki. Megérte, mert igen beszédes, ügyes asszony volt, s nagyon ismerte a kínai szokásokat. Ötven-hatvan haldoklót kereszteltek meg naponként.

Kínában az a szokás, hogy a gyerekek idejében megveszik a koporsót szüleiknek. Nem dugdossák előlük, hanem hamar megmutatják nekik, mert a szülők ennek a kedves ajándéknak szerfölött örvendeznek. Tüzetesen átnézik, nincs-e hézag rajta, jól befestették-e stb. S mint drága ékszert ajtójuk elé teszik. Ilyen koporsó Csalogánynak azt jelentette, hogy öreg van a házban. Az is szokás, ha az öregnek vagy bárkinek halála közeledik, a legbelső szobába viszik, hogy háborítatlanul ott várja meg halálát.

Mikor Lujza nővérék látogatásukkor beléptek egy házba, Csalogány kérte, hogy „hátra" mehessen szükségletét elvégezni. Ilyen kérelmet a kínaiak nagyon szívesen teljesítettek, sőt: megtisztelő kérésnek vették, mert a trágya (az éjjeli föld) nagy szó a Mennyei Birodalomban. Venni nagyon drága dolog, holott növény nem létezik nélküle. Csalogány a leghátsó szobába ment. Ha haldoklót talált benne, azt mondotta a háziaknak, hogy Lujza nővérnek is kellene ugyanoda mennie, de ne kövesse senki, mert a nővért nem szabad ilyen helyre kísérni. Így aztán háborítatlanul beszélgethettek a beteggel, a haldoklóval. Legtöbbször megkeresztelték. Érmet tettek ruhájára vagy nyakába. Ígérték, hogy mindennap imádkoznak érte.

Házból kijövet rendszerint vagy negyven férfi, nő, gyerek várta őket. Hoztak olyanokat is, akikbe már csak hálni járt a lélek, de leginkább gyermekeiket hozták. Lujza nővér kérdezte tőlük: Mit

szeret a beteg legjobban enni? Amelyiknél azt mondották: erős paprikát, már tudta, ennek a teste menthetetlen, csak lelke menthető kereszteléssel.

A kolera is felütötte fejét. E betegségben vízhiányban szenved a test. A vízhiány iszonyú görcsös fájdalmakat okoz. Egyetlen orvossága a sóinjekció. Csak az marad életben, akinek az elvesztett víz pótolható. Igen ám, de ezt az injekciót éppen a háborús körülmények miatt nem lehetett kapni. Legalábbis nem kellő mennyiségben. Pedig nagyon kellett volna, mert reggelenként diszpenzáriumunk előtt tucatjával feküdtek a betegek. Morfiummal rendelkeztünk. Ha ezzel nem is menthettük meg életüket, de enyhítettük kínjaikat. Lelkükre is gondoltunk, s akiken lehetett, segítettünk: szeretetet, vigaszt nyújtva. Így nyitogattuk számukra a mennyek ajtaját.

Kolerás beteg kezelése közben Lujza nővér is megkapta ezt a halálos kórt. A rendelőből hirtelen ki kellett futnia, mert alul-felül édeskés víz távozott belőle. Ez volt a kolera jele. Délután már oly gyengének érezte magát, hogy nem bírta elhagyni a szobáját. Mikorra a nővérek hiányát észrevették, a kór már a lábát hasogatta elviselhetetlenül. Szaladtak SOS-orvosságért. Jött a pap, hogy elkészítse arra az útra, amelyen a nővér oly sok embert elindított. Megkapta a szükséges só- és morfiuminjekciókat, mint az a katona, aki vele együtt feküdt a kórházban. A katona meghalt, mivel a veséje nem működött. Lujza nővérnél pedig olyan jelek mutatkoztak, hogy életben marad.

Az amerikaiak Csang Kaj-seket nemcsak hadianyaggal segítették, hanem olyan harcoló katonákkal is, akik nagyob szaktudással rendelkeztek (például a pilóták). A japánok eléggé megtizedelték az amerikai repülőket. Sok pilóta ejtőernyővel kiugrott gépéből, a falusi kínaiak azonban olyan ördögöknek vélték őket, akik elpusztításukra ereszkedtek le. Agyon akarták verni a szerencsétleneket. Katekétáink, nővéreink kérték a megijedteket, hogy ne bántsák a fura lényeket. Nem ördögök azok, hanem pilóták, jó amerikai emberek, Kína segítői. Kísérjék a misszióba! Minden emberért öt amerikai dollárt kapnak!

Mivel a japánok egyre jobban bombázták városunkat, s gyorsan közeledtek felénk, a kínai hatóság elrendelte, hogy a *külföldiek azonnal föltétlenül hagyják el a várost!* Vonuljanak a hegyek közé, vagy költözzenek messzebbi vidékre, mert az ő életük forog leginkább veszélyben! Mi tiltakoztunk. Hangoztattuk, hogy vállalunk minden veszélyt, a halált is. De hiába. Nem engedtek kivételt. Menni kell! Nyugodtan menjenek, mondották, mindent lepecsételünk, semminek sem lesz baja. Igen, de mit csináljunk árváinkkal, iskolás gyermekeinkkel? Lehettek vagy 130-an. Hová vihetnénk ennyit?

Tanácsuk szerint családokhoz adtuk ki őket, előre megfizetve eltartásukat. Nagyon szomorú jelenetek játszódtak le. A gyerekek sírtak, jajgattak: ne hagyjuk el őket! Vigasztalásul mondottuk: hamarosan visszajövünk. Ne féljetek! Bízzatok! Akikhez mentek, szeretnek benneteket. Csak legyetek jók!

Az amerikai generális meghallotta, hogy el kell mennünk. Elküldötte teherautóit, hogy Csenkiangba szállítson bennünket, ahová szándékoztunk menni. Ezzel akarta megmutatni háláját a sok megmentett amerikai katonáért. Sofőrünk és több lelőtt pilóta még Amerikában is felkeresett bennünket, hogy kifejezzék hálájukat.

Bár Csenkiangot már annyira rommá lőtték, hogy sátrakban és kapualjakban éltek az emberek, a bombázás mégis folytatódott éjjel-nappal. Éjjel nem lehetett levetkőzni. Ha a szirénák a bombázók közeledtét jelezték, rohantunk egy kis földszintes kamrába, hogy valamicske védelmet érezzünk fejünk felett. Nem a bombák, hanem a visszahulló légvédelmi repeszek ellen. Bomba ellen nincs védelem. Ha valahová becsapott, ott élő nem maradt. Mészárszék trancsírozó asztala lett a város és környéke: tele holttesttel, szétmarcangolt tagokkal, segélykiáltásokkal, sírással, jajgatással s földönfutókkal. Mi az ember, hogy ilyen pokolt teremt egymásnak? *Mily hallatlan ereje van rombolásra, könnyfakasztásra, sebek ejtésére, és mily kevés örömszerzésre, életmentésre és sebek gyógyítására!* Tettük, amit tehettünk. Segítettünk, akit elértünk. Ástuk a sírokat, és temettünk, temettünk, temettünk!... Naponként ezerszer gondoltunk elhagyott híveinkre, az árva gyerekekre. Álmainkban gyakran láttuk őket, de mindig úgy, hogy sírtak. Velük együtt sírtunk...

A nővérek egyik csoportja csónakokon menekült Sinkoába. Csónakonként két nővér s egy evezős. *„Az út borzalmasan gyönyörű volt* — mesélték később. — *A tajtékozó víz hatalmas hegyek között sodorta törékeny kis csónakunkat. Minden pillanatban úgy látszott, hogy sziklafalhoz vág bennünket. Rémüldözésünket azzal csitították evezőseink: ‚Ne féljetek! Ez sokkal biztonságosabb út, mint hegyek között menni, melyek telve vannak rablókkal. Ha azok kezeibe esnétek, végetek lenne. Ne sivalkodjatok, nehogy észrevegyenek bennünket!' Azt hittük, sohase lesz vége ennek a halált ígérő útnak.*"

A japánok nem sokáig tarthatták magukat Paokingben. A nemzetiek visszaszorították őket. Az amerikaiak Paokingben mindjárt megparancsolták a mandarinnak, hogy hozasson bennünket vissza. Autókat küldtek értünk, s mi boldog reménnyel indultunk vissza. A mi utunk biztonságos és könnyű volt. De nem a nővéreké, akik most is a csónakutat választották. Nem gondoltak arra, hogy most még nehezebb lesz az útjuk, mert árral szemben kell hazakerülniök. Ha szélesre terült a folyó, vize oly sekély lett, hogy húzni, tolni kel-

lett a csónakokat. Ha meg sziklák közé értek, összeszorult útjuk, a vízár oly erős volt, hogy alig bírtak keresztülvergődni rajta. Mikor az úgynevezett Ördögfordulóhoz értek, kijelentették a csónakosoknak: *„Mi kiszállunk. Ezt a veszedelmes helyet a hegyeken át tesszük meg."* Vezetőik rémüldöztek, hogy a rablók így, a banditák úgy. Biztos halál! De ők nem tágítottak. Bizonytalanabbnak látták a halált, és kívánatosabbnak a rablók között, mint az Ördögfordulóban. Aléna nővérrel partra léptek. Magával hozta a legszükségesebb orvosságokkal tömött kis táskáját. Útközben minden félelem nélkül benéztek a rablócsaládok kunyhóiba. Ahol beteget, segélyre szorulót találtak, akár öregben, akár fiatalban, ellátták. Hamarosan egész sereg ember tartott velük, s mutatták a rövidebb ösvényeket. Mikor csónakosuk meglátta kíséretüket, halálra vált: *„Most vége a világnak!"* De nemcsak nem lett vége, hanem legnagyobb ámulatára édeskrumplival még meg is ajándékozták őket. Így engedték útjukra őket.

„Fancsitán tényleg lepecsételt ajtók és lepecsételt ablakok vártak bennünket, mégis csaknem mindenünk hiányzott. Minden elpárolgott, csak falaink ásítoztak didergő mezítelenséggel. Szerencsére Bence testvér talált pár jó dolgot, melyhez senki se nyúlt. De ez csak az ő ügyességét bizonyította. Roppant örültünk, mert velük új életet lehet indítani legalább a földön. Paokingben is hasonló volt a helyzet: teljesen kifosztottan állt. Eddig sem volt sokunk, most meg már a puszta falakon kívül semmink sincs. A károk és veszteségek miatt mégsem sírtunk. Megmaradt életünk. Így nagyobb volt örömünk, mint szomorúságunk. Csak Isten adjon erőt, egészséget és lehetőséget, mindent rendbehozunk, és a romokon új életet fakasztunk.

Két nap alatt híveink után árváink is visszatértek pár kivételével. A hiányzókat megmérgezték gondozóik! Azt gondolták, úgyse jövünk vissza. Miért kínlódjanak a ‚senki-fattyaival', amikor saját szájuk számára is alig találtak egy falatot. Mérgezetten hoztuk vissza őket. Mindent megpróbáltunk, hogy megmentsük szegényeket, de nem minddel sikerült. Nagy szomorúság lett ez számunkra. Bántott bennünket, mintha okaik lettünk volna haláluknak. Az új életet ártatlanok temetésével kezdeni nem biztató jel...

Szegénységünk miatt életünket nyomornak nevezhettük. Hogy valami bevételhez jussunk, Ipoly atyának nyelvoktatást kellett vállalnia. A világon sehonnét se kaptunk segítséget. Ezért nem szedhettük fel a kitett gyermekeket se. Ó, mily szörnyű! Erre még csak gondolni is rémes! Eladtuk lovainkat. Még szacharint se használhattunk olykori teánkhoz, csak vasárnap. Édességet nem süthettek a nővérek. Hetenként négyszer csak kínai módon táplálkozhattunk. Alkalmazottainkat el kellett bocsátanunk. Közülünk, aki tehette,

Fancsitára ment élni. Minden reményünket ebbe a helybe helyeztük... Borzasztó ez a helyzet, de még mindig jobb, mintha internálóba vinnének bennünket. Sok külföldi misszionáriussal már megtették ezt, különösen azokkal, akiknek hazája az amerikaellenes táborba tartozott. Lassan mindenki gyanús lesz előttük, aki él. Ipoly atyát is börtönbe zárták, mert nem tudta kellően igazolni a nemzetiségét. Átlátszó trükk, megfélemlítés. Csak hónapok múlva tudtuk kiszabadítani.

A kínai amúgy is nagyon gyanakvó, hát még háború alatt? Azt hiszi, hogy mindenki legalább olyan furfangos, mint ő; áruló, ellenséggel összejátszó, mint sok kínai. Gyanújuk egyre nőtt ellenünk. Egyik reggel a missziónkkal szembeni épületen különös plakátot pillantottunk meg. Mintha váratlanul arcul ütöttek volna bennünket, megdöbbentünk: ‚Meddig tűrjük még a magyar misszionáriusok kémkedését? *Tetőikre festett fehér kereszttel adnak jelet a japán bombázóknak, hogy hol bombázzák Paokinget!'* Szóval már itt tar-

共匪叫許多罪狀鬥爭神父

Ipoly atyát börtönbe zárták

tunk. Ezt írják, hogy lázítsanak ellenünk. Nemzetiek vagy lappangó kommunisták teszik? *Tudják jól, hogy nemzetközi megegyezés ez a jelzéskirakás, hogy kímélhessék a kórházakat, missziókat, templomokat. Miért hát e nyílt orrba vágás, ,arcvesztés'? Az sem érdekli őket, hogy e fehér kereszt az árnyékába menekült sok száz kínai életét mentette meg?*

Gyanakodásuknak nem ez volt az első megnyilatkozása. Már régebben is tartottak házkutatást; fegyvert, rejtett telefont, titkos rádiót és leadót kerestek: ott, ahol ilyent sohase tartottak. Nem szokott a normális ember romlására törni annak, akit szeret. Mi pedig szerettük Kínát, és győzelmét szívből kívántuk.

Sehogy sem ment a fejükbe, hogy az amerikaiak miért oly udvariasak itt a magyarokkal, holott Európában halálos ellenségként állnak egymással szemben? A japánok miért nem rombolták le földig a missziónkat, holott tudják, hogy az amerikai katonákkal jóban vagyunk? Valami csúnya susmus rejtőzhet magatartásunk mögött, ezt pedig mindenáron ki kell derítenlök.

Aléna nővért szemelték ki ,valló' alanynak, mert ápoló létére nagyon kedvesnek és gyöngédnek mutatkozott mindenkivel szemben, a szemükben meg félénknek is látszhatott. Remélték, hogy belőle kihúzhatják a nagy titkot.

Egyik nap Aléna nővér egyedül tartózkodott Fancsitán. Kicsalták a kertbe: beteget hoztak, lenne szíves megvizsgálni. Készségesen sietett orvosi táskájával. Hordszéket mutattak neki, hogy abban van a beteg. Aléna nővér odafordult, hogy elhúzza a függönyt, s megnézze a beteget. Ekkor hátulról elkapták a kezét, és összekötözték. Szemét bekötve belökték az üres székbe, ráhúzták a függönyt, s máris szaladtak vele.

Mivel este sehol se mutatkozott, mindenki keresésére indult. Átkutatták az egész környéket, de hiába. Éjfél felé az ablakon át valaki síri hangon felszólt az egyik nővérhez, hogy nyisson ajtót, de ne szóljon senkinek, mert ruhája nagyon tépett. Aléna nővér állt az ajtó előtt igen siralmas állapotban. Még a fátyolát is összetépték. Faggattuk, hogy mi történt. De ő csak ennyit mondott: ,Nem szólhatok semmit, egyébként megölnek!' Az esetet természetesen jelentettük a város parancsnokságának. Azt tanácsolták: várjunk egy kicsit, vajon megismétlődik-e?

Aléna nővér azonban titkon elmondotta az esetet legfőbb elöljárójának, Lombos prefektus atyának. A titkosrendőrség rabolta el. *Nem tudja, hová vitték. Bekötött szemmel faggatták a japánok és németek javára történő kémkedésekről, fegyverekről, titkos leadóról és pénzünk forrásáról. Magyarországról nem kaphatnak, máshonnét nem jön, így hát csak Japánról lehet szó — mondották. Kétszer is elájult és földre zuhant. Ijesztgették: ,Igazat mondj, mert meghalsz!*

Összekötözött kézzel a folyóba vetünk!' ,Nem kémkedünk senkinek — felelte —, csak hitünket terjesztjük; szegényen, betegen, árván segítünk. Hogy honnét van pénze a missziónak, ha egyáltalán van, hiszen tengődünk, erre csak az elöljáró tudna felelni.'

A misszió gyalázása után úgy lopták vissza, ahogyan elrabolták. Miután házunk közelében lehúzták róla felsőruháját, a közeli növények közé hajították. Eszméletét visszanyerve, kezét, szemét kiszabadítva kötelékéből félholtan a nővér ablaka alá vonszolta magát.

Nem sokáig kellett várnunk a folytatásra. Éjjel valaki átmászott a falon. A kutyáink észrevették, s rettentően csaholtak. Aléna nővér kiment, hogy csendesítse őket. Ekkor valaki hátulról leütötte. Ájultan esett a földre. Az ismeretlen petróleumbombát helyezett ruhája mellé, és meggyújtotta, majd elfutott. A perzselő láng magához térítette a nővért, segítségért kiáltott. Atyák, nővérek kirohantak, mert a kutyák még mindig eszeveszetten csaholtak. Eloltották a tüzet. Látták a menekülőt, utána vetették magukat, de valahogyan a háztetőn keresztül elmenekült.

A nővér mellett halálfejes felírást találtunk: ,Ez vár rád!' Másnap reggel papírt találtunk a tett színhelyén: ,Aléna nővérnek meg kell halnia, *mivel elbeszélte, mi történt vele.' A papírra 105 kínai dollárt ragasztottak: ,A nővér temetésére!' Ennek a papírnak is halálfej formája volt.*

Az esetet jelentettük az amerikai parancsnoknak. Nagyon dühös lett, revolverével a kínai parancsnokságra sietett: ,Mindenkit lelövök, ha még egyszer valamelyik nővérnek bántódása lesz!' ,Miért véded őket — kérdezték tőle —, hiszen Magyarországon ellenetek harcolnak?' ,Jegyezzétek meg — válaszolta —, ők keresztények, és így testvéreim!' Megígérték, hogy védeni fognak bennünket. Ám az amerikai nem bízott bennük, ezért a nővért katonai kísérettel a távolabbi, biztonságosabb Juanlingbe vitette, ahonnét már csak a vörösök elől menekült tovább. Később mégis fegyvert rejtettek kertünkbe, hogy kutatáskor megtalálják, de idő előtt észrevettük csalafinta szándékukat.

A japán katonákat visszanyomták ugyan, de bombázóik tetszés szerint visszajárhattak. Reggeltől estig szórták ránk a halált. Az egyes támadások között alig volt annyi idő, hogy kifuthassunk, és összeszedhessük a sebesülteket, vagy segítsünk, ahol erre a legnagyobb szükség mutatkozott. Amerikai segítséggel újra működésbe hozott kis kórházunkban Grácián atya, Ede testvér és Lujza nővér szakadatlan végezték kötözésüket és kisebb-nagyobb műtétüket. Késés, elvérzés, fertőzés miatt természetesen többen meghaltak, mint akik életben maradtak.

Egyik napon ily munka közben futott be a kínai generális fia

Ede testvérhez. Kétségbeesve kiáltotta: ‚Kuail! Tsou! Fussatok! Meneküljetek! A japán katonákat titokban ismeretlen ösvényeken kínaiak vezetik vissza! Az amerikai tábort akarják körülzárni! Kuail! Tsou!' Elképedtünk. Hihetetlen! Az amerikaiak életüket adják értük, ezek meg elárulnák őket és saját fiaikat? Minket gyanúsítanak, és ők cimborálnak az ellenséggel?

Pius atya, aki amerikai tábori lelkészként működött, lóra pattant. A hírrel bevágtatott az amerikai parancsnokságra. A hír bombaként hatott. Az amerikaiaknak rögtön kiadták a parancsot a teljes visszavonulásra. Parancs jött hozzánk is: Azonnal menjünk velük! *Mivel az amerikaiaknak segítettünk, nem maradhatunk. Bizonnyal megölnének vagy internálnának bennünket, mert mindenki tudja, hogy az amerikaiakkal testvérekként éltünk.*

Ám másodszor sehogy sem akartuk elhagyni híveinket. Az első tapasztalatunk minden erejével ez ellen szólt. Már tudtuk, távozásunkkal elveszítjük a nyájat és mindent! A döntés rajtunk múlt, mert a legfelsőbb egyházi rendelet így szólt: ‚Cselekedjenek a legjobb belátásuk szerint!'

Újra itt a fojtogató kérdés: ha megyünk, mi legyen árváinkkal? Mérgezőknek adjuk? Éhenhalásra szánjuk? Ekkor értettük meg azt a gyötrelmet, amit Jézus szavaival jelzett, amikor azt mondotta: ‚Jaj az anyáknak, a szoptatóknak a futás napjaiban!' A helyzet kétségbeejtő és szívszaggató. Kicsinyeink megismétlik felejthetetlen könyörgésüket: ne hagyjuk el ismét őket!... De mennünk kellett! Mit érnének azzal, ha bennünket legyilkolnának a japánok? Vagy internálnának, és ők itt maradnának Tajgetosz szikláin!... Most keresztény anyáknak adtuk ki őket azzal a fájdalommal, mellyel atya, anya örökre megválik gyermekétől. Fájdalmunk talán elviselhetetlen lett volna, ha tudjuk, hogy elválásunk milyen hosszú lesz...

Éjjel a legnagyobb titokban elástuk értékesebb dolgainkat, hogy ha visszajövünk, legyen mihez nyúlnunk. Ebben nagy mesternek mutatkozott Bence testvér. A város közben teljesen kihalt; aki tudott, elmenekült. Pár katonaőr lézengett csak az utcákon, szó nélkül tűrve, hogy a menekülők fosztogassák az elhagyott üzleteket és lakásokat. ‚Nem gazdáiktól, hanem a japánoktól viszik! — mondották —, ez pedig nem bűn, hanem erény!' Mindenki egyre jobban gyűlöli az amerikaiakat, mivel nem állnak ellen; hogy fegyvereiket, lőszereiket nem az ellenség ellen használják, hanem elhagyják, felrobbantják.

Hajnalban már indultunk is, csak Pius atya és Bence testvér maradt hátra, hogy utolsó pillanatig ápolhassák a sebesült amerikai katonákat. Úgy volt, hogy az utolsó pillanatban majd lovukon menekülnek. Ám rúdra kötött sebesült katonát hoztak be, akit csak

lóra téve lehetett szállítani. Mivel más szállító eszköz már nem volt, átadták lovaikat, s gyalog indultak véget nem ismerő útjuknak.

Amikor menekülésünkben felértünk annak a hegynek a tetejére, ahonnét Paokingbe jól be lehetett látni, az amerikaiak megállítottak: várjunk, mert felrobbantják a repülőteret! Két perc sem telt el, és a repülőtér levegőbe repült. A hegyről nézve borzalmasan szép látvány volt, de döbbenetes jele is annak: talán minden elveszett... Ez már a második halál, amiből feltámadás nem lesz...

Mi mentünk ki, a japánok meg vonultak be.

Meglepetésükre nem találták ott az amerikaiakat. Haragjukban mindent elpusztítottak, amit csak elértek. Három napon át orgiáztak a városban, halálra gyötörtek, akit elcsíphettek. Minden úgy történt, ahogyan a hír előre megmondotta... Mi meg közben menekülő utunkon imádkoztunk, hogy Anyánk, Boldogasszonyunk találja meg módját, hogy véglegesen ne vesszen el missziónk a felkelő nap tüzében!

Vándorcigány életmód közepette elértünk Csihkiangba, az amerikai passzionista atyák Szent Józsefről nevezett missziójába. Nővéreiket a nagy bombázások miatt visszahívták az amerikai anyaházukba. Mivel volt iskolájuk, diszpenzáriumuk (azaz orvosi rendelő, orvosságadó, elsősegélynyújtó, kisebb betegségben kezelő különleges kínai intézmény), átvettük őket, s megindítottuk az abbahagyott munkát.

Ment minden szépen és jól, amennyire gyümölcsözően mehet ily háborús körülmények között... Lelkünk most is vissza-visszajárt elhagyott nyájunkhoz, elhagyott árváinkhoz. Ezer kérdés, millió aggodalom gyötört bennünket miattuk. Emlékeink dombján ülve Jeremiás siralmait zokogtuk...

Már hosszú esztendeje *éreztük itt munkánkon Isten áldását, amikor Japánra ledobták az atombombát!*

Ezzel vége lett a japán háborúnak és a mi száműzetésünknek is!

Ekkor még álmodni se mertük volna, hogy csak ennek a háborúnak *lett vége, s megpróbáltatásaink közül csak könnyebbiknek.*

Szerettük volna remélni, hogy Kínának s vele a kereszténységnek is aranykora kezdődik a nemzeti Csang Kaj-sek vezetésével. Ebben a hónapban tartott rádióbeszédében mondotta: ‚Pártom nemzeti *forradalmi párt, mely dinasztiákat döntött meg, s önjelölteket akadályozott meg, hogy új császárok legyenek. Pártom a* szabadság *és* haladás *pártja... Eljött az idő, hogy* a kommunizmust gyökerestől kiirtsuk!'

Istenem, mily halálos csendben hallgattuk. A légy zümmögése ágyúdörgésként hatott volna. Hogyne vágytunk volna ilyen uralom-

ra minden sejtünkkel, hiszen hallottuk, hogy a magyar jezsuiták is már 1944-ben kommunista uralom alá kerültek. Bevonulásuk után három nap múlva már álltak az akasztófák az utcákon, és számolatlanul végezték ki azokat, akiket ellenségeiknek tartottak a vörösök. Népítélet után nem egy elítéltet késsel vagdaltak darabokra. Szarvas Miklóst, apostoli prefektusukat tettlegesen bántalmazta a csőcselék. Minden missziós munkát lehetetlenné tettek. Az atyák egy része a környéken rejtőzködik, másik része pedig délebbre vonult. Haldokló misszió lett nagyszerűen működő missziójukból.

Egyre jobban gyötört a vágy bennünket, hogy missziónkba visszamehessünk, és paokingi misszionkat újra megindíthassuk. Mégis vágyunk teljesedésében valahogyan kételkedtünk. Úgy éreztük, hogy a kommunizmus Kína húsába, csontjába, vérébe beletáplált rák, mely az egész birodalmat gyógyíthatatlanul megfertőzte. *Azt suttogják, hogy már 130 millió él vörös uralom alatt! A birodalom többi területén pedig megszámlálhatatlan millió kommunista lappang, akik egyre nagyobb erővel készítik a talajt Maóék számára. Azt suttogják, eddig másfél millió nemzeti katonát öltek meg, s az ország negyede kezükben van. Azt suttogják, hogy Mao ereje hatalmasabb Csang Kaj-sek erejénél! Azt suttogják, azt suttogják, azt suttogják... Lehet ily hallatlan méretű fertőzést a birodalom testében legyőzni? Anélkül, hogy egész Kína bele ne pusztuljon?*

Nem!

Messze-messze olyan lélekharang kong, amilyen a történelem folyamán még soha..."

VI.

A Fehérasszony védelme

„Japán feltétel nélkül letette a fegyvert!" — bömbölték a rádiók 1945. augusztus 10-én.

A kínai és az amerikai katonák tomboltak örömükben. A nép osztozott mámorukban. Óriási felvonulásokat rendeztek, rakéták és petárdák millióit pufogtatták. Brúgatták a városok felett táncoló repülőket. Örömkönnyek között ölelgették egymást az emberek. Ilyen óriási örömöt győzelmük felett még nem éreztek soha!

Mindenki azt hitte, vége a második világháborúnak. Hitték, hogy vitathatatlanul győztek a nagyhatalmak. Mivel Kína is a nagyhatalmak közé tartozott, reméltük, hogy számára is *felvirrad a szebb jövő.* Reméltük, hogy az évszázadokon át sokat szenvedett kínai nép végre révbe juthat, s elkezdheti azt az építő munkát, mely elmaradottságából kiemeli, egy sorba állítva a modern kultúrnemzetekkel.

Mi, misszionáriusok ezenkívül azt is reméltük, hogy a háború mérhetetlen szenvedése idején az egyházak által nyújtott sok-sok jótétemény fogékonyabbakká tette az embereket az örök igazságok befogadására. A háború, minden pusztítása ellenére is, a lélek területén vetésnek látszott. A szenvedés az ég felé emelte az arcukat, amit eddig leginkább csak a föld felé fordítottak... Tehát minél előbb vissza a helyünkre! Teljes erővel beállni a munkába, és a bő aratás bizonnyal nem sokáig várat magára.

Sajnos, *hallatlan rosszul ítéltük meg a helyzetet, a vezető embereket és a kommunista pártot. Sokat tudtunk róluk, de nem eleget.* Így a pokol csaknem váratlanul szakadt ránk.

A háború befejezése felé közeledve *Japán békét kért Amerikától* és a Szovjetuniótól. Szóba se álltak vele. Nem megbékélést akartak, hanem legyőzni, porig alázni, eltiporni örökre! Amerika Jaltában meghívta Sztálint, hogy vegyen részt a japán háború befejezésében. Sztálin ráállt, hogy Mandzsúriában és Észak-Koreában hatvan hadosztállyal részt vesz, ha *Amerika felszereli őket fegyverrel és élelemmel.* Amerika a németektől zsákmányolt fegyverekkel és az

éhező nép szájától elvont tartalék élelemmel teljesítette ezt a kérést. Maóék* így most már szovjet csapatokkal együtt harcoltak Japán ellen. *Általuk elfoglalt, japánoktól kiürített területekre nem Csang Kaj-sek katonái, hanem a vörösök vonultak be, ahol a kommunizmust mindjárt el is indították. Kína területén préritűzként vágtatott előre a félelmetes vörös láng.*

Szeptemberben az oroszok segítségével elfoglalták Mandzsúriát. Kifosztása után az oroszok Maóéknak teljesen átadták összes hadi felszerelésükkel együtt. Ezzel a kínai kommunisták ereje rakétaszerűen ugrott. Hatalmuk s erejük tudatában rögtön olyan újabb háborút indítottak a nemzetiek ellen, hogy Amerikának George Catlett Marshallt kellett Kínába küldeni, hogy békét csináljon az „egyenetlenkedők" között. Ezt látszólag el is intézte, mert — immár másodszor — koalíciós kormányt alakítottak! Maóék kezében azonban ez csak arra volt jó most is, hogy beköthessék vele Amerika szemét, ha ugyan azt be kellett kötni. Amerikától fegyvert kaptak, embereiket minden fontos pozícióba belophatták.

Maóék már pár nap múlva külön egyezséget kötöttek az oroszokkal, hogy Csang Kaj-sekék ellen ötezer tanácsadót és tisztet küldenek. A koalíciós egyezség tökéletesen olyan volt Maóék szemében, mint a hajdani Po K'i kínai vezéré, aki Csao Kounak, az ellenfél vezérének megígérte, ha megadják magukat, katonái életének megkegyelmez, mégis négyszázezer levágott katonafejet számoltatott utána össze. Sztálin elfogadta azzal a feltétellel, *hogy a kínai vörös seregeket orosz tisztek vezetik.* Mivel a beépített embereik a nemzetiek minden tervét elárulták vagy megakadályozták, csodálatosan jól ment dolguk. Egyik diadalt a másik után aratták Csang Kaj-sek hadserege felett.

Látva ezt a helyzetet, Amerika legnagyobb katonája, MacArthur, azt ajánlotta kormányának, hogy le kell állítani Maóék segítését, és Csang Kaj-sekéket kell erősíteni, míg nem késő. Ám Marshall az ellenkezőjét javasolta, mert *Kínában a szükséges szociális reformokat csak Maóék tudják végrehajtani!* A New York-i publicista, Walter Lipmann felszólította MacArthurt, hogy ha *nem tetszik politikájuk,* tegye le egyenruháját! Ekkor a Fehér Házat — és a hírközlő szerveket — a hasonló gondolkozásúak tartották megszállva, s így az ő politikájuk, vagyis *a vörösök támogatása érvényesült,* mert a „pinkesek" Amerika minden hatalmi pozíciójában nyüzsögtek. Az ötödik hadosztály hihetetlen jó eredménnyel működött. *Kínát beletaszították a marxizmus feneketlen vörös tarisznyájába!*

---

* A főbb személyeket illetően lásd még az I., V., XXXI., XXXII. fejezeteket!

Maóék a nép között nem emlegették a *kommunizmust*, hanem csak a *szocializmust*, s azt, hogy *földosztást* akarnak, és a kínai népet megszabadítani romlott kormányától! A nemzeti katonák ezt csak politikai küzdelemnek látták. Semmi közük hát hozzá. Igyekeztek családjukhoz visszakerülni. *„Haza akarunk menni!"* — lett a jelszavuk. Ugyanekkor a hazatörekvőkből a kommunisták annyit fogtak el, amennyit akartak. Hadseregükbe kényszerítették őket. Így a nemzetiek serege olvadt, mint tavasszal a hó, a vörösöké meg nőtt, mint a mozgásban levő lavina. Csang Kaj-sek a haza igyekvő és áruló katonáitól elhagyva, az amerikai *segítségtől megfosztva*, kellő eredménnyel hogyan vehette volna fel ellenük a harcot, hogy „gyökerestől kiirtsa" őket? Egyre megvertebben vonult vissza, mint valamikor Napóleon Moszkva alól, míg el nem érte Taivant, ahol maradékával megvetette lábát, mindig remélve és ígérve, hogy egykor innét a vörös zsarnokság alól felszabadítja népét. Ám nagyon keserű lehetett a szája íze, ha Lenin mondására gondolt: *„Az a nép, amelyiknek nem vágya, hogy fegyvere legyen, csak azt érdemli, hogy rabszolgaként kezeljék!"*

Mondogatták, Amerika belátta volna, hogy becsapták. De már nem tehetett mást, mint hogy beletörődjék a testvérharcba abban a reményben, hogy a nép majd saját bőrén fogja tapasztalni, mi a kommunizmus, így *saját vörös levében fő meg, s lerázza magáról a vörös zsarnokságot, mielőtt az megerősödhetnék.*

Amerika, s vele az egész világ, épp oly rosszul mérte fel a helyzetet, mint mi. A vörösöket pedig tévesebben, mint a legegyszerűbb ember!

Kína sötét sorsa meg volt írva a vörös csillagokban!

* * *

Elsők voltunk, akik visszatértünk a teljesen lerombolt Paokingbe. A város a szó legteljesebb értelmében romokban hevert. Itt tökéletes munkát végeztek az amerikai bombázók, mintha minden japánt itt akartak volna agyonverni. Valóban úgy, mint valamikor Jeruzsálemben „kő kövön nem maradt". De egy kivétel mégis akadt, áldassék érte az Úr szent neve! Ha ez nincs, alátekintve a hegyről, könnyeink ma is folynának. Csodák csodája! A romhalmaz közepén szürkésfeketére pörkölve, megrongálva, betört ablakokkal ugyan, de mint égre mutató nagy jelek álltak missziónk épületei! Mintha az Isten ezekkel akarta volna megmutatni a pogányoknak: Egyházán a pokol kapui se vehetnek erőt. Nekünk pedig azt: mennyire szereti a magyarokat! A pogány pagodák összedőltek a bombák ökölcsapásai alatt. Pompás, zúgó-búgó vasharangjaik elolvadtak a förtelmes infernóban. De áll a katolikus misszió! A pusztító tüzes bombák

elkerülték. Az emésztő lángok megtorpantak az Isten háza lábánál. Emberileg megmagyarázhatatlan, hogyan menekülhetett meg a gyilkos, mindent elemésztő lángoktól. Nem szeretünk csodát emlegetni, míg természetes magyarázatot találhatunk. Látva azonban a misszió és az apácazárda fekvését, hajlandók vagyunk a Gondviselés külön védelmét elfogadni.

A pogányok jöttek elő vele, nem a kereszténveink. Erősítve erősítgették: látták, hogy amikor a japán megszállás után az amerikaiak bombázták a várost, *egy fehér ruhába öltözött nő lebegett a misszió felett.* A misszió fölé védőleg kiterjesztett kezével hárította el a bombákat és a feléje kúszó lángokat.

Ám legyen ez mások számára képzelődés vagy üres mendemonda, de számunkra, akik több mint két évtizeden át úgyszólván örök rettegésben dolgoztunk Krisztus legmegműveletlenebb szántóföldjén, a gondviselő Isten külön jóságának örök bizonyítéka lesz. Míg más nemzetek misszionáriusait követségeik és konzulátusaik igen sok kellemetlenségtől megvédték, addig nekünk, magyaroknak oltalmunk csak a nagy jó Isten volt, és a fölöttünk őrködő Fehérasszony. Adhatnánk nekik védelmükért elegendő hálát?

Falaink álltak, de épületeink üresen tátongtak. A háború belőlük elvitt mindent. Első dolgunk a romtakarítás, tisztogatás. Az elmúlt borzalmakat mutatja, hogy kutunkból levágott kínai fejet húztunk ki. A japánok dobhatták bele. Emésztőgödrünkben két megfojtott kínai testét találtuk. A szükség diktálta, hogy legelőször iskolatermeinket hozzuk rendbe és rendezzük be kórháznak. Az SOS-től 24 katonaágyat és megfelelő ágyneműt kaptunk. Roppant szükség volt a kórházra, mert a városban másik kórház még nem működött. Japánoktól elszórt robbanó töltőtollak, színes golyók, erszények sok ártatlan gyerek kezében, lábában, sőt: életében tettek kárt. Mivel a vas roppant kellett mindenkinek, a nép az elszórt s fel nem robbant bombákat is összeszedte. Sokat sikerült ártalmatlanná tenni, de számos felrobbant a kezükben, leszakítva különböző testrészüket. Munka közben a farmerek ekével, kapával észrevétlen ilyen elszórt bombákat érintettek. Elvitte lábukat, kezüket. Akik életben maradtak, mind hozzánk kerültek. Segítséget csak a miszsziónk kezdetleges kórházában dolgozó Ede testvérünk és nővéreink ápolásában találhattak.

Nehézségeinket és bajainkat tetézte, hogy a visszatérő városi hatóság épületeink nagy részét magának foglalta le, mert nem volt más. Amit ők nem vettek el, oda hajléktalanok húzódtak be. Egyszer csak azt vettük észre, hogy valamennyien egy szobába zsúfolva élünk. Amikor pár hónap múlva Csihkiangból Melinda, Lujza és Bernarda nővérek visszatértek, már alig tudtunk nekik valamicske helyet szorítani.

A kinti misszióink is nagyon sok kárt szenvedtek. Házainkat a japánok kiürítették. Vangban a templomunkat először istállónak használták, majd krematóriummá alakították. Elesett tisztjeiket a templomunk közepére épített máglyán égették el gyönyörű kínai faragásokkal ékesített oltáraink fájával.

E mérhetetlen anyagi károk mellé járult híveink lelki vesztesége. Mivel több éven át nem hagyhattuk el a várost, vagy éppen távol éltünk tőlük, magukra maradtak buzdító szavak és szentségek erősítése nélkül. Sokan ellanyhultak. A sok, értelmetlennek látszó szenvedés hitükben ingadozóvá tette őket. A szülők, nehogy a japánoktól megerőszakolt lányaik örökké nyakukon maradjanak, a legelső kínálkozó alkalommal férjhez adták. Sokan elmenekültek s pogány rokonságuk befolyása alá kerültek. Nem lévén pénzük visszatérni, az új környezetbe régi babonaságukba visszaestek. Sokan álszeméremből nem mertek rosszul indított házasságuk rendezésére jelentkezni. Ezek is elvesztek az Egyház számára. Ezeket a veszteségeket nagyobbnak és fájóbbnak éreztük az anyagiaknál, mert lélekről volt szó, s nem pénzről.

Gondjainkat súlyosan növelték azok az árvaházi gyerekek, akiket menekülésünk előtt keresztények gondjaira bíztunk. Kezdtek visszaszivárogni. Akik elvállalták őket, már képtelenek voltak vállalt kötelezettségüknek eleget tenni. Legtöbbje maga is koldulásból élt. Noha nem rendelkeztünk fedezettel arra, hogy az árvaházakat újra megnyissuk, mégsem zavarhattuk világgá ezeket a kis szerencsétleneket, hiszen se szüleik, se rokonaik. Kívülünk senkijük sincs a nagy világon. A legnagyobb áldozatot vállalva, igyekeztünk nekik is újra kielégítő életformát biztosítani. Amikor erre a nehéz, nagy lépésre szántuk magunkat, bizony nem gondoltuk, hogy *egykor ezek a fiúk, ezek a lányok lesznek első vádlóink és első kínzóink.* De ha tudtuk volna, akkor se cselekedhettünk volna másképpen, mert nem háláért dolgoztunk, hanem üdvükért és Istenért.

A munka ezer címen szaporodott. A munkás kéz nem. Sőt: csökkent, mert nővérben kevesebben lettünk. Többen nem térhettek vissza menekülthelyükről. Katekétáinkat, munkásainkat eltüntette a háború. Emberfeletti kívánalom országnagyságnyi missziós területünket csak be is járni. Lovon lehetett volna, vagy hordszéken, ám már nem volt lovunk, se pénzünk, hogy az utóbbit megfizessük. Minden garas kell az új katekéták fizetésére, az árvaházra stb. Így csak gyalog járhattunk. Teherrel kétezer kilométert gyalogolni évenként — csak a legszükségesebb utakat számítva —, kulit megszégyenítő óriás teljesítmény.

Ez a nyomasztó helyzet kényszerítette Lombos prefektus atyánkat arra, hogy otthon nézzen segítség után emberben, anyagiban, miként ezzel előbb Károlyi atya próbálkozott. Ekkor még nem

állt a hírhedt vasfüggöny a magyar határon. Remélte, sikerül pár embert és pénzt kicsempészni, hogy legyen elegendő munkás és eszköz az érésben levő aratáshoz.

Azonban megismétlődött az első eset. A kelepcébe beengedték, de ki már nem. Így halál nélkül is gyöngébbek lettünk egy emberrel. Sőt: benne kitűnő elöljárónkat is elveszítettük. Árvák lettünk. Az apostoli prefektus tisztjét Ipoly atya kapta meg. Újra szétosztottuk magunk közt a munkát. Jövőbe vetett reménykedéssel újra róttuk Hunan hegyes-völgyes nehéz útjait és lehetetlen völgyeit, hogy eljusson Isten szava és a szentségek mindazokhoz, akik igénylik.

Csak róttuk volna, ha nálunk erősebb hatalom nem gördít utunkba egyre áthághatatlanabb sziklatömböket.

Északról egyre erősebben s közeledve dörgött az ég. Nem a kék kínai ég, hanem a marxi vörös. Föltartóztathatatlanul közeledtek a kommunista csapatok. Útjukat ijesztő hírek előzték meg. *Tizenkét misszionáriust eltemettek élve!* Brellinger püspök — társaival együtt — fogságukban van. A csőcselék becstelenül bánt velük, különösen az irgalmas nővérek főnöknőjével. Eltörték orrát, kitépték haját, leszaggatták ruháját. Tsinan-Hungkialouból Lucián atya is bekopogtatott hozzánk figyelmeztető levelével: *„Errefelé templomok gyúlnak ki, rezidenciák dűlnek romokba. Páterek tűnnek el a föld színéről, vagy nagy foltokat viselnek hátukon...”*

Most tudtuk meg, igazán mitől mentett meg bennünket az Isten, amikor a japánok elől elmenekültünk. Internáló táboraikban nem annyira kegyetlenségük tette az életet mártíromsággá, hanem elzártságuk, magukrahagyottságuk: éltek saját erejükből, ahogyan tudtak. Ha nem, meghaltak. Az internáló táborok körül volt elegendő mély árok tetemük befogadására. Így a szerencsétlenek közül viszonylag még ők voltak a szerencsésebbek, hacsak önmagukra s híveikre nem tekintettek. Msgr. Palazzi apostoli helynök elbeszélte, mit szenvedtek a japánoktól. Különösen az apácákkal és árvalányokkal szerettek volna becstelenkedni. Legtöbbször erőszakkal sikerült tőlük megmenekülni. Pénz, könyörgés és pofon is használt. A japán katonák sokszor teljesen mezítelenül járták a város utcáit. Csak fegyver volt náluk. Így próbáltak betörni a nővérekhez is. Mindent elvittek, amit megláttak. Mindenhol piszkot, felfordulást csináltak. Csak úgy passzióból is öltek. Srangtanban azt akarták, hogy a misszionáriusok mezítláb vigyék a keresztet az utcán. Mivel megtagadták, szeminaristákat öltek meg. S ha éjjel nem menekülnek el, másnap a papokat is megölik. Templomokban laktak. Dezertált kínaiakkal ott civakodtak, dorbézoltak, pusztítván a templomok belsejét tűzzel-vassal.

A legszomorúbb hírnek Sivantzu helység elpusztítása hangzott.

Ezt már a közeledő kommunisták tették. Egész Kínában ez volt az egyetlen helység, amely csaknem teljes egészében keresztény volt, immár 250 éve. *Újságaink szerint a vörösök csaknem mindnyájukat kiirtották.*

Nos, ez a vihar közeledik. Életre-halálra szóló küzdelem ez, de nemcsak a nemzetiek és kommunisták között, hanem — ha lehet ilyent állítani — Isten és a Sátán között is. *Nincs véresebb és pusztítóbb a testvérharcnál, s annál, amit vallás, világnézet címén vívnak!*

Ez a küzdelem a vörösök részéről új színt és jelleget kapott, amikor zászlaikra írták: *„Minden vallás gyökerestől kiirtandó! Elsősorban a kereszténység!"*

Miért ez a vallás- és istengyűlöletük? Hosszadalmas lenne ennek teljes magyarázata. Istengyűlöletük magától Marxtól származik, aki a sátánimádók közé tartozott, s írásaiban, verseiben, darabjaiban nemegyszer kifejezte: életét tette rá, hogy *Istent letaszítja az égből! Helyébe a Sátánt ülteti!* A marxistáknak Kínában is kedvelt frázisuk volt: *„Űzzük ki a kapitalizmust a földről, Istent pedig az az égből!"* Marx önmagáról írja: *„A világ romhalmazán ülve, egyenlő lesz a Teremtővel! Minden vallás kiirtandó, mert Istent szolgálja, s neki zsámolya!"* Effélékért állíthatjuk, hogy a vallástalanság, istengyűlölet a kommunizmusban marxi örökség. Mao önmagáról írja: *„Nyolcéves koromban gyűlöltem a konfucianizmust."* Falujuk konfuciánus templomáról mondotta: *„Teljes szívemből csak egyet kívántam: alapjáig lerombolni!"*

Oka vallástalanságuknak *anyagi világszemléletük* is. Hacsak anyag van, és semmi más, mindaz, ami ennek ellentmond, eltüntetendő! Csak egy célja lehet az embernek: a földi boldogság elérése! Aki más célt is vall, s ezzel elvonja az ember figyelmét az elsőtől, kiirtandó! Ha az emberek másra is hallgatnak, vallásra, és nemcsak a pártra, a fönti emberi cél el nem érhető! Tehát kiirtandó! Két dudás nem lehet e föld csárdájában. Két kocsis nem hajthatja ugyanazt a lovat, a népet!

Miért a kereszténységet üldözik legjobban, s ebből is legkimondottabban a katolikus vallást? Mert ez a leglogikusabban felépített és számukra legidegenebb, ellentmondó eszme képviselője. Világtestvériséget is hirdet. A katolikus pedig nagyon szervezett, bonthatatlan dogmája van, világszervezete s világfeje.

Mao Ce-tung kínai kommunizmusában a kereszténység elleni gyűlölet képviselője Csu En-laj. A németországi Ruhr-vidékén nemcsak bányában dolgozott, hanem közben Göttingenben egyetemre is járt. Tökéletesen megtanult németül. Ismeretségbe került az első világháború nagy hírű generálisával, Ludendorffal — és feleségével —, aki világhírhedt volt a kereszténység gyűlöletében. Csu En-laj a

generális kereszténységellenes gyalázkodásait olvasta, és kereszténységellenes nézeteit édes méregként magába szívta.

Csu En-laj s vele minden kommunista tudott a már említett Hung Hszio-ch'uan A Nagybéke Mennyei Birodalom mozgalmáról is, amely *keresztény színezettel indult.* A kereszténység címén tűzzel-vassal pusztította a pogányságot, illetőleg a kínai népet, megölvén közülük vagy 20—30 milliót. A „kereszténységnek" ezt az öldöklését sohase akarták elfeledni és megbosszulatlanul hagyni. Kínai közmondás: „Tízezer évig várok, hogy bosszúmat kitölthessem." Most itt volt az alkalom, hogy régi adósságukat törleszthessék.

A kommunistáknak a vallás elleni céljuk s elhatározásuk lelkük mélyéig megremegtette a hittérítőket. Nem életünket féltettük, ezt elindulásunkkor az áldozat oltárára tettük, hanem a lelkeket és Isten ügyét. . .

Mindennapi imádságunkká lett:

Missziónk felett álló Fehérasszony Mária,
Könyörögj érettünk!

VII.

A várakozás sötét éjszakái

1949. január 23.!

Minden *nemzeti érzésű* kínai számára a legszomorúbb nap, a vörösöknek pedig a legörvendetesebb, mert Maóék elfoglalták a Mennyei Birodalom fővárosát, Pekinget. Ők így mondották: *felszabadították!* Tehát már kezükben volt Kína aranyalmája, a sárkánytrónos császári főváros, és vele az ötszázmilliónyi nép fölötti uralma s egy világrengető mammut kommunista állam megvalósításának lehetősége! Kína kommunistái — és velük a világ minden vöröse — tomboltak örömükben. *Úgy érezték, csak napok kérdése, hogy New York utcáin masíroznak, s a Szabadság-szobor fáklyatartó karjára feltűzhetik a vörös sarló-kalapácsos lobogójukat...*

Ők vígadtak, mi meg szomorkodtunk!

Az északról elindult vörös felhők fejünk felett kezdték elhomályosítani az eget. Előlük megszámlálhatatlan ezrek menekültek, mint termeszjáráskor a vadon állatai: dagadt lábakkal, éhesen, rongyosan, betegen, kétségbeesve. *Még nem történt a történelem folyamán, hogy milliók meneküljenek azok elől, akik földi mennyországot ígérnek nekik!* Ezek menekültek. Az emberi nyomorúság hömpölygött bennük előre, úgy, mint városunkat átszelő folyónk, a Giang Kiang, mely éppen most szakította át gátját, pusztító vizével teljesen körülzárva városunkat, s szennyes hullámaival elöntve az egész környéket. Kidöntötte a telefonpóznákat; átitatta a várost a nyomorúság vámszedőivel, a tífusszal, kolerával. *Az elől a halál elől menekültek, amelyik éppen itt várta őket.*

Mint a megáradt folyó emberhullát, dögöt s ezer borzasztót sodor magával, a menekülők is így hozták a legriasztóbb híreket, tényeket s kellően elő nem adható egyéni élményeiket. Zokogva mondották el, hogyan bánnak a visszamaradt lakossággal az orosz tisztektől vezetett vörös bandák. Szemüket elfedték tenyerükkel: hogy ha lehetséges, még lelkileg se lássák azokat, amiket most mesélnek, mert emlékezetük se viselhető el. „*Az utcák két oldalát karókba húzott fejekkel díszítik!*" A keresztények könnyezve suttog-

ták: mit csinálnak velük. Hogyan bánnak a misszionáriusokkal, hogyan vertek vagy lőttek agyon nem egyet számtalan címen. *„Felszabadítóként indulnak, és hóhérként érkeznek!* Ígértek vallásszabadságot, adtak a hivőnek hóhérbárdot. Ígértek szabadságot, hoztak rabszolgaságot. . . *Meneküljön, aki tud, különösen az idegenek, papok, misszionáriusok, iskolázottak s akik nem koldusok!*"

Nem kételkedtünk a hírek valódiságában, hiszen saját szemünkkel is láttunk már egyet-mást. Meg hát mi gyakorlatból tudtuk, hogy mi a kommunizmus, azokból a borzalmakból, amiket 1919-ben műveltek Magyarországon. Jövetelüket illetően nem ringattuk magunkat illúziókban. A vértanúság lehetősége szemünk előtt lebegett régóta! Mégse menekültünk. *„A nyájnak nem béresei vagyunk, hanem pásztorai!"* Pásztorai, akik készek életüket adni bárányaikért. Elhatároztuk, *míg rajtunk múlik,* a legnehezebb napokban sem hagyjuk el híveinket csak azért, hogy megmentsük életünket. Egyébként is futottunk már eleget. Ha kényszerből is, a törvény és hatalom korbácsai alatt, mégiscsak futottunk. Elég!

Ha kell és lehet: velük akarunk élni és meghalni!

Hamarosan bevetődött hozzánk két pap. Most szentelték fel őket. Mivel a felszabadító vörös áradat beszivárgott a hegyek közé, szemináriumukból nem bírtak rendeltetési helyükre eljutni. A vörösök minden utat ellenőrzésük alatt tartanak. Egyik páterünket már kétszer is kifosztották. Még jó, hogy életben hagyták, elengedték, s nem mezítelenre vetkőztetve zavarták világgá. Ezek a fiatal papok mesélték, hogy a kommunisták egy nagy kutyát papnak öltöztettek fel. Papi birétumot kötöttek a fejére. Széles vörös stólát csavartak derekára. Lábával áldást adattak a röhögő közönségre. Majd rávetették magukat, s halálra hajkurászták a szerencsétlen állatot bolsevista társaik és az odarendelt közönség mulattatására.

Szokásuk, hogy a szent edényeket dorbézolásra használják. Az oltárszekrényt felfeszítik, a szentostyákat kiszórják és összetapossák. Szeretik a papokat, különösen a nagyobb méltóságúakat megszégyeníteni. Mezítelenre vetkőztetve nyakában kötéllel, fején a „bolondkalappal", az utcákon baromként körülhordozni, mutogatni. Nyilvános népítéleteket tartanak felettük. Akit nem ölnek meg, akit nem vetnek börtönbe, szobafogságban tartják, s addig gyötrik, míg magától nem kéri, hogy elhagyhassa Kínát. Mao Ce-tung azt hirdeti katonáinak és a „felszabadított" népnek: *„Ha követtek, mennyei boldogságot hozok a földre, mert én vagyok a ti istenetek!"*

A vidéken uralkodó bizonytalan helyzet a jobb módúakat a városba kényszerítette. Kórházunk révén sokkal ismeretségbe kerültünk. Ha nem is kereszteltük meg őket, velünk szemben jóakaró magatartásukat megnyertük. Közben egy ügyes kezű kínai sebészt sikerült szerződtetnünk. Jó hírnevünk általa is izmosodott.

Negyven ágyunk mindig telve beteggel. Lucián atya ügyeskedése folytán az UNRRÁ-tól 60 tonna orvosságot és anyagi segélyt kaptunk. Hallatlan segítség volt ez számunkra! Nemcsak kórházunk zökkenőmentes működését biztosította, hanem nekünk s árváinknak is könnyebbé tette az életet, sőt: Bence testvér Fancsitán még a szegény mohamedán farmeroknak is juttatott belőle. Éppen e segély folytán vált lehetővé, hogy bejáró betegeink ötven, a bentlakóknak pedig harminc százalékát teljesen díjmentesen kezelhettük. Ezt a sokkal jobb körülmények között indult protestáns kórház se tudta megtenni, sőt: e modernül berendezett kórház hamarosan fizetésképtelen lett. Alkalmazottait, több mint fél éven át, csak az UNRRÁ-tól a kórház számára adott pokrócok, vásznak szétosztásával tudta úgy-ahogy kielégíteni. Munkásaik zúgolódtak. Az ápolónők nem látták el kielégítően szolgálataikat.

A püspök kérésére Csihkiangban maradt három nővérünktől levelet kaptunk, amelyben Juventia nővér a következőkben vázolta helyzetüket: „*Katonáink éppen olyan siralmas állapotban vonulnak vissza, mint a civilek. Aléna nővérrel minden lehetőt megteszünk segítésükre. A katonák szomorúan mondják, nem azért vonulnak vissza, mert nem akarnak harcolni, hanem mert nincs lőszerük. Ugyanekkor a vörösök dúslakodnak emberben, lőszerben. Halottaikon dűlnek előre, ugyanakkor nekünk nincs kivel, mivel fogadni őket. Városunkban találtak egy kis lőszert. Így hát itt újra felvették a harcot. Élet-halálra ment. Valóban hősiesen harcoltak az utolsó töltényig. Aztán elmentek. A nép gerillaharcokban akarja megállítani azokat, akiket a sorkatonaság nem bírt...*

Mi lesz ezután? Irgalmas lesz-e hozzánk az Isten?"

Újságjaink az igazi hadihelyzetet nem írták meg. Csak abból tudtuk, hol is folynak a harcok, ha jelezték, hogy a nemzetiek milyen városokat foglaltak vissza. A veszély legjobb hőmérőjének a kereskedelem mutatkozott. Ha az árak hirtelen emelkedtek, tudtuk, hogy előrelépett a vörös áradat. Ha visszaszorították őket, a rizs ára esett. Azonban a szájhírek, a menekülők és az egyre jobban visszahúzódó katonaság csalhatatlanul jelezte, hogy közeledik a vég. 1949. augusztus 4-én városunkból, Paokingből a katonaság hirtelen eltűnt. Legalábbis egy része, mert azok, akik missziónk központjában tartózkodtak, visszamaradtak. Számunkra ez nem jelentett különösebbet, mert eddig is így volt: egyik csapat jött, a másik ment. Ám a nálunk tartózkodók viselkedése megváltozott. Hűvösebbekké, sunyibbakká váltak.

Délután szokatlan néptelenre vetkőztek az utcáink. Fojtogató ködként különös hangulat terpeszkedett a városra. Betegeink közül páran minden magyarázat nélkül hazamentek. Az emberek arcát szokatlan ráncok barázdálták. Homlokukon valóságos hegy-völgy

vonulatok keletkeztek. A szemekben valami megmagyarázhatatlan félelem reszketett. Valósággal utolsó ítélet előtti hangulat. De valahogyan ebben nem a halottak feltámadásának reménye villódzott, nem a megpróbáltatások végének öröme lángolt, hanem az élők halálának végzete sötétlett és a megpróbáltatások kezdete tornyosodott...

Mintha minden száj titokban rebegte volna: Kyrie, eleiszon! Uram, irgalmazz!

Egyszer csak berontott hozzánk egy fiatalember. Ismertük, kórházunkban többször kezeltük. Lelkendezve kiáltotta: Felszabadultunk! *A városi katonaság átállt a vörösökhöz!*"

Döbbenettel vettük tudomásul „felszabadulásunkat". Szívünk nem tudta: megálljon vagy kiszakadjon. „Felszabadultunk?"... Az átállás nem hangzott ilyen hihetetlenül. Már 1944-ben hallottuk, hogy a generalisszimusz tábornokai közül nem egyet saját kezével lőtt agyon, mert a japánoknak kémkedtek. Lehet, mert kommunisták voltak, s így a nemzetiek helyzetét akarták súlyosbítani. Ez az átállás nem olyan különös, hiszen a nemzetieknél beépített kommunisták lehettek. Talán ezért is maradtak vissza?

Ily csendesen, ily észrevétlen szabadultunk volna fel? Minden várakozásunk ellenére is olyan észrevétlenül jött, mint az éjjeli tolvaj. Tolvaj? Csak nem tolvaj? A tolvaj nem felszabadít, hanem *megszabadít.* Mindenünktől megszabadít: még életünktől is...

Átállásuk nem volt újdonság, egyáltalában nem! Nemegyszer olvastuk újságjainkban, hogy legmodernebb amerikai felszereléseikkel egész hadseregek álltak át tábornokaikkal! Ez az átállás ment civil vonalon is: röpiratszórásban, falakra mázolva az átállásra szóló uszítást: *„Csang Kaj-sek papírtigris, amit elmos az eső! Zúzzátok össze az ellenséget! Szabadítsátok fel egész Kínát!*"

Felszabadítónk tolvaj? Ez volt a híre! Hacsak az anyag tolvaja lenne, nem búsulnánk jöttén. Paulai Szent Vince szokta mondani: *„Add nekem a lelkeket, a többit vidd el!*" Mi is ezt vallottuk. Mégis vártuk, mikor és hogyan találkozunk ezzel a *felszabadító tolvajjal.*

Az első találkozásunk a konyhában történt vele. A nálunk maradt „nemzeti" katonák — akik most már vörösök voltak — félretolták a nővérek melegedő vacsoráját, és erősen magyarázták nekik: *„Most már itt a jó világ! Mindenki egyenlő lett! Minden közös! Így nemcsak tüzelőiteket használhatjuk, hanem élelmeteket is. Jogos saját tetszésünk szerint főzni belőle.*" Mit tehettünk volna mást? Belenyugodtunk. Ami a tiéd, az az enyém is. De ami az enyém, ahhoz neked semmi közöd! Legyen így! Mi az anyatejjel szívtuk magunkba ezt a nagy marxi igazságot már az otthoni őszirózsás forradalomban. Így hát máris tudtuk: mit jelent a rablóknak a felszabadítás. No de hol vannak az igazi sarló-kalapácsos vörös kato-

nák? Nem láthatók sehol. Ezek csak *dezertált nemzetiek.* Legalábbis mi azt gondoltuk.

Reménykedtünk, hogy ezt a katonailag oly fontos várost a nemzetiek nem adhatják fel puskalövés nélkül. Mindenre készen, korán reggel megmiséztünk. Fél hét felé a nemzetiek bombázói megjelentek városunk felett. Óránként jöttek kötelékeik egész nap. Bombaszünetekben hordták be hozzánk a sebesülteket. Kórházunk zsúfolásig megtelt velük. Az átállt vörösök belátták, hogy helyzetük tarthatatlan, délben kivonultak a városból anélkül, hogy akárcsak egy lövést is leadtak volna. A nemzetiek pedig oly szép csendesen visszajöttek, mintha soha el se mentek volna. Csangsából érkezett katonaság erősen körülzárta a várost, nehogy a vörösök visszaszivároghassanak. A város pár nap alatt újra felvette régi életformáját. Sőt: a kormányzó is ide jött, szomszédságunkban ütötte fel hadiszállását.

Titkárja még aznap átszaladt hozzánk tisztelgő látogatásra. Katolikusnak mondotta magát, ám bevallotta, hogy rég nem volt templomban. Nagyon elfoglalt. Intelligens és befolyásos embernek ismertük meg. Újságírókat is hozott magával. Meginterjúvoltak mindnyájunkat. Nagyon érdekelte őket munkánk és sok dologról felfogásunk. Néhány nap múlva hatalmas újságcikk jelent meg az interjúról a helyi és a tartományi lapokban. A misszió személyzetét és munkáját nagyon értékelték benne. Utána maga a kormányzó hívott meg bennünket, hogy személyesen megismerhesse a missziót.

Hárman mentünk át tiszteletünk kifejezésére. Igen kedvesen fogadott, sok mindenről beszélgettünk. Szóba került a helybeli katonai átállás is. Kérdezte, miben látjuk a nemzetiek gyöngeségét? Prefektusunk, Ipoly atya, kifejtette: hiányzik belőlük a *hazafias szellem, a lelkiség és lelkiismeret!* Szükség van a lélek nevelésére. Csak a lelkileg egyensúlyozott és öntudatos katonával lehet a háborút megnyerni. A kormányzó örömmel hallotta és helyeselte a véleményt. Ígérte, alkalmat fog adni, hogy katonáinak ezekről beszélhessünk. Megbecsülése jeléül lefényképeztetett bennünket, s másnap mindnyájunknak küldött a képekből.

Jó hírnevünket a kormányzó szomszédsága, a személyes találka növelte. Arcunk a városban megkülönböztetetten tiszteletreméltó lett. Kórházunk hírnevét pedig egészen kiemelte az a pár soros hír, amely szerint a kormányzó beteg, és a katolikus misszió Szűz Mária kórháza kezeli. Állapota javulóban, s hamarosan meggyógyul. Ezután alig tudtunk helyet találni a magas rangú katonatisztek és hozzátartozóik számára. Mindenki nálunk keresett gyógyulást. Mégis mindenkor szigorúan vigyáztunk arra, hogy senkit szegénysége miatt el ne utasítsunk.

Kórházi sikereinket nemcsak az említetteknek tulajdoníthattuk,

még csak annak se, hogy a legolcsóbbak voltunk, hanem annak a szeretetnek és tapintatnak, amellyel a személyzet a betegeket kezelte. A pogányok megérezték ennek a krisztusi szeretetnek éltető melegét, és értékelték. Ez a szeretet hitünkkel szemben sokban felébresztette az érdeklődést. Akiben ilyen érdeklődést vettünk észre, nagyszerű könyveket adtunk kezébe, melyből megismerhette vallásunk tanításait. Többükben ez az érdeklődés az elfogadott hitben virágzott ki.

A kórházi térítésben egyébként nagyon óvatosan és tapintatosan jártunk el. Se gyerekre, se felnőttre a legkisebb módon se akartuk vallásunkat ráerőszakolni. A pogányok ezt a magatartásunkat nagyon értékelték, mert egyáltalán nem tetszett nekik a protestánsoknak e tekintetben mutatott erőszakos viselkedése. Mikor városunkban a hatalmas, amerikai pénzen megépített új közkórházat megnyitották, egyik pogány keserűen emlegette esetét. Súlyos beteg gyermekét protestáns kórházba vitte. Azt mondták neki: lépjen be egyházukba, akkor a gyermeke biztosan meggyógyul. Mire ő: „*Nem azért hoztam ide gyermekemet, hogy Isten gyógyítsa meg, hanem ti, orvosok, tudástokkal.*"

Ők valahogyan nem akarták elhinni, hogy az igazi hithirdető: *a szeretet és az irgalmas szív!* Szenvedővel együttérezni és érte áldozatot hozni. Ez a megnyerés életre szól. Az állami kórházakban pedig az volt a hiba, hogy nagyon a pénzre tolódott a hangsúly. Hiába a gyönyörűen berendezett kórház, a drága műszerek magukban semmit se érnek, ha a műszerek között nincs főhelyen és értékelésben az első polcon az *emberi szív!*

A kórházunk mellett gyümölcsözően dolgoztunk missziónkban is. A hitterjesztés lendületet vett. A központban esténként előadásokat tartottunk, melyre az értelmiség is kezdett járni. Sokat kereszteltünk városban, falvakban. Árvaházunk újra benépesedett. Régi állomásainkon újra fizetett hitoktatókat tartottunk. *Híveink egyek voltak velünk!*

Így állt a misszión k, amíg a kommunisták egészen közelünkbe nem nyomultak. Előrehaladtukkal egyre rosszabb lett minden, és a végleges összeomlás előjelei kezdtek mutatkozni. A beszivárgó, rég bent rejtőzködő kommunisták aknamunkája, a rablók növekvő fosztogatásai miatt az élet fulladozni kezdett. Különösen a külmissziók tevékenységét tették lehetetlenné. Vukan városát, ahol Apollinár atya működött, a vörös rablók körülvették. Lakói bezárták a város kapuit. Egyetlen lélek se ki, se be. Az ostromlók golyói nemegyszer fúródtak be a misszión k faházába. Ilyen golyó csaknem kioltotta Titusz testvér életét, hajszálnyira mellette fúródott a falba. Több hétig tartott az ostrom. Mivel semmit se lehetett beküldeni, mindenük elfogyott. Nem tehettek mást, csónakra rakták hol-

mijaikat, s vállalva az életkockázatot, visszalopakodtak Paokingbe, missziós központunkba. Így a hívek teljesen magukra maradtak: nagy lelki kárukra.

Beosont hozzánk egy fiatal sóárusító kuli is. Csupa seb, csupa piszok, a szegénység, nyomorúság szakadozott róla. Hamar megtudtuk, északról menekül a vörösök elől. Menekül, de hogy hová, maga se tudta, csak előre, csak előre, mert menekülnie kell. Megölt egy vörös katonát! Apját halálra ítélték, mert *többje volt, mint amennyit megevett.* Neki kellett megásnia sírját. Apját népítélet után ebbe akarták élve eltemetni. Mikor a sír jó mély volt, vitázni kezdett vörös őrével, hogy elég mély már. *„Felülről nem látod jól, gyere le, innét nézd!"* A katona leugrott. A fiú meg nyakába, és a fegyvertelen őrt agyonverte. Sírjából apját Noé hollójaként kiröppentette, a katonát meg úgy melegében helyébe temette. Maga nyakába vette a világot, homlokán a káini bélyeggel, Káinnak földönfutó sorsát vállalva... Vele menekül Kína harmada. Menekülnek rablók, vörösök és a háború nyomorúsága elől. *„Ma saját sírját ássa minden kínai, mint én az apámét!"* — sóhajtotta a volt egyetemista sóárus fiú, s batyuját véve, folytatta a vándorzsidó Ahasvérus örök világbujdosását... Sokáig néztünk utána. Mintha vándorlásában egykori saját sorsunkat láttam volna megírva...

A nehezedő élet roppant szorított bennünket, ezért júniusban kénytelenek voltunk életdöntő gyűlésre összejönni. Ekkor közösségünket alkotta: hat menekült kínai és öt magyar atya, három testvér, három nővér, az árva fiúk és lányok száma, hitoktatók, orvosok, tanítók, munkások stb. *Ennyiről anyagilag gondoskodni megoldhatatlan feladatnak látszott.* Sanghajjal minden összeköttetésünk rég megszakadt, amelyen keresztül Rómától, Amerikától, Magyarországtól pénzsegélyt kaptunk. Vitathatatlannak látszott, hogy míg „fel nem szabadulunk", segélyhez hozzá nem juthatunk. És utána? Engednek a vörösök dolgozni? A kapott hírek mást mondanak! Kit engednek dolgozni, ha egyáltalán valamelyikünk életben is marad...? Annyira előremutató kérdések ezek, hogy csak Isten válaszolhatná meg.

Döntésünk meghozatalára segített bennünket az északról menekülő kínai atyák egyike, aki diáknak öltözve egy keresztény katona segítségével jutott el hozzánk. Elmondotta, missziójukban miként kényszerítették a kommunisták az árvaház leánykáit, hogy a földre fektetett papok szájába végezzék el szükségleteiket. Szeretik az anyát gyermekével élve eltemetni. Volt olyan, akit nem elég mélyen ástak el. Éjjel előmászott, s őrültként szaladgálta a falvakat. Törött üvegen hemperegtetik áldozataikat. Sóval tömik, vizet nem adnak neki. Élve megfőzik. Befagyott tó vizének lékén bedugják: *„Ha a másik lyukon kimászol, megkegyelmezünk!"* Mikor halálos vergődés

után odaér, visszafordítják: *„Eltévesztetted, a másikon lesz a szabadulás."* S ez addig megy, míg az áldozat bele nem pusztul ebbe a sátáni játékba. *„Aki marad, önként vállalja ezeket a pokoli dolgokat!"*

Ezek a brutalitások még mindig annyira lehetetlennek hangzottak, hogy félénk természetének és felajzott fantáziájának tudtuk be. Abban mégis valamennyien megegyeztünk: *nincs értelme, hogy itt maradjunk mindnyájan.* A külső missziós munka máris lehetetlen. A belső is valószínűleg az lesz a kommunisták alatt. Ezért Ipoly prefektus atyánk úgy döntött, hogy a kínai atyák közül maradjon itt kettő arra az esetre, ha a külföldieket akadályoznák munkájukban, hogy tovább vezethessék a missziót. Pius atyának mennie kell, mert már eddig is nemegyszer forgott élete veszélyben. Ismert a nagy amerikabarátsága, s az, hogy náluk katonalelkészként működött. Vigye magával a misszió legfontosabb iratait: az anyakönyveket, a keresztények névsorát, szerződéseket, dokumentumainkat, a Lombos atya által vezetett naplókat, irattárunk fontosabb iratait, leveleit. Vigye magával a hongkongi ferences atyák által kínaira fordított Bibliának nálunk levő példányát, amelyet azért őriztünk itt, hogy ha a többi példánynak valami baja történnék, ez megőriztessék. (Ezt a példányt ma is őrizzük Amerikában, a roeblingi rendházunkban.) Ezeket el kell vinni, hogy az utókor számára megmaradjanak, illetőleg nehogy a kommunisták kezébe kerüljenek, s vele magunkra és kereszténveinkre esetleg bajt hozzunk. A munka mennyiségét mérlegelve, négy ember látszott nélkülözhetőnek. *Mivel távozásra önként senki sem jelentkezett, sorsot vetettünk.*

Kereszténveink biztattak, hogy menjünk mindnyájan, egyikünk se várja be a kommunistákat. Ha a rend visszaáll, s az élet lehetséges lesz, visszajöhetünk. Kinek használunk azzal, ha meghalunk? *Nem holt mártírokra, hanem élő pásztorokra van szükségük!* De most nem tudtak meggyőzni bennünket. Az ő helyzetük sem látszott előnyösebbnek, és mégis maradnak? *Nos, ha nem fut a nyáj, miért szaladna a pásztor?* Akkor hagynánk őket magukra, amikor ragadozó farkasok készülnek rájuk törni? Maradunk! Lesz, ami lesz! Se Isten, se ember ne vádolhasson bennünket, hogy akkor hagytuk el híveinket, amikor legnagyobb szükségük lett volna támogatásunkra...

Ezután minden törekvésünk arra irányult, hogy kereszténveinket erősítsük hitükben, s előkészítsük őket az apokaliptikus napokra. Ez nem mutatkozott könnyű feladatnak. A kommunisták magatartását a hívekkel szemben nem vázolhattuk. Velük akartunk maradni, ameddig csak lehetséges. A vörösök mindjárt az elején mondhatnák: ellenük uszítottunk, gyaláztuk, rágalmaztuk őket, ellenségeik vagyunk: pusztuljanak! Ezért szentbeszédeinkben és személyes találkozáskor csak az első keresztények hősiességét, a

kínai katolikus vértanúk elszántságát s hitükhöz való ragaszkodását emlegettük. *„Ne feledjék, nem ez az élet a legfontosabb, hanem a másik, mely az árulóknak, hittagadóknak nem adatik meg!*

Ígérték, hűségesebbek lesznek, mint a múltban. Épültünk mártír fogadkozásaikon: *„Inkább a halál, mint újból a Sátán szolgálata! Ha kell, veletek együtt maghalunk Krisztusért, Egyházunkért! Vértanú ősök unokái vagyunk! Nyomukban járó fiaik! Ők és Kína Nagyasszonya velünk lesz!"* Erősödtünk bátorságukon. Szent ígérgetésük olyan bizalommal töltött el bennünket, hogy szentül hittük: *semmi sem lesz képes megrontani vagy elszakítani őket!*

* * *

1949. október 1. a Kínai Népköztársaság kikiáltásának napja. Mindnyájan a rádió körül szorongtunk, s igyekeztünk fogni a meszszíről kibocsátott vörös hullámokat, hogy megtudhassuk, mi is történik e napon Pekingben.

Október 1. Nem véletlenül választott nap. Feltűnően hasonlít az oroszok októberi forradalmának hónapjához! Annak, ha ez a nap nem is szülöttje, de *minden bizonnyal fattya!* A kínai vörösök e napon olyan dátumot véstek szikla-lapú kalendáriumukba, amelyhez talán majd évezredek kellenek, hogy az emberiség kivéshesse agya emlékezetéből. Csaknem *ötven* évig kellett pörölyözniök ezt a *sárkányos sarló-kalapácsot,* amit ma hivatalosan Pekingben Demoklesz kardjaként 500 millió ember feje fölé tesznek.

Vérvörösben tündökölt Peking, mint Babilon, a bibliai Nagy Szajha, a *világ megrontója!* A rádió nem győzi beolvasni a jelszavak százait, amelyeket ezrek tartanak, és minden lehetséges helyet beborítanak. *„Éljen Mao és a párt!"* *„Mao a nagy államférfi!"* *„Éljen Mao tízezer évig!"* stb. Peking házainak falai eltűnnek a kommunista vezérek mérhetetlen nagy képei alatt. Marx, Lenin, Sztálin gigantikus arcai se hiányzanak. Kína minden őszirózsája és vörös rongya díszíti ma tereit, utcáit, épületeit, sőt: embereit is. Mintha előzőleg a Titkos jelenések titokzatos angyala szállott volna le, hogy minden hozzáférhetőt megjelöljön a vörös csillaggal, a vörös sarló-kalapáccsal.

Kína és a 7 millió tagot számláló párt* képviseletében megszámlálhatatlan milliók szorongtak az ünnepély terén. Mindenki ott volt, aki tehette, s úgy gondolta, hogy ott kell lennie vagy kényszerítették. Ha kivették részüket a küzdelemből, most részt kérnek

* A pártszabály szerint párttag lehet: *„Aki akarja és képesített, hogy teljesíti a párt szabályait, és saját akaratát alá tudja vetni a párt és állam érdekeinek."* Későbbi időben 100 millió tagja is lehetett a pártnak.

a dicsőségből. Moszkva irigyen nézte — mert ott volt — ezt az ázsiai tobzódó pompát és diadalt, amilyent még nem látott a világ. Talán egy kicsit meg is ijedt, ha a jövőre gondolt. Minden szem a dísztrónon levő Mao Ce-tungra szegeződött, aki eddig vezetőjük, legnagyobbjuk volt, ma Kína Csung-Kouja, *Világközepe,* Csiu Hszingje, *Megváltó Csillaga lett!* Mellette állt holdja, Csu En-laj és egyik ragyogó csillaga, Csu Teh. *Fogadták millióik hódolatát.*

Mao előtt felhúzták a világ legnagyobb — 15 méter széles —, *öt arany csillaggal* ékes vörös zászlaját a nép mennydörgő üdvrivalgása közepette: *„Mao, tízezer évig élj! Csiu Hszing! Csiu Hszing! Kína Megváltó Csillaga!"*

Megdörrentek az ágyúk. A tömegtenger pedig önfeledten énekelte híres himnuszát, a Csi-lait, amelyet *már tizenöt éve zengett Kína minden fia, akár nemzeti volt, akár kommunista:*

Talpra, Kína, talpra!
Ki nem tűröd a zsarnokságot!
Testünkből, vérünkből építünk nagy új világot.
Tomboló erő forrong bennünk, rajta!
Talpra, Kína, talpra!

A nép megittasodva győzelmétől, szűnni nem akaró viharként újra és újra kezdte, énekelte: *„Ki, nem tűröd a zsarnokságot, talpra, talpra, talpra!"*

A vezetőiken kívül ugyan hányan sejtették ekkor, hogy ez a himnusz ma lett *gályarabságuk nemzeti éneke!* Hányan sejtették, hogy történelmük folyamán *soha se voltak olyan rabok, amilyenek most lesznek,* amikor milliók bömbölik: *Nem tűrik a zsarnokságot!*

Mindent ígérő beszédekben elharsogták, amit eddig már százszor elmondottak, és ezután még milliószor ismételnek, amitől otthon és a nagyvilágban milliók mámorosodnak: *demokrácia, nézet- és vallásszabadság, világtestvériség; burzsujok, népámítók halála, bőségszaru, béke, munkásuralom stb.* Nem érdekeltek bennünket. *Hazugságok, hazugságok! Hallgattuk őket, de nem hallottuk.* Egy régi kínai bölcs mondása zümmögött a fülemben: *„Az igazság a tiszta víz. Ettől nem mámorosodik meg senki! A hazugság a töményszesz. Ettől bolondul meg az ember! A hazugság édes-keserű nektára kívánatos! Az igazság: sava-borsa elviselhetetlen!"* De hallom Brutust is, a római zsarnokgyilkost, amint a megrémült szenátus fülébe dörgi: *„A szolgaság hiába ölt előttem nyájas és szeretetreméltó képet, bennem mindig csak borzadályt ébreszt!"*

Csöndben ültünk, mintha mindnyájunkat némára pofoztak volna. Nem akartunk hinni fülünknek, újságok rövid híradása után kapkodtunk, hogy meggyőződhessünk: nem hallucináltunk-e, nem álmodtunk-e, a rádió nem csalt-e meg bennünket. . .?

Nem csalt meg. *Kína koporsója kész.* Rajta szemfedőként a 15

méteres lobogó. Fejénél áll sírásója Csiu Hszing, a Világ Megváltó Csillaga, Mao Ce-tung.

* * *

Meglepetésünkre egyik nap a kormányzótól levelet kaptunk, amelyben a legnagyobb elismeréssel köszönetet mondott azért a munkánkért, amit a városért, katonaságért és szegényekért végeztünk. A levélhez díszes kiállítású okiratot mellékelt. Örültünk. Idegenben, különösen olyan magunkfajta elhagyatottaknak, mindig előny, ha felülről elismerést kapnak. Másnap személyesen köszöntük meg. Noha az első találkozás kedvességével fogadott, mégis látszott, hogy szokatlanul ideges. A helyiségekben pedig nagy kapkodás és fejetlenség. Nem gondoltuk, hogy *ez a vég kezdetét jelenti;* hogy a kormányzó elismeréssel akart tőlünk elbúcsúzni.

Pár nap múlva a rend teljesen felborult a városban. A katonaság éjjelenként lopakodott ki belőle. Mikor láttuk, hogy a kormányzó is gyalog megy utánuk, semmi kétségünk nem maradt, hogy őket többé nem látjuk. *Sorsunk beteljesedett!* Csak órák, esetleg napok kérdése. Gyorsan eltüntettük a díszoklevelet a fényképekkel együtt. *Ami eddig erénynek számított, bűnné válhat holnap. Dicséretből hóhérkötél válhat az ellenség kezében.*

Következtek a várakozás sötét éjszakái. Sohase hittem volna, hogy a várakozás, a bizonytalanság ily pokoli lehet. Sokszor úgy tűnt, hogy ennél már a legrosszabb sors is csak jobb lehet. Még a halál is elviselhetőbb, mint a várakozás soha nem engedő feszítő kalodája. Hírek után kapkodtunk, mint levegő után a partra vetett hal. Kaptuk, de nem éltető oxigénként, hanem életölő széndioxidként. Egymás fülébe súgták az emberek: A vörös csapatok teljesen át akarják karolni a várost, hogy még egy szúnyog se menekülhessen el, se katona, se civil. Se szegény, se gazdag! *Mindenkit és mindent zsákmányul akarnak ejteni.*

Este egyik alkalmazottunk katona fia szaladt fel hozzánk, hogy a helyzet nagyon komoly. Este kilencre minden katonának otthon kell lennie. Senki se hagyhatja el csapatát.

Városunkból reggelre ismét teljesen eltűnt a katonaság.

Október 6! Magyarországon a tizenhárom aradi vértanú ünnepe... Oroszok verték le őket... Most, itt, oroszoktól vezetett vörös banda tör ránk... *Ó, te orosz világvégzet!...*

A reggeli újságok nagybetűkkel közölték: *„A hadsereg kivonult a közeledő vörösök fogadására. Felveszik ellenük a harcot. Óriási győzelemre lehetünk elkészülve. Aggodalomra nincs ok!"* De suttogásból tudtuk: katonáink kibújtak az egyre jobban záródó vörös gyűrűből. Csodálkozásunkra estére a nemzeti csapatok vonultak be

városunkba „pihenésre". Reggel mégis továbbosontak. Csak pár honvéd őgyelgett utcáinkon. Úgy dél körül ezek is átkeltek a várost kettészelő folyónkon, a kompot pedig levegőbe röpítették. A várost magára hagyták. Előzőleg a rendőrség legnagyobb része és a városi hivatalnokok is elhagytak bennünket. A városon kívüli hegyekbe rejtőzködtek, hogy onnét vegyék fel a gerillaharcot a vörösök ellen. Derék rendőrfőnökünk tényleg megtette. Igen sok borsot tört a város új urainak orra alá. Később elfogták, népítélettel halálra ítélték s kivégezték.

Ennek a napnak hajnalán még egyszer fellobbant bennünk a remény, mert hatalmas, közeli ágyúzásra ébredtünk. Mégiscsak igazat írtak volna újságaink? Az ígért győzelmet vívják? Visszatérőben a nemzetiek? Ám a reggeli újságok nem írtak semmi győzelemről. Az ágyúzást még csak meg se említették. Később hallottuk: az elvonuló katonáink lőtték ki töltényeiket, hogy könnyebben *menekülhessenek*... Menekülnek?

A rend fenntartását a városi kereskedelmi kamara vette át. Estére néhány legény és kereskedősegéd őrködött az utcáinkon. Az üzletek legnagyobb része zárva maradt. Mindenki lapuló nyugtalansággal várta az igazán „felszabadító" katonaság beszivárgását. Úgy, mint áradáskor, először a vakondlyukakon és a csatornákon tör fel a szennyes víz. Csak utána árad be a folyó mindent elöntő tömege. Először felderítik, utánuk a portyázók, hogy a nagy sereg előtt tisztára söpörjék az utat. Így vártuk, mert még mindig nem ismertük őket eléggé. De hamar megtudtuk, nem beszivárgásról, hanem csak *diadalmas bevonulásról lehet szó!* A Sátán szereti a diadalt, a pompát! Beszivárogva, ki borulna le előtte hódolattal, imádattal?

Odúikból előbújtak titkos sejtekbe rég beszervezett kommunistáink. *Az ötödik hadoszlop. A kommunizmus faltörő kosa. Kína árulói!* A Mennyei Birodalom termeszei! Már utolsó gerendáit rágják Kína épületének. Ezek a földalattiak szervezték meg a fogadtatást. Tudták, hogyan kell. Évek óta készültek rá, északon nem egy helyen végigpróbálták „az előadást".

A *nép* nevében díszküldöttséget menesztettek a pár kilométerre tanyázó vörös csapatok tábornokához: ünnepélyesen kérvén, hogy *méltóztasson felszabadítani* Paokinget a kapitalizmus zsarnokaitól.

Hazugok! Ha már első lépésük is hazugság, mi lehetne a többi? Melyik nép kérte meg őket erre?

Az, amelyik *halálát várta a felszabadítóktól?* Nem voltak ők rómaiak, akiknek Brutus szemükbe vághatta: *„Azért pusztítottatok el egy zsarnokot, hogy két szolgaság között választhassatok?"*

VIII.

A sarló-kalapácsos sárkány Paoking felett

Reggel szétkotort hangyabolyként nyüzsgött a város. Különösen a fiatal fiúk, lányok ügyködtek. Az utcákat söpörték roppant igyekezettel. Kocsikkal hordták a vörös zászlókat, s aggatták, ahová csak tudták. Mázolták a falakat, s kötözgették a girlandokat. Ragasztották Maónak és társainak nagy képét. Az utcák két oldalát hatalmas írásokkal kötötték össze: *„Éljen Mao és hadserege!"* *„Él-*

jenek Kína hősei!" „*Talpra állt Kína!*" „*Felkelőben a Mennyei Birodalom csillaga!*" „*Mao Kína Marxa, Leninje, Sztálinja!*" „*Mao a mi Megváltó Csillagunk!*" „*Kína most lett a világ közepe!*" „*Rizsből lesznek hegyeink, húsból halmaink!*" „*Mao az ég választottja!*" „*A nép érdeke mindenekelőtt.*" „*Lerázunk magunkról minden igát.*" „*A parasztság vállán nyugszik Kína!*" „*Ekét a kardból, csákányt a puskából!*" stb.

Mi meg csak ámultunk: honnét egyszerre, szinte szempillantás alatt mindez? Kik írták? Kik készítették? Kik fizették. . .? Ők meg se nem ittak, se nem ettek, csak szakadatlanul dolgoztak. Látszott, Peking nagy ünnepét utánozzák. Úgy tett-vett mindegyikük, mintha előre begyakorolták volna.

Kik is voltak ezek a fiatalok — ezek az ügyködők —, akikről már eddig is mondtunk néhány szót? Honnét kerültek elő?

Csak később tudtuk meg, hogy Mao fiatalságai, emberei rég beszervezett, kitanított kommunisták. Mao elve volt: „*Az ifjúsággal minden elérhető!*" Ezért évtizedek óta titkos sejtekbe szervezték őket, különösen a középiskolásokat s egyetemistákat. Ezek legkiválóbbjait 1937-től a határszéli Csitába vitték, vagy Szibériába, a marxizmust tanulni. Titokban! Akiket ide vittek, azok már a kommunista párt kipróbált tagjai voltak. Mao „titkos" tanait számozott könyvekből tanulták. Ezekben volt megírva, hogyan kell a népet furfanggal ámítani, és a látszat ellenére is *mi a kínai kommunizmusnak az igazi célja.* A könyvek elvesztése árulást jelentett s halált hozhatott. Ezeknek az egyetemeknek csak *kínai* lehetett a tagja, tanára pedig csak *orosz!* Itt oltották beléjük a többé el nem oltható gyűlöletet a vallások és az „imperializmus" ellen. Ezek lettek a párt legmegbízhatóbb janicsárjai, a legmagasabb állami és párttisztségeket viselők, Kína új basái és hóhérai: a „marsolók" után. Nos, ezek a rejtve kitenyésztett termeszek bújtak most elő, hogy építeni kezdjék a régóta álmodott és ígért paradicsom-termeszállamukat.

Délutánra emberáradat öntötte el azokat a helyeket, amerre majd a felszabadítók jönnek. Az embereken látszott, hogy csak a félénk kíváncsiság hajtotta ki őket, s nem a „felszabadítók" iránt érzett hálás szeretet. Mi a házunk előtt álltunk a nővérekkel és a személyzettel. Mellénk húzódott tanult, öreg kereskedő szomszédunk, Szung Keng, aki ugyan pogány volt, de szívbéli bizalmas barátunk, s akit nemcsak a pénz érdekelt, hanem a könyv is, és azokból is a legsárgultabb lapjai.

Öt óra tájban messzebbről hangzó katonazenekar hangjai jelezték, hogy közelednek a győztesek. A nép megremegett, mintha mind rezgő nyárfa lenne. „*Jönnek! Ugyan, mit hoznak: életet, halált?*"

A kanyarban feltűnt egy légelhárító ágyú, melynek égre meredő csöve hosszú rúdon óriási festett sárkányt himbált. Félelmetes,

amint felénk közeledik. Úgy érezzük, nyitott száját el nem kerülhetjük. Véres karmait belénk vágni készül. Sarló-kalapácsos farkvégével dühösen csapkodni látszik. Utána két lovaskatona felírást tartott: *„Felszabadulást hozó sárkányfiak vagyunk!"* Könnyedén menetelő gyalogság lépett nyomukba, akik sapkájukat szuronyukra tűzve a lépés és zene ritmusára ütemesen lengették. Volt benne valami gyerekes naivság, felhőkön járó könnyedség s győzelmi mámor. Nekem mégis azt a „bolondsipkát" juttatta eszembe, amellyel — hallomás szerint — úgy szeretik az embert sárig alázni. A gyalogosok is szorongattak fejük felett nagy felírást: *„Ágyúink a nép szabadságáért dörögtek!"* Távolabb két dzsipen tartották: *„Éljen Maónk, a hadsereg kardja, Kína Megváltó Csillaga!"*

A menet közepén előtűnt Mao gigantikus képe. Teherautón hozták. Arca fiatalos, fényben tündöklő. Büszkén felvetett fejjel a felkelő napba nézett. Nyomban követték azoknak a kisebb képei, akiket a párt nagyoknak tartott világtipró küzdelmükben.

Talpra, Kína, talpra, ki nem tűröd a zsarnokságot!

A katonák, autók virágdíszben és zászlótengerben. Fegyvereikre, sőt: lovaik farkára is vörös pántlikákat kötöttek. Tisztán, jól öltözötten, kitűnő amerikai feszerelésben fegyelmezetten masíroztak. Önfeledten énekelték:

Talpra, Kína, talpra!
Ki nem tűröd a zsarnokságot...

Mao képe körül azonban már mást dörgött a hadsereg. A legkedveltebb éneküket. Ez égig magasztalja és istenné teszi azt, akinek a nap felé fordított több emeletnyi képe árnyékot vet fél Paokingre. Pár versszakkal született csak, de azóta mindig nő, mintha őslény lenne. Tesznek hozzá azok, akik kevésnek találják benne a dicséretet. Ha egyszer emberimádatra szánjuk el magunkat, nem ismerünk határt!

Amikor missziónk előtt vonultak, éreztem, hogy hangjuktól lábam alatt remeg a föld:

Vörös a felkelő nap keleten most!
Kína megszülte nekünk Mao Ce-tungot.
Ő dolgozik igazán a nép javára:
Hajrá, előre, mert ő a Nép Megváltó Csillaga!

Mao Ce-tung forrón szereti népét:
Ő az, aki majd hoz nekünk békét.
Vele új Kínát építünk fel:
Hajrá, előre, vele új világba lépünk be!

Mao Ce-tung a kínai nép fia:
Ő vezet bennünket diadalmas harcba.
Közel az idő, közel végső győzelmünk:
Hajrá, előre, minden ellenséget pozdorjává verünk!

Ebbe az énekbe nem fáradt bele se zene, se katonaság: dagadt torokkal harsogták. A nép nem vette át, csak a fiatalság, akik ezt már rég megtanulták: Mao a világ Megváltó Csillaga!

Agyam elborul erre az emberimádatra. Istent letaszítják az égből, hogy embert ültethessenek trónjára. Krisztust lehúzzák a keresztről, hogy mást nevezhessenek megváltónak. Hej, pedig az ember már megtanulhatta volna a történelemből: ha trónjáról letaszítják Istent, helyébe csak emberzsarnok ülhet. „Ha Krisztust leverik keresztjéről, mindig az embert feszítik rá."

Szung Kenghez, az öreg kereskedőmhöz fordulva fülébe súgtam: „Látod, itt az új Führer, itt az új Duce. Nemrég még nekik énekelt így a tömeg. Ma hol vannak? Gondolod, hogy *e legújabb se üli trónját hosszabban?* Sztálinnak ugyanezt énekelték Moszkvában, Rákosinknak meg Budapesten:

Midőn most újra rügyek kelnek,
S kezdetét új tavasz veszi,

Emlékére szörnyű télnek,
Mindenütt, hol magyarok élnek,
Téged köszöntenek, Rákosi!

Nem gondolod, Szung Keng, ismét sok van a megváltóból? Ennyit nem bírhat el az emberiség. *Az emberistenek elviselhetetlenek!*"

Az öreg semmit se szólt, csak elgondolkozva bólogatott. Mintha nem is hallana, mintha egyszerre Janus istenként múltba és jövőbe nézne, s fáradhatatlanul forgatná a régi könyvek nagyon is sárga lapjait. De hangtalansága nekem hangosabban beszélt az előttem üvöltőknél: „Ajajo, Csiu Hszing! Világmegváltó. . ." Egyébként ezt az éneket mindenkinek meg kellett tanulni, mindenkinek kellett később harsogni. Sőt: rá mindenkinek *táncolni!* Mert valóban az történt — mint látni fogjuk —, ami K'uival, a kínaiak zeneistenével, aki zengő kő verésével táncra bírta az embereket. A kommunisták is csak követ vernek, az emberek mégis táncolnak nekik! *Volt már úgy a történelemben, hogy az emberek táncolva mentek a halálba.*

Szemkápráztató rakéták röppentek Mao képe fölé. A diákság éljenezni, tapsolni kezdett. Petárdák százai durrogták a felszabadítás üdvözletét. Mindenhonnét hangzott: *„Van sui! Mao Ce-tung! Éljen Mao!"* Biztatták, hajrázták a népet is, hogy tartson velük a mámor diadalában. Ők tomboltak volna, ha nem érzik, hogy körülöttük a nép tapsa csak fapapucsként zörög: nincs benne szív, nincs benne tűz, inkább fagy és bűz.

Jöttek lovasok, műszakiak, ágyúsok, géppuskások. Kíváncsi gyerekek százai tisztes távolból követték őket.

Tiszteletükre egyik szolgánk 54 méteres petárdát ropogtatott. Amikor a lovasok következtek, egyikük mondotta neki: várjon, míg a lovak elvonulnak. Kedvesen mosolygott a fiúra, s továbblovagolt. A gyalogosok kezet fogtak alkalmazottainkkal, ápolóinkkal, de ránk és az apácákra még csak nem is néztek. *Mi már most nem létezünk számukra?*

Legnagyobb meglepetést a katonalányok okozták. Nemcsak azért, mert ilyeneket még nem láttunk, hanem mert ismeretlen vidámsággal táncot jártak fegyvereikkel körüljárva a várost diadalmenet-záróként. Látott már a világ ilyet? Táncoló katonalányok hódítják meg a világot? Csang Kaj-sek, Kína Napóleonja és a világerős Amerika ezek elől futna? Táncoló lányok elől? Hihetetlen! Hihetetlen!

Lassan a táncoló katonalányok is eltűntek, csak énekükből szűrődött vissza vibráló nyugtalansággal: „Előre. . . Talpra, Kína. . . Megváltó Csillaga. . .

Mintha álomból ébredtünk volna, levegőn járva sompolyogtunk vissza missziónkba. Nem tudtuk, hová tegyük az egészet. S ezt még egymástól se mertük kérdezni.

Bevonulásukkal és magatartásukkal elkápráztatták a népet: *„Milyen udvariasak! Mily hallatlanul fegyelmezettek!* — lelkesedtek egymás között. — *Hozzájuk képest a japánok, a nemzetiek csak csürhe, rablógyilkos... Mellettük még az amerikai se katona! Mégis ezekről suttogtak oly elképesztőket? Nem vörös tájfunok ezek, hanem kívánatos hűs esti szellők! Nohát, ez tényleg hihetetlen!*" S mintha arcunkba gúnyos, megvető fénnyel néznének: *„Hazudtatok?*"

Mindenkinek úgy látszott, hogy valóban a szabadulást hozták.

A katonákat az elmenekültek házaiba szállásolták. Minden szükségest magukkal hoztak. A népet a legkisebb dologban se zavarták. Nem murcoskodtak, nem fölényeskedtek, nem vádoltak, nem durváskodtak, senkit, semmit nem kerestek, hanem katonalányaikkal csak kacagtak, táncoltak.

Még inkább ámult a nép, mikor reggelre a falakat teleragasztva találta. Nagybetűkkel írva olvashatta: *„A hadsereg mindenkinek*

Katonalány, „hadiolga", aki tánccal hódítja meg a világot

biztosítja a vallásszabadságot!" Templomunk falára is ráragasztották. Sőt, hogy az ellenforradalmárok le ne szakíthassák, meg az eső le ne moshassa könnyen, vörös festékkel mellé is mázolták: „*Vallásszabadság!*" „*Külföldieknek bántódása nem lehet!*"

Portásunk lihegve szaladt, s újságolta ezt a nagy hírt. Így szaladhattak a karácsonyi angyalok jó hírükkel Betlehembe a jászoly fölé. Mindjárt kimentem, mert ezt már a saját szememmel is látni akartam. Nem hihet már az ember más szemének és fülének! A tegnapi felírások elkáprázta tók voltak. De a reggeli egyenesen tüneményes. Különös világba pottyantunk. Ebben minden lehetséges? A fekete holnap fehér lehet, a fehér meg fekete? A vörös meg... fehér...?

Éppen ekkor ragasztottak melléje másikat, a *katonák tízparancsát*, amely így szólt:

„Katonák!
Udvariasan beszélj!
Ha vásárolsz, fizess!
A kölcsönzöttet add vissza!
A kárt térítsd meg!
Ne tégy kárt a javakban!
Semmit se vígy el a közösségtől!
Ne üsd, ne bántsd a népet!
Ne bánj rosszul a foglyokkal!
Ne szabadoskodj a nőkkel szemben!"

Középen Mao mosolygó képe, mintha áldását adná az egész világra. Aláírás: „*Éljen Mao Ce-tung, a kínai nép felszabadítója!*"

Meg kell vallanom, amit a tízparancs követelt, a gyakorlat fényesen igazolta: a katonák megtartják! Ha valamit kölcsönöztek, írást adtak róla. Ha valamit elvittek, visszahozták. Ha vásároltak, kínai pénzzel gálánsan fizettek. Bementek a házakba: „*Öreganyám, öregapám, segíthetnék valamiben?*" — kérdezték hétrét görnyedve. És serénykedtek. Vizet hoztak. Fát vágtak. Állatot etettek. Kisöpörték az udvart. Javították a tetőt, a kerítést. Megolajozták a nyikorgó ajtókat. Ezer leleménnyel siettek mindenki segítésére. S úgy látszott, ők a boldogok, hogy tehetnek valami jót a népnek. Még hozzánk is bejöttek ily segítő szándékkal.

Ha valahonnét távoztak, minden piszkot eltakarítottak. Kirívón odahívták a gazdát, és csak akkor mentek el, ha az mindent rendben talált. Ha elmenekült a ház gazdája, lakbérüket az ágy párnája alá dugták, jelezve, milyen pénz ez. Lányokra, asszonyokra kéjes szemmel a világért se néztek volna. Udvariasan hajlongottak előttük, s tisztelettel ajánlgatták szolgálataikat. Roppant örült a nép, hogy ezek nem olyanok, mint a japánok, nemzetiek, akik örökösen

zaklatták őket, mindent elvittek, semmit vissza nem hoztak, erőszakoskodtak, piszkosak voltak és a nőkkel állatok. . .

Látogatóként is bejöttek a misszióba. Érdeklődéssel néztek be mindenhová, még a templomba is. Nem bántottak semmit. Nem gúnyolódtak semmin. Szinte megértést, értékelést mutatva távoztak. Fellélegeztünk. Bemutatkozásuk, tagadhatatlan, nem rossz!

Bementek az iskolatermeinkbe is. A nővérek megsúgták nekik, hogy nem zavarhatják az előadást, szünetben jöjjenek. Megértően mosolyogtak, bocsánatkéréssel kivonultak. Nem vittek el semmit, nem kerestek senkit. Szinte lábujjhegyen járták misszionkat. Mi ez? Angyal lett az ördögből? Nem csodáltuk, hogy híveink és az egész város elfogadta őket, és tisztelegtek a kínai vörös katona előtt.

Pár hét múlva egészen természetesnek találtuk, hogy fiúk, lányok, katonák hatalmas feliratokat hurcolnak közösen a városon keresztül-kasul. Sokuk kezében mész, piros festék, ecset, meszelő. Falakra írták, ami feliratain állt: *„Rágalom mindaz, amit a nemzetiek a vörösök ellen mondottak!" „Rágalom, hogy a gazdagokat megfosztják vagyonuktól!" „Nem igaz, hogy a vallást nem szabad*

Falakra írják: „Nem igaz! Rágalom! Vallásszabadság!"

gyakorolni!" S nagy gőzzel mázolták a falakra, kerítésekre: „*Tsung csiao cu ju. Vallásszabadság!*" „*Nem igaz, hogy elveszik földjeiteket! De igaz, hogy földet kaptok!*" „*Rágalom, hogy a nő közös!*" „*Rágalom, hogy az üzleteket kommunizálják!*" „*Rágalom, rágalom, rágalom...*" „*Rágalom, hogy a papokat bántják!*" „*Nem igaz, hogy a volt nemzeti katonákat kiirtják!*" Rágalom, nem igaz... Soha az életben ennyi rágalmat és hazugságot nem füleltek le ily nyilvánvalón!... Persze, ekkor még nem ismertük Lenin mondását: „*A legvadabb hazugság a legjobb, mert a nép ezeknek dűl be leginkább!*"

Nem annyira mázolmányaik, inkább tényleges magatartásuk miatt mi is ingadozni kezdtünk, legalábbis tartózkodó álláspontra helyezkedtünk. Hátha nem mindenütt moszkvai zsarnokképű a kommunizmus? Hátha tanultak más kommunisták kárából, és ők másként akarják csinálni? *A kommunizmusnak hátha van emberibb formája is?* Tagadhatatlan, amit eddig mondottak s mutattak, elfogadható lenne, ha nem is ideális életformának. Előfordul, hogy kutya és macska együtt él: békességben! De miért és hogyan előzte meg őket annyi és oly rémes hír? A papok és apácák is hazudtak volna? Meg amit saját bűrünkön tapasztaltunk, az is csak jóllakás utáni gyötrő álom volt? Ki tud itt kiigazodni?

Átmentem az öreg kereskedőnkhöz egy kis teára. Az üzletben volt, mosolyogva fogadott. „*Itt is olyan jól megy az élet, mint nálunk?*" — kérdeztem. „*Úgy!*" — felelte, de hangjában valami különös zörej volt. Mintha Háry Jánosunk krákogott volna. „*Úgy!*" — s kinézett az ablakon. „*Mit szólsz a bevonuláshoz?*" „*Mit szólnék?*" „*Szung Keng, miért a nagy sárkányt hozták legelöl? Nekem úgy tűnt, mintha arca Maóéra emlékeztetett volna.*"

— *A Hun-dinasztia alapítója, Liu Pang óta a sárkány Kína jelképe, sőt: a császáré! A legyőzhetetlen hatalomé. Nem is rajzolható akárhogyan. Feje tevéhez kell hasonlítson, szarva legyen szarvasé, szeme nyúlé, füle bikáé, nyaka kígyóé, hasa békáé, pikkelyei a pontyé, a talpa tigrisé. Mind szimbolikus jel. Ennek a sárkánynak bajusza és szakálla is van. Jellegzetessége, hogy nem fülével, hanem a szarvával hall. Természetesen nem minden sárkány ilyen szabályos, korunk stilizálja. De Maóék szeretnek visszamenni a múltba ebben is. A legyőzhetetlenség jelét, a sárkányt, amely már a fáraók szimbólumaként is szerepelt, Kína és a császárság jelképévé a Hun-dinasztia alapítója, Liu Pang* (Kr. e. 206) *tette, akit Mao ideáljaként tisztel, mert a Mennyei Birodalom nem dicsekedhetett még egy olyan eredményesen cselekvő, alkotó császárral, mint ő volt. Nem csak utánozni szeretné mindenben, hanem felül is múlni. Az új Kína vörös császára lenni! Nem szükségszerűen császári koronával!*

— *Nagyon jó a benyomásod* — folytatta Szung Keng —, *amikor a katonák sárkányfejében Mao arcát vélted felfedezni. Ebben is Liu*

Pang császárt utánozzák, „akinek az arca hasonlított a sárkányéhoz, mert születésekor ráesett a sárkány árnyéka!" A katonák ezzel jelképezték, hogy Maóban testesült meg — mint új császárban — a sárkány minden hatalma. Ezt hangsúlyozottan mutatja az is, hogy a sárkány lába öt karmos, holott ennyi csak a sárkánytrónon ülő császár jelképén lehetett, más sárkányokén csak négy... Én mégis a sárkány arcában nem Maóét láttam, hanem a legendánk Kung-Kung véres hajú, szörny királyáét, aki dühében le akarta dönteni az ég északnyugati oszlopát, Pucsou hegyét, fejével nekirohanva.

— Szung Keng, öreg barátom, a mi Bibliánkban a sárkány a Sátán jelképe, mint aki Isten ellenlábasa és minden rossznak forrása. Kínára ez a Sátán-sárkány szabadult volna? Mi a Mennyei Birodalomba jöttünk, és most a sarló-kalapácsos sárkány torkába estünk volna?

— Seng fu, ez lehetséges, minden jel erre mutat... Noha nálunk a sárkány eredetileg nem az átok, hanem az áldás istene volt elsősorban. Ám ezután lehet, hogy minden szomorúság forrása lesz...

— Szung Keng, láttad a szuronyukra tűzött sapkalengetésüket? Kína új zászlaja ez, a diadal lobogója?

— Tu Veng-neng, nem új jelkép ez, hanem az örök történelemé. A szabadság jelképe lenne! A rabszolgák régen általában hajadonfővel jártak, de amikor felszabadultak, sapkát kaptak. Így lett a sapka a szabadság jelképe. Mikor a rómaiak megölték Caesart, a „zsarnokot", a csőcselék egyike lándzsájára szúrta sapkáját mint a most kivívott szabadságuk szimbólumát. A francia forradalomban is a „frígiai sapka" lett a szabadság jelképe. Ámde tudjuk, milyen szabadságé: Mindenki megölhető, aki az új uraknak nem tetszik! Aki mást mer gondolni vagy cselekedni, mint ők. Amikor tehát katonáink sapkáikat szuronyaikon lengették, azt mondották vele: a fegyverrel szerzett szabadságot hozzuk! Gondolod, Tu Veng-neng, hogy a mi katonáink szimbóluma mást jelentene, mint az elődeiké? Nem! A történelem sárga lapjai állítják ezt. „Minden forradalom szabadsága zsarnokságba torkollott!" Ebből nem lehet kivétel Kínáé sem, Maóé sem!

— Seng fu, az új Kína sapkája a „bolondsipka" lesz, a szolgaság szimbóluma, amelyről már annyi, de annyi elszomorítót hallottunk, s bizonnyal ezután még majd többet hallunk.

— Szung Keng, öregem, mit szólsz a bevonulási feliratokhoz? A katonák mutatott magatartásához? Olvastad a tízparancsolatukat? Mi a véleményed az új falmázolmányokról, az ígért vallásszabadságról?

Az öreg elkomorodott. Ráncos ujjaival lassan beleszántott ritka szakállába:

— A Fehér Lótusz Társaságról olvastam a történelemben, hogy

Csu Juan-csang vezetésével megdöntötte a császárságot. Katonáinak megtiltotta, hogy akár egyeseket, akár közösséget kiraboljanak! Közbevetem: a tatárcsorda előcsapatai se raboltak, amikor ránk törtek, se nem fosztogattak, de annál inkább a többiek! Csu Juan-csang oly üdvös intézkedéseket hozott, amilyenekkel most telítve vannak falaink. Ezért megváltóként fogadta a nép. Pedig mindez nem a nép javát, hanem csak a saját uralmát célozta. Ezért milliókat megölt, még pártját is kiirtotta. Számára csak egy volt fontos: a sárkánytrónus... Ujjongó kínai nép, vigyázz hát! Tanulj a történelemből, mert a történelem azt is feljegyezte erről a megváltóról, erről az istenfiről, hogy zsarnokok zsarnoka lett, s utódai alatt háromszáz évig Kínában a legnagyobb korrupció uralkodott...

— Felírásaik, mázolmányaik? Ópium, ópiumok! Lao Ce bölcsünk örök igazságát juttatják eszembe: „Nem érdemelsz bizalmat, ha túl sokat ígérsz!" Igen, a legendás Kie uralkodónk mennyországát ígérik, aki ragyogó feleségével, Mei Hivel borral teli tavon csónakázott, miközben a parton háromezer mezítelen fiú és lány, férfi és nő orgiázott körülötte. Ez valóban megtörténhet, de nem a néppel — ő csupán pokolt kaphat —, hanem csak Kie utódaival, Maóékkal!

— Bevonuláskor csak egy feliratnak lett volna szabad szerepelni, mégpedig a ti híres római köszöntésteknek: „Caesar, morituri te salutant! Császár, a halálra szántak üdvözölnek!" Seng fu, jegyezd meg szavaimat. Majd emlékezz rájuk, amikor úgy gondolod, hogy a halálra szántak között vagy. Tu Veng-neng, nehogy áldozata légy fülednek vagy bedűlj a szemednek! Füled csenghet, amikor csengő sehol se cseng! Szemed meg a délibábot valóságnak látja, s esztelenül futsz utána. Ne légy gyerek, aki szivárvány után kapkod és sír, mert nem foghatja meg s nem futkározhat rajta. Eszednek higgy! A történelem sárga lapjait forgasd, s akkor megtudod, hogy semmi se új a nap alatt, különösen Kínában nem! Seng fu Tu Veng-neng, ne kora reggel állapítsd meg a nap hevét! Várj egy kicsit, míg az feljebb kapaszkodik az égen perzselő szekerén...

Távozásom előtt használt, vékony füzetet nyomott markomba:

— Vidd magaddal, és olvasd ki belőle egyik kérdésedre a választ, és jövőtöket. Vigyázz rá, mert a vörösök titkosírásai közé tartozik. Beavatatlanok nem olvashatják!

Rápillantottam: *„Utasítások a katolikus egyház elpusztításához."* Nagy sarló-kalapácsos vörös csillag éktelenkedett a cím alatt. Mintha mérges kobrát markoltam volna meg, úgy rejtettem keblembe...

Az említett katonalányok, akik tulajdonképpen csak „kultúrtevékenységet" fejtettek ki a hadseregen belül, hamarosan megjelentek az utcákon is. A helybeli középiskolás, egyetemista fiúkkal és lányokkal a városnak bemutatták a bolsevizmus *egyetlen kultúral-*

kotását, az úgynevezett nyu-jan-kot, egyszerűen a *janko-táncot.* Ez nem más, mint dobütésre lejtett pár primitív lépés. Leginkább a már ismert „Vörös a fölkelő nap keleten" énekre táncolták. *Fiúk, lányok együtt az utcán!* Kínában ez hallatlan újításnak számított. A régi erkölcsök és magatartások alól igazi felszabadításnak! *„Elképzelhetetlen! Hallatlan!"* — hüledeztek az öregek.

Ám ez a megbotránkozás nem sokáig tartott még az öregek között sem. Ragályos betegségként elkapott mindenkit. Kezdetben az öregek messziről szégyenkeztek. Később már mosolyogtak a fiatalok tüzén. Azután nevettek rajtuk, s doboltak nekik. Majd titokban ők is tanulgatni kezdték. Utána pedig ki az utcára! Néhány hét múlva mindenki járta: reggeltől estig. Fáradhatatlanul jankóztak. Még az se zavarta őket, hogy a visszatérő nemzeti bombázók fejük felett verték lábuk alá a tempót, sőt: sokak számára a halált.*

A háború utáni tánc valami rendkívüli tünemény. Minden háború után táncőrület vesz erőt az embereken, különösen a fiatalokon. Ez a sok szorongás kirobbanása, feloldása? Az életben maradás legyűrhetetlen öröme? A halál felett győzedelmeskedő szexualitás partnerkeresése. . .?

Egy bizonyos, hogy a janko-tánccal a vörösök megnyerték az ifjúságot. Segítségükkel alapítják meg azt a rendszert, amelynek neve: *a kínai kommunizmus.*

Volt már valaha világalakító rendszer, melynek egyik elindító eszköze a *tánc* lett volna?

Este gyertya mellett olvasgatom az öreg kereskedőnk titkos füzetét. . . Gyertyámmal együtt égek. . . Jövőnk vakító sötétségű. . .

Gyertyám körül lepke kering. . .

Táncolva hull a lángba. . .

---

* 1966-ban a kultúrforradalom idején ez a most táncoló ifjúság betiltotta a *táncot,* minden táncot, mert a tánc: *„a burzsuj teknősbéka bűzlő tojása, a kapitalizmus erkölcsromboló ördöge, bűnös nyugatiaskodás, időlopás!"* 1978-ban újra megengedték. Erre *kitört a táncjárvány.* Munka helyett is mindenki táncolni akart. A párt nem tudta, mit csináljon? Újra ráterpeszkedett a népre, de teljesen nem merte betiltani, hanem csak korlátok közé szorítani. Ma ez a helyzet.

IX.

Álarc le! Sisak fel!

Missziónkat tiszteletből látogató vörös katonáink között akadtak katolikusok is! Mutogatták érmeiket, amiket ruháik alatt *rejtve* hordottak. Volt, aki meggyónt, persze csak a szobámban *titokban*. Akadt, aki elmesélte nehéz helyzetét, ami arra kényszerítette, hogy meggyőződése ellenére is vörös katona legyen... Mindezt nem tudtuk hová tenni. Úgy éreztük, hogy *álarcba ütközünk mindenben, mindenhol, mindenkiben*. Mintha csak elvarázsolt kastélyban élnénk. Érthetetlen: miért rejtik keresztény voltukat még katolikusok előtt is, ha tényleg vallásosak, *ha valóban vallásszabadság van a kommunistáknál?*

A rejtély egyre nőtt, mert olyanok is jöttek, akik meg már arra figyelmeztettek bennünket, hogy még a katolikus katonákkal szemben is nagyon óvatosak legyünk. Soraikban vannak álkeresztények, beépítettek, provokatőrök, akiknek feladatuk, hogy kiszimatolják felfogásunkat, megismerjék anyagi helyzetünket, megtudják külföldi kapcsolatainkat s elárulják titkainkat. *Ne dűljünk be annak* — hangsúlyozták —, *amit mondanak, amit látunk, amit hallunk, mert minden csak megtévesztő propaganda*. Ismereteiket nem most, majd később használják fel ellenünk... Mintha csak az öreg kereskedőnk figyelmeztető szavainak visszhangját hallanánk!

„A jelenlegi katonaság erre van beállítva — okítottak. — *Belénk verték a katonai tízparancsot, kezdve: ‚Tedd helyére az ajtót távozáskor, és add vissza a szalmazsákot! Áss szennygödröt, és temesd be földdel!' Annyira komoly szabályok ezek nálunk, hogy megszegőit agyon is lőhetik! Pár hét múlva azonban eltűnünk. Megyünk a következő felszabadítandó helyre, vivén magunkkal azokat a dolgokat, amelyek ünnepi fogadásunkhoz szükségesek. Ott is végigjátszszuk mindazt, amit itt álarcunkban végigkomédiáztunk. Utánunk jön a nehezebb katonai csoport. Más szabállyal, más álarccal és más sisakkal. Ezek olykor már elhúzzák álarcukat, a sisakot néhányszor felemelik, hogy lássatok valamit agyaraikból, hogy féljetek és enge-*

delmeskedjetek. A kommunizmus alapsziklája: földre borult engedelmesség!

A harmadik lesz az igazi csoport, amely már zömében inkább civil hatóság. (A civilen értették a rendőrséget is.) *Bábuk ezek! Mögöttük oroszok bújnak meg. Ezek valósítják meg a tőrölmetszett kommunizmust. Mivel álarcukat soha nem vetik le tökéletesen, sohase lehettek velük szemben eléggé óvatosak, kételkedők s bizalmatlanok. Vigyázzatok! Sorsotokat ugyan ti sem kerülhetitek el, de ha lehet, szenvedjetek kevesebbet, és, és maradjatok életben!*"

Ezeket hallva az a gyanúnk támadt, hogy az öreg kereskedőnk ilyen katonákkal beszélhetett nálunk jóval előbb. El is határoztam, hogy erről az öreget kivallatom.

Szinte könyörögtek: *ne higgyünk senkinek, nekik se, és semminek.* Biztos, hogy a vallásokat és az egyházakat eltörlik. Mao írásai, katonáinak adott tanításai hangsúlyozzák: „*A vallás méreg. Aláássa a fajokat, és akadályozza az ország boldogulását!*" Tehát kiirtandó. És irtják is, a lehetőségnek megfelelően. Olykor nagyon óvatosan, de mindig tervszerűen haladnak előre. Tüntessük el a szent edényeket, mert elkobozzák, megszentségtelenítik. Tüntessünk el minden írást, mellyel magunknak vagy híveinknek árthatnánk... *Álarcosok ellen csak álarcban lehet harcolni.* Ha meg valaki sisakban közeledik felénk, mi is öltsük fel, ha van...

Nehéz volt ezeket a figyelmeztetéseket és jövendöléseket hallgatni, hogy alattuk össze ne roskadjunk. Annyira sulykolták: vigyázz, légy óvatos, álarcos közeledik, hogy bennük is csak álarcosokat láttunk. Hátha éppen így akarnak megfélemlíteni? Hátha így akarják kiugrasztani a nyulat a tartózkodás, elzárkózás, rejtőzködés sűrű bozótjából? Eddigi tapasztalataink mind ellenük szóltak. Minket még egyetlen ujjal se bántottak. Kelyheink még helyükön vannak. Szinte velünk együtt imádkoznak. Hogyan fújhatnánk hát kénköves lángot azok felé, akik angyalszárnyon suhognak közöttünk? Ismételgettük magunkban: *Hátha nem minden kommunizmus egyforma?* Hátha az öreg kereskedő sárga lapjai is félrevezetők most? Az okos más kárán tanul. Azért angyalokkal próbálják megvalósítani azt, amit tanítómestereik ördögökkel hajtottak végre?...

De mit ad Isten? Egyik nap beállított hozzánk egy nyomorék koldus, amiből most igen sok van, ezek a proletárok proletárjai. Kis rizsért könyörgött. Az egyik amerikai atya ráismert: menekülő ferences volt. Még előttünk, testvérei előtt se merte felfedni magát. Börtönükre rátörtek a nemzeti gerillák, kiszabadultak, s most lopakodnak délnek, ahol még nem a vörösök az urak. Faggattuk, mik történtek északon, hogy menekülniök kell? Mi a legendás Kie királyunk mennyországos tópartján élünk!

Hosszú gondolkodás után nyílt meg az ajka, amikor már néhány tál rizst megevett:

— Börtönünk? Mutatja csontom-bőröm, hogyan tápláltak bennünket. Volt, hogy fűrészporral s ki tudja még, mivel keverték azt a kis valamicskét, amit ételnek neveztek. Voltak, akik lovat kezeltek, ürülékükből kiszedték a meg nem emésztett takarmányt, zabot, kukoricát, s megmosva megették, hogy éhen ne haljanak. Mások kikapargatták a tehenek hulladékában található férgeket, megpörkölve megették. Svábbogarat elcsípni s elfogyasztani ünnepi falatot jelentett... Ha őreink ilyen „zsákmányszerzőket" elcsíptek, megbüntették, mert „élelmet loptak!"

— Papjainkkal? Az egyik egyházmegye püspökét, papjait, apácáit összefogták. Utcai tu-centen, népítéleten kényszerítették őket: vallják be, hogy egymás között vétkeztek a hatodik parancs és a tisztasági fogadalmuk ellen. Nem tették; éheztették őket. Amikor már halálosan éhesek voltak, sós ételt adtak nekik, de vizet nem. Akadt, aki megette, s kínja elviselhetetlenebb lett az éhségnél. A püspök ezt látva, azt tanácsolta nekünk: „Mondjuk, amit kívánnak. Se hitünkben, se hírnevünkben nem tesznek vele kárt, mert az emberek nem hiszik el. Ekkor bíráink megelégednek eddigi megalázásunkkal, nyilvános megszégyenítésünkkel, s elengednek bennünket." A kínai apácák nem vállalták: „Ti elmentek — mondották —, de mi maradunk, és hamis elismerésünknek további következményei lesznek, rosszabbak, mint a mostaniak. Ártatlanságunk tudatával a bibliai Zsuszannával inkább essünk az emberek kezébe, mint hazugságunkkal Istenébe, s még az emberekét se kerülhetjük el."

— Újra kivezették őket az utcára, a püspök méltósága díszébe öltözve, a papok miseruhában, az apácák pedig rendi öltönyükben. Nyakukra nagy táblákat akasztottak. Egymás kezét kellett fogniok, és szüntelenül kiáltaniok: „Vétkeztünk a hatodik parancs és fogadalmunk ellen." Ez volt felírva a nyakukban levő táblákra is. „Nyilvánosan bevalljuk: titokban egymással paráználkodtunk!" Így járatták körbe őket az egész városban.

Eddig sok mindent hallottunk a kommunisták aljasságairól, de túl messzinek tűntek, ez már túl közelinek, hiszen itt vannak. Megborzongtunk. Magunkra gondoltunk. *Ez lenne az álarctalan valóság? — És mit csinálnak a néppel?* — faggattuk a menekülő koldust.

— A stadiont megtöltötték emberekkel, különösen fiatalokkal. Egy gazdag kereskedő tizennyolc éves lánya fél óráig beszélt, hogy milyen jó a mostani rendszer, a kommunizmus. Apja lábainál állt megbilincselve. A párt mennyire a nép javát akarja. Mao boldogságot hoz Kínának... Végül kérte a népet, ítéljék halálra apját, döfjék le nyilvánosan, mert gazdag lévén zsarolta a szegényt. A nép ellensége volt. Boldog, hogy ezt kijelentheti, s még boldogabb lesz,

ha saját szemével láthatja atyja kivégzését. A nép, az ifjúság örjöngve halálra ítélte az apát. Ledöfték lánya szeme láttára. Utána minden újság, ünnepélyeken szónokok dicsérték a lány példás hazafiságát és pártszeretetét. Példának állították az ifjúság elé és mindenki elé: ők is legyenek szüleik és mindazok vádlói, kivégzői, akik ítéletük szerint vétkeztek a nép ellen.

— Utána a stadionból kivonuló ifjúság diadallal énekelte a Győzelmes zászlót, egyik legkedvesebb indulójukat:

Ó, te vagy a ragyogó nap,
a győzelem zászlaja!
Éljen sokáig népünk büszkesége,
földünk Mao Ce-tungja!
Boldogan élünk veled,
boldogan, példás vezetésed mellett.
Mindenhová követünk,
Veled új világba lépünk:
Zászlód által boldog
és szabad lesz népünk!

Egy pillanatra se feledjétek, hogy Li királyunk valamikor varázslónőt tartott, aki titkos tudományával meg tudta mondani, ki szólt a királyról rosszat. Ezeket a király kivégeztette, kit így, kit úgy, például Ai hercegét üstben megfőzette. A párt kezében minden felnőtt, minden gyerek besúgó-varázsló. Jaj a belakatolt szájúaknak, és még inkább jaj a besúgottaknak, mert Ai herceg üstjét aligha kerülhetik el!

A menekülő atya éjfélig még elmondott néhány félelmetes élményt, aztán úgy eltűnt, mintha nálunk se lett volna, ránk hagyván tömött élménytarisznyájának döbbenetes tartalmát...

A vörös katonaság első csoportja egyszer csak tényleg eltűnt a városunkból. Zordabb, mogorvább alakok jelentek meg helyettük. Nem csinnadrattával jöttek, szinte észrevétlen cserélődtek ki. Belopakodtak, mint éjjel rejtett helyeikről a szívásra éhes poloskák. Kezdődik hát a *második menet.* Az emberek csendesebbek lettek és sugdosni kezdtek. Éjjel a kapukon igen gyakran zörögtek. Nappal bilincselteket hurcoltak. Az újságok sok mindenre figyelmeztették a népet, és egyesek ellen vádaskodást cincongtak. A falragaszok egyre több utasítást, parancsot közöltek. Az emberarcok halványodtak, és szemeik fénytelenebbek lettek. Vihar, veszély előtt állunk?

A „felszabadulás" után talán másfél hónappal éjjel egy és kettő között erélyesen zörgettek az ablakomon. Nem egészen ismeretlen jelenség már, de nálunk mégis szokatlan zavargás. Mi lehet az oka? Bizonnyal valami nagy baj történhetett. Ajtót nyitottam. Fél tucat zseblámpa vakító fénye hasított a szemembe. A szobám előtti folyosó tele marcona katonával. Fegyvereiket mind rám szegezték.

Marcona katonák fegyvereiket rám szegezték

Tökéletesen úgy álltam előttük, mint utolsó éjszakáján Jézus a kardokkal és dorongokkal rátörő fogdmegek előtt.

„Mi baj van"? — kérdeztem. Bármennyire is bátornak szerettem volna mutatni magamat, hangomon mégis éreztem, hogy remeg. Ekkora karhatalommal nem törhetnek rám főbenjáró bűn nélkül! De mi lehet a bűnöm, amikor makulátlan báránynak érzem magam? Éjjel! Udvarias kommunista katonák? Rám szegezett fegyvererdő? Már a szívem is remegett.

„Nincs semmi baj! — felelte kisvártatva vezetőjük erőltetetten barátságos hangon. Tömzsi, alacsony, és szemében a kínai feketebors csípőssége nyugtalankodott. — *Csak azt jöttünk megvizsgálni, ki van a házban? Nem rejtőzik-e itt valami idegen? Ellenforradalmár? Nemzeti partizán? Vagy esetleg bujkáló népellenség?"*

Bevezettem a szobámba, s mutattam neki, hogy nincs itt rajtam kívül senki más. Az emeleten lakik egy testvér, aki szintén en-

nek a háznak a lakója. Fölmentünk hozzá. Föl se keltették, csak kis ablakán át betekintettek hozzá. Visszamentünk a szobámba. Itt udvariasan engedelmet kértek, hogy megtekinthessék, *mi van az ágyamban?* Ágyamban? Felemelték a párnát, takarót, lepedőt. Felborították a matracot, s mindent megtapogattak. Ekkor már tudtam: *fegyvert keresnek!* Fegyvert a papnál?! Te átkozott fegyver, még hányszor zargatnak érted bennünket? Fegyvert keresnek? Az imént még embert kerestek! Kémeket, partizánokat! Ahá, hull az álarc! Emelgetik sisakrostélyaikat! Kezd mindenki gyanús lenni, aki él? Elsősorban mi, idegenek, misszionáriusok? Kezdtem hinni, mégiscsak igazuk lesz a figyelmeztetőknek.

Az íróasztalom, ládám, szekrényem átkutatására már nem is kértek engedélyt. A kínai udvariasság egyre jobban elpárolgott. Felmentünk a padlásra is. Még az egérlyukba is benéztek. Mit keresnek, „a Sárga Császár fekete gyöngyét a Vörös Víztől északra", de miként a császár, ők sem találják? Egyik sarokban missziós folyóiratot és újságot leltek. Fegyvereik helyett most kérdéseiket szegezték mellemnek: *„Ki tette ezt ide? Miért tette ide? Mikor tette ide? Honnét jöttek? Kinek jöttek? Mikor jöttek? Mi van bennük...?"* Köptem a feleleteket, de nem elégítettem ki őket, mert felmarkolták az egészet, s lehozták a szobámba. Hogyhogy? Csak nem ezek a keresett fegyverek? Csak nem bújt beléjük a nemzeti partizán? Fegyver se lóg ki belőlük! Vagy fegyver, partizán lehet ellenük az írás is? Ugyan, még mi sül ki?

Újra nekiálltak asztalfiókjaim átkutatásának. Minden iratot összeszedtek: leveleimet, kéziratairnat, útlevelemet stb. Darabszámra megszámlálták valamennyit, s kijelentették, hogy elviszik. Vigyék, gondoltam, csak legyen már vége zaklatásuknak, hiszen azokban igazán nem találhatnak semmit: se idegent, se fegyvert, se partizánt.

Azonban indulás helyett a vezető az asztalomra ült — nos, ez igazán tőrölmetszett kapitalista amerikai barbár etikett, hogyan vették hát át? —, s intett, hogy foglaljak helyet vele szemben. Aztán rám zúdította a kérdések Sárga folyamát: Mikor jöttünk Kínába? Jók-e a kínaiak? Jobb-e most, mint a nemzetieknél? És így tovább. Hamarosan éreztem, hogy ezek csak elterelő kérdések, a lényeg az lenne: honnét kapom a pénzt? Mennyi a fizetésem? A kórház meddig tudja magát fenntartani?... Elmondottam, hogy minket nemcsak Amerika támogat, hanem az egész világ kereszténysége. Személyi fizetésünk nincs. Fenntartásunkról az Egyház, elsősorban Róma és Magyarország gondoskodott, legalábbis addig, míg lehetett. Már régóta nem lehet.

Semmit se hitt el. Mindenáron olyan vallomást szeretett volna hallani, hogy minket csak Amerika fizet, és személyenként nagy

gázsit kapunk. Mindent újra és újra kérdezett. Mivel ugyanazokat a feleleteket kapta, végül felállt s kijelentette: *„Nem vagy őszinte! A kínai kormány ennek ellenére védeni fog."* Megszédültem, hogyan merészelte a katonák előtt igazmondásomat megkérdőjelezni, s így „arcomat" sárba tiporni? Vagy már ott tartunk, hogy arca csak a kínainak lehet, az idegennek meg még „pofája" se?

Bocsánatot kért az alkalmatlankodásért, és ígérte, irataimat pár nap múlva a rendőrségtől átvehetem. Nini, az első „kínai macska, amelyik sír az elfogott egere halálán!"

A fegyveres banda elvonult, de már nem lábujjhegyen, hanem lármázva, ajtókat csapkodva és terrorizáló hatalmukat fitogtatva. Lao Ce bölcsük ezeknek már hiába írta: *„Hatalmaskodás nélkül vezetni, ezt kell a legnagyobb jónak nevezni!"* Az ő bölcsük, Mao, más regulát írt nekik. Így hát hamar levethették udvariaskodó álarcukat. Bizonnyal következik a többi álarc is.

Leoltottam a lámpámat, s figyeltem, merre mennek. Alkalmazottaink szobájába ültek be. Másnap munkásaink elmondották, hogy őket is ugyanazokról faggatták, mint engem.

Néhány napig az egész misszió tűkön ült, mi lesz a nagy kutatás eredménye, és mi lesz az elvitt iratokkal? Megkönnyebbültünk, mikor három nap múlva mindent hiánytalanul s megjegyzés nélkül visszakaptam. De *irataimmal nem kaptuk vissza a béke nyugalmát.* Minden nap meghozta a maga izgalmát.

Ha kimentünk a városba — amit elég ritkán tettünk, mert nem akartuk nehezíteni szívünket a tapasztalatokkal —, csaknem mindig találkoztunk hátrakötött kezű emberekkel, akiket gyors léptekkel hajszoltak ki a repülőtérre, hogy ott kivégezzék őket. Kik voltak? Miért kellett minden komoly bírói eljárás nélkül meghalniok? Egyre kevesebbszer, egyre ritkábban kérdeztük, mert a kérdésben saját sorsunk bizonytalansága reszketett. Letérdeltették őket. Sortűz vagy hátulról döfés, és egy életnek máris vége. Az emberéletnél kezdett értékesebb lenni még a legértéktelenebb pénz is, pedig ez a jelszó járta: *„A demokráciában legértékesebb az ember!"* Hát ez is csak álarc lenne?

Ha sokat nem is jártunk ki, de sokan jártak be hozzánk, legalább-is addig, míg nagy nyomás és zárlat alá nem kerültünk. Ezektől az élet egyre nyomorúságosabb voltáról éppen eleget megtudtunk. Sokat megtudtunk a kínai élet új alakulásáról az újságokból, menekültektől, akik pár falatért hozzánk bemerészkedtek, és betegeinktől. Megtudtuk tőlük, hogyan s mivel alapozzák a kommunizmust: *öléssel, mások javainak megszerzésével, embermilliók üldözésével.*

A „kinyírást", a fertőtlenítést, operáció előtti „szőrvágást" a *gazdagokkal* kezdték. Ennek ezer válfaját ismerték. Előnyben részesítették az ujjnál való felhúzást, hogy aztán mezítelen testüket

tüskés bottal addig verjék, míg az áldozat bele nem hal. Nagyon kedvelték az élve eltemetést, vagy úgy, hogy nyakig földbe ásva lefejezték, vagy mezítelenül félig beásva magára hagyták, hogy a nap heve, legyek és szúnyogok ezrei hihetetlen kínok után végezzenek vele. Tizenkét szerzetes ilyen kivégzéséről már régen hallottunk. A gazdag fogalma igen tág volt. Ha céljuk azt kívánta, belefért az is, akinek két tyúk kapirgált udvara homokjában.

Sortűz vagy hátulról döfés, és egy életnek máris vége

Legnagyobb szomorúságunkra az első kinyírtak közé került a mi szeretett öreg kereskedő barátunk, Szung Keng. Üzletébe falusinak látszó fiatalember ment be, mintha vásárolni akarna. Az öreg kínai szokás szerint teával kínálta meg, s közben közvetlen hangon beszélgettek. Ivás közben egyszer csak azt mondja a vásárolni akaró: *„Én nem szeretem ezt az új rendszert!"* *„Én sem!"* — felelte öreg boltosunk. Kevés beszélgetés után a fiatalember elment azzal, hogy holnap majd visszajön, s megveszi, amit akar.

Másnap reggel négy órakor felzavarták a sárga lapú könyvek olvasóját, Szung Kenget. *„Azonnal jelentkezzék a rendőrségen!"* Odaérve, kezeit azonnal összekötözték. A kereskedő nyugodt volt. Semmi bűn se nyomta lelkiismeretét. Különösebben gazdagnak sem volt mondható. Mi hiba lehetne? Csak valami tévedésről lehet szó. Éppen ezért villámként érte, mikor kerek perec kijelentették neki, hogy még ma meg kell halnia, mert a kommunizmus ellensége! Az öreg kereskedő tiltakozott: ő nem az! Mire katonaruhában előjött a tegnapi fiatalember, s kérdezte, ismeri-e? *„Igen, tegnap találkoztunk!" „Nos, nem nekem mondottad-e, hogy nem szereted az új rendszert?"* A szegény öreg azzal próbált védekezni, hogy hát *„te mondottad ezt nekem!" „Hja* — felelt a vádló —, *az csak trükk volt, csalétek. Nem az számít, amit én mondottam, hanem amit te!"* Felesége, gyermekei, rokonai előtt kellett a repülőtéren kivégzését elszenvednie... Nekünk különösen szomorú volt halála, mert bár oly tisztán látta a múltat, a jelent és jövőt, mégis ő lett az első áldozat a „halálra szántak" között!

Másik nap a város hóhérát láttuk a vesztőhelyre menni. De nem azért, hogy mást elveszítsen, hanem hogy most ő kapja a halált. Még nemrég tizenkét segéddel dolgozott, egy fejért 200 kínai dollárt kaptak. Két feleséget tartott. Végzetére jobban szerette azt a feleségét, aki fiúval ajándékozta meg. Az elhanyagolt feleség oly vádakkal illette, hogy halálra ítélték. Lujza nővér találkozott vele az úton. Ismertük jól, sokszor járt patikánkba orvosságért. *„Megdermedtem* — mondotta hazajövet —, *ahogyan rám nézett. Rémület ült a szemében, pedig sokszor kacagva mesélte, hogyan tiltakoznak áldozatai. Most, hogy rákerült a sor, éppen olyan rémült, mint akiket kivégzett. Ezért nem szerettem. Most mégis imádkoztam érte, hogy legyen bátor. Talán nem tudta, mit cselekedett, amikor mások kínjában gyönyörködött. Pogány hóhér volt, de Jézus vérén megváltott lélek, legyen hozzá irgalmas az ég."*

Egyik délután kapusunk levelet hozott a szobámba. *„Egy ember küldte a szomszédból. Katona. Válaszért majd a portára jön."* Levelében elmondotta, hogy régi keresztény, családjukból van egy pap is. Több éve a hadseregnél szolgál. Gyónni szeretne, de ennek némi akadálya van. Mielőtt eljött otthonról, szülei olyan lánnyal házasították össze, akit ő nem szeret, s nem is szeretett soha. Csupán a szülők iránti fiúi szeretet kényszerítette arra, hogy mégis feleségül vegye. A hadseregben megismerkedett egy lánnyal. A kínai törvények szerint házasságot is kötött vele. Kérdezte, mikor beszélhetne velem.

Nem válaszoltam, mert első pillanattól gyanúsnak találtam. Álarc! *„Vigyázz!"* Ha igazán keresztény, tudnia kell, mi a kötelessége, hogyan lehet ügyét megoldani. Különösnek találtam azt is,

hogy bár a messzi északról jött, mégis pontosan tudta a nevem. Gondoltam, ha tényleg fontos neki, válaszom nélkül is eljön. Így történt.

Másnap délután jól megtermett katona kopogtatott be hozzám. Hatalmas revolver fityegett az oldalán. Idegesnek látszott, jobbrabalra pislogott. Mély meghajlással köszöntött: „*Nau pu hau? Jól vagy rosszul van ön?*", s kérdezte:

— *Téged hívnak Tu Veng-nengnek? Megkaptad a levelemet?*

— *Milyen levelet?* — kérdeztem, nehogy illetéktelennek elárduljam a dolgot.

— *Vannak-e a házban katonák?*

— *Nincsenek. Ide még nem szállásoltak be senkit.*

— *Menjünk a belső szobába!*

Kinyitottam az ajtót, s bevezettem. Ágyam szélére ült, s elmondotta levele tartalmát, amiből igazolva láttam, hogy tényleg ő a levél írója. Mégis óvatoskodtam, s azt kérdeztem tőle, beszélt-e már erről más helyen és más személlyel?

— *Ó, hogyne, már másokat is kérdeztem.*

— *No, és mit mondottak?*

— *Nem gyónhatok, míg nem rendezem a házassági ügyemet.*

— *Hát én is csak ezt mondhatom. És bárhová mégy, mindenütt ezt fogják mondani.*

Erre, mintha mi sem történt volna, azonnal kérdései pergőtüzével kezdett ostromolni: Mi a véleményem a vörös katonákról? A kommunista pártról? Beléphet-e a pártba? Félek-e a vörösöktől? Volt-e már nálam keresztény katona?... Jóllehet minden szavát tisztán megértettem, mégis tanácsosnak véltem ennek ellenkezőjét mutatni. Ne szólj szám, nem fáj fejem. Meg hát az öreg kereskedő esete is nagyon belénk véső dött. *Vigyázz! Álarc! Sisakot fel!*

— *Sajnálom, nem értem tisztán minden szavadat. Nem vagyok elég járatos az északi kiejtésben. Így nem tudok kérdésedre válaszolni.*

Ez is világosan mutatta, hogy ellenségeink megfigyelése alatt állunk. Keresik az alkalmat és módot, hogy hivatalosan belénk kössenek, mint ma ezt már milliókkal és milliókkal teszik. Engem szemeltek volna ki bűnbaknak, mert mint kórházigazgatót, az állami hivatalokkal leggyakrabban érintkezőt, erre a legalkalmasabbnak s legtekintélyesebb személynek tartanak? Ha leütik a főt, az egész test vele együtt zuhan? Én lennék az első „halálra szánt"?

Mégsem értem jöttek, hanem Ede testvérért. Rárontottak, mint valami betyárra. Egy mukk nélkül elhurcolták, s egyenesen a börtönbe. Csak az hiányzik, hogy amúgy is nehéz helyzetünkben levágják benne jobb kezünket! Egy elájult embert mutattak neki, nézze meg, milyen állapotban van a szíve. Ede testvér Csang Kaj-sek

egyik tábornokára ismert benne. Hetenként járt kórházunkba, hogy vizelethajtó injekciót kapjon. Mindenki ismerte, 1935-ben ő verte vissza a vörösöket. Betegsége miatt nem tudott elmenekülni. Sokáig a közeli hegyekben rejtőzködött. Valaki elárulta, felismerték, a kommunisták elfogták. Csak nyugszéken tudott már ülni. Mikor a testvér föléje hajolt, hogy szívverését meghallgassa, kinyitotta szemét egy pillanatra, ránézett, s fülébe súgta: *„Adj mérget, testvér! Nem szeretnék e bitangok keze által meghalni!"* Valami titokzatos láng égett szemében. Nem a félelem lángja, hanem a hősé, aki tudja, hogy halála vértanúság! Mikor a testvér visszasúgta: *„Nem tehetem, minden mozdulatomat figyelik, veled ölnének meg"*, úgy csukta be szemét, mint aki többé már nem akarja kinyitni.

Pár nap múlva elhagyott amerikai teherautóra rakták. Magasra ültették, hogy mindenki jól láthassa. Így vitték kivégezni. A csőcselék éljenzett és vigadozott halálán, noha nemrég ez az ember életüket védte.

Ilyen gyönyörben a népnek naponként lehetett része, olykor akár harminc is, mégse unta meg. Az emberi vér is olyan itóka, amelyből sohase elég? Tényleg nem lenne mámorítóbb a vér illatánál?

Egészen különös dologra lettünk figyelmesek. Azok a híveink szóltak róla, akiket meghívtak, illetve kényszerítettek részvételre. Az aktív résztvevők kommunisták voltak, az új kommunista „liturgia" bemutatói, komoly cselekvői, hogy ezt mindenki megtanulja tőlük, meg hogy jó példát adjanak. Ez Maónak nemcsak valláspótló liturgiája, hanem oly pszichológiai kényszerzubbonya, amellyel az egész Mennyei Birodalmat gyötörheti, idegeiket morzsolhatja, és a párt vakon engedelmeskedő rabszolgáivá teheti. E liturgia kényszerített mindenkit önlevetkőzésre s arra, hogy mindenki mást éjjel-nappal árgus szemekkel nézzen, hogy ha majd kell, a megátalkodottnak bűneit fejére olvashassa. A kommunizmus „feketemiséje" volt ez.

Iskolákban, munkahelyeken, háztömbökben gyűjtötték össze a népet. A helyiség jelszavaktól tarkállott: *„Merj forradalmat csinálni!"* *„Tanulmányozd Mao írásait!"* *„Segítsd azokat, akik politikai hibát követtek el, hogy megreformálják az agyukat!"* *„Mao tanításának tanulmányozása nélkül nyitott szemmel is eltéveszted az utat!"* Középen Mao hatalmas képe. Nyitásnak eléneklik például: „Vörös a felkelő nap keleten." Utána mindenki torkaszakadtából bömböli a látható és olvasható jelszavakat! Közben mindenki szívéhez szorítva tartja Mao Piros Könyvét. Majd a liturgia vezetője, leginkább a párttitkár, a kommunizmus papja, részleteket olvas fel Mao Piros Könyvéből, vagy elolvassa Mao valamelyik újabb cikkét. Ezt széltében kifejti, megmagyarázza: „Mao így mondja", „Mao úgy tanítja" milliószori beleszövésével. Ezt hozzászólás, a

közösség megvitatása követi. Mikor Mao tanítását már minden részletében hajszálpontosan tudták és értették, felállt valaki, Mao nagy képe elé ment, mélyen meghajolt, és a közösség előtt meggyónta, megvallotta, miképpen s mennyiben nem követte napi életében Mao tanítását, milyen vétkeket követett el embertársai ellen a múltban, jelenben, s miben nem tartotta magát a párt irányításához... Javulást ígért, s bűneinek jóvátételét. Befejezésnek elénekelték például: „*Kormányostól függ a tengeri hajózás.*" Ez a liturgia eltarthatott 2—4 óráig is.

Később ezekre a liturgiákra mindenkinek kellett mennie. Mindenkit kényszerítettek hozzászólásra, nyilatkozatra, gyónásra. Aki végképp nem akart, a közösség olvasta fejére bűneit, s kegyetlenül végre is hajtották a kirótt penitenciáit! Ilyenkor keményen ostorozták az imbolygókat, tévelygőket. Azoknak fejére pedig, akiket elhajlóknak, jobboldalinak találtak, feltették a „bolondsipkát", amit mindenhol hordaniok kellett, míg ettől a szégyenletes megalázástól hivatalosan meg nem szabadították.

Sátánliturgia ez az igazi istentisztelet helyett!

X.

Csapdákkal kövezettek az utak

Látogatóink száma egyre gyarapodott, egymás kezébe adták ajtónk kilincseit. Köztük beállított hozzám két 18—20 év körüli „kibukott" diák. Ezek minél mélyebbre buktak a nemzetieknél, annál magasabbra kapaszkodtak a vörösöknél. A „szamarak" létráján Jákob angyalaiként szaladgáltak föl-le. Játszották a „kiskirályt", helyesebben a kis „Maót". Valóban tótumfaktumok voltak. A kommunizmus útépítő lapátai, csákányai!

Nagy mellel terpeszkedtek elém, hogy igen fontos dologról kell beszélniök velem. Úgy hallották, hogy a mi kórházunkba jönnek azok a nők, akik nem akarnak gyereket. Mi pedig szó nélkül elintézzük a magzatelhajtást. Fontoskodva, tudálékosan fejtegették — Maót örökösen idézgetve —, most nem úgy van, mint régen a nemzetieknél. Az országnak szüksége van az emberekre, különösen a most szülöttekre. *Ezeket már nem fertőzheti meg az imperialisták romlott szelleme. Az új világ neveltjei lesznek, az új világ felépítői, sőt: alapkövei.* Minden újszülöttre szükségünk van, *mert roppant sok a munka.* Mérhetetlen! Újjá kell építeni az országot!

Fojtogatott a szomorúság és harag: micsoda világnézet, micsoda világnézet: *az ember csak a munkáért kell!* Nem azért értékes, *mert ember,* hanem azért szükséges, *mert gép, igavonó állat?* Tehát már Kínában is, mint kezdettől a vörös Moszkvában! Onnét szívták ezt a világgyilkos, az embert állati, gépi sorba taszító eszmét. (Mikor e sorokat írom, eszembe jut Gábor Áron: Évszázados emberek című munkája, ennek egyik orosz lágerjelenete. A láger vezetője, Vitja új munkaerőket vár. Gábor Áront állították eléje: „Vitja körüljárta, mustrálta az új munkást: keszeg, égimeszelő, derekabbat is hozhattál volna. Két nap múlva kidöglik... A telepvezető Kurgenov védte a portékát. Úgy tárgyaltak, mintha ott sem lett volna: Nem mondom, nehány kiló ráférne, de a szálas, inas *ló* is jobban húz... Tényleg olyan, mint a jó, *strapabíró ló.* A pofája is hosszú... Az „áru" figyelte, mint méricskélik: Hány tesz ki belőle egy rossz lovat. A vitát Vitja döntötte el: Na jó, megpróbálom. *Ha a gyeplő*

nem elég, az ostor majd segít... Füttyentett, ahogyan a lovat indítják. Mikor látta, hogy nem mozdul, szóval is megtoldotta, kese, vagy... hozom az ostort... És rabmunkatársai nem is szólították másként, mint „hosszúpofájú kesének", akiről a munkavezető már első este megjegyezte: *Húz a ló, de hamar kifárad!")*

Nos, a világon minden kommunistának csak „hosszúpofájú kese" az ember? És ha már nem lesz elvégzendő munka, vagy gyöngül a kese, illetőleg beteg lesz? Hivatalból embermilliók gyilkolása következik vagy így, vagy úgy? Vagy ha nem lesz elegendő széna, abrak a keséknek? A lómészárszék fogja a problémát elintézni? Aranyifjaim nem tudnák, hogy már 1949-ben túl sok volt az ember-kese országukban? Ekkor suttogták, hogy Kína és az oroszok megegyeztek volna, hogy mivel Mao nem tud Sztálinéknak fizetni azokért, amiket tőlük kaptak: Mao *százmillióval csökkenti Kína létszámát,* s amit ezek nem esznek meg, azt adják tartozásként az oroszoknak? Vagy velünk szemben csak álarcoskodnak, ürügyet keresnek, hogy tőrbe ejtsenek csapdákat állítva utainkra? Ha ők nem tudják, mi tudjuk, hogy éppen ezért is *kezdetben idősebbekből, betegekből, nemkívánatosakból százezreket, milliókat öltek meg* éppen ezen a címen: *„haszontalanok, nem produkálnak, csak fogyasztanak!"* Oly mértékben ment ez az embermészárlás, hogy végül Maónak kellett leállítania. Mao ezt a borzalmas tényt sohase tagadta, hanem ezzel a cinikus megjegyzéssel intézte el: *„Egy rövid terroruralomra mindenütt szükség volt. Aki valamit egyenesre akar kihúzni, annak azt a kívánt mértéken túl kell görbíteni!"* Elképzelhető, mily nagy görbe hajlítást csináltak kommunista fiai, ha ezt maga is soknak tartotta, aki pedig mércéjét ugyancsak magasra állította mindenben!*

---

* Hogy mi lesz a jövendő „kesékkel", ha a meglevőknek már nem lesz elegendő kenyér és munka? A feleletre nem kellett sokáig várnunk. Kína még el sem érte paradicsomi életének harmincadik évét — majd látni fogjuk —, máris teljes erejével abortált, s ezerféleképpen akadályoztatta, hogy ember szülessék a Mennyei Birodalomban. Jelszó lett: *„Egy gyerek a legjobb! Legfeljebb kettő! De három már túl sok!"* Csen Mu-hua miniszterük szerint csak *egy százalékos* népszaporulatot akarnak, de utána szeretnék elérni a nullát! *„Ha valamelyik pár mégis két gyereket akarna* — mondta ugyanez a miniszter —, *az első után legfeljebb csak három év múlva jöhet. Az a pár pedig, amelyik ennél többet hoz a világra, megbüntetendő! A harmadik és a következő gyerekek csak farmokon alkalmazhatók, s elsősorban ezek sorolandók be katonának! Kívánatos, hogy a fiúk 30 év körül nősüljenek, a nők meg 25 év körül menjenek férjhez. A kettőnél több gyerek már nem kaphat élelem- és rizsjegyet."* Nagy hanggal dicsekednek, hogy Kínának sikerült a kender magjából olyan pirulát előállítani, mely a férfiakat magtalanná teszi.

Mivel Mao is így nézte az embert — noha jelmondata az egész Kínában harsogja: *„A szocializmusban legértékesebb az ember!"* —, nemcsak könnyű szívvel viselte

A vörös diákok szemenszedett hazugságai miatt hangomat és magatartásomat az övékéhez hangoltam. Kemény szavakkal kifejtettem: mi soha egyetlen abortuszt se végeztünk! Erre még csak tanácsot se adtunk! Bemutattam nekik az orvosainkkal kötött szerződéseket. Ezekben határozottan kikötöttük, hogy magzatelhajtást nem végezhetnek, sőt: erre még tanácsot se adhatnak! De ők fáradhatatlanul verik a gongot, és fújják rágalmazó, oktató, fenyegető nótáikat. Sőt: megparancsolták, hogy az ilyen eseteket azonnal jelenteni kell a városi hatóságnál. Úgyszintén azt is, ha valaki lőtt

---

volna el az atomháborút, hanem Sztálint biztatta is erre. Úgy gondolta, ha az atomháború-veszteségük 50—100 millió kínai lenne, akkor is Kína maradna a világ leghatalmasabb országa, míg az imperialisták elpusztulnának. *„Emberveszteségét Kína egy éjjeli munkával helyrehozhatná!"* — hetykélkedett sátáni dölyffel és emberszégyenítő cinizmussal...

Valóban: *a kommunizmus ember- és koporsógyár!*

A fiúk 30, a lányok 25 év körül alapítsanak családot

sebbel jön a kórházba. *Ezeket még kezelni sem szabad az engedélyezés kézbevétele előtt!*

Igyekeztem velük megértetni, hogy ez embertelen és esztelen intézkedés. Sőt: orvosi kötelességünk gyakorlásának akadályozása. Vele ártatlan emberek életét veszélyeztetik. Könyörögtem, legalább annyit engedjenek, hogy míg a bejelentés történik, a beteget elsősegélyben részesíthessük. Hajthatatlanok maradtak a suttyók, az új világ kis diktátorai és végrehajtó hóhérai.

Csak ezzel mennyi aggodalmat szereztek! Ha engedély nélkül nem segítünk, az illető meghalhat. Könnyen megtörténhet, utána majd azzal vádolnak bennünket: szándékosan engedtük elpusztulni. Különösen, ha utóbb kiderül, hogy az ő emberük lett az áldozat. Ha meg engedély nélkül kezelünk, nyakunkra húzzák a kötelet, mert nem tartjuk meg a törvényeket. Az Úr Jézus adópénz-problémájával kerültünk szembe, melynek csak egyetlen célja volt: csapdába ejteni azokat, akiket csapdában szeretnének látni minél előbb.

A gordiuszi csomó megoldását még jobban megnehezítették az előbbiek után küldött újabb rendelkezéssel, amely szerint: minden *veszélyes* beteget először jelentenünk kell a rendőrségnek, és csak utána szabad kezelnünk! Nem hiszem, hogy vörös Kínán kívül lenne még egy ország a földön, ahol ily *embertelen, gyilkos rendelkezést* adtak volna ki. *Minden humanizmusnak vérbe tiprása!* A pogány Ázsia talpra szökkenése ez. Hónapok alatt hogyan tűnhettek el Taj-sang kan-jing-pien taoista remete tanításai?: *„Veszélyben mentsd meg a rászorulót!" „Előzd meg a rosszat!" „Ne büntesd az ártatlant!"*

Egyik meglepetésből fel se ocsúdhattunk, máris ránk szakadt a másik. Reggel oly hirtelen rontottak ránk a házkutató katonák, hogy a megtakarított kis pénzünket, Mária Terézia ezüsttallérjainkat, amiket a kínaiak is használtak, nem tudtuk kellően elrejteni. Ezt a pénzt szánktól vontuk el, hogy legyen mihez nyúlnunk veszély esetén. Már csak azért is izgalmas volt a dolog, mert létét be kellett volna jelentenünk. Ha pénzről, aranyról vagy ezüstről volt szó, a „pénz megvetői" irgalmat nem ismertek! Ezek kívánatos ragyogása vérbe borította szemüket.

A sekrestye melletti szobában nagy Jézus Szíve-szobrot őriztünk. Lujza nővér félrebillentette, és az ezüstöt zacskóstul alája tette. Csak azért ide, mert máshová tenni már nem volt ideje. Az egyik kutató katona a szobrot a nővér szeme előtt félrebillentette. De alóla nem vett ki semmit. A zacskót nem látta volna? Vagy már nem is volt ott? Amikor elmentek a felforgatók, a nővér nem akart hinni szemének: a zacskó ezüst látható módon a letett helyén állt. Ez az eset sok szomorúságunkban nagy öröm lett. Látván az isteni Gondviselést, bizakodóbban néztünk egyre nehezedő jövőnk elé.

Beteg lett az egyik ismerős patikusunk. *Saját tablettáiból nem mert bevenni,* mert az ő raktárát már leszámolták a vörösök. Lujza nővértől kért, aki készséges szeretettel adott neki. A patikus ebből gyógyítgatta magát. Ám valaki besúgta a dolgot, mert Li király besúgó varázsnői ugyancsak dolgoztak már az egész birodalomban. A patikust börtönbe zárták. A vallatás pillanataiban kinyögte, kitől kapta az orvosságot. Rögtön hét fegyveres jött Lujza nővérért. Faggatták: Adott-e a patikusnak tablettákat? *„Igen, ha kell, nektek is adok!"* Valamelyikük goromba kiáltással kérdezte: *„Hány tablettát adtál, s mennyit fizetett?" „Két üveg szulfadiazint, és semmit se fizetett. Hét gyereke, apja, anyja, felesége van, akikről gondoskodnia kell. Hogyan bánhattok így a szegény emberrel?"*

Órákig ment a duma, a faggatás, vádolás. Ők is a diákokhoz hasonlóan szakadatlan verték gongjukat. A nővér már nem tudta, hogy a fáradtságtól melyik lábára álljon, ezért hirtelen leült egy kis székre. Gorombán rákiáltottak: azonnal álljon fel! De ő úgy tett, mintha nem értené, mit kívánnak tőle. Hét órát nyaggatták: Kinek adtunk még orvosságot? Mit kaptunk értük? Mikor adtuk? Hol adtuk? És így tovább. A nővér kérte őket, hogy holnap kérdezzék tovább, mert már annyira fáradt, semmi se jut eszébe. Holnap pontosabban tudna felelni. Hát abbahagyták, talán ők is fáradtak lehettek már.

Azonban cápafoguk volt. Ha egyszer valamit szájukba vettek, kifelé már nem volt út. Jött is a nővérért egy katona, hogy azonnal menjen vele a rendőrségre. Ám Lujza nővér asszonykísérő nélkül nem indult. Adtak mellé. Nagy terembe vezették. Hosszú asztal mellett legalább tíz katona várta papírral, ceruzával felfegyverkezve. Szembe ültették velük. Azonnal hozzáfogtak a vallatáshoz: Hol tartják az atyák a pénzüket? Kiket ismer a városban? Kik kaptak és kapnak ingyen gyógyszert? Kiket kezelt a kórház a múltban? Kik a jó barátai, és kik az ellenségei stb.?

A nővér már útközben elhatározta: úgy tesz, mint aki nem érti kérdéseiket. Így szerezhet magának és másoknak is legkevesebb bajt. Ezért minden kérdésükre azt válaszolta, hogy *nem érti a nyelvüket,* nyelvjárásuk ismeretlen. Végül egy órai hiábavaló nyaggatás után az egyik katona levágta a ceruzáját, s kirobbant: *„Ilyen ostobával nem vagyok hajlandó több időt eltölteni!"* A nővért hazaengedték. Ó, boldogító ostobaság, sokszor hasznosabb vagy a legnagyobb bölcsességnél!

Ha ők nyaggatnak bennünket, táncoltassuk mi is őket! — gondoltuk elkeseredésünkben. Helyzetünk vagy jobb, vagy rosszabb lesz. A betegbejelentési história nagyon nyomta lelkünket. Lehetetlen helyzetekbe sodródtunk. A betegek lázadoztak, nem akarták elhinni, hogy szigorú rendeletre hagyjuk őket hosszú órákig segítség

nélkül. Elhatároztuk, hogy az olyan eseteket is bejelentjük, amelyek látszólag súlyosak, de valójában nem. Rohangáltunk a rendőrségre. Sokszor kora hajnalban zavartuk fel őket álmukból: jöjjenek, s nézzék meg a beteget, hogy kezelhetjük-e vagy sem! Bármennyire terhes is volt számukra olykor a kijövetel, mégsem tagadhatták meg, mert a nép rájuk neheztelt volna, és az új rendszert kegyetlenséggel vádolná. Semmihez se értő fiatal diákok lebzseltek a rendőri kirendeltségen. Eljöttek kisebb-nagyobb bosszúsággal. Bambán bámultak a betegre, majd azt mondották: *„Csak adjatok neki igen jó orvosságot, hogy meggyógyuljon!"*

Ezt az éjjel-nappali értelmetlen nyargalászást végre is megunták. Behívatták kórházunk irodistáját, s alaposan leszidták, hogy a kórház nem akar felelni a súlyos betegekért. Szabotálunk, amikor vonakodunk a súlyos beteget felvenni, illetőleg azonnal segítségükre sietni! A rendőrségre próbáljuk hárítani a felelősséget és a nép haragját. Mi ez? Lázítás, ellenségeskedés? Az ilyen intézmény nem kórház! Ha nem akarunk felelősségteljesen dolgozni, a nép javán munkálkodni, a kórházat be kell csukni stb. Az irodistánk természetesen azzal védekezett, hogy ők adták ezeket a lehetetlen parancsokat, és minden kérelmünk ellenére ők ragaszkodtak megtartásukhoz. De hiába. Tagadtak mindent. Ők ilyen ostoba, népellenes parancsot nem adhattak soha! Jobb lesz, ha ilyen trükkökről lemondunk, s minden beteget idejében és tökéletesen ellátunk. Csak azt kell bejelentenünk, ha valaki meghalna.

Természetesen ilyen komédia, nyaggatás, kegyetlenkedés nemcsak nálunk játszódott le, hanem az egész Kínában. Valamilyen címen mindenkit gyötörtek úgy, hogy az egész birodalom reszketett a nyugtalanságtól, se éjjel, se nappal nem lévén békéje. Hiába tanította Lao Ce: *„Ne rontsátok meg a nép életét!" „Aki akarja, hogy a nép rettegjen, megölni való!"* Példa erre Juventia nővér élete, aki püspöke kérésére két nővérrel Csihkiangban maradt, ahová a vörösök elől menekültek. Így írta meg esetét:

„Egyik nap borzalmas fájdalomra ébredtem fel. Rögtön orvost hívtak, aki megállapította, hogy belső daganatom van, amit azonnal ki kell operálni. Itt azonban nem lehet, csak Kantonban. Esetemet jelentette a rendőrségnek! Fél tucatnyi rendőr kijött, s megállapították, hogy tényleg tumorról van szó. Ám mivel itt hozzá megfelelő eszközök nincsenek, a felelősséget nem vállalhatják. Rendőri kísérettel — mintha rab lennék — nagyobb városba vittek. Itt is ugyanazt állapították meg. Csangsába kísértettek, Hunan tartomány megyei fővárosába. Ám innét is tovább masíroztattak, de az itteni orvos már ápolónőt is adott mellém, nemcsak rendőri kíséretet. A fővárosban is megvizsgáltak, ugyanazt a bajt találván. De segíteni ők sem tudtak. Irány Kantonba.

Ez az út már egészen kálváriajárás lett, noha buszon mentünk fenntartott hellyel. Rendőrkisasszonyok minden állomáson végigmotoztak tetőtől talpig, mert az a rögeszme kísértette őket, hogy a tumorom nem más, mint belém rejtett nagy darab arany! Így akarom az aranyat kilopni Kínából. Ezért állnak annyira résen, hogy ezt megakadályozzák. Nem engedik magukat átrázatni. Jól megtanulták Mao tanítását: ‚Minden trükk, még a háború is!' Hát hogyne lehetne trükk ez a betegség? Csak később tudtam meg, amikor már elhagytam Csangsát, hogy a rendőrség két napra lefogta a püspök atyát: Miért tartózkodtam nála? Miért adott nekem szállást? Belőle is az aranyamat akarták kiszedni! Mennyire igaz a mai kínai közmondás: ‚Mindenki gyanús, aki él!'

Kantonban francia kórházba irányítottak. A főorvos maga a francia követ volt. A személyzete katolikus, még a kínai ápolónővérek is. Új vizsgálat után sikerrel elvégezték a műtétet. Nemcsak orvosok álltak körül a műtőasztalt, hanem a város vörös rendőrkapitánya is segédletével. Egy pillanatra el nem mozdultak volna. Hitetlenkedve nézték és tapogatták a kivágott kilónyi húsdarabot, mert sehogy sem akarták elhinni, hogy nem aranyat rejtegettem a testemben. Ám a nemkívánatos hús hitetlenkedésükre sem változott át arannyá.

A betegek között vakbéloperációval egy orosz tengerésztiszt lábadozott. Émelyítően kedvesek voltak hozzá a kínaiak. Ezt az orosz nem élvezte, inkább rühellte. Egyik nap váratlanul bejött hozzám. Először jól körülnézett, megbízható-e a helyzet. Majd leült, és kért, magyarázzam meg neki, mi az, amit az oldalamon hordok. ‚Rózsafüzér kereszttel.' De láttam, ez nem mond neki semmit, mert ilyenekről még nem hallhatott. Elmagyaráztam, hogyan imádkozunk rajta, s ki az, aki a kereszten függ. Még azt is megmutattam neki, hogyan vetünk keresztet. Ettől kezdve, ha találkoztam vele, s nem látott bennünket senki, szépen keresztet vetett magára.

Sehogy sem tudtam itt megérteni, az ápolónővérek miért biztatnak annyira, hogy látogassak el Hongkongba. Bizonygatták: közel van, érdekes, izgalmas világváros... Szinte csak azt nem mondották: Bolond vagy, ha nem használod fel a kedvező alkalmat, s nem tűnsz el. Mindegyikük le akart beszélni arról, hogy visszatérjek eredeti helyemre. De nem mondották meg nyíltan, hogy miért. Virágnyelven példálództak, de nem értettem meg őket. Később már valamit sejtettem, de nem hittem el. Így visszaindultam Csihkiangba.

Érkezésemkor a püspök atya azt mondotta, hogy rémhírrel ijesztgették. Mikor megérkeztem lakhelyemre, tanártársaim fogadtak az állomáson. Mindjárt fülembe súgták: ‚Nem kellett volna visszajönnöd!' Alig tettem le csomagjaimat a vonatról, máris öt szuronyos katona állt elém, hogy azonnal menjek velük a katonai

bíróság elé. Az egyik kínai nővér kísért. Ő volt halálsápadt, s nem én. A félelemtől alig bírt lépést tartani velünk. Én nem láttam semmi okot, amiért félnem kellene. Csak nem az aranyat keresik még mindig rajtam? Amint az utcai emberek megláttak a kísérő katonák között, besurrantak a legközelebbi kapun, rettegve bezárták ajtóikat, ablakaikat. Rendeltetési helyemre késő este értünk.

A nevezett bíróság hosszú, nyirkos, sötét pincében működött. Dante infernós gondolata kísértett: ‚Aki ide belépsz...' Ám miért ne szabadulnék ki innét, mikor semmi rosszat se tettem? A hosszú folyosót csak itt-ott kormosan égő mécseske világította meg valamelyest. Mintha mindenhol denevérek lebegtetnék szárnyaikat. A fordulóknál katona állt lövésre tartott fegyverrel. Fapadra ültettek. A szemben levő ajtó mögött folyt a halálos ítélkezés. Hallottam, ami bent történik. Akiket halálra ítéltek, mind ismertem, középiskolák igazgatói voltak. Nagyon sokáig ültettek a padon, bizonnyal azért, hogy halljam a halálos ítéleteket. Tudjam, mi következik rám; hogy megfélemlítsenek, összetörjenek és tárgyalásomra lelkileg előkészítsenek.

Az egyik halálos ítéletüket úgy hajtották végre, hogy az igazgatót félig földbe ásták. Rokonai állták körül, szidták s a leglehetetlenebb vádakkal illették. Mikor ezt a vörös hóhérok megelégelték, az igazgatót agyonlőtték, mint egy veszett ebet.

A másik halálraítélt jómódú volt, és nyolcvanéves. Igazi kínai úriember. Vagyonát szegény diákok felsegélyezésére fordította. A kommunisták minden elérhető volt diákját összeszedték, s kényszerítették őket, hogy vádolják öreg igazgatójukat. De egy sem tette, mégis halálra ítélték. Olyan szűk gödörbe taszították, amelyben mindenféle féreg nyüzsgött. Mivel nem bírt ellenük védekezni, a legyek és moszkitók marásaitól pár nap alatt meghalt. Testét szemétdombra vetették. Valaki ráismert, és a lánya figyelmét felhívta atyja tetemére. Innét temették el titokban.

Végre rám került a sor. A bíró csomó váddal rukkolt elő. Többek között azzal, hogy engedély nélkül hagytam el a várost. ‚Hát nem ti adtátok a katonai kíséretet?' — kérdeztem. A bíró rám ordított: ‚Hogyan merészelsz ellentmondani?' Tovább akartam érvelni, de a mellettem álló tiszt odasúgta: ‚Ne ellenkezz vele! Adj neki igazat!' ‚Hogyan? — fuldokoltam a meglepetéstől. — Hát Kínában így megy az igazságszolgáltatás? Miért ne ellenkezzem, ha nincs igaza?' ‚Akkor is! Csak neki lehet igaza! Az arca! Az arca! Te ezt nem tudod megérteni? Látszik, hogy nem vagy kínai!' Értelmetlenül néztem rá: tréfál vagy komolyan beszél? Hát hogyan, Kínában becsületes a hazug, és becstelen az igaz? Hogyhogy, ezek még mindig Konfucius után mennének?: ‚Az udvariasság nem terjed ki a közönséges népre, minthogy a büntetés sem érvényes az urakra!' Végül is

ezt mondottam a bírónak: ‚Ha te jobban tudod, mint én, miért kérdezel?' Erre még jobban méregbe gurult, s megparancsolta, hogy zárjanak be.

Engem börtönhelyemre vittek, a kísérő nővért pedig hazaküldték. Olyan helyre csuktak be, melynek köröskörül ablakai voltak. Rajtuk keresztül gépfegyveres katonákat láttam. Jó később járhatott már az idő, mikor hangos kiabálást hallottam kívülről. A gépfegyverek, folyosóőrök ellenére is egy jó keresztény asszony tört be a zárkámba. Vacsorát hozott, és tiszta ágyneműt. A katonák ki akarták dobni, de azt mondta: ‚Nem megyek! Lőjetek agyon! Az én életemnek úgy sincs már értelme. Leányom és fiam itt hagyott, beálltak hozzátok katonának. Együtt énekelnek veletek. Én itt maradok! Megvédem a nővért!'

Úgy nézhettem az én Kao nénimre, mint nézhetett Szent Péter börtönében arra az angyalra, aki oldalba lökte: ‚Kelj fel!', s vezette ki a szabadságba. Azt mondják, ma már nincsenek angyalok. Lehet, hogy szárnyas *nincs, de Kao néniféle van! Beengedték, s mindjárt gondjába vett. Közben ellihegte, hogy holnap nyilvános népítélet elé fognak állítani. Előtte* nélkülem főpróbát tartanak! *Peremből színielőadást szándékoznak rendezni. . .*

Másnap Kao néni már korán reggel rohant hozzám: ‚A tervezett színdarabból nem lesz semmi! Senki sem akar vádlószerepet vállalni. Nem sikerült a főpróba!' Egyik volt tanítványomtól, aki most tanítónő, azt kívánták, azzal vádoljon, hogy az egyik órán úgy vágtam képen, hogy eleredt az orra vére. Ám ő azt mondotta: ‚Nem egészen így volt. Ha úgy mondanám, ahogyan ti akarjátok, hazudnék. A nagy Mao Ce-tungunk pedig azt tanítja: Nem szabad hazudni! Az igazság az, hogy az órán nagyon rendetlenkedtem. A tanárnőmnek nem engedelmeskedtem. Erre behívta a nővért, aki képen akart ugyan legyinteni, de én elkaptam a fejem, s belevágtam a padba. Ha akkor ő nem fenyít meg, most nem állhatnék előttetek tanítónőként. Nem váddal, hanem köszönettel tartozom neki.' Erre méregbe jöttek, s azt mondták neki: ‚Eredj, te buta liba!' Hívták a felső osztályosokat, hogy ők vádaskodjanak. Velük sem mentek semmire. Ám a másnapi újság azt hozta: ezek a felsősök ‚önként elmentek harcolni az amerikaiak ellen'.

A bíróság elhatározta: titokban a fővárosba szállíttat, hogy a felsőbb bíróság ítélkezzék felettem. Csakhogy Kao néni megtudta titkos tervüket. Az egész városban híresztelte, hogy holnap elszállítanak. De azt már nem sikerült megtudnia, hogy hová.

Kora reggel verték az ablakomat, hogy megyünk. Amint kiléptem a zárkámból, a katonák azonnal körülvettek, s megindultunk a buszállomásra. Kao néni munkája eredményesnek mutatkozott. Mindenütt keresztényeinket láttam. Kao néni integetett, de a többiek

csak szemeztek. Úgy tettek, mintha csak ácsorognának, s véletlenül lennének ott. Búcsúzni akartak. Jólesett szeretetük. Szeretetük hálamorzsáit magammal vittem. Közöttük álltak férfi tanítóink is. ,Isten vele, nővér!' — emelték meg kalapjukat, mintha nagyon izzadnának...

Amint az állomásra értünk, az egyik tanítócsalád kisfia hozzám szaladt. A katonák próbálták tőlem elválasztani, de nem bírták. Két kis karjával ugyancsak belém kapaszkodott. Végül engedték, hogy velem együtt szálljon a buszra. Szülei csak miattam utaztak. Jelenlétüket Veronika kendőjének szánták kálváriás utamra.

Amint elindult a busz, a kisfiú az egyik ablakhoz szaladt, s onnét kiáltotta: ,Juventia nővér, nézz ki az ablakon! Mennyi, mennyi ember fekszik az útszélen. Mind le van lövöldözve.' *Kinéztem az ablakon. Tényleg, az emberek kivágott fákként feküdtek az út mindkét oldalán. Azzal a szándékkal fektették őket ide, hogy az élőket megfélemlítsék velük, hogy okuljunk esetükből. A kisfiú hisztérikus zokogásban tört ki: ,Mind le van lövöldözve. Mind! Juventia nővér,* miért lőtték őket agyon?' *Az emberek dermedten ültek helyükön.* Velük együtt a legyilkoltak sorsában a magamét sem láttam valami biztatónak...

Kétnapi utazás után megérkeztünk a püspöki városba, Jüanlingbe. A katonák szinte diadallal kísértek a rendőrségre. Mintha Csang Kai-sek egyik elfogott tábornoka lettem volna, akit most csíptek el valamelyik bokorban vagy barlangban. Ám amint a rendőrfőnök meglátott, mindjárt rám kiáltott: ,Mit keresel itt?' A kísérő levél elolvasása után még dühösebb lett. De már nem rám, hanem azokra, akik az elhurcoltatásomat elrendelték. Ő adta Katonba való utazásomhoz az engedélyt, a kisebb hivatalok pedig ezt semmibe se veszik. Így hát nem vágott börtönbe, hanem a püspöki rezidenciába kísértetett azzal a meghagyással, hogy ,az ottaniakkal együtt házi fogságra lettem ítélve'. *Ugyan miért? Csak nem az aranydaganatomért?*

Az ítéletet senki sem indokolta meg. Miként a buszban sem a legyilkoltak halálát.

Most Kínában nincs indokolás, csak börtön és halálosztás..."

Szegény Juventia nővér egyhúzásra nyelte le, amit nekünk porciókba adagolnak „indokolás nélkül".

Itt van például Ipoly atya esete. Pekingből menekült keresztényekkel vörös katonák mentek be hozzá. A keresztényeket talán csak azért hurcolták magukkal, lássák, hogyan mernek bánni a kommunisták papjaikkal. Ő lévén a legfőbb elöljárónk, nála remélték a tömött pénzeszsákot. Erőszakkal pénzt követeltek tőle. Hol volt már ekkor az első napok katonai tízparancsolata? Nem kellenek már az álarcok, többre mennek az erőszakkal. *„Mei ju cs'ien! —*

felelte Ipoly atya. — *Nincs pénzem! Ha a kormány megengedné, kérnék Hongkongból.*" Erre Siao Zen-teh nevű volt katekétánk mindkét oldalról arcul ütötte: „*Hazudsz! Van pénzed!*" Ipoly atya nyomatékosabban ismételte: „*Mei ju cs'ien! Ha lenne, tudjátok, szívesen adnék.*" Mire az áruló emberünk még egyszer arcul ütötte. Az atya pedig felelte: „*Jézust is arcul verték, és megbocsátott bántalmazóinak. Én is ezt teszem.*"

A keresztények nagyon megbotránkoztak. Egymás között súgták: „*Hogyan mert arcul ütni egy papot? Ezért megbünteti az Isten!*"

XI.

A zsarnokság kezdete

A második katonacsoport még lejelentkeztette a lakosságot. Mindenkinek be kellett vallania, hogy születésétől kezdve mit csinált, hol élt, ki a barátja, ki az ellensége, mennyi a pénze, vagyona, aranya, ezüstje stb. Hangsúlyozták, hogy ez csak nyilvántartási formaság. Nem jelent semmit. Az adatokkal visszaélni, azokat felhasználni nem lehet. Statisztikára megy csak... Aztán ez a csoport is eltűnt, de már nagyon szomorú emlékeket s igen sok halottat, megnyomorított embert és üldözöttet hagyott maga után. Nem áldás, hanem átok szállt utánuk, s az a szívet zaklató kérdés: ha ilyen volt a bolsevizmus megindítása, milyen lehet a folytatása?

Hamarosan hatalmas teherautókon orosz és kínai katonák érkeztek helyükbe. *Oroszok?* Ők a szomszédos szép nagy házat foglalták le. Szándékosan telepedtek mellénk? Befüggönyöztek minden ablakot. Hangjukat se lehetett hallani, nemhogy látni őket. Láthatatlanok voltak, de a mindent átfogó, mindenüvé elérő hatalmuk a legkisebb lyukban is éreztette félelmetes hatalmát. Kezdték sugdosni az emberek: *Az orosz testvérbáty vette át a kínai nép vezetését, irányítását.* A legfőbb helyeken orosz kommunisták parancsolnak a háttérből! Tökéletes tervvel megindul a hurokhúzás... *Most kezdődik az igazi felszabadítás!*

Akik már tudtak valamit az északi vörös életről, az *„igazi felszabadításról"*, éjjelenként vad álmaiktól gyötörve kezdtek felriadozni...

Részünkre az új életet azzal kezdték, hogy városunkban megalapították az egészségügyi hivatalt. Az alakuló gyűlést az egyik iskola tanácstermébe hívták össze. Mint a misszió kórházának vezetője, én is kaptam meghívót. Megjelent a négy kórház igazgatója, az összes patikus, orvosságkereskedő, pár kórházi szolga, ápolást tanuló fiú és lány, csomó diák a középiskolából, a rendőrfőnök titkára és a kommunista párt részéről csaknem egy tucatnyi bizalmi. Kiemelem, hogy a kórházak igazgatóin és a patikusokon kívül a jelenlevők még *nem érték el huszadik életévüket.*

Régi idősebb ismerősök sarokba húzódtunk. A máskori csevegés helyett néma hallgatásba burkolództunk. Nem volt kedvünk beszélgetni. Éppen most kaptuk hírét dr. William L. Wallace amerikai baptista misszionárius orvos és kórházigazgató halálának. Előtte több társával sokat szenvedett a vörösök börtönében. Mi katolikusok is nagyon fájlaltuk mártíromságát, mert papjainkat, szerzeteseinket, apácáinkat is őszinte szeretettel kezelte. A nép között oly jó híre volt, hogy a népítéleten egyetlen vádlója sem akadt. Rátörtek kórházára. Kutatáskor *revolvert találtak* matraca alatt. Székvárosában vádoló plakátjával nyakában reggeltől estig összeroskadásig hajkurászták. Nyakában keresztjeként ezt a felírást hordozta: *„Aljas amerikai vagyok, a kínai nép halálos ellensége!"*

Mindjárt szólásra emelkedett a katonai egészségügyi hivatal főnöke, miután két órát vártunk megérkezésére, holott a falon többek között ez is fel volt mázolva: *„Egyenlők vagyunk!"* Természetesen ő lett az elnök.

Nagy beszédben előadta, hogy Oroszország óriás haladást tett az egészségügy terén. Tüdőbaj, szifilisz már csaknem ismeretlen náluk, himlő, kolera ismeretlen betegségek. Hasonló a helyzet már Kínában is azokon a felszabadított helyeken, ahol a népi kormány régebben átvette a hatalmat. Itt is meg kell szüntetni ezeket a betegségeket. Ennek első módja a felvilágosítás. Az egészségügyi propagandára felkérte az iskolák kiküldötteit.

Erre az egyik mezítlábas diák végighasalt a tanácsterem hosszú asztalán. Elmondotta csodálatos propaganda terveiket. Vázolta, hogyan fogják felvilágosítani a népet a tervbe vett védőoltásokról: dobbal, tánccal s plakáttal. Majd egymás között órákat vitáztak, hogyan is vitelezzék ki mindezt. Kezükben kis piros noteszt szorongattak. Szorgalmasan jegyezték bele az elhangzott üres dumát. Négy órát tartott ez a cirkusz!

Mielőtt hazaindultam volna, az elnök megragadta kezemet, barátságosan szorongatta, és kért, legyünk segítségére a város egészségügyi helyzetének feljavításában. Ilyen ügyben készségesen megígértem támogatásunkat.

Éltek ígéretünkkel. Sőt: hamarosan kezdtek kihasználni bennünket. Kórházunk laboratóriumába egyre több vizsgálandó anyagot hoztak. Orvosainkat gyakran elhívták konzíliumra a katonai kórházba. Betegeiket nálunk helyezték el... Minden barátságosan ment. Reméltük, hogy így megnyerjük jóakaratukat, s tovább folytathatjuk karitatív munkánkat. A dolog titka abban rejlett, hogy kevés jól képzett orvossal rendelkeztek, s még kevesebb szükséges orvossággal. Ugyanekkor a katonai orvosokat *szigorúan felelősségre vonták,* ha a betegek nem gyógyultak meg olyan iramban, mint szerették volna vagy előirányozták, még inkább ha haláleset fordult

elő. Mi ez? Évezredekkel megyünk vissza? Dárius király lefejeztette a kezelő orvosát, mert az ajánlott és használt gyógyszer nem gyógyította meg! Nagy Sándor pedig azért végeztette ki egyik orvosát, mert kedves generálisát nem bírta meggyógyítani. Kínában, úgy volt, beperelhető az az orvos, aki ígéretének megfelelően nem gyógyította meg betegét... Ha bajban vannak a vörösök, az imperialisták segítsége is jó?! El kell ismerni, ekkor még hálát is mutattak. Meghívtak bennünket a kínai újév ünnepre. Sőt: személyzetük bohócoknak öltözve még a mi udvarunkban is megjelent jankót ugrálva.

Egyébként ez a tánc már egészen mánia lett. Szédülésig járták iskolások, segédek, inasok, mesterek, irodisták, gyári munkások. Ha csak itt-ott totyognának, de utcákat ugrálnak végig. Ha csak fiatalok lennének, de már nagyapákat, nagymamákat is maguk között rángatnak. Kifestett szájjal maskarába öltözve gúnyolják azokat, akiket ellenségeiknek tartanak: *Trumant*, Csang Kaj-seket és másokat. Hatalmas plakátok, feliratok alatt görnyedeznek. Embernagyságokban viszik Sztálin, Marx, Lenin, Mao Ce-tung, Csu En-laj képeit. Jelmondataik feliratokon és torkukon. Utcák közepén asztalokra ugrálnak a diák elvtársak. A sárga csőrűek tudálékosságával oktatják a felnőtteket, magyarázzák nekik a politikai helyzetet, a betegség okait, legyőzését stb. A gyerekeket bohóckodásukkal igyekeznek röhejre ingerelni. Örökké vonulnak végeláthatatlan sorokban, mint hangyák az eső előtt. A párt egy pillanatnyi nyugalmat se hagy nekik, nehogy azt higgyék, már nem kellenek, vagy nehogy eltespedjenek. Mert úgy van, miként a nagy bölcs tanító, Mao mondja: „*A folyó vize nem poshad. Az ajtósarok vasát nem eszik meg a férgek!*"

Többször végignéztem ilyen kultúrmasírozást, ilyen imperialisták elleni tüntetést, ily kultúrfelvilágosítást, ily örömtombolást. Sohasem láttam, hogy éretlen kamasz komédiájukon valaki nevetett volna pendelyes gyerkőcökön és éretlen kamaszokon kívül. A kereskedők jámbor, mindent eltűrő megadással álltak üzleteik előtt. A tisztességes életben megöregedettek közömbös tekintettel mérték végig őket, s lehajtott fejjel mentek dolguk után. Egyszer egy gyermek nemtetszése kifejezéseként követ dobott közéjük. Az egyik maskarás diákot kissé megsértette. Az apja életével fizetett gyermeke népellenes magatartásáért.

Többször említettem már a tu-centet, a *népítéletet*, melyet a kommunisták nagyon szerettek tartatni a néppel. Nem új dolog ez Kínában, már az első királyok alatt dívott. A vádlottat a Szép Kőre állították, kitéve a nép „arcot semmisítő", könyörtelen vádaskodásainak és ítéletének. Az ítéletet szerette a nép maga végrehajtani. A kommunisták ma is szívesen átadták ezt nekik, már csak

azért is, hogy a gyűlölet a tettért ne rájuk ragadjon, hanem a népre. Régen és ma is ez valahogyan népcirkuszként szerepelt, a rómaiak „panem et circenses" pótlására. A beavatottak erre mint színdarabra készültek, hogy terv szerint eredményesen vádoljanak, s egyöntetűen kiáltsa a tömeg: *„Sa! Halál! Sa! Öld meg!"* A meghurcoláshoz és a halálos ítélethez nem kellett igazi bűn, elég volt, ha valaki haragudott a másikra, ha irigyelte javait vagy állását, ha idegen volt, ha az intelligenciához tartozott, ha a pártnak ezért vagy azért nem tetszett, és a sok millió közt őt is el akarta tüntetni. Elég volt, ha csak vallásos volt, ha nem rajongott a kommunizmusért. Vitték a repülőtérre, hogy népítélet által ott hagyja életét. Akit a népítélet könyörtelen szíja elkapott, alig úszhatta meg szárazan. Nagyon veszedelmes fegyver volt a kommunisták kezében. Ezzel ölették le egymást, a népet. A nép alja — különösen, ha maga igazán bűnös volt — egyre merészebb lett a népítéletben, a nép tisztességes része pedig egyre rettegőbb és szenvedőbb. *Népítélet által a halálba Kínában milliók masíroztak.* Ez volt az igazi „hosszú marsolás". Itt nem a megtett kilométer volt tízezer, hanem *a halálba menők földet átgyűrűző sora!*

A polgári hatóság eddig papírfecniken, újság- és csomagolópapírokon adta intézkedéseit. Ezeket a rendelkezéseket az emberek nem vették komolyan, nem akarták elfogadni. Csináltatott hát hivatalos nyomtatványokat. Ezzel elindult a gólem-bürokrácia, mely papírjaival minden polgárának nyakára malomkövet akasztott, s úgy gúzsba kötötte őket, mint a pók selyemszálaival áldozatait. Fuldoklott mindenki a malomkő súlyától, vagy haldoklott a gúzsba kötő szíjak szorításától. *Gyilkolta vele a népet, mint a gyűlölt imperialisták egyike sem!* Kérdőívek, kimutatások tömkelegével árasztották el kórházunkat is. Ugyanarról öt-hat hivatal kért kimutatást. Erre kénytelenek voltunk külön embert beállítani. Ezt tették a legegyszerűbb emberrel, az éjjeli föld gyűjtőjével is. *Mindenki íveket töltött, s reszketett,* mert jaj volt, ha valami nem stimmelt, ha közöttük ellentmondást találtak. Mennyire igaza volt valamelyik régi bölcsnek, amikor ezt hirdette: *„Az ország tudással kormányzása, az ország bilincsbe hajtása; együgyűséggel kormányzása, az ország boldogsága!"*

A közigazgatás első teendőjének azt tartotta, hogy újra, immár legalább harmadszor, *törzskönyvezze* az egész várost. De úgy, ahogyan eddig nem történt. *Tulajdonképpen ez a zsarnokság kezdete! A zsarnok mindent tudni akar!* A kitöltött kérdőívekkel, bevallott kimutatásokkal, a „káderlapokkal", a személyazonosságival stb. markában tarthat mindenkit. Eléri vele azt, hogy *tudta nélkül egy hajunk szála se eshet le!* Mindenkinek vallása, javai, állása, politikai felfogása, múltja, jelene, sőt: szinte jövője is a rendőrség

kartotékjára került. Többet tudott rólunk, mint önmagunk, mert a másoktól kapott értesüléseket is rávezette, *a hamis adatokat inkább, mint az igazakat.*

Az összeírást hivatalnokok végezték, de az idegenekét, a misszióséket — akik nagyon veszedelmesek — maga a rendőrség. Nálunk maga a rendőrfőnök jelent meg titkárával. Mindnyájunknak le kellett írnia egész életét. Fényképeket készítettek rólunk, s vallomásunkra ragasztották. Képzeljük el, micsoda horribilis munka ez az 500 milliós Kínában, ahol sok-sok millió se írni, se olvasni nem tud! Micsoda papír- és fényképhegyek! Banknyi pénz kellett elkészítésükre. De *mi drága a diktátornak, ha uralmon akar maradni? Ha hóhértrónját meg akarja tartani?* És legalább ezzel megelégedtek volna! De nem! Még szükségesnek vélték, hogy minden adatot a legszigorúbb rendőri ellenőrzéssel savas vizsgálat alá vegyenek, nehogy egyetlen szükséges adat kimaradjon, illetőleg, nehogy egyetlen ember is a szűrőjükön átcsússzék!

Az egyik hajnalon, amint elmélkedésünket végeztük a templomban, hatalmas világító rakétát lőttek fel a városban. Éppen advent volt, így hát mint valami betlehemi csillag vagy hirtelen megjelent üstökös világította be gyönyörűen a homályos templomunkat. Senki se gondolta, hogy ez valami különöset jelent. Napról napra annyi furcsa dolog történik, hogy erre a rakétázásra fel se figyeltünk. Ám alig végeztük el szentmisénket, jelentette a bevásárlónk, hogy senkinek sem szabad kimennie a városba, az utcára. Mindenkinek lakásán kell tartózkodnia. És máris egy sereg, köztük jó néhány hadiolga (magunk között így neveztük a katonalányokat) dűlt be miszsziónkba valósággal megszállva épületeinket. Bejelentették, hogy *a városban általános razzia van.* Mivel mindenki egyenlő, senki se bújhat ki alóla, még az idegenek se! Mindenki pontosan engedelmeskedjék a hatóságnak!

Külön állították a férfiakat, külön a nőket. Minket a katonák intéztek, a nőket, apácákat a hadiolgák. Velem kezdték. Miután levettették velem minden felsőruhámat: tetőtől talpig végigtapogattak. Újra megkérdezték nevemet, életkoromat, összes eddig bevallott adatomat, szóval mindent, amit a bevallási ívekre írtam. Összehasonlították a rendőrségi listával, fényképemmel. Aztán a folyosó sarkába állítottak. Így tettek mindenkivel. Így, ahogyan tesznek minden rabjukkal, aki börtönükbe kerül. *Börtön ma egész Kína!* Miért bánnának hát másként kinti lakóival, mint a rácson belüliekkel? Máshol és bármikor gyaláztak-e meg lánccal népet jobban, mint azt a népet, mely himnuszaként énekli?: *„Talpra, ki nem tűröd*

a zsarnokságot!" E láncokhoz képest semmi a marhára égetett bélyeg, a régi rabszolgák testére sütött ismertetőjel, vagy sárga szalag a bal karon!

Majd kezdetét vette a házkutatás: nem első, és bizonnyal nem utolsó! Nem volt olyan zug, ahová be ne néztek volna, nem volt olyan ronda szemét, amit fel ne túrtak volna. Az ápolónők lakásán az egyik lány ágya alatt találtak egy bőröndöt. Elmenekült kínai ápolónőé volt. Pár ruhadarabon kívül szerelmes leveleket találtak benne, mégpedig nemzeti tiszttől, akivel házasságra is lépett. Én nem tudtam róla. A lányok nemcsak nem akartak érte semmi felelősséget vállalni, hanem még feleselgettek is a katonákkal. Ezért felírták négyüket.

A baj sohase jár egyedül, hanem legalább párosával, mint Assisi Szent Ferenc Leó testvérrel. Az orvosnőnk férje az éjjel vele tartózkodott, holott bejelentett lakása az UNRRA gyártelepen volt, ahol mint mérnök dolgozott. Tehát „idegen rejtőzködött a házunkban!" Az egyik szolgafiúnk nem tudott se írni, se olvasni. Mikor listázták, helytelen karakterrel írták le a nevét. Ezért az ellenőrök nem akarták elismerni, hogy róla van szó. A másiknak ruhája alatt amerikai katonazubbonyt találtak, amit annak idején szabadon árusítottak az utcákon. Mindenáron rá akarták bizonyítani, hogy nemzeti katonaszökevény. És így tovább...

Rettentő idegfeszítő volt az egész, mert oly dirrel-durral végezték munkájukat, mintha miattunk összedűlni készülne a világ. Öt órán át kínoztak bennünket. Közben se enni, se inni, de még csak leülni sem engedtek. Mindenkiért nekem kellett vállalnom a felelősséget, hogy mindegyik az, akinek vallotta, mutatta magát; mind tisztes, becsületes, egy se kommunistaellenes. Még azt is aláíratták velem, hogy az ellenőrzést udvariasan hajtották végre. Senkinek se veszett el semmije. Majd azokat — vagy tízet —, akikkel kellemetlenségük volt, velem együtt fegyveres kísérettel elindították a rendőrségre. Kapunknál a katonák összesúgtak, s engem visszaküldtek.

Aggódtunk az elvitt tízért. Azt se tudtuk, hová is vitték őket. Este tíz órakor egyszerű asszony zörgetett be hozzánk: adjak jótálló levelet, s akkor az elhurcoltakat azonnal hazaengedik. A lányok tényleg hamar megérkeztek, de a fiúk nem. Izgatottan mesélték, hogy újra megmotozták őket — világos, csak élvezetből —, és mulattak rajtuk, hogy milyen szégyenlősek, s mennyire megijedtek. Azzal engedték őket haza: „*Tévedés az egész! Nem kellett volna letartóztatniok.*"

Lehet így játszani az emberek idegeivel és szabadságával abban a rendszerben, mely kimondottan a legnagyobb szabadságot ígérte? 1949-ben eltörülték a régi törvényeket, de csak 1954 őszén hoztak újakat! Eddig a *párt akarata volt a törvény: kénye-kedve szerint intézkedett, rabolt, gúzsba kötött és gyilkolt.*

Csoda-e hát, ha rövid időn belül *„az élet olyan szomorú lett, hogy meghosszabbítása nem éri meg a fáradságot"*, mint az Öreg Mester bölcsük mondotta évezredekkel előbb.

Valóban, *ez már a zsarnokság kezdete!*

XII.

Népítéletes karácsony

Három nap múlva visszaérkeztek az elhurcolt embereink. Semmi gonoszat nem műveltek velük, csak olyan iskolába préselték őket, ahol még leülni se bírtak: Hadd süljenek a maguk levében! Majd megtanulják, mi a móres! Az őreik étkeztetéssel nem nagyon zavartatták magukat. Pihenjenek. Élvezzék a felszabadulás tiszta örömét! Még meg is kellett köszönniök, hogy büntetés nélkül hazaengedik a nagy bűnös bandát. Kötelet érdemeltek volna!

Éppen karácsony estéjére értek haza, mintegy karácsonyi ajándékként. Ebben a nagy pogány tengerben karácsony ünnepének egészen más a színe, íze, zamata, fénye s mélysége, mint bárhol a világon. *Itt érzi igazán az ember, hogy számára megszületett Jézus.*

Mindegyik csoportnál atya méltatta az ünnep jelentőségét, majd szétosztotta az ajándékokat. Az idén többet adtunk, mint máskor. Szerettük volna, ha karácsony szeretete jobban összeforraszt bennünket, hiszen éreztük: a megpróbáltatások nehezebbje még előttünk van. Már tudtuk, hogy a bolsevista kínai sárkány torkában élünk. Csak idő kérdése, hogy becsukja száját, s eltüntesse összeropogtatott csontjainkat.

Szép karácsonyi énekekkel dicsőítettük a közénk szállt isteni Kisdedet s anyját, Máriát. Emelkedett hangulatban csillogott a szemünk. Egy pillanatig úgy éreztük, hogy *a betlehemi jászoly lábánál boldogok vagyunk.* Sokáig együtt maradtunk meghitt beszélgetésben. Mindenki örült, hogy a vörös világban ilyen karácsonyt tarthatunk. Éjféli misére gondolni mégse mertünk. Háborús tilalmak s egyéb okok miatt már évek óta nem volt éjféli mise. Most sem mertük megkockáztatni a városban, de kint Fancsitán Bence testvérék nagyon szépen megtartották.

Templomunkat kereszténveink sok munkával, leleményességgel hangulatossá, karácsonyiassá varázsolták. A karácsony délelőtti szentmisénkre szokatlan nagy számmal jöttek össze. Érdeklődő pogányok se hiányoztak, sőt: egy-egy percre még vörös katonák is bekukkantottak. Nem csináltak semmi bajt, csak csodálkozással

hallgatták égretörő énekeinket, és kíváncsian nézték a nekik szokatlan karácsonyi ünnepélyességet. Haj-haj, Jézusnak mindig nehéz volt az emberek szívében megszületni, lakást találni. De talán most a legnehezebb. Szakadatlan járja ugyan a világ utcáit, de akkora a gyűlölet az emberekben egymás iránt, hogy legtöbb helyen elutasítják, vagy csak istállót mutatnak neki. . . Pedig kétezer év óta megtanulhatták volna, ha Jézus istállóban lakik, az *embernek se juthat más hely, mint barlang, ól vagy zsarnok ketrece, amelyben nincs más, csak pók, patkány, ganéj, szamár és ökör*. . .

Holott karácsonyi örömünk korlátozott volt, az ördög még ezt is irigyelte tőlünk: nem bírja a békét, a szeretetet. Szeret marakodást vetni, gyűlöletet aratni s áldomásul vért inni. Ezért a vörösökkel ünnepünkön népítéletet tartatott. Egyik halálos ellenségüket akarták kivégezni. Mindenki ismerte, mert fantasztikus élete körülöttünk zajlott le. Szegény legényként fegyvert szerzett és szabadcsapatot szervezett. A gazdagokat kopasztotta, de a szegényt nem bántotta soha. Sőt: mikor már dúsgazdag lett, és hatalmas — arany palotáival, válogatott szépségű asszonyaival s nagyszerű seregével —, még a gazdagoknak is adott vissza abból, amit valamikor elvett tőlük. Úgyhogy a nép tisztelte, s polgármesternek is meg akarta választani, de ő nem fogadta el. Különösen emlegették azt a tulajdonságát, hogy a kommunistáknak kérlelhetetlen ellensége. Ha valaki, ő elmenekülhetett volna, de nem tette. Legbizalmasabb embereivel ő is a hegyekbe vette be magát, s onnét tizedelte a kommunistákat. Innét lopakodott be kórházunkba, hogy kezeltesse magát különszobában. Gavallérosan fizetett, műszereket vett a kórháznak, s nehéz napjainkban segített, amivel tudott. A kommunisták elfogták, amikor hamugyűjtő ládában szállíttatta magát a városba.

Újságaink örömmámorban úsztak. Nem dicsérték, hogy a szegényt nem bántotta, de azért se, hogy a gazdagokat fosztogatta, mint imádott postarabló Sztálinjuk — illetőleg most ők maguk —, ezáltal igazi kommunistaként viselkedett, hanem minden rútságot ráaggatva gyalázták, mert a vörös báránykákat éhes oroszlánként vadászta. Hosszú ideig fogva tartották, de helyét mindig változtatták, nehogy cinkos társai kiszabadítsák.

Kivégzése napjául karácsonyt választották. Miért éppen e napot? Nem volt keresztény! Ki tudja, de minden bizonnyal nem véletlenül esett erre az ünnepre választásuk. A kivégzésen minden háznak képviseltetnie kellett magát. Nekünk is! Még Bencének is be kellett küldenie pár árva suttyót. Egyébként nem kellett nagyon hajtani az embereket, a kíváncsiság korbácsolta őket a látványosságra.

A repülőtéren lapos autóra állították, s nemcsak nagy tömeg,

a népítélet hivatalos, betanított emberei állták körül, hanem nagyszámú katonaság is puskával, gépfegyverekkel, nehogy rabló társai megkíséreljék megmentését. Az öreg rablóvezér nem reszketett, nem roskadt össze, nem sütötte le szemét, s nem tett lakatot szájára. Feleségei, alkalmazottai voltak első vádlói, majd azok, akiknek lányait jó pénzért megvásárolta. Kemény szavakkal szidta vádlóit, azok közeli, egyenes és oldalági leszármazottait. Hogyan merészelik ellene felemelni szavukat, holott maguk is rablók voltak, mert elfogadták aranyait. Most csak azért vádolják, hogy féreg életüket megmenthessék, de nem mentik meg, hanem majd osztoznak sorsában.

Amikor pedig a hivatalos „bírái" azt kiáltották a népnek: *„Előttetek áll a nép legnagyobb ellensége és kirablója!"*, összeszedte minden erejét, felemelkedett. Lao Ce mondja: *„Aki úrrá lesz az élet-vágyon, azon a halálnak nincs hatalma!"* Rajta már nem volt. Azért bírái felé fordult, láncait rázva bömbölte nekik: *„Ti vagytok a nép legnagyobb rablói, mert ti válogatás nélkül kifosztotok mindenkit, még a szegényt is, sőt: életüket is elveszitek csak azért, mert nem úgy gondolkodnak, mint ti. . ."*

A „színészek" torkuk szakadtukból visszabömbölték: *„Sa! Sa! Halál rá! Öld meg!"*

Halálordításukat csak azoknak a puskáknak ropogásai nyomták el, melyek az öreg rabló életét kioltották. . .

A történelem folyamán a betlehemi gyermekgyilkolástól kezdve hányszor hangzott már el az emberek ajkáról: Öld meg! Öld meg!

S mintha legtöbbször: *a bűnös kért volna halált az ártatlanra!*

Ma kik kérik a halált, és kikre?. . .

Hallom templomunk reggeli énekét: *„Krisztus Jézus született, örvendezzünk!"*

Lehet? Nyilvános népítélettel intézték el az öreg rablót, pedig felszabadításkor és még hosszan utána ígérték, ilyen nem lesz. Hogyan is mondták? *„Nem igaz, hogy népítéleteket tartunk!"* Persze, már régen volt ez. És ki kérheti tőlük számon, hogy mit gagyogtak a propagandázó kis diák elvtársak?

Egyébként sem volt ez már újság. A népítéletes kivégzéseket oly gyakran csinálták, hogy az egyszerűbbek már nem érdekelték az embereket. Naponként nyolc-tíz népítéletet nem ordíthatnak végig, meg hát a vérben is lassan válogatós lesz az ember. Csak a gyerekek nem fáradtak bele. Ellesték a kivégzés minden mozzanatát. A kivégzést játszották a legszívesebben. Volt bíró, vádló, katona, hóhér közöttük. Magam is láttam, hogyan kényszerítik áldozatukat térdre, hogyan ordítják vádjaikat és végül a „sa"-t. Szomorúan néztem, mily élvezettel rugdossák a halottat, gyalázzák a hozzátartozókat, s még azt sem akarják megengedni, hogy elte-

messék... Egyre inkább zsarnok lesz hát a felszabadítóból. Egyre inkább hóhérok azokból a gyerekekből, akiket már ők nevelnek romboló példájukkal.

Zsarnokaink kezdenek berendezkedni, miután báránybőrük vedlésében jól előrehaladtak, s álarcukat már rég sutba vágták. Kezdték magukat az eddig ráerőszakolt szegénységtől felszabadítani, kommunista életüket kellemesebbé tenni, a burzsujok javaiban részesedni. Hivatalaikba, lakásaikba bútorok kellettek, s nem akármilyenek. Ők már elvetették az első csoport csalétkes magatartását: *„Nem nyúlunk senkiéhez! Nem viszünk, hanem hozunk! Nem kérünk, hanem adunk!"* Most is *csak* kölcsönözték az ágyakat, székeket, asztalokat s ezer mindennek a legjavát. Nagy pecsétes nyugtákat adtak. Elismerték a kölcsönt, csak azt nem súgták meg, hogy a *kölcsön örökre szól.*

Szobámban már csak egy szék meg egy asztal maradt. Mégis két vörös katona még ezeket is mindenáron kölcsön akarta vinni, *„mert nekik pont ilyenre lenne szükségük!"* *„Csak pár napra"* — ismételgették tiltakozásomra. Kertelés nélkül kijelentettem, hogy nem! *„Ezekre nekem is szükségem van. Tőletek sohasem kapnám vissza. A nép már azt suttogja, olyanok vagytok, mint a japánok, nemzetiek, tűn és cérnán kívül mindent elvisztek!"* Erre a két vitéz szó nélkül elillant. Roppant csodálkoztam. Talán ez kell nekik: határozott szembeszállás? Kimutatni, hogy nem félünk? Elmenet, hogy mégse veszteségként és arc nélkül távozzanak, s közben rám is ijesszenek, egyikük azt mondotta a kínai atyának: *„Nem félek a külföldi imperialistától. Egyik északi városban már kettőt saját kezemmel ütöttem agyon!"*

Ezután határozottan léptem fel velük szemben. Mégis csak kétszer értem el valami sikert. Mindig mindenáron templomunkban akarták tartani gyűléseiket. Sajnos, kezdetben ezt megengedtem, hogy elkerüljük a nagyobb bajt, s nehogy fenyegetéseiket beváltsák. De most már sokalltam. A kérő bizottsággal két órát vitáztam. Végül elveszítve türelmemet, nekik támadtam: *„Szerintetek vallásszabadság van! Gyertek, olvassátok el, mit mázoltatok a templomunk falára. Tudtok olvasni? Tsung csiao tzu ju! Nos, nem vallásszabadságot jelent ez? És azt is mondjátok, hogy a törvényt mindenkinek meg kell tartani! De ti nem tartjátok meg akkor, ha minket gyűlésezés címén egy hétre kizártok templomunkból, és akadályoztok, hogy benne istentiszteletet tarthassunk. Lőjetek le itt a templom ajtajában, akkor sem adom engedélyemet!"* Felháborodásom és szavaim hathattak, mert templomkéréssel többé nem álltak elő.

Holott a városban sok középület és iskola állt üresen, mégis misszionkban foglaltak le szobákat előszeretettel. A templomhistória után szobakéréssel álltak elő. Nagygyűlést tartanak a katonák-

nak, sok szobára van szükségük. Egy hétről van csak szó. Egy hét után tényleg elmentek, de a szobákat lezárták, mert pár dolguk benne maradt. Ígérték, hamarosan elviszik azokat. Ám nemhogy visszaadták volna az így lefoglalt szobákat, hanem összezsúfolták az árvákat, és a nővérek munkahelyeit lefoglalták. Mosást, szárítást, vasalást saját szobájukban kellett végezniök. Tényleg szobákra volt szükségük? Nem! Azt akarták, hogy örökké kémek szeme előtt éljünk. A náthás teve módszere ez. Munkánkat lehetetlenné tenni, a beduint pedig kirúgni a sátrából.

Konyhánkban mindennapos vendégek lettek. Ostoba kérésekkel és kérdésekkel zaklatták a nővért. Tudni akarták, hogy mit eszünk, étkezéskor miről beszélgetünk? Legszemtelenebbnek mutatkozott közülük egy tisztiszolga (lám, még „szolga" is volt közöttük!). Először a kutyákkal vesződött, ezért elneveztük kutya elvtársnak. De tényleg kutya is volt. A leglehetetlenebb időben jött rá fog- és fejfájás vagy gyomorgörcs, és kétségbeesett ábrázattal ragadta el az asztaltól vagy húzta ki ágyából a testvért, illetőleg a nővért, hogy azonnal adjon neki vagy valamelyik hirtelen előkerült társának orvosságot.

Egyik árvaházi lányunkat sikerült elcsábítania apró-cseprő ajándékokkal, krajcáros hajtűkkel, színes pántlikákkal. Féltünk, hogy a rohadt alma további rothadást idéz elő a többiek között, azért hazaküldtük. De nem haza ment, hanem szerelmével a hatóságokhoz. Oly sikerrel sírta el panaszát, hogy visszaerőszakolták az árvaházba. Mi nem tehettünk semmit, bezzeg a többi árva lány igen. Oly vörösellenes magatartást tanúsítottak a megtévedt lánnyal szemben — teljesen kizárták maguk közül —, hogy magától elhagyott bennünket. Az árvaház paplanával, kis batyujával a kissé gyöngeelméjű apjához ment, aki vörös érzelmei miatt iskolaigazgatói rangra emelkedett.

A kolera kétségkívül rettenetes betegsége Kínának. Az egészségügyi hivatal propagandás diákjai már hónapok óta gyúrták a népet, kérvén őket, hogy fogadják az injekciókat megértéssel. Saját javukról van szó. Beosztották a várost, kiadták az oltóanyagot, hogy a kórházak megkezdhessék munkájukat.

Általában a kínai nép fél az orvostól, az injekciótól. A város népe velünk szembeni bizalmát gyönyörűen kimutatta azzal, hogy még a város messzi széléről is hozzánk jöttek oltásra. Nemegyszer annyian rohanták meg a kórházunkat, hogy a rendőrség segítségét kellett kérni, nehogy ajtóinkat betörjék. Több mint tízezernek adtunk védőoltást. Nővérek, ápolók, igazolványkiállítók szakadásig dolgoztak. Mindenki dicsérettel emlegette munkánkat, csak a vörösök nem. Nekik nem tetszett az ilyen „népítélet". Közben hivatalos látogatásaikkal akadályoztak munkánkban, és szükségtelen kér-

désekkel zavartak. Holott láthatták, hogy minden oltásnál új sterilizált tűt használunk (ugyanakkor a közkórházban csak tíz-húsz után), mégis szüntelenül kérdezték: mikor cserélünk tűt?

Ha munkamódszerünkbe nem tudtak belekötni, belekötöttek másba. Nekik ravaszságért nem kellett szomszédba menni. Hamarosan híre jött, hogy a város szegény negyedében egy ember hirtelen meghalt, mégpedig kolerában. Majd azt rebesgették, hogy a mi kórházunkban oltották be. Az eset nagyon bántott bennünket. Hol történhetett hiba? Az oltóanyag nem a miénk volt. Még szándékos gyilkossággal fognak bennünket vádolni!

Ellenségeink a diadal előérzetével — egy nagy népítélet távlatával — hívták a hatósági orvosokat, vizsgálják meg a halottat. Állapítsák meg a halál okát, hogy a bűnösöket kellően megbüntethessék. Azokat, akik éppen szegény emberrel bántak ilyen lelkiismeretlenül.

Az orvosok tudták, hogy nagy örömet szereznének a vörösöknek, ha azt igazolnák, amit ők szeretnének, de nem tehették. Semmi jel se mutatta, hogy a halált kolera okozta volna, még kevésbé azt, hogy az injekció. Ezenkívül a halott zsebében megtalálták az oltási igazolványt, amely szerint a közkórházak egyikében kapta a védőoltást.

A nagy munka elvégzése után tapasztalatok leszűrésére az összes kórházat egybehívták. Ha nagyon meg kellett dicsérniök a közkórháziakat, holott a harmadát se végezték annak, amit mi, tőlünk se tagadhatták meg az elismerést. De hogy mégis legalább valamit üthessenek rajtunk — ha még meg nem fojthatnak — tövirőI hegyire elmondották a szegény ember esetét. Vagyis hogy Szűz Mária Kórháza megölt volna egy szegény embert hanyagul végzett oltással. *„Az eset mutatja* — hangoztatták —, *mennyire óvatosnak kell lennünk a jövőben, nehogy ilyen eset még egyszer előfordulhasson.*"

Annyira jól jött nekik ez a rágalom, hogy még hónapok múlva se történhetett meg gyűlés, hogy föl ne említsék. Nagyon jól ismerték ezt a mondást: Fáradhatatlanul ismételd a hazugságot, mert belőle mindig marad valami az emberek lelkében. Ha más nem, akkor a gyanakvás, mert „nem zörög a haraszt, ha nem fúj a szél!"

De az emberek hamarosan megtudták: A vörös avar akkor zörög csak igazán, amikor még szellő se susog.

XIII.

Lánc, béklyó, kaloda

Ahogyan gyarapodtak a „felszabadulás" utáni hónapok, úgy erősödött a vörösök hatalma, oly mértékben mutatkozott zsarnoki karma, célja, lánca, kalodája, béklyója. Minden háznak, utcának, háztömbnek, intézménynek stb. *bizalmit* — azaz besúgót — neveztek ki, aki hatósági személynek számított, és személye éppen olyan sérthetetlen volt, mint például a rendőré. A rablók példájára minden elképzelhető közösségbe, ahol legalább ketten voltak, beépítették megbízottjukat, besúgójukat. Általuk mindenütt ott volt szemük, fülük s kezük.

Noha a „fosztogató" nemzeti katonáknak már hírük-hamvuk sem volt a környéken, s lassan a rablók is kámforként eltűnnek, mégis a tanyákat egymás után gyújtogatják fel, a tehetősebb gazdákat pedig kifosztják. Ugyan kik? Aki kimerészkedett a városból, egyáltalán nem lehetett bizonyos, hogy vissza is tér. Mindezt hivatalosan a rablók számlájára írták. A nép azonban mást suttogott. A bolsevisták későbbi magatartása ezt a suttogást igazolta, vagyis *minden nyomorúság okozói a kommunisták!* Semmit se tesznek hátsó szándék nélkül. Olyan messzenéző céljaik vannak, melyek hosszú előkészítést igényelnek, amelyet a népnek idő előtt elárulni nem lehet! Sok mindent igen nagy kerülővel közelítenek meg, hogy a népet szándékukat illetően félrevezessék.

Bármiként is állt a dolog, egy bizonyosnak látszott: *a városon kívüli élés, járás-kelés életveszélyt jelentett.* Így Fancsitán levő gazdaságunk és fiúárvaházunk válságos helyzetbe került. Bent annyira zsúfoltan éltünk, hogy beköltöztetésükre gondolnunk se lehetett. És a gazdaságot se veszíthettük el, hiszen a kinti állatainkat, baromfiainkat és gazdasági terményeinket, melyek Bence testvér gondozása alatt álltak, nem nélkülözhettük az egyre nehezedő helyzetben. Azt a hatalmas alkirályi épületet se vethettük bárki prédájának. Mivel maga a rendőrség figyelmeztetett bennünket a veszélyre, féltünk, hogy az egész intézményt a vörösök akarják megszerezni, csak azt várják, hogy kitegyük onnét lábunkat. Szóban

már sokszor mutattak jószándékot, mint az a macska, amelyik az elfogott egerét valamelyest futni hagyja, de cselekedetben eddig mindig csak ellenséges arcát mutatta. Valami szörnyűt sejtettünk jóakaratuk mögött. Álarc! Hátulról vakarják fülüket. No de már mi se lépünk bele minden csapdába. Természetünkké vált: mielőtt lábunkat előre húznánk, gondosan megnézzük: nem rejt-e aknát, csapdát a talaj? Mielőtt valamit megmarkolnánk, jól szemügyre vesszük, nem szivárvány után kapunk-e. Jól megtanultuk a leckét az öreg kereskedőnktől. *Sáncainkat nem adjuk fel közelharc nélkül.* A „sisakot" fejünkön hordjuk. Minden kockázatot vállalunk, csakhogy Fancsitát megtarthassuk. Elhatároztuk, hogy maradunk!

Erőszakkal nem fordítottak ki belőle, de vele keserítették életünket, s mindent megtettek, hogy ne vehessük hasznát. Erre sok módot találtak ki. Bizony sokszor Bence-ész kellett hozzá, hogy elhárítsuk az akadályt. Húst küldött be misszionkba. A kis patak hídjától az őr visszazavarta a gyereket: *„Csak engedéllyel szabad a városba bevinni húst!"* Erre Bence testvér *magyarul* a következő hivatalos hatósági engedélyt és igazolást írta: *„Ostobák vagytok! Ilyen tilalom nincs! Ne okoskodjatok! Örüljetek, hogy enni adunk a népnek!"* Az igazolványt ellátta pár kínai íráskarakterrel. Ráverte a ház valamennyi kínai pecsétjét, és a fiút újra útnak indította. Az őr nem tudván olvasni semmilyen nyelven, csak a kínai karaktereket nézte, meg a sok pecsétet, s a húst minden szó nélkül beengedte a városba.

Egyik izgalom el se múlt, máris jelentkezett a másik. Most levélben kopogtatott be hozzánk. Mégpedig a „rablók" által. Udvariasan felszólítottak bennünket, ismerve felfogásunkat a vörösökről, legyünk segítségükre azoknak, akik ellenük és *értünk* harcolnak! Három napon belül vigyük az általuk megszabott összeget — vagy kétszázezer kínai dollárt — a jelölt helyre. A küldöncöt egy pipázó ember fogja várni a szántóföldön. Amennyiben nem teljesítenők kérésüket, a következményekért nem ők felelnek. Ha pedig megértjük helyzetüket, és a kért méltányos összeggel segítségükre leszünk, garantálják, hogy semmi bántódásunk nem lesz, életben és javakban kárt nem szenvedünk.

Ezzel a helyzetünk egyszerre súlyosra fordult. Háromszoros nehézséggel álltunk szemben. Rendes körülmények között legkézenfekvőbb lett volna a levelet átadni a rendőrségnek. Igen ám, de abban se voltunk bizonyosak, hogy ki a levél írója. Hátha magától a rendőrségtől származik? Hátha ez az ő csapdájuk, „csalétkük", mint az ékszerész katonája? Aztán, örökké azt hirdették, hogy csak a szegény népet, a proletárt védik! Mi pedig nem számítottunk annak! Az eltévedt árvalány esetében ezt fényesen igazolták. A legkisebb valószínűsége sem látszott annak, hogy segítségünkre siet-

nek, inkább örömmel látnák, ha a rablók elpusztítanak bennünket.

Ha pedig a kért összeggel a kijelölt helyen jelentkezünk, a zsarolásnak nem lesz vége. Jönnek majd másodszor, századszor is, amikor már tényleg nem lesz egy garasunk se. Mi lesz, ha a pipázó ember a rendőrségé? Mindig azt mondottuk nekik, hogy nincs pénzünk. És, lám, a rablók számára van! Mi lesz akkor, ha a rendőrség megtudja, hogy a fegyveres ellenségüket és a szegény nép hóhérait segítjük pénzünkkel? Semmivel sem kívánatosabb, mint amit a rablók helyeztek kilátásba. Mi lesz, ha a rablókkal szóba se állunk? Ha lapulunk, hallgatunk?...

Úgy látszott, hogy gordiuszi csomóval kerültünk szembe, mely csak Nagy Sándor-i elhatározással oldható meg. Hasogató fogfájásunkról mindenki előtt hallgattunk, mint az élve eltemetettek, csak az ég felé emelgettük szemünket segélyért, s annak segítségével döntöttünk.

Kiválasztottuk a legmegbízhatóbb keresztényünket. Fizetésként adtunk neki pár dollárt, és kértük, hogy a kívánt összeget vigye a megjelölt helyre. Próbáljon velük alkudni, hátha kevesebbel is beérik. Istennek ajánlva ügyünket, útnak indítottuk a küldöncöt. Ha bukásunk elkerülhetetlen, azt is el kell fogadnunk. Míg emberünk küldetésben járt, imádságunkkal ostromoltuk az eget.

A küldöttünk a kívánt időben pontosan a kijelölt helyen járkált. Hosszan fürkészte a pipást, de nem találta. Nem mutatkozott. Talán azért, mert a földeken zöldséget gyűjtögető katonáktól félt? Ki tudná? Vagy maguk a katonák várták a pénzt, s a küldöncben nem ismertek emberünkre? Tény, hogy emberünk visszajött a pénzzel. Mi meg úgy véltük, hogy átléptük a veszedelmet. A rablók bosszújától se kell tartanunk.

Megmaradt ugyan a pénz, de csak azért, hogy a másik rabló vigye el, az előbbinél nagyobb, hatalmasabb. Áprilisban értesített az adóhivatal, hogy az új törvény szerint, ez év januárjától visszamenőleg, a magánkórházak is a kereskedelmi kamara hatáskörébe tartoznak. Ugyanúgy kötelesek adót fizetni, mint az üzletek. Büntetés terhe alatt három napon belül visszamenőleg fizessük ki az első negyedévi jövedelmi adót és a forgalmi adóbélyeg-illetéket.

Ez az új rendelet nemcsak alaposan belenyúlt kórházunk kasszájába, s jól levágta életszínvonalunkat — miként Lao Ce mondja: *„Azért hull a nép, és éhezik, mert az urak adóval nyomják!"* —, hanem rengeteg munkát is jelentett. Ha nem akarunk egészen csődbe jutni, a munkatöbbletet magunknak kell vállalni. Tisztviselőinket erre a munkára nem tartottuk se megfelelőnek, se megbízhatónak. Árgus szemekkel figyeltek hatóságaink. Az a hiba, amit másoknál észre se vettek, nálunk tragikus lehetett. Magunk dolgoztunk hát szakadásig, mint a rizs alá szántó kínai bivaly. Se időt, se erőt nem

kíméltünk. Hála Istennek, mindent úgy sikerült elintéznünk, hogy amikor az adóhivatal először vizsgálta át könyveinket, mindent a legnagyobb rendben talált. Sőt: módszerünk bevezetését a többi kórháznál is elrendelte.

Hamarosan megtudtuk, hogy a baj nem párosával, hanem garmadával jár. Úgy, mint a fészkükben megbolygatott darazsak: ezren támadnak! Mit ér, ha egyet-kettőt leütök belőlük, a sok ezer meg körülöttem fenyegetőn zümmög? Ily megvadított lódarázsként robbant be irodámba a közkórházak katonai pártbizalmija. Ünnepélyes mosoly-szúrás között kezembe nyomott egy hivatalos levelet a helybeli legfőbb katonai parancsnokságtól. A levél szerint az UNRRA által adományozott orvosságok közvagyon tárgyát képezik. Ezért a kormány úgy rendelkezett, hogy azokat egyenlően kell elosztani a rászoruló kórházak között. A katonai hatóság megbízza a levél átadóját, hogy a raktáron levő összes orvosságot leltározza, hogy a három példányban kiállított leltárt hozzá haladéktalanul benyújtsa. A leltározott orvossághoz a további intézkedésig hozzányúlni nem szabad. A kiküldött azonnal nekiesett a leltározásnak. Három nap alatt elkészült vele.

Mi volt ennek a rendelkezésnek az indítóoka? Az, hogy a közkórházak patikája üresen állt. Az üres patikás kórház olyan, mint az üresen járó malom. Orvosság nélkül nincs kórház! Ha tehát létezni akartak, orvosságot kellett nekik szerezniök. Ha nekünk volt, miért hiányzott nekik? Azért, mert az UNRRA-orvosságokat a személyzet maga között szétosztotta, s a város patikusainak jó pénzért eladta. Csak egy eset. Az UNRRA-tól finom, vízhatlan birlótot is kaptunk. Esősre fordult az idő. Pár nap múlva nemcsak a kórházak személyzete járt ebből az anyagból varrt esőköpenyben, hanem ebben feszítettek a város pénzesebbjei, sőt: az anyag a kirakatokban is megjelent. Minden valamire való ficsúr ebben divatoskodott, de egy betegnek sem jutott belőle.

Mi volt a leltározás oka? Hogy hivatalosan lophassanak onnét, ahol van, miként ez az igazi kommunistákhoz illik. Jött is a katonai megbízott. A hatóság a negyvenágyas kórházunkhoz túl soknak találja a raktárunkban levő orvosságokat. Azonnal adjam ki neki a lajstromán foglaltakat. Ez azt jelentette, hogy orvosságunk felét elvitte. Mikor kereszténveink látták, miként cipelik el nagy ládákban az értékes orvosságokat, megvető, hangos megjegyzéseket tettek az új vörös urakra és kasmaró módszerükre. Büntetésként azt ajánlották, hogy szüntessük be az ingyenes gyógykezelést.

Megmagyaráztuk nekik, hogy a vörösök örülnének az effajta intézkedésnek. A szegény népet ellenünk hangolhatnák. „*Íme, az imperialisták csak pénzre mennek, csak a gazdagokon segítenek!*" Ezenkívül eljárásunkkal a legszegényebbeken sújtanánk, éppen azo-

kon, akiket az új rendszer a legnagyobb szegénységbe rántott. *Szájával segít ugyan rajtuk, de cselekedetével már a hetedik bőrt nyúzza róluk!* Bízzunk Istenben, aki nagylelkűségben még sohase hagyott cserben bennünket!

Noha orvosságunk felét elvitték, nagy adó alatt nyögtünk, mégis megmaradtunk régi módszerünk mellett. Jól számítottunk. Se erkölcsileg, se anyagilag nem ingott meg kórházunk. Sőt: ingyenesen ellátott betegeink számát kétszeresére emelhettük. Valóra vált a közmondás: Amit elveszítettünk a vámon, behoztuk a réven. Helyesebben: Isten visszaadta azt, amit ellenségeink elraboltak.

1950 nyarán minden külföldit behívtak a rendőrségre, hogy kiadják a hat hónapra szóló helybenlakási engedélyt. Ennek intézőjeként egy iskolázatlan félkarú ügyködött, akinek ajtaja fölött ez a felírás üdvözölt: *„Noi nao csin! Mosd ki az agyadat!"* Egy pillanatra a kopogtatás előtt agyamba néztem: ugyan van-e még benne kimosnivaló, hiszen *már egy éve lúgozzák belőle a mérhetetlen imperialista piszkot.* Lassan már magát az agyat mossák ki! Csak nem ezt akarják? *Csak agytalan emberekkel boldogul a kommunista rendszer?*

Számtalanszor ki kellett kérdeznie bennünket, s maréknyi kérdőívet kitöltenie, míg kezünkbe nyomhatta a néhány soros engedélyt. Mielőtt utunkra bocsátott volna, hangsúlyozta, hogy egyáltalán nem kielégítő a politikai képzettségünk és magatartásunk. Még sok tanulásra van szükségünk, s belső változásra, „kai tsaó"-ra, hogy a nép emelésén hasznosan működhessünk, és a szocializmusban el ne tévedjünk. Tanulmányozzuk a nagy tanító, Mao írásait, mert miként *„dicső pártunk mondja: ‚Mao tanításának tanulmányozása nélkül nyitott szemmel is eltéveszted az utat!' Ehhez tartsátok magatokat, amit falamon írva láttok:*

Agyadat mosd ki!
Régi bőröd vesd ki!
Új emberként lépj ki!"

Megütközve vette tudomásul, hogy még mindig az imperialisták újságait olvassuk, s nem forgatjuk a pártnak bőséges, magas szintű irodalmi termékeit. Pedig *ma* csak ezekből lehet tanulni. Ha nem tanulunk, lemaradunk. Mi fogjuk kárát vallani, mert most mindenki rohamléptekkel halad előre. Mao, napunk és vezércsillagunk nemhiába mondta: *„A zsarnokok tudatlansággal táplálták a népet, de mi csak az intelligens emberben bízunk!"* (Ezt világraszólón megcáfolták az 1966-tól 1977-ig tartó „kultúrforradalommal.")

Nekem még külön felvilágosításként hangsúlyozta, ma már nincs szükség, hogy ingyen orvosságot és ingyenes kezelést adjunk! Ma már nincs olyan szegény Kínában, aki erre rászorulna, mert a népi kormány, a népszerető párt mindenkiről bőségesen gondoskodik. *A szegénység burzsuj kiváltság! Szegénynek tartani valakit ma már*

megszégyenítő, és a népi kormány elért eredményeinek észre nem vétele, ha ugyan nem gyalázása!... Mély meghajlással bocsánatot kért, hogy Konfucius tanítását merte gyakorolni, aki azt mondotta: *„Óvd, intsd a tudatlanokat, s magyarázd meg nekik a törvényt!"*

Igen szépen hangoztak ezek a szavak, de mi tudtuk, mit palástolnak, mi van az álarc mögött. „Hosszú az ördög farka, azért palástja alól könnyen kilátszik, s lesz árulója!" Hiszen „olyan farkasok ők, akik farkukat nem tudják sokáig elrejteni!" „Kanállal eszik a bölcsességet, olykor mégis oly rövid az eszük, hogy még a gyerek is hazugságon foghatja őket!" Ilyen átlátszó propagandaszavakkal előttünk nem lehetett Jézus szavait megcáfolni: *„Szegények mindig lesznek köztetek!"* Mi pedig elsősorban ezeknek vagyunk pásztorai, miként Ő is a szegényeknek hirdette a boldogság evangéliumát!

A darazsak nem fogytak, mindenáron vesztünket akarták. Most pókölő darázsként idegdúcunkat célozták meg. Elrendelték az orvosok és ápolók újraregisztrálását. Felülvizsgálatra be kellett nyújtaniok diplomájukat, hogy megkaphassák az új működési engedélyt. Ez a rendelet magasra szökkentette vérnyomásunkat. Halálos aggodalmat keltett bennünk, létünkben támadott meg. Két orvoson és nővéreinken kívül csak egy diplomás ápoló működött nálunk. A többiek árváink közül kerültek ki. De ezeket nővéreink, orvosaink és testvéreink minden kórházi munkába úgy betanították, hogy jobban megállták helyüket, mint bármelyik diplomás ápolónő. Anyagi előnyünkön kívül kevés diplomásunknak az is oka volt, hogy nehezen lehetett ilyent szerezni. A lányok csak pár évig ápolónősködtek, aztán férjhez mentek. Nagyobb városokból kisebbe pedig alig lehetett őket elcsalogatni... Mi lesz, mi lesz, ha vassöprűvel takarítanak nálunk?

Mikor ebben az évben kitört a koreai háború — Kínát Oroszország és Észak-Korea hajtotta bele —, újságaink öles betűkkel propagandázták: P'eng Teh-huai generális vezetésével hadseregünk és fiatalságunk színe-java önként megy a frontra. Özönlenek velük az orvosok és ápolók! Hangszóróikon nem győzték bömbölni hadi sikereiket. Minden kínai a katonáinkat már japán földön látta masírozni! A jó hírek azonban egyre kevesbedtek és csöndesedtek. Majd hörögték: *„Amerika kétségbeesett helyzete miatt bacilusokat és baktériumokat szór le hadseregünkre. Tífusz, kolera dühöng fiaink soraiban!"* A tény pedig az volt, hogy egészségileg nem tudtak az adott körülményekkel megbirkózni. Vittek hát minden épkézláb orvost, ápolónőt Koreába. Ezért a diplomás alkalmazottainkat nehézség nélkül regisztrálták, a többit pedig anélkül hagyták dolgozni.

A Gondviselés olykor bizarr módon segít a sanyargatottakon!

Ősszel a himlő elleni „oltás-csatát" indították el. Ha kint Ko-

reában csatáznak, az itthoniaknak is azt kell tenniök: *minden ellen csatázni!* Hajkurászni kell a népet, örökké foglalkoztatni valamivel, *nehogy ideje legyen önnön nyomorúságával foglalkozni!* Közben pedig azt a látszatot keltik: *Hallatlan erőfeszítéseket tesznek a népért!* Oly nagy hanggal indították el, mintha Kínában a legfőbb betegség lenne. A valóság az, hogy a kínai anyák már régóta oltatják ellene gyermeküket. Igaz, legtöbbször csak házilag készített orvossággal. Ám ha ez megfogott, éppen olyan hatásosnak bizonyult, mint bármelyik gyár készítménye. Az úttörő munkát és mélyszántást most is a párthű diákság végezte. Kipirosodott arccal járták a jankót az utcákon. Tudálékosságtól düllesztett mellel hirdették az oltás előnyeit, föltétlen szükségességét, kiszolgáltatásának ingyenességét és a kommunista pártnak a nép egészségével való hallatlan, áldozatot nem ismerő törődését.

Az oltási munkában most is a kórházak, rendelők, patikusok vettek részt kötelezően. Az oltóbizottságoknak házról házra kellett járniok, s a város kicsinyét-nagyját válogatás nélkül be kellett oltaniok.

A mieinknek minden szépen, simán ment. De nem így a közkórháziaknak. Ugyanis a patikus legények, hogy jobban kihangsúlyozzák orvosi méltóságukat, kikölcsönözték a magas növésű amerikai orvosok bokáig érő műtőköpenyeit, melyeknek alját bukdácsolva maguk után húzták. Nagy hanggal, lobogó fehér köpenyeikben rohangáltak az utcákon, mint sírjukból kiszabadult szellemek. A nép, különösen a gyerekek, megrémültek tőlük. Amint a házba beléptek, az anyák szeme fehérre fordult, a gyerekek pedig jajgatva bújtak anyjuk mögé a maskarás, félelmetes alakok elől, és sehogy sem akarták az utánuk kapkodó és rohanó erőszakos szellemektől legyilkoltatni magukat.

Ha lehetett, a gyerekek már belépésükkor a ház másik ajtaján kisurrantak. Menekültek, amerre tudtak. *Futás a halál elől!* Szaladtak előlük, mint a római szenátorok Brutus tőre elől, miután ledöfte Caesart, pedig nem bántani akarta őket, hanem visszatartani, szót érteni velük. Ám a fehér köpenyesek se voltak restek. Utánuk! Utánuk, mint hentesek késeikkel a megugrott disznó után. S ha elcsíphették áldozatukat, éppen úgy bántak el velük. Nem nehéz elképzelni a gyerekek, anyák sivalkodását, lármáját, tiltakozását. A nagy zrí miatt az oltást abba kellett hagyniok. Sőt: nekünk is, mert gyűlésre kellett mennünk.

Maga a rendőrfőnök elnökösködött. A kommunisták felháborodtak a nép rettenetes tudatlansága miatt. Szerintük, *„nem is annyira a nép tudatlansága mutatkozott meg, hanem az ellenforradalmárok alattomos támadása az új rendszer ellen! Ki tudja, mily vadító híreket szórtak szét a nép között? Talán azt, hogy mérget adunk*

nekik? Hiába hangsúlyozza Maónk, nagy tanítónk ezerszer, legyünk éberek és örök harcolók az ellenforradalmárok ellen! Lanyhulunk? Nem nyikorgatjuk eléggé az ajtó sarkvasát?"

Másnap nagy falragaszok hirdették: aki önként nem oltatja be magát, azt erőszakkal kényszerítik. Aki nem lesz beoltva, kiutasítják a városból! Ha pedig himlőjárvány törne ki, személyükben és vagyonukban lesznek felelősek azok, akik ellenálltak a védőoltásnak!

Tovább folytatódott a himlőcsata, mert most már igazán azzá fajult. A mi csoportunk mellé — nehogy nővéreink ellenforradalmi tevékenységet fejthessenek ki, vagy propagandát saját maguk mellett — rendőrkíséretet adtak, akivel a nővérek összebarátkoztak. A nép bennünket most is örömmel és tisztelettel fogadott. Részünket a kitűzött idő előtt befejeztük. Nem így a hosszúköpenyes legények. Kezdetben tovább viaskodtak a néppel, a gyerekekkel, aztán feladták a „csatát". Utcákat hagytak beoltatlanul. Mégis a befejező gyűlésen őket dicsérték meg, minket pedig azzal akartak vádolni, azért fejeztük be előbb, mert nem oltottunk be mindenkit. Azonban kéznél volt a kísérő rendőr, aki elhallgattatta vádlóinkat bizonykodásával, hogy egyetlen utcát vagy házat se hagytunk ki.

Már említettem, hogy a kereskedelmi kamara mennyi bajt, kárt, bosszúságot okozott eddig. Most meg azzal állt elő, hogy a kórház minden ingó és ingatlan vagyonát össze kell írni és értékelni. A kiküldött tíztagú bizottság igyekezett meggyőzni bennünket arról, hogy ennek csupán az a célja, hogy a kormány, akinek kötelessége minden ember jólétéről gondoskodni, megállapíthassa, mennyi anyag áll a kórház rendelkezésére. Ha hiányunk lenne, kapjunk. Ha többletünk lenne, adjunk a rászorulóknak. A többi kórháznál ezt már elvégezték. Biztosítottak, hogy ebből anyagi kár kórházunkat nem érheti. Adó se lesz több. Lényeg: utolsó piruláig mindent felírni s az évkezdeti áron értékelni. Mivel ez igen nagy munka, három hetet adtak elvégzésére.

Minél jobb akaratúnak látszott érvelésük, annál gyanúsabbnak találtuk. Mivel eddig sohase mondottak igazat, miért hinnénk most nekik? Bizonnyal *rókahuncutság lappang az alatt, ha a népi kormány ellenségének jót akar!* Ismét kétségek között vergődtünk. Mintha a Si Vang-ti császár által kezdett 2400 km-es Nagy Falba ütköztünk volna, pont a közepén, s hét méter széles falán sehol se találunk egyetlen repedést se, melyen átcsúszhatnánk. Bárhol próbálkoztunk, visszacsapódtunk róla, mint az ablaknak repülő madár.

Ha az orvosságokat és műszereket kellően felértékeljük, lehet, hogy az adót ezek alapján vetik ki. Így magunk alatt vágnánk a fát. Ha meg leértékeljük, egyik nap azt mondhatják: Itt a pénzetek, amire értékeltétek a kórházatokat. Mindent megveszünk, az államé lesz! Munkátokra többé nincs szükségünk. Le is út, fel is út!

Ajaj, *nehéz azzal együtt dolgozni, aki kését mindig torkunkon tartja*... Azért mégis nekikezdtünk a súlyos feladatnak. Noha éjjel-nappal dolgoztunk, három hét alatt mégsem tudtunk elkészülni. Újabb halasztást kértünk.

Csak Kínából való távozásom után tudtam meg, hogy az egész leltározást félelemből végeztették. Attól tartottak, hogy mielőtt átveszik a kórházat, *ellopunk,* amit lehet! Ezzel a leltárral akarták zsivány kezünket megbéklyózni, nehogy mi is lophassunk, mint ők.

Legjobb csendőr a zsiványból lenne?

XIV.

Nincs úr, nincs szegény

A népi demokráciában mindenkinek dolgozni kell! A rendőrnek is! Ám a *zsarnokoknak senki sem dolgozik eleget,* ha megszakad is! A rendőr is lopja a napot, ha nem ül örökké az emberek nyakán, ha az emberek nem rettegnek tőle, ha unják magukat a hóhérok, és ha kihűlnek a kivégző osztagok puskacsövei. Aki a maga területén *csak* százszázalékig teljesíti kötelességét, az még büntetésre méltó. *A százszázalék csalhatatlan jele a szabotálásnak!*

Ha ilyenek a követelmények, a rendőrség szemét hogyan kerülhetnék ki az olyan veszedelmes elemek, mint a katolikus misszionáriusok? Hogyan maradhatnának sokáig háborítatlanul, amikor az „áldozatra szántak" listáján szerepelnek?

Kezdetben természetesen nem ugranak úgy rájuk, mint az éhes kutya az eléje vetett csontra. Különösen nem, ha idegenről van szó, különösen ha olyanról, akinek hazája *ma* kommunista, „testvérnép" a nagy vörös családban, mint a magyar. Hátha egyszer valamelyikük hazakerül? Kína arcán csúfság eshetne kellemetlen elbeszéléseik nyomán. Azért először csak messziről nyalják a forró kását, azt, ami kifröccsent, ami hidegebb. Titokban, nagy körültekintéssel információkat szereznek. Embereiket nyugtalanítják, ellenük uszítják, kihasználják: ha lehet. *Áldozataik munkáját nehezítik. Erejüket gyöngítik. Életüket lehetetlenné teszik!* Nagy tudomány ez. Moszkva egyetemein és Kína pártiskoláin hosszú éveken át kellett tanulniok, mint Mao „titkos tanait" számozott tankönyvekből. Így megy ez ma az egész világon, ahol a kommunizmus uralkodik. *Így törik be a népet zsarnokságukba.*

Azzal kezdték, hogy behívták az orvosnőnket. Igen derék asszony hírében állt. Talpraesett és bátor, aki nem könnyen ijed meg saját árnyékától. Rólunk faggatták. Bennünket vádoltak előtte. A gyanúsításokat visszautasította, a rágalmakat megcáfolta. Védett bennünket, ahogyan csak tudott.

Magatartásáért megpirongatták. Nem tudná, hogy *a külföldiek védése hazafiatlanság? Az ellenséggel való cimboráskodásnak egyik*

neme? Kínai létére nem szégyelli magát, hogy az ellenforradalmárok javára dolgozik? Nem gondolja, magatartásával önmaga alatt vágja a fát? Jobb lenne, ha tudását nem a külföldiek szolgálatára használná, hanem valamelyik közkórházban dolgoznék a nép javára...

Hazatérése után sokat elmondott, de nem mindent, mert hurkot vetettek nyelvére. Ezt abból következtettük, hogy pár napi ideges viselkedés után beadta felmondását, és sírva elhagyta kórházunkat.

Többször behívatták az irodistánkat is. Kezdetben ő is elmondott mindent: miről faggatták, mire akarják rávenni, milyen szerepet szánnak neki, *hogyan szeretnék a misszionáriusokat lejáratni s elbuktatni.* Egy darabig állta a tűzpróbát. Keményen tartotta gerincét. De idővel velünk szemben egyre halkabb, egyre tartózkodóbb lett, majd látnunk kellett, hogy *már betört, és a rendőrség szándéka szerint cselekszik.*

Fájt ez nekünk, nagyon fájt. De hát *nem mindenki született mártírnak!* Áradáskor a Sárga-folyóval szembeúszni emberfeletti feladat. *Könnyebb az árral úszni, akármilyen szennyes is a vize.* Ebben az átállásban ő volt az első, de nem az utolsó. Sokan szívből követték, mások csak külsőleg. Nem egy akadt, aki félreérthetetlen jelét adta, hogy nem az van szívében, ami a száján.

A szomorúság se jár egyedül, szereti a bandát, mint őszi vonuláskor a vándormadarak. Újságaink, rádióink színesen közölték, hogy három kanadai nővért népítéleten kövekkel dobáltak meg s leköpködték őket, mert *„árva gyerekeket öltek meg!"* Filmeken mutogatják, hogyan kémkednek a papok. A pápai nunciust, Antonio Riberit is ilyen címen tartóztatták le, és azért, mert papjait *„ellenállásra biztatta"*. Most vettük annak is hírét, hogy Augustinus Holzum és Benedictus Jansen ferences atyákat a kommunisták Kiangsu provinciában már régebben megölték.

A vörösöknél minden társadalmi megmozdulás értéktelen, ha nem áll a kommunista pártpropaganda szolgálatában. A város kórházai májusban ünnepelték a nemzetközi ápolónői napot. A propagandában és az ünnepély előkészítésében a katonai kórház személyzete vitte a vezérszerepet. A díszgyűlés szónokának a város egyik magas rangú hivatalnokát kérték fel. Elfogadta. A párt és az ünnep szellemének megfelelően öltözködött. *A lábára szalmabocskort húzott. Testére piszkos katonazubbonyt gombolt.* Fejére pedig ványadt sportsapkát biggyesztett. Ez volt a divat. Minél magasabb rangú valaki, annál rendetlenebbnek, prolibb öltözetűnek kellett lennie. Ezzel akarták hivalkodón kihangsúlyozni, hogy ők is, mint Mao, *a szegénység ragyogó példaképei! A szegény nép em-*

berei! Nemcsak elöljáróik, hanem a proliságban édestestvéreik is... Nem ámítás és porhintés ez a tejtestvérek szemébe?

Magas rangú katonatiszt feleségét szállították be hozzánk eszméletlenül: gyűrött, szegényes ruhában! Az orvosi vizsgálat szükségessé tette, hogy az ápolónők egyes ruhadarabjait levegyék róla. Legnagyobb ámulatukra a külső gyűrött, szegényes ruha alatt elsőrendű gyapjú trikót, gyönyörűen kötött szvettert találtak. De még csak ezután állt el a lélegzetük, amikor a vetkőztetést tovább folytatták. A derekán övet találtak, amely a kis nadrágját tartotta. *Az övön köröskörül aranygyűrűk fityegtek.* Ez a hallatlan felfedezés Éva utódainak kíváncsiságát a zenitre csigázta fel. Most már a bőre alá is szerettek volna bekukkantani: ugyan mit rejtegethet ott, ez az „olcsó", szegény asszonyka? Bőrét ugyan nem húzhatták le, de minden mást ugyancsak vizsgálat tárgyává tettek. Így került párnája is sorra, amit vele együtt hoztak be a kórházba.

A kis párna piszkosnak, gyűröttnek, eléggé közönségesnek látszott külsőleg, de éppen ezért szerfölött gyanúsnak. A kínaiak vattával tömik párnáikat. De nem így a mi szegénynek látszó katonatiszt asszonyunk! *A legfinomabb sötétkék angol szövettel bélelte ki.* Olyan portéka volt ez, mely csak az álomvilágban létezett, s annál a szegény kommunistánál, aki csak a népért harcol, aki semmi mást nem akar, csak a szegény népet gazdagabbá tenni. Úgy, ahogyan Mao mondotta: *„Minden párttagnak legfőbb kötelessége a nép érdekét és javát szolgálni, és sohasem a magáét!"* Nem különös szegénység az, melynek feje kínai milliókat érő ruhaanyagon pihen, dereka körül pedig akkora vagyont hord, amennyivel a városban a gyűlölt, a szegényeket kizsákmányoló legjobb módúak közül is csak kevesen dicsekedhettek?...

A szalmabocskoros ünnepi szónok, *„akinek szíve vörösre égett a Mao utáni buzgalomból"*, csaknem három órán át bizonygatta, hogy jóllehet az üzletekből eltűntek a drága piperecikkek, az *aranygyűrűk*, a gazdagokat ékesítő drágakövek, a hajlékony üvegből készült burzsuj nadrágszíjak, meg a *bíbor-bársony* kelmék, *de helyette boldog a nép, és megelégedett,* mert mindenkinek van munkája, tisztességes fizetése, a parasztnak becsülete, a dolgozónak meg tekintélye. *Nincs úr és nincs szegény! Egyformák lettünk! Nincsenek kulik és urak, hanem csak proletár testvérek!* Nincs kizsákmányoló és kizsákmányolt! Csak országépítő! Minden eredmény közös tálba megy: mindenki annyit merít belőle, amennyire szüksége van! *Nincs éhező, nincs tobzódó!* Hanem testvéri szeretetben megelégedett emberek, *elvtársak!* Teljes erőnkkel fogjunk össze az ellenforradalom letörésére. Tökéletesen irtsuk ki a kapitalistáknak még a magját is! Éljen Mao Ce-tung! Éljen Marx! Éljen Lenin! Éljen Sztálin! *Éljen a kínai proletárdiktatúra!*

Befejezésként az egyik ápolónői ruhába bújtatott amazon fölugrott a dobogóra, és sipákolta: *„Éljen a párt! Éljen az egyenlőség! Éljen a szabadság! Vesszenek a kapitalisták!...”* A tömeg felemelt ököllel visszhangozta: *„Vesszenek a kapitalisták! Vesszenek az amerikaiak!”*

Moziban folytatódott a műsor. Két egyfelvonásos darabbal kedveskedtek a nagyérdemű közönségnek, az elvtársaknak. Propagandista írta, propaganda volt a *dráma*. Hihetetlen, mily együgyűséggel lehet (lehet?) ámítani a népet! Az egyikben bemutatták, mily eszeveszetten menekülnek a nemzeti katonák a felszabadító Mao-hadsereg elől a *félrevezetett* lakossággal együtt. A vörös katonák éjjelre szállást vesznek egy üres falusi házban. A világért semmit el nem vinnének. Mielőtt elmennének, a lakást kitakarítják. Köszönő levelet írnak, és pénzt dugnak a ház távollevő gazdájának párnája alá, hogy tartozásukat és hálájukat leróják az éjjeli szállásért.

Könnyezett a közönség, és veresre verte tenyerét. Ez igen!

A másik film bemutatta, hogyan bánnak a nemzetiek saját sebesültjeikkel. Elhagyatottan, piszkosan fetrengenek. Nincs, ki gondjukat viselje, mert az ápolónők udvaroltatnak maguknak az orvosokkal. Az orvosok gorombáskodnak a beteg katonákkal. Senkinek se érdeke, hogy bármelyikük meggyógyuljon. Bezzeg nem így van a vörösöknél! Élethalálharcot vívnak nemcsak saját harcosaikért, hanem még az ellenség katonáiért is, mert ezek is kínaiak, ha megtévedt testvérek is. Orvosok, ápolók minden erejüket megfeszítik, hogy egy durva lelkű, goromba nemzeti fogoly katona életét megmentsék. Az ápolónők már-már feladják a harcot. Az orvosnál panaszt emelnek a fogoly viselkedése ellen. Ám az orvosnak végül sikerül meggyőznie őket, hogy *az igazi kommunisták a népért minden áldozatra képesek.* A haldokló katonának vérátömlesztésre lenne szüksége. Az orvos minden gondolkodás nélkül adja a magáét...

A közönség egymást ölelgette a meghatódottságtól. Ilyen szívhez szóló szép darabot még nem láttak életükben... Őszinte volt a közönség viselkedése, vagy mindegyik álarcot viselt? Vagy ezek még nem ismerték volna Mao Ce-tung tanítását: *„A forradalmi kultúra hatalmas fegyver a tömeg meghódítására. A talajt előkészíti a forradalomra!” „Az irodalom, a művészet eszköz a nép egyesítésére, tanítására, az ellenség leverésére!”* Vagyis: irodalom, művészet, film, újság, stb. a *párt kezében csak propagandaeszköz céljaik elérésére! Nem az igazság hirdetői, hanem a megtévesztés eszközei!*

„Felszabadulásunk” első éveiben egyedüli megnyugvásunk az volt, hogy templomunkban háborítatlanul végezhettük a szent cselekményeket. Nagyböjt folyamán lelkigyakorlatot tartottunk ke-

reszténveinknek. Asszonyok, lányok, férfiak, legények, gyerekek külön csoportban áhítattal és példás figyelemmel hallgatták a szent tanításokat. A vasárnapi szentmiséről, a nagyböjti keresztútról úgyszólván senki se hiányzott. *Különösen az árvaházi gyerekek tűntek ki buzgóságukkal. Még kilencedet is tartottak a lelkiatyákért s nővérekért,* hogy a jó Isten óvja meg őket az ellenség minden ármánykodása ellen. Nagypénteket olyan ünnepélyességgel tartottuk meg, ahogyan csak lehetett. Megható volt látni, amint keresztényeink papucsaikat, cipőiket levetve, szinte megújhodott hittel mentek a keresztcsókolásra. Hitük erősödését láttuk. *Reménykedtünk, ha számukra is eljön az igazi megpróbáltatás órája, nem fognak meginogni!*

Még a kórházi alkalmazottak is eljöttek — ha tehették — a reggeli szentmisére, és áldoztak. Noha sok mindent láttak, hallottak és ezer kísértésnek voltak kitéve, mégis úgy látszott, hogy szilárdan állnak. Sokszor talán bátrabbak is voltak a kelleténél. Ha valamelyik vörös érzelmű bele akart kötni testvérbe vagy nővérbe, ők voltak az elsők, akik bátran védelmükbe vették.

Kína katolikus múltja is biztatólag integetett felénk. A boxerlázadáskor a csili vérfürdőben nem áldozta-e fel életét hitéért húszezer hivő? A seuti hívek látták Hamer apostoli helynökük kegyetlen kivégzését, papjaink templomban való elégetését és lefejezését, mégsem hátráltak meg, hanem háromezren vállalták a vértanúságot. *Ha Kína régen mártírtermő volt, miért lenne most abban meddő?*

Közben a kórházunkban a helybeli újságíró kisgyermeke agyhártyagyulladásban meghalt. Az apa fájdalma csillapíthatatlannak látszott. Dárius király és Nagy Sándor keserűsége fűtötte: jaj annak az orvosnak, aki nem isten! Izgató, bennünket gyalázó cikket írt. Az ápolólányok valahogyan tudomást szereztek róla, mielőtt lapjának beadta volna. Talán haragjában mutatta meg nekik, hogy előre rettegjenek? A lányok elővették az írót. Annyit beszéltek neki, hogy végül megértette: gyermekét sohase lehetett volna megmenteni. Sőt, mi több, ő hibázott, mert nemcsak későn hozta kórházunkba, hanem előtte ismeretlen kínai orvossággal gyógyíttatta. Nem közölte cikkét a lapban. És ha szükség adódott rá, ezután is hozzánk fordult gyógykezeltetésért.

Teltek, múltak napjaink, heteink, hónapjaink, sőt: éveink is *sovány örömök s egyre kövérebb szomorúságok közepette.* Értesítést kaptunk távolabb élő Juventia nővérünktől. Levele nem biztató:

„Valóságos horda tört ránk. Számunkra kijelöltek egy-egy szobát. Az emeleten oltáros kápolnát állíttattak fel velünk, mert ezután nem mehetünk a templomba a hívek közé, sőt: velük többé egyáltalán nem is érintkezhetünk. *Minden más szobát, még az éléskam-*

rát s ruhatárt is, lepecsételtek. Összenéztünk ijedten: Mi lesz velünk élelem nélkül? A velünk levő atya csak mosolygott: ‚Nem látjátok, hogy az ajtók fölött ablakok is vannak?' Raktárunkban ruhaanyagok végszámra hevertek, mert a kiutasított *nővérek semmit se vihettek magukkal. Ajánlottuk, hogy osszuk ki a kereszténynek. Éjjel a kis ablakon könnyen kihordtuk, amit akartunk: élelmet, ruhát. Kertünk kapujánál már vártak keresztényeink, és titokban elvitték a sok értékes portékát. Így kezdődött!*

Folytatódott azzal, hogy következtek a házkutatások, majd lezárások. Először főtisztelendő Pál vikárius atyát hurcolták el. Vele nem sokra mentek, mert nemcsak nagyothallott, hanem még teljesen süketnek is tetette magát. Mint süket hangosan olvasta a Szentírást. Mikor ezt elvették tőle, hogy elhallgattassák, ugyanilyen erővel prédikált. Mivel a rabok és az őrök érdeklődéssel hallgatták az öreg papot, fölöttesei igyekeztek befogni a száját, de rájuk se figyelt, mert fenyegetésüktől nem félt.

Utána az amerikai Cuttbert M. O'Gara passzionista püspök úr elfogatása következett. Ez nem ment olyan egyszerűen, mert még a pogányok között is nagy népszerűségnek örvendett. Féltek a népharagtól. Ismerték az Öreg Bölcs tanítását: ‚Ha elnyomjátok a népet, meg fog vetni titeket!' *Először pár száz fegyveres katonával megszállták a környéket. Minden utcasarkon lehetett látni őket. Elfogatása reggelén beállított a híres vörös garizon húsz, állig felfegyverzett katonája. Lehurcolták a templomba. Bizonyos távolságban mindnyájunknak ott kellett lennünk.* Ruháit valósággal darabonként tépték le. *Csak a legkisebbet hagyták rajta. Nagyon szomorú látvány volt. A püspök úr körültekintett... Szeme egy pillanatig rajtunk pihent. Oly szomorúan és fájdalmasan nézett, mint az Úr Jézus nézhetett, amikor megfosztották ruháitól. Lehúzták cipőjét, s ugyancsak megvizsgálták, nincs-e benne olyan ördöngös masina, mellyel jelet adhatna Amerikának, hogy jöjjenek megmenteni.*

Amikor meggyőződtek, hogy nincs rajta már semmi más, mint csupasz bőre, *hátrakötött kézzel diadallal elvezették.* Végighurcolták a városon. *A nép kitódult az utcákra, hogy lássa, de senki se gyalázta, senki se követelte halálát. Tiszteletük jeléül mélyen meghajtották fejüket, így vettek búcsút attól, akit tiszteltek és szerettek. Már ők is látták, hogy az új rendszerben* minél ártatlanabb valaki, annál bűnösebb!

Alig mentek el, a néhány visszamaradt katona bolondként rohant fel a püspök atya szobájába, irodájába. Szélviharként kezdtek szétszórni mindent. Mit keresnek, eldugott kincset vagy szemükben gyűlöletes könyvet? Utánuk mentem, és az ajtóból teljes tüdővel rájuk kiáltottam: ‚Mik vagytok, barbárok? Honnét szalasztottak

titeket? Nem tudtok tisztességesen viselkedni? Ha házkutatást akartok, ahhoz nem szükséges mindent földre szórni és összetaposni. Drága dolgok azok!' Annyira meglepődtek — ilyen hangot és fellépést nem ismertek? —, hogy szó nélkül engedelmeskedtek.

Ám közben az egyik ördögfióka kommunistaellenes könyvet csempészett a püspök könyvei közé. *Diadallal előrántotta és kiáltotta: ,Itt van a bizonyíték, hogy a rendszer ellen dolgozott!' Nyugodtan kérdeztem: ,Hol találtad ezt a könyvet?' Mutatta. Mondom neki: ,Te nem ismered a ti nagy tanítótok tanítását: Ne hazudj! Ne folyamodj ravaszsághoz és csaláshoz!' Mintha nem is hallotta volna, egyre jobban kiabált. ,Nyugodj meg — csillapítottam—, én mindennap törülgettem ezeket a helyeket, ezeket a könyveket. Biztosan tudom: ez a könyv nem volt ott, ahonnét te előszedted. Ezt a könyvet te tetted oda!' A válasz az lett, hogy csak azért is mindent leszórtak és tapostak... A katonáknak ez a magatartása bizonyítja, hogy keresik az ellenük szóló könyveket, és gazdáikat elintézik. Nem új dolog ez Kínában sem. Igen-igen régen Cs'ien Hung császár összeszedte azokat a könyveket, melyek uralmát bírálták, elpusztította, íróikat megölette.*

Mert ellenük mertem szólni, szobám átkutatását még komiszabbul végezték. Fiókomban találtak egy kis lámpát, amit falba lehetett illeszteni. Az egyikük győztesként húzta ki. Hívta a főkutatót, hogy jöjjön és lássa, mert ,megtalálta a titkos rádióleadót!' Összeszaladt az egész banda. Bámulták a csodajószágot s engem is, úgy látszik, nem tételeztek fel bennem ekkora gonoszságot és ravaszságot. Mosolyogva mondottam nekik: ,Ne nevettessétek ki magatokat! Nem féltek, hogy előttem elveszítitek arcotokat? Én szégyellem magam tudatlanságtok miatt. Még ti nem láttatok ilyent?' Ezzel bedugtam a fali vezetékbe. Mikor látták, hogy az csak egy közönséges kis lámpa, szótlanul elkotródtak, de nem bosszú nélkül. Minden éjjel tizenkettő körül felzörgettek, s hívtak egy kis beszélgetésre, agymosásra. *Hszi nao csin! Mosd ki az agyadat, ismételgették a mindnyájuktól annyira szeretett jelmondatot. Ostobábbnál ostobább kérdéseket adtak fel. Ám ez nem volt nekik elég. Étkezés közben felmásztak ablakainkba, s onnét bámultak ránk. Majd bejöttek, beleturkáltak ételeinkbe, aztán visszalökték, hogy együk meg!*

Egyik nap egész század katonaság rontott ránk gépfegyverekkel s azzal, hogy adjuk elő az elásott arany-ezüst dolgokat, *mert a püspök bevallotta, hogy van. Szobába zsúfoltak mindnyájunkat. Minden ajtóhoz, ablakhoz gépfegyverest állítottak. Ha bármelyikünk megmozdul, mondották, azonnal legépfegyvereznek bennünket!*

Mivel semmit se tudtunk az elásásról, nyugodtan ültünk. Ők meg elmentek ásni a kincsek után. Mikor unni kezdtem a hosszú mozdulatlan ülést, nevetni kezdtem. Erre az őrök egyike gyorsan

hozzám ugrott, s rám szegezte fegyverét: ,Mit nevetsz?' ,Titeket!' ,Hogyan mersz ilyent tenni?' ,Csak azért, ha igazán agyon akarnátok bennünket lőni, ahhoz nem kellene ennyi fegyver. Nagyon elég lenne egy is!' ,Kai tsao, sjuda! Változz meg, nővér! Kai tsao, sjuda!' — morogta. Úgy látszik, belátta igazamat, mert elsompolygott.

A kincskeresők már jöttek is vissza, mégpedig nagy diadallal, mert megtalálták az elásott kincseket. Jókora ládát cipeltek. Mi csodálkoztunk legjobban, hogy ilyen tényleg létezett. Régi kelyheket és templomi dolgokat szedtek ki belőle. Még a szamár is láthatta megviselt ségükről, hogy évekkel ezelőtt áshatták el, talán a japánok elől. *A ládát ott hagyták, de minket tovább vallattak.*

Este megint egyetlen szobába zsúfoltak bennünket, és szigorúan meghagyták: nem vetkőzhetünk le, nem feküdhetünk le! *Az egyik atya mentegetődzött, hogy ő nem ülhet egész éjjel, most jött ki a kórházból. Ha meghalna, rajtuk a felelősség. Leszedték a másik szoba ajtaját, hogy oda menjen, s mégis láthassák. Éjjel a mellettem levő atya felém fordult, hogy jól vagyok-e. Az egyik őr hozzá ugrott, s* arcul ütötte. *Ez így ment pár napig. Napokon át mozdulatlanul ülni nem gyerekjáték. És melléje olyan némaságban, mintha az evangélium hét néma ördöge ült volna mindnyájunk nyelvén. Bizony, ez az idegre megy! Mily nagy áldás, hogy mozoghat és beszélhet az ember!*

Én már nem bírtam tovább ezt a tétlenséget, némaságot s mozdulatlanságot, kértem az egyik lányt, hogy hozzon le a szobámból egy könyvet. Az őr mindjárt a lányhoz ugrott: ,Mit mondott?' ,Hogy hozzak neki egy könyvet!' ,És te engedelmeskedel neki?' ,Természetesen, hiszen ő az én tanítóm. *Nem ezt mondja-e a mi nagy Lao Ce mesterünk?: Légy tisztelettudó tanítómestered iránt!'*

A lány hozott könyvet. De utána őt soha többé ebben az életben nem láttuk.

Megölték?

Nem előhírnöke-e eltűnésében jövendő sorsunknak?''

Sokáig eltűnődtünk a levélen. Szöget ütött szívünkbe annak a sejtetése, *hogy északabbra a papok, apácák kisöprése Kínából kezdetét vette!* Ha nem börtön, nem internáló, nem halál lesz osztályrészünk, bizonnyal sorra kerülünk mi is. Északon ebben már előbbre vannak.

Elködlik a szemem. Kína határállomását látom homályosan...

XV.

Agymosás, vérmosás, halálosztás

Felénk az Apokalipszis egyre több jajkiáltó sasa repült!

A sanghaji újság nagybetűkkel hozta, hogy a külföldieknek újra regisztráltatniok kell magukat. Hamarosan be is rendeltek mindnyájunkat a rendőrségre. Meglepetésünkre mindenkit különkülön. A jegyző két „úr" segítségével magyarázta, mit is jelent a *mostani* regisztrálás. Elsorolta, mikre kell vigyáznunk, mikre kell pontosan választ adnunk. Hatalmas, rengeteg kérdéssel teleírt ívet nyomtak kezünkbe azzal a meghagyással, hogy negyvennyolc óra alatt el kell készítenünk és személyesen visszahoznunk.

Éjjel-nappal dolgoztunk az íveken. Kínaiul kellett kilenc külföldi életét, élettörténetét leírni, személyes holmijukról leltárt készíteni. Ezenkívül leltárt kellett összeállítanunk a misszió minden tulajdonáról, mintha eddig sohasem tettük volna. Írni-olvasni tudó kereszténveink szakadásig dolgoztak velünk, hogy idejére kész legyünk mindennel. Ilyen összeírást velünk még nem rendeztettek soha. Ugyan mit akarnak? Juventia nővér sejtetése? De ahhoz minek ez a nagy komédia?

Egyetlen beadványunkkal se elégedtek meg. Újra és újra kellett mindent készíteni. Egész hónapon át ezen dolgoztunk. Hivatalukban naponként órákat kínoztak bennünket kérdéseikkel. Ha e hosszú gyötrésekben agyunk kimerült, s valamelyik keresztkérdésben ellentmondásba keveredtünk, tüzes bélyegként nyomták homlokunkra: Nem vagyunk őszinték! Pedig Lao Ce azt tanította: *„Mindenkivel légy őszinte, hogy őszinte legyen mindenki!"* Vádoltak: *félre akarjuk vezetni a kormányt!* Fenyegettek: ennek súlyos következményei lehetnek! Az újraírást megtoldották azzal, hogy le kell írnunk az *összes kínai és külföldi ismerősünk nevét is!* Csak az utóbbi mennyi gondot okozott. Senkit se akartunk magunkkal bajba rántani. Csak azok neveit írtuk le, akikről mindenki tudta, hogy gyakran érintkeznek velünk.

Csoda, ha gyanúnk egyre növekedett s aggodalmunk egyre fokozódott? Azt sem értettük, miért nem hosszabbítják meg a hely-

benlakási engedélyünket, holott szóban, írásban számtalanszor sürgettük. Már egy éve törvénytelenül lakunk Paokingben. Ezért bármikor börtönbe vethetnek vagy kiűzhetnek az országból.

A regisztrálás végén eldörrent a nagy ágyú is, tulajdonképpen mire is megy mindez. Nekünk szívdobogtatóan dörrent, de embereink szájából csak sejtetően hangzott. Mintha csak úgy mellékesen kérdeznék: *Nem szeretnénk-e hazamenni Magyarországba?* Ott most jó világ van! A nép megelégedett és boldog! Nagy előrehaladást tettek mindenben stb. Most *reménnyel kérhetnénk a hazautazást!* Bizonnyal megkapnánk az engedélyt... De mi hangsúlyoztuk, hogy nem nyomorúság miatt hagytuk el országunkat, és a jólét miatt nem is kívánkozunk vissza. Itt szeretnénk tovább dolgozni a kínai nép javára.

Ettől kezdve egyre durvábban bántak velünk. Ok nélkül dühbe gurultak. Ha nem tudtunk velük zöld ágra vergődni, pendelyes gyerekként hazazavartak, hogy hozzunk tolmácsot. Ugyanezt tették a nővérekkel is. Gyötörték, gyalázták őket, ahogyan csak bírták.

Tolmácsnak hitoktatónkat, Siao Zen-teht vagy a tanítónőket vittük magunkkal. Ámde ha segítségükkel a szemenszedett hazugságokat és rágalmakat igyekeztünk visszavetni, megcáfolni, a rendőrök gorombán letorkolták őket. Sőt: keményen le is hordták valamennyit: *Hogyan merik a külföldieket védeni?* Nem tudnák, hogy mindnyájan gonoszok? Rengeteg vád van ellenük? Előbb-utóbb meglakolnak bűneikért, s azok is, *akik velük együttműködtek!* A tanítónők bátran kitartottak. Felvágták fejüket, s határozottan kijelentették: *„Ha levágjátok a fejemet, akkor se félek!"* De a férfi hitoktató megrémült. Csak vonakodással jött tolmácsolni.

A regisztrálás utolsó ténykedéseként az útlevelet is le kellett fordítani ától-cettig, még a használati utasításokat is. Tőlem azt is kívánták, hogy fordítsam le az útlevelet kiállító *Okolicsányi* alispán nevét. Másfél órát magyaráztam nekik, hogy ez lehetetlen, mert Okolicsányi lefordíthatatlan. A magyar nevek legtöbbjének nincs olyan jelentése, mint a kínainak. Ez a szó olyan. Ennek nincs fordítható értelme. Nem lehet az, felelték. Egyik névnek van, a másiknak meg nincs? Miért akarom ezt elrejteni előlük? Mi titkolni valóm van e névben? Legyek őszinte! Nekik mindent tudniok kell! Végül felsóhajtottak: *„A nem őszinte imperialistákkal nem lehet menni semmire! Magadra vess, ha ebből nagy bajod származik!"*

Sok mindent megszoktunk már tőlük. Ismertük agyuk minden furfangos járatát. Mégis meglepődtem, mikor a faggató rendőr utolsó kérdésként csak úgy mellékesen elém hajította: *„Félnél-e, ha az amerikaiak jönnének, hogy visszafoglalják Kínát?"* Már nagyon fáradt voltam. Nem érdekelt semmi. Azt sem bántam volna, ha azt mondja, hogy holnap felakasztanak, csak legyen már egyszer

vége ennek az örökös gyötrésnek. Így hát minden meggondolás nélkül kiszaladt a számon: *„Nem!"* Csak akkor villant meg bennem, hogy ez a felelet végzetes lehet számomra, amikor már kimondottam. A rendőrtiszt fennakadt szeme is elárulta, hogy olyan feleletet kapott, amire nem számított. Nem hitte, hogy ilyent ki merek mondani. Hiszen ez rettenetes bűn a vörösök szemében. *Az amerikaiaktól nemcsak félni, de reszketni kell mindenkinek. Náluk aljasabb, gonoszabb teremtés nincs a világon. Mind vérszopó. Kína legnagyobb s legelszántabb ellensége...*

Nem tudom, hogyan, de Pap Gábor — az 1848-as szabadságharc írója, költője és résztvevője — epigrammája vágott meggyötört agyamba: *„Gondolhatsz szabadon mindent, csakhogy ki ne mondjad! És mondhatsz mindent, gondolat amiben nincs!"* De mit tegyek, ha már számon kiszaladt a végzetes szó? Mintha a Szentlélek súgta volna, kis szünet után folytattam: *„Úgy van, nem félek! Mégpedig azért nem, mert a ti drága hazátok néphadserege most oly erős — láthatjuk Koreában is —, hogy hiába próbálkoznék az amerikai bejönni a Mennyei Birodalomba, ti meg tudjátok akadályozni."*

Mosolyra simult a rendőrtiszt komor arca. Szeme fehére rendes helyére billent, mint a játékbabáé, ha egyenesre állítjuk. Felállt. Barátságosan kezet fogott velem. Bocsánatot kért a sok kellemetlenkedésért, és csaknem áldásával bocsátott utamra...

Az utóbbiért komolyan hálát éreztem iránta, ámbár tudtam, hogy a kínai mondás szerint: *„Ő is csak olyan macska, amelyik sír elfogott egere halálán."*

Ezzel véget ért kálváriajárásunk valamelyik kezdeti állomása. Természetesen csak később tudtam meg, hogy vele kezdetét vette a többi. Nem tudom, mi lett volna velünk, ha már ekkor tudjuk, hogy mind a *tizennégyet végig kell járnunk.*

Régóta nem mentünk ki a városba. Nem azért, mert őr állt kapunknál, vagy mintha hivatalosan megtiltották volna, hogy ne menjünk ki. Nem mentünk, mert nem akartuk látni a sok nyomorúságot, mely egyre kirívóbban mutatkozott mindenütt, és azokat a szerencsétleneket, akiket szakadatlanul vittek kivégzésre. Tragikus sorsuk egész nap ráfeküdt lelkünkre.

Ede testvér cigarettát akart vásárolni a boltból. Nem volt, aki kimenjen, ő indult hát. A kapunál álló őr visszazavarta: *„Takarodj vissza! Nem tudod, hogy házifogságban vagytok, mint minden külföldi kutya? Nem érzed, hogy már régóta lánc csörög lábadon?"* Érezni éreztük köteleiket, béklyóikat, kalodáikat, csak nem tudtuk, hogy *hivatalosan* tették ránk. Most már ezt is tudjuk. Fogságban tartanak bennünket, mint Juventia nővéréket! Kapunk előtt láttuk ugyan az őrt, de azt hittük, hogy a nálunk lakó katonaság miatt.

Meg hát annyi ház előtt áll őr! Ezek a házak mind börtönök lennének, mint a miénk? Megcsörgettem a katonától emlegetett láncomat, s tenyerembe temettem arcomat, hogy ne lássak semmit...

Mária, Pakingből menekült jó katolikus kínai járt ki misszionk számára vásárolni. Csak zöldségfélét hozhatott. Vásárlását az ajtónál álló katona mindig ellenőrizte. Egyik nap Mária egy kis husikát rejtett a káposzták alá. A kosár kiborításánál a katona meglátta. Elkobozta a húst azzal, ha még egyszer próbálna becsempészni, többé még zöldséget se vásárolhat! *„Örüljenek a külföldi kutyák, ha egy csésze rizst kaphatnak!" Kilenc hónapig nem láttunk húsfélét!*

Kórházunkat tömték vörös betegekkel. Külön szobát és külön ápolót követeltek számukra. Egy nagyon beteg fiú volt közöttük. Azt mondták: ha meg nem gyógyítjuk, mindnyájunkat kivégeznek! Nem kételkedtünk fenyegetésük beváltásában, elintézésünkre régi törvényeik között bizonnyal találnak megfelelőt. Bernarda nővér éjjel-nappal imádkozott a betegért. Hála Istennek, a beteg fiú jobban lett.

A nyakhurok még szorítható. Elrendelték, hogy minden este nyolc óráig a rendőrségen be kell jelenteni, hogy éjszakára milyen betegek maradtak a kórházunkban. A név mellé csatolni kellett életrajzukat. Feltüntetni, mi a betegségük, hol laknak stb. Egyik éjjel valóban súlyos beteg asszonyt tartóztattak le. Kihúzták az ágyból. Még apróbb holmiait se vihette magával. Másik alkalommal egy férfit hurcoltak el. Állítólag nemzeti katonatiszt volt. Kivégezték régi ígéreteik ellenére. Mindkettőt régen ismerjük. Szomorú végüket sohase tudtuk elfeledni.

Ilyen letartóztatások után behívtak a rendőrségre. Szememre hányták, hogy kórházunk az élősdi burzsujok és gyilkos ellenforradalmárok menedékhelye. Készakarva rejtjük őket a hatóság szeme elől. Mit gondolunk, *meddig mehet ez büntetlenül?* Hiába érveltem, hogy a bejövő betegek múltját nem ismerhetjük. Kivizsgálásuk nem a kórház feladata. Mindez a rendőr gorombaságát nem tompította s fenyegetését nem kisebbítette: Ha még egyszer ellenforradalmárt csípnek el kórházunkban, a legszigorúbb eljárást indítják ellenem!

Ily fenyegetések után lehet az ember nyugodt? Lehet éjszakája békés álomtól áldott? Remélhette, hogy holnap még nem lövik agyon? *Ezt a pokolt csak az mérheti fel kellően, aki megpróbálta!* Gyilkosabb a sortüzet adó katona golyójánál.

Karácsonyi hangulat ez? Pedig itt volt az 1950 karácsonya. Még azt is szigorúan megtiltották, hogy saját kertünkből karácsonyfát vágjunk ki! *Életem első karácsonya, amikor szemem nem látott karácsonyfát:* se templomban, se házunkban, se kórházban. Másként is sokkal szomorúbb, mint az előbbiek. Próbáltunk testvéri szeretet-

ben örvendezni annak a kegyelemnek, amit a Kisded hozott számunkra a betlehemi istállóban, s amit a vörösök el nem vehetnek tőlünk. Templomunk megtelt a kitartó híveinkkel és érdeklődő pogányokkal, akik számára talán már sohase születhetik meg a kis Jézus, pedig hozzá már rég megvan a *börtön-istálló* és az *internálóbarlang!* Egész Kínában valamilyen címen csaknem mindenki a népbíróság, illetőleg a népítélet elé kerül, ahonnét az út a halálba, börtönbe vagy internálótáborba vezet. *Látott már valaha a világ olyan birodalmat, melynek 500 millió vádlottja s csaknem ugyanannyi rabja van? Ó, Kína, te vörös Kína, te lettél a börtönök börtöne! A börtönbirodalom!*

Ennek a birodalomnak ugyan milyen a börtöne, a „pekingi istállója"? Sokat beszélt nekünk erről a már említett ferences atya, akit belőle a nemzeti partizánok szabadítottak ki. Benne élt, a leckét kézből kapta.

Rablógyilkosokat, politikai foglyokat, egyszerű embereket, egyetemi tanárokat, papokat, apácákat stb. válogatás nélkül eresztenek egybe zárkáikban. Ha mégis osztályoznak, úgy keverik a bandát, hogy majd minél jobban gyötörhessék egymást. Úgy, hogy mindig legyen közöttük beépített, megbízott, besúgó, gonosz, hóhérlelkű. A zárka úgynevezett *felelőse a hivatalos hóhér!* A zárkák zsúfoltak, mint a heringes doboz. Naponként kétszer kapnak enni vo tout, amely gabonafélékből élesztő és só nélkül gőzölve készített nyomorúság, és pai tsait, azaz forralt vízbe dobott néhány káposztalevelecskét. Ezekből is csak annyit, hogy túl gyorsan meg ne haljanak. Kintről pár szükségleti dolgot engednek beküldeni, *ha van, aki küldi,* illetőleg *meri beküldeni!* Ha valaki nem vall, nem ismeri be bűneit, hátrakötik kezét, és az éjjeli szennyedényre vagy földre tett csajkájából kell ételét kutyaként fellafatyolni.

Akárha negyvenen is vannak egy zárkában, mosakodásra akkor se kapnak egy tál víznél többet. A fertőző betegségeket, különösen a félelmetes trahomát így kapják el egymástól. Rendes tisztálkodás hiánya miatt büdösek, tetvesek, poloskásak. *Napi programjuk közé tartozik a légy-, pók-, tetű-, poloska-, bolhafogás!* Ezt versenyszerűen kell végezniök. Eredményeikről hivatalosan be kell számolniok. Napközben beszélgetni tilos. Ha engedett — vagy parancsolt —, csak szociális témákról vagy a börtönparancsnokságtól hivatalosan kiadott vitapontokról lehetséges, illetőleg kötelező. Ezekről a beszélgetéseikről is írásban kell beszámolniok. Sokszor ezektől az *írásoktól függ a rab élete, szabadulása, halála.*

A kínai börtönök jellegzetessége az *agymosás.* Más kommunista államokban is gyakorolják ezt, de leginkább az erre kiképzettek, míg a kínai börtönökben *maguk a rabok mossák egymás agyát!* Minden nem kommunistának szól Mao parancsa: *Hszi nao csin,*

mosd ki az agyad! Ami azt jelentené, felejtsd el mindazt, amit eddig az agyadba szedtél, s töltsd be helyette azt, amit ezután hallasz a kommunistáktól! *Amit eddig szentnek tartottál, tartsd gonosznak. Amit eddig szerettél, ezután gyűlöld! Amit meg gyűlöltél, szeresd.* De ez nemcsak agyi műveletet jelent, hanem az *egész ember magatartásában teljes megváltozást!* Kai tsao! *Változz meg!* Teljesen ugyanazt akarták, mint a Jordán mellett Keresztelő János, amikor megkeresztelkedőinek kiáltotta: *„Metanoia!" Teljesen változtasd meg belső érzületedet, gondolkodásmódodat, magatartásodat!* Tökéletes átváltást másik sínre! Ehhez első lépés a *tökéletes nyilvános bűnvallomás!* Be kell a rabnak vallania minden tettét, még a legtitkosabbat is — sőt: gondolatait is —, amelyet embertársai ellen tett vagy gondolt. Ha a rab magában ilyen bűnöket nem talált, vagy nem akarta nyilvánosan bevallani, „meggyónni", kihallgatók, rendőrök, bírók, *különösen zárkatársai* — az előbbiek utasítására és parancsára — éjjel-nappal sorolták bűneit, s a legkegyetlenebb módon gyötörték, hogy ismerje el, vallja be ezeket, még akkor is, ha soha belőlük egyet se követett el! Ez a gyötrés addig ment — ha kellett, hónapokig —, míg be nem törték. Addig nem kapott enni, vagy csak majdnem semmit, nem engedték aludni; kizárták a zárka közösségéből: *ütötték-verték stb.* Közben éjjeli kihallgatásokkal és gyötrésekkel siettették testi-lelki összeomlását, ami előbb-utóbb bekövetkezett, ha acélból készültek idegei és izomkolosszus is volt. A legkülönösebbnek az mondható, hogy az átállás — az agymosás után — nem látszólagos, hanem valódi volt. Ezután már ő maga bizonygatta, hogy igenis elkövette ezeket a bűnöket, s legközelebb ő is úgy gyötörte új zárkatársát, mint a többiek, hogy bűnvallomásra bírja. E tekintetben a papokkal is alig volt kivétel. *Hallatlan ördögi munka ez, mely korunk legszégyenletesebb találmánya s a zsarnokság legkegyetlenebb eszköze, mert ezzel nemcsak a testet, hanem még a lelket is Jeremiás próféta vasigájába töri.*

Szeretik a nyomozás, vád, kihallgatás, agymosás alatt a rab lábát bokájánál, kezét csuklójánál összeláncolni. A lánc szoros, a testet kimarja, belevág a csontba. A seb elfertőződik, minden mozdulata irtózatos kín. Ilyen kézzel kell dolgoznia, futnia. Ha közben leveszik a bilincset, csak azért, hátha az újra kezdődő fájdalomtól való félelmében megtörik.

Sokkal eljátsszák a kivégeztetését. A bíró megmondja neki, hogy halálra ítélte, s azonnal kivégzik. Leviszik a börtönudvarba, hol börtönőrök fegyvert szegezve előrohannak, falhoz állítják, s még egyszer megkérdezik: vall-e vagy sem? Ha vallani akar, visszaviszik bírájához. Ha nem, zárkájába, hogy a gyötrést a rabok tovább folytassák. Így nem egynek haláltusáját és félelmét sokszor el kell szenvednie. Bíráik mondása: *„Nem azért kell meghalnod, amit bevallot-*

tál, hanem amit nem vallasz be!" Vagyis: az el nem követett bűneiért! Sokszor magukkal a rabokkal, zárkatársaikkal ítéltetik halálra népítélet formájában olyan bűnökért, amiket ők maguk már előzőleg bevallottak. *A rabok: gonoszabbak, vadabbak, állatiabbak bíráiknál.* Igaz, ezzel saját bőrüket védik. A népítéletnél figyelik viselkedésüket. Aki nem ordít, aki nem követeli rabtársa halálát, cinkosa a vádlottnak, szívében vele együtt érez, áruló! Ő következhet utána, illetőleg megelőzheti a halálban. A halálraítélt bűnét nagy papírra írják: mellére, hátára akasztják. Ha elhajló volt, jobboldali gondolkodású: fejére teszik a „bolondsipkát". Teherautóra ültetve a városban körülhordják, majd lelövik vagy agyonszúrják. De kivégezhetik a börtönben is rabtársai örömujjongása között. . .

Megborzong az ember, mintha minden kínai Csu Szin, az utolsó legendakori uralkodó leszármazottja lenne: magukban hordván annak végzetes terheltségét, aki a kegyetlenséget magáért a kegyetlenségért gyakorolta. Eme uralkodó a bölcs Pi-Kannak felvágatta mellkasát, hogy megbizonyosodjék: valóban hét nyílása van-e a bölcs szívének? Tüzes vasgerendán sétáltatta áldozatait. Felvágta a terhes nők hasát, hogy megtudhassa gyermekük nemét. Befagyott tavon álló emberek lábait összetörette, hogy lássa, megfagyott-e csontjuk veleje stb.

Akiket élve hagynak, azoknak legtöbbször dolgozni kell a börtönben, farmon, kommunában vagy munkatáborban. Örök versennyel halálra gyötörtetik egymást. Kosztjuk itt is alig több, mint az eddigi. *Munkájuk igazi fizetése az, hogy nem végzik ki őket,* holott megérdemelnék, mert a haza ellenségei. Ők a világ legolcsóbb munkásai! *Kínában a rabszolgák húsából, csontjából, véréből építik az új birodalmat, a vörös paradicsomot!*

Karácsony.

Ezek leírása nem a Betlehem felett éneklő angyalok szavai: „Béke a jóakaratú embereknek!", hanem a karácsonyt meghazudtoló pokol rémdrámája.

Bizonyosnak látszik, ha a világnak nem kell a Betlehem Jézusa, ezt a rémdrámát végig kell játszania!

Angyalszárnyak helyett rabláncot kell hordania!

XVI.

Újévi pekingi kacsa

A vörösök előtt Kína legnagyobb ünnepe az újév volt. Ez a gazdagoknak egész hónapi, de még a legszegényebbnek is legalább két heti eszem-iszomot, dínomdánomot és vendégjárást jelentett. Az állam nem szólt bele ünneplésük mértékébe és módjába. „*Csinálja mindenki, ameddig bírja, és ahogyan bírja!*" Az emberek egész éven át szinte ezekre a napokra készültek, spóroltak, koplaltak. Az év minden örömét az újév poharából akarták kiüríteni a szórakozás ezer formájával. Legszebb ruhájukat öltötték magukra, mert akkor még volt miben válogatni. A családok vidáman látogatták egymást. Ajándékokat vittek, ajándékokat hoztak. Szikráztak a rakéták, durrogtak a petárdák. Rotyogtak a fazekak. Vég nélkül harsogott a muzsika. Kínát jelképező vörös sárkány úszott mindenütt a levegőben, és hatalmas felvonulásokon hordták körül városban, falvakban. „*Boldog új évet*" — zengett minden száj. „*Boldog új év*" csillogott minden kínai szemben. . .

Régen, a vörösök előtt, mindenki boldog is volt, legalább ezekben a napokban.

Ha ez így volt, s így lehetett a régi, szegényt kizsákmányoló időben, amikor több volt a szegény, mint a gazdag; amikor az urak uralkodtak, mások meg csak szolgáltak, akkor hogyan lesz most? Amikor *a kuli, a proli lett az úr!* Amikor semmi sem fontosabb, mint a dolgozók boldogsága? Amikor már fölöttük ragyog a felszabadulás tündöklő napja? Amikor a rizshegyekhez a palántákat már elültették, a húshalmokhoz pedig az állatokat pároztatták? Amikor egész Kínában már a kutyák is azt ugatják: „*Nincs már szegény, csak megelégedett, boldog nép!*. . ." Méltán álmodhatott hát Kína a legszebb, leghosszabban megünnepelt újévéről.

Hitték, remélték is, sőt: biztosra vették: *az újévi ünnep hivatalosan legalább három hétig fog tartani*, ha ugyan nem egy egész teljes hónapig. Elvégre az urak régen ennyi ideig tartották. Most mi vagyunk az urak, csak nem maradunk el mögöttük? Nagy reménykedésükben elfeledték a régi kínai közmondást: „*A szegény*

ember álma az ördög rizse! Ha felébred az ember, egy kanálnyi se kerül belőle szájába!"

Így is történt. Álmukat megette — nem az ördög, hanem — a vörös sárkány. *A népi demokrácia három napra korlátozta az újév ünnepét!* Három napra! Még a vörösre égett szívű kommunista se akarta elhinni, nem merte kimondani, s nem tudta magának úgy megmagyarázni, hogy elfogadja keserűség nélkül. *Három nap az újév?* Hát ez olyan pofon volt, amelybe belecsengett Kína mindkét füle. Természetesen az égő sebre csillapító flastromként mondogatták az új urak: „*Nem így lesz mindig! De most dolgozni kell, hogy az egyhónapos, sőt: kéthónapos újév gyermekeiteknek megvalósulhasson!*" Három nap az újév? De legalább e három napon azt tehették volna, amit *régen* tehettek, s amihez most is kedvük lenne. . .

Előtte a készület napjaiban eszembe jutott az az újév, amikor Bernát atya minden kínainak azzal akart felejthetetlen újévi örömet szerezni, hogy a három kutyánk egyikét elkészítteti nekik pecsenyének szájuk íze szerint. Katonapap volt, ezért azzal dicsekedett, ért a fegyverhez, és jól céloz. Összekötözte az áldozat lábát. Rálőtt, s úgy ellőtte a zsineget, hogy a kutya világgá szaladhatott, magával vivén az ígért újévi pecsenyét, s sohase tért vissza. Újévkor ezen mulatott mindenki, no meg az ingyen rizsboron, amit Bence testvér készített, s kínai szabadalmaként pirosra festette céklával. Mindenki csodálta a piros bort, mert Kína eddig csak fehéret ismert. Istenem, mily piros lett ettől az újévi hangulat! Hol van már Bence céklás bora és Bernát atya kutyapecsenyéje? Csak most jár vissza újévi álmainkban. . .

Kórházunk szolgái valahonnét kártyát szereztek. Négyen kártyához ültek, a többiek meg körülállták őket. Kártyáztak, beszélgettek, volt, aki dúdolgatni próbált. Vidáman telt az estjük, és gyorsan. El is feledték, hogy le kellene feküdni. Alkudoztak magukkal: „*No ez lesz az utolsó! Csak még egyet! Ezzel befejezzük.*" Ám ezt az utolsó egyet nem fejezték be.

A kártyás szobánk ablaka egy igen szűk átjáró utcára nyílt. Néma volt az utca, mert kilenc óra után már senki sem mert kimenni. Most meg már tízen is túljárt az idő. A gibicelők jórésze el is párolgott.

Az újév békéjére és örömére cirkáló járőrök vigyáztak. Gondosan figyelték: lefeküdtek-e már? Alszanak-e már? Ha fenn vannak, nem túlságosan hangosak-e? S ha igen, ugyan honnét és *miből?* Nincs-e valahol verekedés a sok rizsbortól, pálinkától? Jó szemük lehetett, mert a kártyázóink ablakán kiszűrődő gyönge világosságot észrevették. Hopp, ez nem lehet rendes dolog! Létrát szereztek, s felmásztak rajta. Hirtelen az ablakról leszakították a papírt. Kártyázóinkra szegezték fegyverüket. Rájuk kiáltottak: „*Senki se mozdul-*

jon helyéről!" Fura újévi üdvözlet a dicső vörös hadseregtől, de nem válogathattak benne. Talán első Kína sok ezer éves történetében. Az őrség másik része — vagy húszan — eszeveszetten dörömbölt a kapunkon, hogy azonnal nyissák ki. Fölszaladtak az emeletre, ahol a halálsápadt bűnösök mozdulatlan várták nem éppen szerencsésen induló újévük végzetét.

A vezetőtiszt kemény szavakkal ecsetelte előttük bűnük súlyosságát. Kártyázni! Hogyan mertek kártyázni?! Égbekiáltó bűn! Hogyan merik forgatni az imperialisták bűnös Bibliáját?... De megérti őket, mert az imperialista missziósok szolgálatában dolgoznak. Azok pedig elmulasztják felvilágosítani a dolgozóikat. Ezért cselekedetükért inkább őket kell felelősségre vonni s elmarasztalni. Mindjárt intézkedett is, hogy húzzanak ki ágyamból, s vezessenek a bűntett helyére.

Első álmomból felriasztva el sem tudtam képzelni, mi baj lehet pont újév ünnepén? Annyira sürgettek, hogy még kabátot is alig hajíthattam magamra. Mikor megláttam azt a sok katonát, akik vadul forgatták nemcsak szemüket, hanem rám szegzett fegyvereiket is, biztosra vettem: életem utolsó pillanatához érkeztem újév rózsaszínű hajnalán. Kedves, kivégzett szomszéd kereskedőnk jutott eszembe, mert most igazán „halálraítéltnek" gondoltam magamat. Láncra verve bizonnyal most hurcolnak el mindnyájunkat kivégzésre. *Karácsonykor rablókat, újévkor papokat!* Új uraink szeretik az ünnepeket *pirossal* aláhúzni! Lehet, hogy alkalmazottainkat is elintézik, mert miattunk láncra vertebbek másoknál. „Aki külföldi *kutyát szolgál, ellenséget melenget mellén!*"

Tagadhatatlan szép napot választottak halálunkra. Titokban régóta reménykedtem, hogy újévre valaki meglep bennünket egy *pirosra sült* malackával, melynek szájában citrom mosolyog! Helyette mi leszünk a *nép* újévi pirosra sült malaca? Lehet, hogy üstben sütnek-főznek meg, mint Li király Ai herceget. A közeledő hetekben álmodoztam pirosra sült pekingi kacsáról is, csontjairól csodálatosan foszló húsával nagyon jó lenne. Csodálatos füszereinek és nagyszerű szószainak illatát máris orromban éreztem. Helyette mi lennénk a nép *pirosra sült pekingi kacsája?* Vagy az újévnek *körülhordozott* vörös sárkánya? Bármelyik szerepet is szánták nekünk, egyik se kívánatos. És az újévi köszöntésük se, amikor majd a repülőtéren ordítják: „*Sa! Öld meg!*" Mindenesetre unikum lesz. Ilyen újévi reggelről se álmodtam soha. Mily nagy mesterek az emberek egymás kivégzésében! Mielőtt golyót röpítenének bele, idegileg számtalanszor megölik...

A tiszt hellyel kínált a kártyázók között. Mintha maga lenne Konfucius vagy Lao Ce mester, oly komolyan adta elő, hogy az alkalmazottaimat mily szörnyű bűnön kapták. Újévkor kártyáztak!

Igen, kártyáztak! Élvezettel verték az imperialisták bűnös Bibliáját, holott ezt törvényeink nagy szigorral tiltják... Tekintve, hogy én vagyok a kórház igazgatója, nekem kell vállalnom a törvényellenes cselekedetért a felelősséget! Noha kötelessége lenne, hogy azonnal letartóztasson mindnyájunkat, de ő jóakaratú és tekintettel van az ünnepre is, azért csupán neveinket írja fel. Nekem jót kell állnom, hogy a bűnösök közül egy sem szökik meg. Lelkemre kötötte, oktassam ki az embereket a törvényekre, s éberen őrizzem ellen azok tökéletes megtartását.

„Semmi törvény megszegésének nem vagyok barátja — feleltem. *— Még csak a bűnöst se védem. Bűnhődjék a bűnös, ha vétkezett! Ha az magam lennék is. Azonban ki kell jelentenem, hogy kórházunkban a kártyázás mindig szigorúan tilos volt. Arról pedig magam se tudtam, hogy a mostani államtörvények szerint tiltott családi körben ünnepen szórakozásként kártyázni. Embereimet illetőleg a kívánt biztosítékot megadom.*"

A tiszt szavaimra nem válaszolt, hanem az asztalon levő papírpénzt markolta fel, hogy mint bűnjelet elvigye. Ekkor lettem figyelmes a pénzre. Valamennyi a nemzetieknél használt bankó. Elértéktelenedésük miatt már ők sem használták. Tehát csak játékpénz.

Egy álmatlan éjszakával többet írhattam be missziós életem naplójába. Velem együtt reszketve várta mindenki, mi lesz ennek a nagy bűnnek a következménye. Hogyan fognak mindent fejtetőre állítani? Mily elképesztő váddal sújtanak majd a lefoglalt pénz miatt? Csodák csodája, pár napig még varjú se károgott házunk felett. Már-már kezdtük remélni, hogy csak ránk ijesztettek, s ezzel az ügynek vége. Még most sem ismertük tökéletesen furfangos lelkivilágukat. Nem akartuk elhinni, hogy tényleg szeretik a macskaegér játékot; hogy mámoros örömet találnak abban, ha áldozatuk hosszan gyötrődik a bizonytalanság egérfogójában.

Egyszer csak a patikában oldalfegyveres rendőr állt mellém, s jelentette: parancsot kapott, hogy azonnal a rendőrségre kísérjen. Semmi más okot nem tudtam elképzelni, mint a kártyahistóriát. A rendőr azonban nem a polgármesteri hivataltól jött, holott ennek emberei fülelték le kártyásainkat. Mivel az ember sohase tudhatja, mi történik vele, újra átlépheti-e még háza küszöbét, mondottam a patikus nővérnek, hová kell mennem, s minden kulcsomat átadtam neki.

Egyenesen a rendőrfőnök elé állított kísérőm. Egész nagy banda várt rám az asztal körül, mint Jézusra Kaifásék az elfogatás éjszakáján. Négy tiszt, nyolc fiúból s lányból álló jegyzősereg hegyezte ceruzáját, rakosgatta papírját. Ebből a nagy felkészültségből arra következtettem, hogy nem a semmitmondó kártyaügyről lesz szó.

De akkor miről? Szegény szívem ő sem tudhatta, mert ugyancsak kalapálni kezdett.

Amint beléptünk a terembe, kísérő őröm durván rám kiáltott, hogy üljek a nagy asztal előtti magányos lócára, vagyis a *vádlottak padjára... Kínában ilyen padon hány millió ember ülhetett már, s hány millió fog még ülni utánam?* Kínában lassan nem is lesz más szék, csak a vádlottak padja! *Ez a vörösök, minden diktátor és zsarnok ágyúja, trónszékének zsámolya s uralmának védő pekingi Nagy Fala!*

Kínában nem lesz más szék, csak a vádlottak padja

Az asztalnál megriasztott békaként meresztették rám szemüket: Félek vagy nem? Reszketnek-e tagjaim? A félelem halálsápadtsága teszi-e arcomat hasonlóvá az ő sárgaságukhoz? Pár pillanatig farkasszemet néztem velük. Igyekeztem nem félni. Belemarkoltam ló-

cámba, hogy ne lássák: „a lélek ugyan kész, de a test erőtlen lehet!" Azt hittem, hogy ez a szempárbaj sohase ér véget. Ám hirtelen tigrisként felugrott a rendőrfőnök, miután pontosan bemérte áldozatát, s irtózatos hangon rám ordított:

— *Tu Veng-neng, tudod-e, miért lettél beidézve a rendőrségre?*

— *Nem!* — feleltem oly hidegvérrel, hogy még magam is megijedtem tőle.

— *Hogyan, hogy nem tudod? Olyan rövid a külföldi imperialisták esze, hogy a pár nappal ezelőtt történt dolgot is elfelejtik?* — Hóhértársai hangos hahotába törtek ki. Ez a hang, ez a viselkedés már nem a régi udvarias Kínáé, hanem a faragatlan barbár oroszé és az ázsiai mongolé: Lenine, Sztáliné, Maóé. *Kína már lélekben is barbár s orosz gyarmattá változott.*

A rendőrkapitány maró célzása a kártyaügyre engedett következtetnem. Helyesen. Töviről hegyire a legkisebb részletekig mindent el kellett mondanom: mikor történt, hol történt a nagy bűntény, kik voltak jelen s mit csináltak? Miként fülelték le őket stb.? Minden szavamat tíz ember jegyzőkönyvezte. Konzultáció után mint egy bírói és népítéleti végzésként megállapították, hogy az egészért csakis engem terhelhet felelősség. Úgy hányták rám ítéleteik malomköveit, mintha én vertem volna legjobban a blattot. Hiába érveltem. *Követelték, ismerjem be bűnösségemet!*

Elhatároztam, ha börtönbe zárnak, még akkor se ismerem el! Ami hazugság, az hazugság! Ami disznóság, az disznóság! Még mire kényszerítenek bennünket ezek az emberek, ha látják: csak tyúkszemünkre kell lépni, vagy orrunk alatt a börtön kulcsait megzörgetni, és máris aláírjuk magunk vagy akár százak halálos ítéletét is! Hát nem! Egyszer meg kell torpannunk a szakadék szélén. Úgy tettem, mint mesterem, Jézus. Üres beszédeikre és mafla vádjaikra nem feleltem. Gorombaságaikat észre se vettem. Némán ültem és hallgattam több mint egy órán át. Végül belátták, hogy makacsságom képtelenek megtörni. Azt kérték: adjam be írásban a történteket. Ismerjem el benne, hogy nem oktattam kellően az alkalmazottaimat. És kérjek bocsánatot a törvényszegésért.

Ismételtem: ezt nem tehetem! Semmiben sem vagyok hibás, nemhogy bűnös lennék. A kártyázás mindenkor tiltva volt a kórházunkban. Nem engedélyemmel, hanem tudtom kívül történt. Még a nevelés, felvilágosítás hiányát se ismerhetem el, mert a kártyatilalmat minden alkalmazott írásban kapta munkavállalásakor.

Egymás között susmogtak egy darabig, majd közölték döntésüket: Délután négy óráig adjam be írásban, hogy a kórházban kártyáztak; alattvalóimat figyelmeztetni fogom, hogy a kártyázás tilos! Megrovom őket magatartásukért. Felelősséget vállalok, hogy ez

még egyszer nem fordul elő... Ezek már elfogadhatólag hangzottak. Megígértem, hogy a kívánt írást elkészítem.

Ha azt hittem, hogy most már megkönnyebbült lélekkel mehetek haza, hát nagyon tévedtem. Az egyik rendőr elém nyújtotta a kártyázásnál lefoglalt bankjegyeket. *„A fehér rablók pénzei hogyan kerültek a kórházba, illetőleg az alkalmazottak kezeibe?"* *„Tudott dolog* — válaszoltam —, *hogy három évvel ezelőtt mindenki a fehér rablók pénzét használta. Az akkori fizetésük maradványai lehetnek ezek. A pénz annyira romlott, értéke annyira változott, hogy a milliós papírpénznek se volt semmi vásárlóereje. A lefoglalt pénzek pedig csak százdollárosok, melyek annyit se értek, mint maga a papírja. Így hát könnyen megmaradhattak elvásárolatlanul. A nép játékkártyapénznek használja. Egyébként ezt illetőleg kérdezzétek meg azokat, akiktől elvettétek!"*

Érvelésem, védekezésem hóaszalásnak látszott. Fellebbezhetetlenül megállapították, hogy a nemzetiekkel összejátszom! A dolog annyira súlyos, hogy ebben nincs hatalmuk dönteni. Ügyemet a legmagasabb rendőrhatósághoz, Hankovba teszik át. Döntésük után fogják kiszabni rám a megérdemelt büntetést. Ám ők jóakaratúak velem szemben, ezért vallomásomat mellékelik az ügyirathoz, hogy enyhítsék az ily súlyos dologért járó büntetést. (Kínában csak egérsirató macska van?) Egyben újból lefestették, mily nagy az én gonoszságom, s mily mérhetetlenül jó a kommunista kormány, kerékbetörés helyett ügyemet *kegyesen* kezeli. Lelkemre kötötték, hogy többet tanuljak, íme, a kártyatilalmat se tudtam. A vezetőnek minden törvényt kell ismernie, s nem maradhat el másban sem a kor szellemétől, egyébként megbukik és a társadalom élősdi tagjává válik... Közben cézári mozdulattal a falakra akasztott jelszavakra mutatott, melyek között az egyik ezt hirdette: *„Tanulmányozd Mao írásait és a párt törvényeit!"*

A kívánt iratot beadtam, soha semmi válasz nem jött rá. Senkit se büntettek meg, legkevésbé a kártyásokat, mert azok sohase bűnösek, legfeljebb csak tudatlanok vagy félrevezetett ártatlanok. A bűnös mindig a munkaadó, különösen ha az burzsuj, ellenforradalmár, idegen imperialista. Valóban Mao szellemében alkalmazták Konfucius tanítását, csak úr alatt magukat és a prolikat értették: *„Az udvariasság nem terjed ki a közönséges népre, mint ahogy a büntetés se érvényes az urakra!"*

A rendőrségi kihallgatás izgalmát még ki se hevertem, a katonai kórház vezetősége máris lakomára hívott. A hangulat kitűnőnek mutatkozott. Étkezés után csoportokban külön szobákba mentünk, ahol, legnagyobb meglepetésemre, előkerültek a kártyapaklik! *A kártyák!* Úgy néztem rájuk, mint a megvadított bika a vörös posztóra. Kártyák! Minden asztalnál keverték a *kártyát.* Folytak a kár-

tyacsaták nem használhatatlan pénzre, hanem *a vörösök bankjegyeire.* Verték a *tilos* kártyát, forgatták az imperialisták bűnös Bibliáját!

Hívtak, csalogattak: legalább csak egy partira üljek le közéjük! De én úgy voltam, mint a kutya, amelyiknek egyszer már orrára koppintottak, mert a feléje nyújtott hús után kapott. Minél jobban csalogattak, annál jobban szabadkoztam a felkínált falattól. Féltem: *csalétek, csalétek!* Minden eddigi ismert csalétkük éhes oroszlánként ugrándozott lelki szemeim előtt. Ezek be akarnak ugratni! S majd azt mondják, mint a kivégzett boltosunknak: *„Ami szabad másnak, az nem szabad neked! Te nem Konfucius urai, hanem szolganépe közé tartozol! Ami szabad a vörösnek, az tilos az imperialista kutyának...*"

Ha pedig ez nem csalétek, nem beugrató manőver, nem összeesküvés ellenem, akkor fényes bizonyítéka annak, hogy *mennyire nem egyenlők az emberek, mennyire ámító, porhintés az uralmuk!* A munkásnak, a MUNKÁSNAK még újév ünnepén is tilos a kártyázás, az uraknak pedig mindenkor szabad! Vagy nekik se szabadna, de nem törődnek vele? Mi lesz az ilyen magatartásból? A Nagy Mesterük azt hirdette: *„A vezéreket és királyokat ledöntik, ha nem példaképek!*"

Alkalmazottaink kártyavétségének nagyságát, a mostani vezetőknek pedig *aljas képmutatását* s hazugságát különösen akkor éreztem át, mikor Kínából kijövet a tartományi fővárosban a legfőbb rendőri hatósághoz mentünk, hogy átvegyük a kiutazási engedélyünket. Délután öt óra lehetett. A rendőrség tagjai a hivatalos helységben asztalaik körül ültek és KÁRTYÁZTAK...

Uraink azonban nemcsak velünk betyároskodtak így, hanem a távollevő nővéreinkkel is. Juventia nővér újra írt:

„Egyik nap a vörös hatóság házunkból összeszedte a háztartási dolgok nagy részét, különösen azokat, melyek áram által dolgoztak: kávéfőzőt, teafőzőt, kenyérpirítót, húsdarálót, konzervnyitót, rezsót, vasalót, szárítót, ventillátort stb. Kiállították őket a piacon. A népnek el kellett vonulni előttük, és szidni az amerikai burzsujokat, *akik a szegény ember kizsákmányolt vérét ily haszontalanságokra használják fel. Ezzel hangolták a népet ellenünk testükbe szúrt tövisként.*

Máskor meg egy csomó középiskolás lány állított be a templomunkba. Táncoltak s ocsmány énekeket énekeltek. Volt közöttük egy katolikus lány, akit jól ismertünk. A szerencsétlen nagyon akart tetszeni a kommunistáknak, és ismerte a közmondást: ‚Mindenki a hangos, ugrándozó majmot figyeli!' Felszaladt a szentélybe, hogy kinyissa az oltárszekrényt. De én minden lépését figyeltem. Elébe ugrottam. Kitártam karomat, és rákiáltottam: ‚Ide pedig nem jössz!'

Megállt, de letépte az oltárterítőt. Magára borította, és a püspök úr székében bohóckodott. Majd hirtelen kiszaladt a templomból. A templom ajtajában megbotlott, s oly szerencsétlenül vágódott el, hogy holtan terült el a földön.

Kommunista társai szaladtak hozzám, hogy támasszam fel! Az nem lehet, hogy meghaljon. Orvosért futottak, de az is csak azt tudta mondani: a lány halott. *Erre elnémult az egész banda, s megvert kutyaként eloldalogtak.*

Nemsokára katonák jöttek a sekrestyénkbe. Kiszórták az összes miseruhát, sőt: bolondoztak velük, én meg eléjük álltam: ,Úgy akartok járni, mint Sohoában a katona?' Ezt az esetet mindenki ismerte. Egyik katona elrabolta az Oltáriszentséget, mert azt hitte, hogy tartója színarany. Ruhája alá rejtette. Ám az Oltáriszentségből nagy fény áradt ki, ezért az emberek utána mentek. Szidták, korholták, mire a katona összeesett. A keresztények visszavitték a Szentséget a templomba. Az eset említésére a sekrestyefosztogató katonák csapot-papot hagyva, elsomfordáltak.

Házkutatást házkutatás követett. Valaki besúgta a vörösöknek, hogy az egészen fiatal amerikai atyának, Jeannak, titkos rádióadója van. *Jean pogány papnő fia volt. Fia megtérését az övé követte. A katonák mindent összeforgattak és összetörtek a nagy kutatásban. Végül a lépcső alatti kis zugban megtalálták a leadó helységét, holott ez nem volt más, mint sötétkamra, amit az atya készített magának fényképei előhívására. Mégis ez nekik leadóállomás maradt, s Jeant elhurcolták.*

*Az anya mindenütt kereste fiát. A nyomok végül főelöljárónk házába vezettek. Amikor az anya belépett házába, az egyik őr óvatosan intett neki, hogy csendben kövesse. Lezárt szobához vezette, s azt mondta: ,*Itt van a fiad! *Ne aggódj! Nagyon bátor, nem fél az senkitől. Jól odamondogat nekik. Földiek vagyunk.'*

Jean atya mégis eltűnt, állítólag Tibetbe vitték kényszermunkára.

Ez csak pár eset, ha mindenről be akarnék számolni, sohase érnénk keresztutunk végére. De mivel zsarnokaink korbácsa mindig hátunkon csattog, igyekeznünk kell, hogy mielőbb elérjük a Koponyák hegyét."

XVII.

Tied a föld, tied a gyár...

Észak-Kínában élt az úgynevezett Öreg Oktalan ember, akinek ajtaja előtt *két nagy hegy* emelkedett. Elhatározta, hogy ezt a két nagy hegyet ellapátolja. Neki is kezdett fiaival.

Látván ezt a szomszéd, az úgynevezett Öreg Bölcs, rászólt: Mily oktondi vállalkozás ez tőled! Lehetetlen két hegyet ellapátolni! Ámde az Öreg Oktondi felelte: Ha én meghalok, fiaim folytatják. Utánuk az ő fiaik. Majd a következő nemzedékek végtelen sora. Ezek a hegyek már nem nőhetnek, csak fogyhatnak. *Miért nem lapátolhatnánk hát el őket?* És lapátolták mindennap.

Isten megsajnálta őket. Elküldötte *két angyalát*, s azok hátukon *elvitték a hegyeket*...

Régi kínai mese, amit Mao Ce-tung igen sokszor elmondott hallgatóinak, hogy hitét örökre szívükbe vésse, amely szerint a párt és a farmerság — a két angyal! — segítségével még *a lehetetlen is lehetséges!* Kínában a két ellapátolandó hegy a parasztság és gyári *munkásság sorsának emelését jelentette.* Mao hitte, hogy a kínai kommunizmus ezeket valóban ellapátolhatja. Nos, hogyan ment a lapátolás és milyen sikerrel?

Ebben az időben már teljes erővel ment a *földosztás.* Mi is érdekeltek voltunk Fancsita miatt. A propagandista diákok óbégatták városhosszat, az újságok nagybetűkkel hirdették, a lepedőnyi falragaszok pedig harsogták: *„Letörni a gazdagokat!" „A föld azé, aki dolgozza!" „A gyár azé, aki abba verejtékét adja!" „Halál a föld kizsákmányolóira!" „Halál a gyárak vámszedőire!" „Odaadni a munkásnak, ami az övé!" stb.* (Valahogyan nem így mondták ők ezt kezdetben, amikor világgá kiáltották a sok „nem igazat", és „rágalmat".)

Gazdagnak, kizsákmányolónak számított, akinek akkora földje volt, hogy *fizetett munkaerőt is igénybe* vett, illetőleg bármiben *munkást alkalmazott.* Így az átkozottak közé tartoztak mindazok, akik szorgalmas munkájuk keresetét nem itták el, nem költötték morfiumra, kártyára stb., hanem összekuporgatták, hogy többjük

legyen, életük biztosabb és emberibb. *Minden kínai földszerzésre törekedett,* mert ez volt az egyetlen, amit nem lehetett elrabolni. Ha a földje termését el is vitte rabló, árvíz, aszály, de a következő évben újra arathatott róla. *„A pénz elveszhet, a föld marad!"* A kereskedelem már kockázatosabb, de belőle sem csak a kereskedő, hanem ezrek élnek.

A földosztást Kínában nem most találták ki a kínai kommunisták, majd még látni fogjuk. Vu királyuk idejében minden család 500 mou földet kapott, melyből ötöt adó fejében művelt.

A kommunistáknak a földosztással valóban az volt a céljuk, amit hirdettek: biztos létalapot adni a farmerek megszámlálhatatlan millióinak? Kína földműves ország volt, legalább 90%-a farmer. Valóban a szegény emberek sorsát viselték szívükön? *Így mondták,* de nem így gondolták, s nem így akarták! A kommunizmus alaptétele: *„Magánvagyon nincs! Nem lehet!"* Már csak azért se oszthattak volna földet, mert tanításuk szerint a *tenyérnyi földbírás is* előbb-utóbb kapitalizmushoz vezet. *A kommunizmus célja a kolhoz, a kommuna,* a közös gazdálkodás, az állami birtoklás. *Minden legyen mindenkié: teljesen egyformán.*

Most miért mégis a nagyhangú földosztás, amit később tényleg teljes erővel, a legkegyetlenebbül visszacsináltak!? „A titkos tankönyvek" szerint, hogy ezzel Kína parasztságát megnyerje a párt a kommunista rendszernek. Azért, hogy a megnyert parasztsággal leverhessék a földesurakat! (A gyári munkásokkal pedig a pénzurakat.) *Egyik osztályt letörni a másikkal!* Úgy gondolták, hogy aki földhöz jutott, nem kívánja vissza a régi rendszert, mely földjét esetleg tőle visszavehetné. Aki a gyári hatalmat bírja, nem akarja nyakán újra régi gazdáit látni!

Így volt ez régebben is, más országokban is, mint például a római birodalomban, miként ezt Caesar gyilkosa, Brutus megmondotta (császárok földet osztottak a kiszolgált katonáknak): *„a zsarnokok titkos politikájának elsősorban éppen az a célja, hogy segéderői legyenek, és a zsarnokok mindig számíthassanak rájuk, mert a veteránok* (kiszolgált katonák) *mindig attól félhetnek, a régi tulajdonosok visszaveszik földjüket, ha újra uralomra kerülnének."*

Ha később rájönnek a farmerek, és látják, hogy becsapták őket, hogy *övék ugyan a föld munkája, de nem a termése;* a gyári munkás pedig, hogy nevében mások parancsolnak, *már késő!* Segítségükkel úgy megszilárdult a rendszer, hogy már nem tehetnek semmit, hacsak mindnyájan nem akarnak elpusztulni egy szálig. *Segítségükkel a párt minden ellenálló erőt letört!* Mások sírbabuktatása után ők zuhantak a gödörbe. Maguknak és másoknak a munkásság oly kelepcét épített, amelyből már lehetetlen a szabadulás! Pokoli helyzet, *de így van s így történt!*

Hamarosan rá is jöttek, mióta a paraszt a maga ura, *többet kell dolgoznia, mégis kevesebb rizs kerül tányérjába.* A gyári munkás tapasztalta, *övé ugyan a gyár, de a haszna másé!* Szabadok lettek, de szolgák maradtak. Urak lettek, de kolduskását esznek...

És ha átállásuk legalább simán, kín, vértenger nélkül történt volna! Ha Lao Ce tanításához ragaszkodnak: *„Ne gyilkolj haszonlesésből! Ne taszíts le másokat, hogy helyüket elfoglald!"* De nem így történt. Azoknak *bűneit,* akiket most meg akarnak fosztani javaiktól, mesterségesen úgy felnagyították és megsokszorozták, hogy a gyűlölet lángjában élt egész Kína. Nem volt elég nekik az elvett föld és gazdagság, tulajdonosuk életét is kívánták. Mérhetetlen kínzásukkal azokat a kincseket is meg akarták szerezni, amivel az illetők sohase rendelkeztek, s oly bűnökért kínozták őket halálra, amit soha el nem követtek. Nincs író, nincs képzelet, mely ezt az átállást minden borzalmával le tudná írni, kellően elénk tudná varázsolni. És ha ez valakinek mégis sikerülne, *nem akadna, aki elhinné!*

Mi különösen nehezen jutottunk megfelelő értesüléshez, mert hónapok óta rendőrkíséret nélkül ki se léphettünk az utcára. Elzárt rabok voltunk rácsok nélkül. Missziónkat egyre kevesebben merték felkeresni, akiktől pontos és bő értesülést szerezhettünk volna. És ezek is már rég megtanulták: *„Csak az él, aki nem beszél!"* Még újságjaikat is csak titokban olvashattuk, igaz, nem sok haszonnal. Az elkövetett igazságtalanságokról és kegyetlenkedésekről hallgattak, mint a Nagy Buddha-szobor. Ha mégis megemlékeztek, mindent igazságosnak igyekeztek feltüntetni. „Jogos népharagnak!" A rendszernek csak „erényeit" ismerték és könyvelték el, s *azt a fantasztikus földéhséget hangsúlyozták, amivel a parasztság mások földjére vetette magát.* No meg a potyaföldhöz jutottak eget csapkodó örömét és véget nem érő hálálkodását, ám az utóbbiakban már több volt a hazugság, mint a valóság.

Pedig a földosztás nemcsak mérőzsinórokból, levert határcövekekből, anyakönyvezésből és hálálkodásból állt, hanem sokkal többől. Miként a színdarab se csak kulisszákból, függönyhúzókból és súgókból áll, hanem sokfajta szereplőből, akik közül a hős tragikusan elbukik.

A vörös elvtársak, akik Mao számozott könyvéből jól megtanulták, azzal kezdték, hogy titokban összehívták a falu, tanyavilág legvéresebb szájú s már rég beszervezett embereit megbeszélésre. Tőlük kipuhatolták, kinek mi panasza van s ki ellen. A párttagoknak, a beépítetteknek kiosztották szerepüket a lejátszandó tragikus színdarabhoz, olykor még próbát is tartottak. Aztán nagy népgyűlés elé állították a kiszemelt áldozatot. A leggazdagabbal kezdték. Ha a földesúr elmenekült, elfogták feleségét, gyermekeit, s úgy verték

el rajtuk a port, mintha a földesúrnak tulajdonított bűnöket ők követték volna el. Ha a földesúr kezükbe került, kényszerítették, ismerje el fejére olvasott hibáit, vétségeit és soha el nem követett gazságait. Ha megtette, önmaga ácsolta össze akasztófáját. Ha megtagadta, a beszervezett szereplők az elvakított néppel fonták meg számára a kötelet. Legtöbbször válogatott kínzások közepette vagyonával együtt életét is elveszítette. Családja földönfutó koldussá lett.

Ha életben hagyták, házából kilökték, vagyonát elkobozták, cselédei lakását elfoglalták, ő magát családjával együtt istállóba taszították. Sokszor még testén maradt egyetlen ruháját is lehúzták róla. Rongyokba csavarva veszett kutyaként a nagyvilágba üldözték... Náluk valóban beteljesedett Jézus szava: „Jaj a gazdagoknak!"

Tudok olyan esetet, hogy tizenkét tagú családnak tél idején csak egyetlen takarót hagytak meg. Tudok, akiket kezüknél, lábuknál fogva kötöztek fel. Télen nőket, férfiakat mezítelenül vízbe állítottak. A kádat telerakták piócával, hogy szívják a vérüket. A feleséget csuklójánál fogva fára húzták fel, hogy árulja el férjének rejtekhelyét, amiről mit sem tudott. Kínjait lábára kötött huszonöt kilós kővel növelték. Tíz órát lógott így eszméletlen. Mikor hetekkel utána kórházunkba került, karja még mindig háromszor vastagabb volt a rendesnél. Egész testét üszkös sebek fertőzték. Csak elsősegélyben részesíthettük, mert a rendőrség nem engedélyezte kezelését. Lánya lopta ki valami kunyhóba, hogy ott végezze be nyomorék életét... Nem sírhattak, nem panaszkodhattak az áldozatok. Ha tették, és megtudták, kínzásukat újrakezdték.

Hónapokra rizskamrákba annyit összezsúfoltak belőlük, hogy még leülni se bírtak. Másokat hónapokig hátrakötött kezekkel tartottak elzárva. Kezüket még akkor sem oldották szét, ha természetes szükségleteiket kellett végezniök. Naponként egyszer így hajtották ki őket az udvarba, ahol vízben főtt kását tettek eléjük. Úgy kellett a földről felhabzsolniok, mintha kutyák vagy disznók lettek volna. Lekötözve tisztálkodni se tudtak, ezért koszosak lettek és számtalan kiütéstől pettyezettek. Olyanok voltak, mintha poklosok, leprások lennének. Tetvek milliói tanyáztak ruháikban, s marták véresre elgyengült testüket...

Hogyan művelhették mindezt a mosolygó kínaiak? Hová lett bűntudatuk? Ha kérdeztük volna őket, lehetséges, hogy Dosztojevszkij: Bűn és bűnhődés című regénye hősének, Raszkolnyikovnak szavaival feleltek volna: „Bűn? Miféle bűn? *Bűn az, hogy megöltem egy undorító férget, akire senkinek sem volt szüksége? Az emberiség javát akartam!*"

Tehát nem azért ölték meg őket, amivel előálltak ellenük, ha-

nem mert a *kommunista elv szerint senkinek se lehet vagyona, ezeknek pedig volt; mert a földosztással a parasztságot meg kellett nyernie a pártnak; mert el kellett pusztítani mindazokat, akikről úgy gondolták, hogy sohase lesznek jó kommunisták!* Ez volt a valóság, de a népnek butítására Raszkolnyikov szavait hangoztatták: „Az emberiség javát akarjuk!"

Falukon, tanyákon pokollá vált az élet. Hat-tíz éves gyerekek őrködnek a mezsgyéken, utakon, hogy a családok még egymással se érintkezhessenek, még kevésbé, hogy falvakba, városokba me-

Utak, mezsgyék gyerekőrei

hessenek. Elzárni mindenkit a hírektől, s bizonytalanságban hagyni! Más helyről ne tudhassák meg, mi következik rájuk, nehogy ellene védekezzenek. Ezek a gyerekek a járókelőket leállították. Ha nem tudtak kellő igazolványt felmutatni, azonnal hívták a kardokkal és marádpuskákkal felfegyverzett őröket, hogy letartóztassák

őket. Gyerekek, különösen középiskolások versenyeztek, hogy minél több embert juttassanak rendőrkézre. Versenyeztek, ki árulja el szüleit, s ki adja fel őket el nem követett bűneik miatt is.

A gyerekeknek ez a változása mutatja legjobban, mily borzalmas változáson ment már át Kína; szinte feje tetejére állították s évezredes alapzatát robbantották fel. *A gyermekeknek szüleik elleni fordulása!* Minden kommunista országban történtek hasonlók, a példát Oroszország adta rá. Csakhogy Kínában egészen más volt a helyzet. Kínában évezredek óta mindenekfelett állt a *szülőtisztelet.* A szülőtisztelet a Mennyei Birodalom *szíve!* Mondhatnánk, hogy vallásuknak, a konfucianizmusnak *az istene! A gyermekek szülőszeretetére épült az egész kínai államrendszer és élet!* Ezeknek a most kegyetlenkedő gyerekeknek iskoláikban még ezt mondották mestereik: *„Lao Ce azt tanítja: ‚Mutasd ki, hogy szüleidet tiszteled!'"* Szüleik így oktatták őket: *„Lao Ce arra int: ‚Ne kürtöld világgá szüleid bűneit!'"* Pagodáikban ezt hallották: *„Konfucius tanítása szerint az apa rejtegeti fia hibáját, és a fiú az apáét!"* A magasabb iskolákban pedig megtanulták: *„A kínai törvényhozás megtiltja a fiúnak, hogy bíróság előtt szülei ellen tanúskodjék vagy szülei ellen vádaskodjék."*

Ez az ifjúság még az Er si sze hsziao és a Hsziao cseng szent könyveinek példáján nőtt fel, melyeket nemcsak hallottak, olvastak, *hanem kívülről meg is tanultak.* A többek között azt, hogy a nyolcéves Vang nyári éjszakákon mindig hagyta, hogy a szúnyogok az ő véréből lakmározzanak. Sohase hajtotta el őket, nehogy a szúnyogok szüleit háborgassák. Kuan Jin — fejedelem lánya — saját karjából vágott ki egy darabkát, hogy ezzel gyógyítsa meg beteg apját. Hálából az apa szobrot emelt tiszteletére, az emberek pedig nemes cselekedetéért istennővé avatták. Tudták a következőt is: Egy szegény ember nem tudott mit enni adni anyjának. Eladta kis gyermekét, mondván feleségének: *„Gyermekünk még lehet másik, de anyánk már nem!"*

Egyszer, amint ez a szegény ember gödröt ásott, egy tál aranyat talált. Az edényen ezt a felírást olvashatta: „Az ég megjutalmazott téged szülőtisztelő cselekedetedért!" Még egy: Cang, hogy ínséges időben haldokló apját megmentse az éhhaláltól, testéből metszett egy darabot, s ebből főzött húslevest neki.

Az a nép, amelyik a *hsziaót* elveszítette, már csak gyilkos fiakat láthat. Ápolónőnk esete ezt fényesen igazolja.

Jómódú család lánya volt. Mikor az apját, anyját lecsukták, órákon át sírt nálunk, és tanácsért könyörgött, hogyan szabadíthatná ki szüleit. Segítettünk neki összeszedni azt az összeget, amellyel szüleit megmenthette.

Hogy utána mi történt vele, nem tudtuk meg soha. Eszméikkel

hogyan csavarták el fejét a kommunisták, s miképpen félemlítették meg szívét, még csak nem is sejthettük. Egyszerűen megtagadta kiváltott szüleit. Anyja látogatására jött, de nem fogadta. Sőt: nyíltan elkergette. Büszkélkedett cselekedetével, mert ő *jobban szereti „hazáját" és a pártot, mint apját, anyját!* Szülei oda jutottak, hogy nem volt betevő falatjuk. Amikor mások közvetítésével jól fizetett lányuk segítségét kérték, ezt üzente nekik: *„Ha éhen pusztulnak se adok nekik egy fillért se. Eddig kizsákmányolták a szegényeket, a béreseket. Most pusztuljanak el vagy tanuljanak meg dolgozni!"*

Joggal gondolhatnánk, ha a földosztás annyi kínba, emberéletbe került, bizonnyal meghozta áldásos gyümölcsét. Ellapátolták az egyik hegyet. Kiküszöbölték a szegénységet a farmerek között. Az asztalon már nemcsak rizs, hanem hús is bőségesen járja. Sajnos, nem ez történt.

A földosztás révén városunk határában minden ember annyi földet kapott, amin *két mázsa* hántolatlan rizs termett. Egy ember évi átlagszükségletét három és fél mázsa hántolatlan rizsben állapította meg a hatóság. Eszerint már induláskor másfél mázsa rizs hiányzott a földhöz juttatott parasztnak. De a rizs mellé még kell olaj, só, fűszer, zöldség, és kellene legalább olykor hús is. Azonban miből, ha nincs eladható rizse? Kell ruha is, lakás is, kellene trágya is, és fizetni kellene a nagyon megemelt adót is... Miből? A kapott földből markoljon? *Koldusabb lett a régi koldusnál!*

Hogyan volt a *kizsákmányoló* korban? Ha bérelt ötven mázsa rizst termő földet, fele termés munkabérben az övé volt. Ebből öten megéltek. Télen a földet ellenszolgáltatás nélkül használhatta. Termelhetett benne zöldséget, repcét, retket stb. Az adót a gazda fizette. A trágyát is ő adta. Nem sok ész kellett ahhoz, hogy az új „földesurak" belássák, hogy a *kommunista rendszer áldásába csak belepusztulni lehet! Földjük van, de ennivalójuk nincs! Az uraktól megszabadultak, hogy az állam rabszolgái legyenek!* Úgy látszott, hogy a hegyek elhordása nem sikerült.

Csak eggyel tömhették meg zsákjaikat: nyomorúságukkal és panaszaikkal. Ezt a tömött zsákot vállukra vették, s bekopogtattak vele a népi elöljárókhoz, a párthoz, akiknek feladatuk, hogy mindent megtegyenek a szegény felemelésére. Türelemmel meghallgatták panaszukat, hiszen régen várták őket, s válaszukat már Moszkvában, Szibériában megtanulták a „titkos" könyveikből. Elfogadták a nyomorultak érveléseit. Osztoztak szomorúságukban. De közben sutyiban markukba nevettek, mert mindez az ő malmukra hajtja a vizet. Előttük bizonyosnak látszott, hogy ezeket a hegylapátolókat úgy megtaszítja nyomorúságuk, hogy „önként" tántorognak be oda, ahová semmi áron sem akarnak bemenni: *a kommunába, a kommunista közös gazdálkodásba!*

XVIII.

Célunk a Himalája csúcsa

A vezetőség a párttitkárt bízta meg, hogy lapátolja el azt a nehézséget, ami a farmerek — és gyáriak — küldöttségében jelentkezett. A párttitkár azok közé tartozott, akik a Hosszú Menetelésben részt vettek. Okos és bölcs, mint minden Mao-tanítvány. A titkár is mesével kezdte a lapátolást, mert az egyszerű ember sokszor ebből többet ért, mint a legbölcsebb előadásból vagy érvelésből, különösen, ha az kínai.

„Figyeljetek ide! Akinek értelme van, tanulhat belőle. Egyszer az egyik császár alamizsnát nyújtott egy koldusnak. De az visszahúzta kezét, mondván: ‚Alamizsnádat csak akkor fogalom el, ha teljesíted feltételemet!' Csodálkozott a császár: furcsa koldus, ilyennel még nem találkozott. ‚És mi lenne a feltételed?' ‚Ha alamizsnáddal teljesen megtöltöd tarisznyámat!' ‚Mi sem könnyebb ennél! Dúsgazdag vagyok, akár gyémánttal is telerakhatom iszákodat.' Menten meg is parancsolta: ‚Töltsétek meg a tarisznyáját drágakövekkel!'

Ám bármennyit is tettek a tarisznyába, nem akart megtelni. Egyszerűen eltűntek a berakott kincsek. A császár pirulva mondta: ‚Birodalmam minden kincsével sem tudom megakadályozni, hogy ez a koldus meg ne szégyenítsen. Ember, mi a tarisznyád titka?'

‚Emberi önzésből készült az, császárom! Ámbár elnyel mindent, mégis örökké üres. Megeszik mindent, mégis örökké éhes. Megkap mindent, mégis örökké elégedetlen!'

Elvtársaim, valamelyest nem ismertek magatokra ebben a kínai mesében? Mindent megkaptatok, amit kívántatok! *És most azt mondjátok:* ‚Üres a tarisznyánk! Lapos az iszákunk!' *A párt nem hibás. A* földosztást ti akartátok! *Háromszázmilliónak kellett a termő területet kiosztani. Tehet a párt róla, hogy csak két és fél hold jutott személyenként? A párt ezt megmondotta előre. De ti azt feleltétek:* ‚Földet akarunk! Saját földet, *ha csak akkora is lesz, mint majd sírhelyünk, csak* szabadok lehessünk.' *Megkaptátok. Még nagyobbat is, mint egy sírhely. Most meg kevesellitek? Már elfeledtétek, amire Lao Ce tanított benneteket?:* ‚Nincs nagyobb bűn, mint

elégedetlenkedni a meglevővel!' *Ha nincs több osztható föld, akkor nincs.* A párt csak elvenni tud, de teremteni nem! *Sok az eszkimó, kevés a fóka!*

Ámde éhes fókáink számára vannak szűzföldeink a Sinkiang és Csinhai sivatagokban. Aki dolgozni akar és szeretne többet keresni, oda mehet. 1949 óta biztatunk erre benneteket is, de nektek ez a föld nem kell, holott ifjúságunk megáradt folyóként dül oda. Negyvenmillió ifjú *töri a szűztalajt, hogy egyszer rizshegyek tornyosodjanak fel előttük. Kalandos, csodás, férfinak való bátor élet az.* Ezek az önkéntes fiatalok a birodalmunk hősei! (Azt persze a titkár nem mondotta el nekik — igaz, tudhatták —, hogy ezeket a hősöket *korbáccsal kell elindítani*, a városokból a pusztaságba kiverni; hogy nem a rizshegyekért hajtották ki őket elsősorban — hogy ott a legszörnyűbb életet éljék és százezrével pusztuljanak el —, hanem, hogy elszakítsák őket a családi köteléktől, hogy a párt eszmei harcosává gyúrhassák őket minden más befolyástól mentesen. Hogy kimossák agyukat, lehúzzák régi bőrüket, s ha egyszer visszatérnek, új emberként induljanak a világ meghódítására. Munkájuk nyomán nem is emelkedtek rizshegyek, de még csak dombok sem, mert a szűzföldeken sem a munka, a termelés volt a legfontosabb, hanem, hogy *minél maoistább embereket* faraghassanak belőlük!)

Világos, a problémátok megoldása nem a további földosztásban van. Maónk, a csalhatatlan útmutatónk szellemében kettő lehetséges. Egyik: többet és jobban kell dolgoznotok! Több munka, több kereset! Több verejték, több rizs! *Az állam anyagilag nem segíthet benneteket. Minden romokban, kell az újjáépítéshez.*

A másik, ennél jobb megoldás lenne az, amitől ti annyira *féltek, s ellene annyira kapálództok, mint hám ellen a betöretlen ló, hogy* tömörültök! *Összetoljátok földjeiteket. Közösen művelitek. Már nagy tanítótok, Konfucius mondotta: ‚Álljatok össze tízen, százan! Segítsétek egymást!* Egységben az erő!' *Sok lúd disznót győz! Ebben az esetben, mivel közösségről van szó, népi államunk is jobban hónotok alá nyúlna. Oroszországban már rég így dolgoznak a farmerek, nagy közösségekben. Minden megy, mint a karikacsapás. Terményeikkel bőségesen ellátják magukat, sőt: még nekünk is juttathatnak fölöslegeikből. Tanuljatok Dazhaitól! Legyetek Kína második minta kommunája!... Emberek, a közös gazdálkodásban van a* bőségszaru! *Válasszatok:* tömött tarisznya vagy lapos iszák?

A parasztokkal együtt bementek a gyári s egyéb munkások is. Előadták: ámbár övék a gyár, illetőleg amiben dolgoznak, de nem kapták meg az ígért tehéntőgyet, sőt: még egy csecs is alig jut, és az sem folyik, legfeljebb csak csepeg... *„Helyes* — felelte nekik a bölcs titkár. — *Mao vezércsillagunk ezt felelné: ‚Megoldás: több*

munkával erősíteni a tehenet, mert gyönge, és gyarapítani a tehénállományt!' Ha ezt megteszitek, kezdetben talán még nem mindenkinek jut egy tőgy, de egy jóltejelő csecs minden bizonnyal. Az államtól ne várjatok semmit. Miből segíthetne az állam, amikor belőletek él? Csak abból adhat vissza, amit ti bőséggel juttattok neki!''

A parasztok megértették és elfogadták a párt segítőkész tanácsát abban — miként a gyári munkások is —, hogy többet kell dolgozniok, mint eddig. De a *kommunákról hallani se akartak.* Azért lettek szabadok, hogy most önként járomba nyújtsák nyakukat? Soha! Soha! Soha! Aztán nem tudja-e minden kínai: „Közös lónak túrós a háta?'' Nekik tüzet fújó egyéni paripa kell, s nem a közösségtől csontig rágott gebe!

Szántó bivalyként belefeküdtek hát a munkába

Szántó bivalyként beledűltek hát a munkába úgy, mint eddig soha! A régi idők fáraóinak hajcsárjaiként a párt emberei mögéjük álltak, s jelmondataik korbácsával hajszolták őket: *„A munka nem szégyen, hanem dicsőség!'' „Fegyverünk a munka, ezzel mérünk csapást az imperializmusra!'' „Munkával épül a proletárdiktatúra!''*

Munkaversenyben állt az egész birodalom. Újra fellángoltak a „csaták", nem a harctereken, hanem az eke mellett és munkapadoknál. *Önként* lemondottak pihenő napjaikról, ünnepeikről. A kulit a napkelte földjén találta, s csak jóval napnyugta után vonszolta magát haza. Gyárimunkások keveselték a napi nyolc órát, követelték, hogy többet dolgozhassanak. Minden új gyárkéményt a diadal Bábel-tornyaként ünnepeltek. Minden új ekét a győzelem harciszekerének tekintették. Fáradhatatlanul pattogott hátukon a hajcsár jelszava: *„Fiúk, előre, előre! Az élet munka!" „Miénk a holnap!" „Száz százalék az indulópont, a győztes csak ezen felül tűzheti ki lobogóját... Fiúk, célunk a Himalája csúcsa! Előre!"*

Hamarosan megszülettek a munka hősei, a munka győzői, oroszul a sztahanovisták, az irigyeltek, az imádottak, a csodáltak! Később birodalomhírűvé vált közöttük Lei Feng, majd Daking „vasökle": Vang Jinxi és Vang Jie. Vörösbe öltöztették őket. Hatalmas kitüntetéseket kaptak. A dicsőítés ezer fajtájának reflektora sugározta fejük fölé gloriolájukat. *Ők lettek a szocialista állam emberideáljai.* Gazdáik tapsoltak nekik. Maótól dicsérő táviratot kaptak. Sztálin a kommunizmus nevében üdvözölte őket... *Mindenki élmunkás akart lenni.* Szuperember! Hegyeket morzsoló izomkolosszus, s fejével a hajnalcsillagot verő óriás! Ideálkommunista, akikből kezdtek kialakulni az *„új osztály"* új bárói, új hercegei, új mandarinjai, új kiskirályai, új urai.

Az említetteken kívül pénzben is többet kaptak. Szép prémiumokat vághattak zsebre. Elvitték őket olyan városokba, ahová szegénységük miatt eddig nem juthattak, s itt gyárakban, párthelyiségekben, iskolákban, egyetemeken mutogatták őket, mint korunk, a kommunista államrendszer *csodáit.* Ingyen repülőgépekre ülhettek azok, akik eddig repülőt csak fejük felett láttak szállni. Aki pedig az élmunkások között is kimagaslott, mint az emlitett Lei Feng és Vangék, meglátogathatták Pekinget, Moszkvában kezet csókolhattak Sztálinnak. Visszatérve már ők biztatták halálra hajszolt dolgozó testvéreiket: *„Fiúk, előre! Nyomomba lépjetek! Munkamódszeremet kövessétek! Kiváltságos helyzetemet ti is elérhetitek, s általatok megvalósulhat a proletár paradicsom! Fiúk, célunk a Himalája csúcsa!"*

Megvalósult a paradicsom legalább számukra? Egyik-másiknak valóban meg, legalábbis rövid időre.

Mivel minden beteg munkahős nem férhetett el a közkórházakban, közülük párat hozzánk is beutaltak. Megtermett, fejlett szervezetű emberek voltak általában. *Csak voltak!* Most valamennyi idegösszeroppanásban szenvedett. *A maguk diktálta állati tempót nem bírták.* Kínai mondás szerint olyan szitakötők voltak ők, akik azt hitték, hogy a hatalmas tölgyet kidönthetik. Két-három száz-

százalék semmi sem volt nekik. Izmaik beleszakadtak. Idegeik felmondták a szolgálatot. Végén a kívánt normát se tudták teljesíteni. Többé nem lesz belőlük egészséges ember. *A hős élmunkás roncs lett!* A gép javíthatatlanul elkopott. Az igavonó állat jármába beleszakadt. Terhei a köznek. A kórházak első osztályain a legdrágább orvosságokkal táplálva élik derékba tört életüket. Nem vigasztalásukra, csak keserűségükre lehet, hogy esztelen erőfeszítéseikkel a gyengébb szervezetű munkatársaik közül százakat rántottak a kórházak elhagyott osztályaira.

Egy darabig két szék között vagy semmi fölött lebegtek, mint Mohamed koporsója. Felmagasztaltságuk miatt nem lehetett őket gyorsan a süllyesztőbe ereszteni. Kitüntetéseik és nevük bizonyos szintet biztosított számukra. Ám közben egyre jobban kiverődött homlokukra végzetük pecsétje. A kommunizmus sokáig nem vállalhat magára ilyen terheket. *Elvégre a kommunizmusért meghalni kell, s nem belőle élni!* Nem sok élősködőt bír el ez a rendszer a *munkások közül.* Valahogyan meg kell tőlük szabadulni! A koncra, a kényelmesebb életre, a szép ruhákra, az eszem-iszomra, dínomdánomra igaziból a *hajcsárok jogosultak,* hiszen ők verik ki a munkásokból a Himalája csúcsát. A rendszer érettük van, néhányukért, s nem ezekért az uborkafára felkapaszkodott senkikért.

Elővették a tisztogató söprűt. Megállapították, hogy a *munkásztár csalt!* Csak így tudott munkatársai fölé kapaszkodni. Csak úgy, hogy munkaeredményeiket saját javára íratta, vagy más rafinált módon. Meglopta, megzsarolta rabszolga testvéreit. *Vérszopóbb a vérszopó burzsujnál!* Ha itt nem volt baj, rájöttek, hogy sikkasztott. Ha ezt sem, akkor olyan kijelentést tehetett, ami a párt szellemével ellenkezett, vagy annak ártott... *Likvidálták.* Állásából elmozdították. Mélyebbre süllyesztették. Sőt: ami a legnagyobb büntetés, a pártból kirúgták, ami azt jelentette: az utcára pottyant családjával együtt. Visszakerült a békalyukba, anonnét elindult. Még örülhetett, ha nem börtönben tért észre zuhanása után.

Az elégedetlenség még azok részéről is megnyilatkozott — véletlenül —, akik ugyan nem az élmunkások, hanem csak a „jólmenőek" osztályába tartoztak, mert a vörösök szolgálatára adták magukat. A szomszédunkban lakó jól ismert katonaorvost behozták kórházunkba. A katonaorvosok azt hitték, hogy agyhártyagyulladásban szenved, ezért nagy adag penicillint nyomtak gerincébe. Utána a beteg elveszítette eszméletét. Fájdalmai kibírhatatlannak látszottak. Így került hozzánk.

Estére a katonakórház orvosai is eljöttek. Hordágyat küldtek, hogy a beteget az ő kórházukba szállítsák. A beteg akkor nyitotta ki szemét, amikor ágyáról leemelték. Kérdezte feleségét, miről van

szó? A feleletre éktelen szitkozódásban tört ki. A legkomiszabb jelzőkkel illette a katonakórházat, annak orvosait, sőt: *az egész vörös kommunista rendszert* a legmagasabb rangúakig. Felesége gyorsan kituszkolta a hordágyasokat: Ma nem szállíthatják, a beteg eszméletlen! Előttünk mentegette magát. Biztosítottuk, hogy semmit se hallottunk. A beteg pár hétig nálunk maradt. Jobban lett. Később tudtuk meg, hogy a katonaság a maga körében népítéletet tartott felette. Szigorúan megrótták, hogy a külföldiekben volt a bizalma. Be kellett ismernie hibáját. Nagy ígéretet tettek vele, hogy megváltoztatja gondolkodását és magatartását. Nyíltan többé nem is jött hozzánk.

A kórházunkkal szemben levő kaszárnyából nemegyszer hoztak át hozzánk olyan katonát, aki megmérgezte magát morfiummal. Miért? A katonák kivételezett osztályt alkottak, de az alantasabbak nem tartoztak ebbe az osztályba. Az egyenlőség csak papíron volt. A tisztek fizetése jóval nagyobb volt a közlegényénél, ruhában, ellátásban nagy volt közöttük a különbség, csak rendetlenségben és piszokban nem.

A katonakórházból átjárt hozzánk az egyik orvos, aki sehogy sem volt megelégedve a rezsimmel, de még bajtársaival sem. Gyakori látogatásával kezdett terhünkre lenni. Féltünk is bíráló megjegyzései miatt. Nem provokáló, beépített, álarcos? Egyik látogatása alkalmával váratlanul a vallásra terelte a szót. Nyíltan megmondotta: neki, mint katonának, nem szabad hinni Istenben. „*A vörösök még az ember belső életébe is beavatkoznak.*" Beismerte, hogy sohasem kapott vallásos nevelést. De szeretett olvasni. Nem tud szabadulni attól a gondolattól, hogy kell lenni Teremtőnek. Megkérdeztem, mi vezette erre a gondolatra? Olvasmányai. Mostanában az esti fejtágítókon — mondotta — a darwinizmussal foglalkoztak. Az előadó hangsúlyozta, hogy miután Marx elolvasta az akkor megjelent A fajok eredete című könyvét, azonnal levelet írt Lassalle-nak, melyben örvendezett, hogy „*Isten — legalább a természettudományban — halálos csapást kapott*". Proudhon pedig, Marx nagy szocialista barátja, azt mondotta: „*Minden előrelépés győzelem Isten felett.*" Communard Flourence-et is idézte: „*Isten gyűlölete a bölcsesség kezdete!*" És bizonygatta, hogy az ember majomtól származik. Ezzel kapcsolatban megkérdezte az előadót, honnét van az első csíra, az első mag, amelyből évmilliók alatt kifejlődhetett a természet, a majom s belőle az ember? Kérdésére egyáltalán nem feleltek, hanem megfeddették, mert gondolkodásában még igen elmaradt. Bizonyára a külföldiek befolyása alatt áll, ha ilyen kérdést csak fel is vethet.

Nem volt elég, hogy megfeddették, hanem egy eldugott falucskába helyezték, ahol gyenge alkatú feleségének nem tudott kellő táplálékot adni. Nemsokára feleségét súlyos betegen szállította be hozzánk. De a vörösök nem hagyták nálunk, hanem a közkórházba vitették. Őt magát fegyelmi elé állították, s megtiltották neki, hogy még egyszer misszionkba betegye lábát.

Mégis, mikor meghallotta, hogy elhagyjuk Kínát, besurrant hozzánk. Őszinte örömét fejezte ki, hogy elhagyhatjuk ezt a „boldog, szabad" országot, *„ahol a paraszté a föld, a munkásé a gyár, a népé minden hatalom"*. Csak nem az övéké: a rizzsel tömött fazék, a tejtől duzzadó tőgy. Ezek Maóéké és cinkostársaié.

Még Gorodin, Sztálin hírhedt orosz tanácsosa is azt mondotta: *„A kínaiak nagy része a földosztás után is csak üres tálból eszi rizsét!"*

Hogy ez a lehetetlen, a kommunizmus ígéretét megcáfoló állapot megszűnjék, és az ígért bőségszaru kinyíljék, a párt 1953-ban elhatározta, hogy a kiosztott földeket *visszaszedi*, és közösségbe *kényszeríti az ellenkező parasztságot.* Eddig is tette ezt, *de most tűzzel-vassal.* Nincs tovább irgalom. A nép nem akart önként Mao után menni, pedig naponként énekeltették vele: *„Mindenhová követünk, veled új világba lépünk!"* De még a tűzzel-vassal korbácsolásra sem akart indulni.

Az újságok, rádiók kegyetlenül panaszkodtak, hogy értelmetlenek a parasztok, s hallatlanul önzők! Az öntözőműveket szétrombolják. A gépeket, szerszámokat tönkreteszik. Az állataikat megölik a kiküldött kommunista megbízottakkal együtt. *Síró parasztok járják az elvett földeiket, és a fákon felakasztott testüket himbálja a szél.* Pedig közben Mao nagybetűkkel ígérte: Kollektivizálás után minden paraszt az eddiginél magasabb bérben részesül. A föld ezután is az övék marad. Terményeikből először ők részesednek. . .

Ezzel egyidőben felállították a kommunista életközösségeket is. Az egyéntől mindent elszedtek: fazekat, fakanalat, még a tűt, cérnát is. *Közös lett minden.* A férjet elválasztották feleségétől, a gyerekeket szüleiktől, külön nevelték őket. A családtagok külön laktak. Mindenüvé felírták a világmegváltó propagandamondatokat: *„Aki többet dolgozik, többet kap! Aki nem dolgozik, az semmit!"* Eredmény? Valamelyik városban olyan parasztot kísértek hangszóróval, aki megölte mind a hat gyermekét, hogy húsukat részben megegyék, részben eladják. Az egyik hegyoldalon lőtték

hátulról agyon. Ez is azt bizonyítja, hogy a kommunisták nemcsak nem tudták ellapátolni a két hegyet, hanem a hozzá vezető utat se tudták simává tenni.*

*Talán napjainkra sikerült a két hegyet ellapátolni? Ha igen, miért van mai napig szüksége Kínának évenként az élelmiszerek sok millió tonnájára? Újságaink állítják, hogy mindenre jegyre van szükség! Élelmiszerjegy nélkül lehetetlen bármily élelmiszerhez jutni! Ha valaki ellenkezik a rendszerrel, *elveszik jegyét, és éhenhalhat.* A parasztok a városokba lopakodnak, és onnét próbálnak élelmet szerezni, mert ők élelmiszerjegyet nem kapnak, ami élelmük meg van, az nagyon kevés. Fiatalok erkölcstelenségre adják magukat élelemért.

A kommunák még működnek, de a családok már nincsenek elkülönítve. Együtt laknak, de közösségben dolgoznak és étkeznek. Azoktól a szülőktől, akiknek már két gyermekük van, sterilizációt követelnek. Akik ezt nem teszik, a harmadik gyermekük után nem kapnak élelmiszerjegyet, illetve élelmet. Enélkül pedig lehetetlen a harmadik gyereket életben tartani! A kínaiak azt mondják, az *élelmiszerjegy a legnagyobb fegyver a zsarnokaik kezében!* Ha a jegyrendszer megszűnnék, a párt elveszítené hatalmát a nép fölött, s a rendszer összedűlne. Mennyire igaza volt Sztálinnak, amikor azt mondotta: A népet kettővel lehet kormányozni: *csajkával* és kancsukával! Kínában a mai napig is mindkettőt használják azzal a néppel szemben, amelyik himnuszként énekli: *„Talpra, ki nem tűröd a zsarnokságot!"* A zsarnokság ellenére is a Himalája csúcsa sűrű ködben, egyre elérhetetlenebb magasságban, holott a párt *csak 1958-ban utasította a kádereket, hogy a farmereket 10—12 óránál tovább ne dolgoztassák, és havonként két szabadnapot kapjanak! A földosztás* előtti *nyomorúság, szolgaság* megmaradt a földosztás után is!

Amikor e sorokat írom, óhatatlanul eszembe jut Kodolányi János: Az égő csipkebokor című könyvének egyik része — mert ezekben az időkben hasonló gondolatok gyötörtek bennünket is —, ahol Amram a nevelt fiával, Mószéval (Mózessel) beszélget:

„A szolgaságban nem az a rossz — mondotta Mósze —, hogy sarat kell taposni, téglát vetni, falat rakni, kifogyni marhából, juhból, húsból, tejből, gyapjúból, rongyban meztelenkedni... Úgy enni meg a sóvány ebédet, hogy a megtört kenyérhez egy korty bor se jut! *A szolgaságban* az a rossz, hogy az ember négykézlábra ereszkedik, *arcát elfordítja az Égtől, csak a földet nézi, a földet látja,* túrja, *nem keres mást.*

A szolgaságban az a rossz, hogy az ember olyasmiben keres mentséget, ami még mélyebbre taszítja. Azt hiszi, ha *több kenyere,* több olaja, lisztje, bora, gyapjúja, marhája, ruhája, ékszere van, *megszűnnék* a szolgaság. Holott még borzasztóbb szolgaság lesz belőle: *a jólét fennhéjázó szolgasága.*

Istent, Istent mutassátok meg a népnek!

Emeljétek fel a fejét akár erőszakkal is, hogy lássa az Eget, akkor nem lesz szolga a szegénységben sem!"

Számunkra az a legnagyobb szomorúság, hogy éppen ezt akarjuk, de a zsarnokok nem engedik!

Nem a Himalája csúcsára, hanem az Istent adó Hóreb ormára szeretnénk őket felvezetni!

XIX.

Vesszen Róma, vesszen a láma!

A kommunisták mindenkor a katolikusokat bírták legkevésbé elviselni, a protestánsokkal szemben türelmesebbeknek mutatkoztak. Erre Kínában külön okuk is volt. Míg ugyanis Pau Ju-pin katolikus érsek egyházával együtt teljesen a nemzetiek oldalára állt, addig a protestáns vezetők 1947-ben tudtára adták Csang Kaj-seknek, hogy a *vég nélküli kommunistaellenes harcot nem helyeslik!* Ez természetesen nem maradhatott titokban Maóék előtt. Magatartásukat értékelték.

„A haladó értelmiségű" protestánsok vonzódtak a kommunista eszmékhez, mert *minden szociális baj megoldását* tőlük várták. Hangsúlyozták, hogy a *keresztények együttműködhetnek a kommunistákkal.* Biztatták híveiket, hogy álljanak soraikba. Ennek fejében remélték, hogy mint vallás a kommunistáktól megértést nyer. Helytelen elgondolásuk és magatartásuk oka, hogy nem ismerték felfogásuk lényegét a vallásokkal kapcsolatban, és a kommunizmus igaz tanítását a szocializmusról. Nem ismerték Mao „titkos" tanítását. Nem ismerték Marxnak alapállását: *„Minden isten ellen gyűlölet lakik szívemben."* *„A keresztény vallás a legerkölcstelenebbek egyike!"* Nem hittek Jean Lacroix-nak *„Az ateizmus a marxizmusnak nem csökevénye, hanem abszolút lényeges része!"* Nem fogadták el Lenin magyarázatát: *„A marxizmus materialista, azért kiengesztelhetetlen ellensége a vallásnak."*

Maóéknak jól jött a protestánsok magatartása és reménykedése. Bizonyosra vették, hogy eszméik megvalósításában segítőtársakra találnak bennük: nem egyházuk megőrzésében, hanem mindegyik elpusztításában. Divide et impera! Oszd meg őket, és uralkodhatsz rajtuk! *Szétszedve s egymás ellen kihasználva győzhető le minden ellenség!*

Még 1950 júniusában történt, hogy éjjel egy bennszülött protestáns jött el hozzám. Félelem és titkolódzás közepette elmondotta, hogy a kommunisták a *kínai születésű* protestáns lelkészeket összehívták Pekingbe. Maga Csou En-laj külügyminiszter elnökölt feltűnő

barátsággal. Kormánya nevében *elismerte, hogy a keresztény vallások szociális és nevelő munkájukkal sok jót tettek a kínai népnek.* A kormány szeretné és akarja, hogy ezt a munkát továbbra is folytassák, sőt: mélyítsék, szélesítsék *addig,* míg az állam ezt a nagy terhet leveheti vállukról, hogy azt jobban, tökéletesebben, egységesebben birodalmi méretben folytathassa.

„Mi tudjuk — mondotta a külügyminiszter markába kuncogva és cinikusan pislogva —, *hogy ti nemcsak ezt a munkát végezitek, s nemcsak ezt a munkát akarjátok tovább is végezni, hanem közben minden erőtökkel igyekeztek a kínaiakat hiteteknek megnyerni! Mivel a kommunizmus a vallást csak babonának tartja, ezért ezt a tevékenységet a népre károsnak, rossznak és reakciósnak bélyegezi! Mi mégis addig, míg ti az előbb említett szociális munkákat végezitek, az utóbbit nem vesszük észre* — mondotta mosolyogva Csou En-laj. — *De aláhúzva hangsúlyozzuk, hogy ezt a dicsérendő szociális munkát is csak született kínai végezheti! Mégpedig olyan bennszülött pap, aki külföldtől nem fogad el semmi irányítást, se vezetést, se segélyt. Külföldi misszionárius többé nem jöhet be Kínába! A bent levő idegeneknek pedig el kell tűnniök! Oly szervezetet kell létesíteni, amelyik ennek szellemében működik; amely átállítja az egyházat, s a hármas függetlenséget megvalósítja. Kína érdeke, hogy idegenektől és idegen eszméktől való függőségünk ezen a vonalon is megszűnjék! Aki ebben az elgondolásban nem ért velünk egyet, illetőleg ellenünk cselekszik, az vét hazája ellen, az áruló, s mint ilyen, papságát nem gyakorolhatja.*"

„Mit tehettünk volna mást, mint ölésre szánt bárányként fejünket meghajtottuk T'ien Feng lett az új szervezet neve, vagyis „Hármas Egyház" (Nemzeti Egyház), mert három alapon nyugszik: önigazgatás, önfenntartás, önhithirdetés! *Tudjuk, három aranyzsinór ez egybefonva, hogy akasztásunknál elbírja súlyunkat.*

A mi helyzetünk valamivel könnyebb a tiéteknél. Mi minden különösebb nélkül élhetünk „nemzeti" egyházban. Egyházunk a Bibliára épült, s nem Rómára. Minden országban mindenki mástól függetlenül élhetünk. De ennek hogyanja jelenleg elképzelhetetlen. Ezeket az óriási intézményeket miképpen tarthatjuk fönn külföldi segítség nélkül? Eddig híveink az egyházból éltek, s nem az egyházért. *„Rizshívek" voltak:* Jöttek, mert kaptak! *Ma honnét is adnának, amikor nekik sincs semmijük? A kommunisták elgondolása tehát nem más, mint ravasz fortély. Megfojtani bennünket, de nem piszkos hóhérkötéllel, hanem aranyzsinórral, s legyünk egymás gyilkosai!*

Mit csináltok ti? Holott nem hívtak meg benneteket a gyűlésre, mégis bizonyosnak látszik, hogy az elgondolás elsősorban ellenetek irányul!"

„Mi természetesen nem alakíthatunk nemzeti egyházat — feleltem. Ez egyházszakadás lenne. Hogy erre mégis rábírhatók-e a kínai papjaink? Elegen lesznek-e hozzá, hiszen csak 6% köztünk a bennszülött. Ki tudná megmondani? Az emberi erő véges! A kínzóeszközök végtelenek! Emberi hiúság és Júdás bizonnyal köztünk is található. A külföldiekkel talán nem is próbálkoznak. Számunkra a T'ien Feng csak börtönt vagy kiutasítást jelenthet. E tekintetben Csou En-laj szavai félreérthetetlenek!"

A hír szomorú újság volt, de nem váratlan. Régóta vártuk már Egyházunk lebontásának keményebb csákányozását. Tervükről tudtunk. Az a füzet, amit az öreg kereskedő adott: A katolikus egyház elpusztításáról, már 1948-ban megjelent. Benne a sorok jelmondat, parancs szerint pattogtak. *„A katolicizmus kapitalista, imperialista kémszervezet!" „Tanításuk* méreg *a szociális kommunizmus ellen!" „Légy barátságos az ellenséggel, hogy elnyomhasd!" „A beszervezett katolikusok kezdjék azt a tevékenységet, amely romlásukat célozza!" stb.*

Az utóbbi irányítás — és Maóék próbálkozása a Hármas Egyházzal — eszünkbe juttatja a XIX. század elején élt francia Lamennais Huyes Félicité Robertet, aki Franciaországot s vele az egész világot forradalmi lángra szerette volna gyújtani. A hírhedt Hét Király Látomásában elmondják a királyok, hogyan látják ezt kivihetőnek. A hetedik, a leggonoszabb és -sátánibb, ezt tanácsolja: *„Meg kell nyernünk Krisztus papjait! Kincsekkel, magas állásokkal és hatalommal. Parancsolják meg a népnek ŐK, hogy hagyják cserben Krisztust, és a MI SZÍNÜNK ELŐTT IMÁDKOZZANAK!"*

A kommunisták szeptemberben *minden vallás* papjai közül nagygyűlésre összeszedtek 1527-et. Ezek már beismerték, megvallották, nyílvánosan meggyónták a párt kiküldöttei előtt, hogy *„az imperialistákkal együtt bűnt követtek el a haza ellen!"* A misszionáriusokat imperialista ágenseknek nevezték, s kórusban kiáltották: *„Ki ezekkel a kutyákkal! Rúgjátok ki őket az egyházakból!"*

Nemsokára hallottuk, hogy Kaifeng püspökét *ezrek előtt megkorbácsolták, mert nem akart nemzeti egyházat!**

---

* Miután atyáink elhagyták Kínát — 1952-ben —, jelent meg a Sinarum gentem pápai enciklika, mely a Hármas Egyház mozgalmat igyekezett ellensúlyozni. Erre a kommunisták 11 kínai püspököt, 70 papot, és 150 civilt *kényszerítettek*, hogy *önként* most hivatalosan is kiáltsák ki a Kínai Nemzeti Katolikus Egyház megalapítását. Az új kínai egyház igaznak jelentette ki magát. *Szakadároknak és hazaárulóknak nevezte azokat, akik nem ismerik el őket, s nem akarnak velük együtt dolgozni.* Az ellenálló papokat és püspököket igyekeztek a sajátjaikkal kicserélni,

Hamarosan azt is megtudtuk, hogy éppen most, napjainkban — 1951-ben — *a pogány vallások államosításán* ügyködnek a kommunisták. Olyan egyezséget igyekeztek rájuk erőszakolni, amely szerint a vallásuk irányításában a *legfőbb hatalmat az istentelen állami hatalom birtokolja;* hogy ennek a hatalomnak legyenek alávetve, míg teljesen el nem *senyvesztik* őket. Nagyon óvatosan jártak el olyan vallásokkal szemben, melyeknek külföldön sok hívük volt. Kinti jó hírüket vallásüldözéssel nem akarták elrontani. Inkább e vallásokat is igyekeztek propaganda céljaikra — papjaikkal, szerzeteseikkel együtt — kihasználni. Mindent megtettek, hogy ezek a pogány vallások is *szociális intézményekké váljanak.* Ezeknek a pogány vallásoknak is az lenne a célja, hogy a *földön valósítsák meg a mennyországot. A buddhisták kegyetlenül tusakodtak ez ellen.* Csak úgy sikerült őket — már a szimpatizálókat és az általuk kiválogatottakat — megegyezésre kényszeríteni, hogy fegyvercső elé állították vagy eltüntették az ellenkezőket. A lámának menekülnie kellett Tibetből 30 ezer férfi és női szerzetesével együtt, a többit szétszórták a nagyvilágban. Két és fél ezer kolostorukat elpusztították a *kínai* vörösök, vagy számukra átépítették. Így átépítve Tibet a kommunisták „Világ Tetőzete" lett. De még így is a dalai láma pecsétjét az egyezségre csak *hamisítva tudták ráüttetni!*

Az egyházaknak Hármas Egyházba való verése *„szakszervezetekbe"* való kényszerítés volt! Furán hangzik, de mint látni fogjuk, ez az igazság. Ez a szakszervezés folyt most teljes gőzzel a munkások között is az egész birodalomban. A szakszervezet célja, hogy a munkásnak legyen módja, eszköze *érdekeit* megvédeni, javát kiharcolni! Minden munkásnak szakszervezeti tagnak kellett lennie: bárhol, bármiben dolgozott. Aki nem volt az, nem kapott rizs- és élelmiszerjegyet. A kínai szakszervezeteknek is ez volt a célja? Ha öreg

leváltani, az idegen misszionáriusoktól pedig *kiűzetés folytatásával* megszabadulni. Nemsokára 20 új püspököt szenteltek — Róma tudta s beleegyezése nélkül —, s így a szakadárok a püspöki karban fölénybe kerültek.

1958-ban pápai enciklika közösítette ki őket. Papjaitól megvonta a papi hivatal gyakorlását. A híveket kérte, hogy e szakadár egyházzal ne tartsanak kapcsolatot.

Nem kell hangsúlyoznunk, hogy behódolásuk ellenére is a Kínai Nemzeti Katolikus Egyháznak éppen az lett a sorsa, mint a be nem hódoltaké: *híveiket teljesen eltüntették!* A kommunista állam csak a behódolt vezetőit, püspökeit s magasabb rangú papjait hagyta — *propagandának* és propagandaeszközül, hogy velük az egész világ és a hályogos szeműek előtt hirdethessék: *Nem igaz, hogy a vallásokat bántjuk; nem igaz, hogy a vallásokat eltöröltük!*" Pedig minden ellenkező híresztelés, fénykép, nyilatkozat ellenére is a tény ez: *Nincsenek hívekkel rendelhező, élő, tevékeny egyházak! Teljesen eltűntek!* Szemfényvesztés, ámítás, álarc mindaz, amivel ennek ellenkezőjét akarják bizonyítani!... A meghódolóknak örök szégyenük marad, hogy segítő *hóhértársak* lettek egyházuk elpusztításában. Való, amit Lamennais írt: *„A hóhér minden fejedelem legelső minisztere!"*

kereskedőnket faggatnánk felőle, ugyan mit mondana? Bizonnyal a két római nemest, P. Clodiust és M. Coeliust emlegetné, akik Julius Caesar idejében (Kr. e. 50) *szakszervezetekbe,* azaz „kollégiumokba" szervezték be a munkásságot, hogy módjuk legyen jogokat, kedvezményeket kiverekedni a *hatalmasoktól,* az *államtól.* Egykettőre oly öldökléseket, gyújtogatásokat, forrongást rendeztek, hogy törvénybe kellett iktatni követeléseiket: *adósságaik, lakbéreik eltörlését, a házak államosítását, ingyen élelmiszerjegy osztását s ingyen cirkuszt!...*

A kínai kényszer szakszervezés által a párt azt akarná, hogy legyen a munkásnak eszköze az állammal szemben jogait megvédeni, és jogos igényeit kiharcolni? A munkások ezt hitték, mert a szakszervezet-gondolat lényege ez volt eddig! Láttuk a rómaiaknál is. De Mao titkos könyvében nem ez volt megírva! A kommunista állam a szakszervezetei által nem lehet olyan *öngyilkos,* mint a kapitalista! Propagandájuk szerint a szakszervezet a munkásság előnyét szolgálja: általa megvédheti jogait, kiharcolhat jogos igényeket, munkaadója nem használhatja ki, s csak emberségesen bánhat vele! Az igazi céljuk azonban az, hogy *minden munkást markukban tarthassanak;* egy se tehessen, egy se gondolhasson mást, mint amit a vörös állam és a párt elvár tőlük, amit parancsol nekik. De most kezdetben leginkább az a céljuk vele, hogy kezükben *faltörő kosok legyenek* munkaadóikkal — nem állami, hanem egyéni, mert ekkor még a legtöbb ez volt — szemben, addig, *míg az állam és a párt minden anyagit meg nem kasmar magának!* Utána a szakszervezet már csak azt a célt szolgálhatja, hogy *minden munkást az állam és párt rabigájában tartson!*

Az új kormányrendelet szerint minden *külföldi segélyt* élvező intézmény „megkülönböztetett" elbánásban részesül. Hogy ettől az újabb veremnek látszó intézménytől megszabaduljunk, bejelentettük, mi semmi külföldi segélyt nem kapunk s nem is fogadunk el. Tehát *kínai intézménnyé lettünk!* Igen ám, de már törvény volt, hogy minden *kínai intézmény* azoké a *munkásoké,* akik bennük dolgoznak. Ezért a munkásoknak részt kell venniök az intézmény vezetésében, és tudniok kell mindenről. Döntésük, hozzájárulásuk nélkül semmi sem tehető... Nem féltünk, mert tudtuk, hogy munkásaink egyek velünk.

Munkásaink szakszervezetbe hajtása azzal kezdődött: kéthetes ingyen elméleti kiképzésre behívták kórházunk *legmegbízhatatlanabb és legkétesebb múltú* ópiumos alkalmazottját, hogy képviselje kórházunkat. Kórházunk tehát képviselőjét nem maga választotta. Amint hazajött, azonnal esti tanfolyamokat tartott. Kifejtette, *ki a dolgozó és ki a tőkés!* Engem minden tiltakozásom ellenére tőkésnek minősített, holott a kórházban se pénzem, se befektetésem

nincs, de még annyiban sincs belőle hasznom, hogy fizetést kapnék. Mivel az előadó véleménye más volt, mint a közösségé, döntésre felterjesztették a munkásbizottsághoz. A központi szakszervezet úgy döntött: Tőkés képviselője vagyok! Így nem lehetek a munkás szakszervezet tagja, munkásgyűlésre nem járhatok stb. A nővérek és testvérek pedig azért nem, mert *idegenek.* Mire kijelentettük, hogy csak abban az esetben vagyunk hajlandók tovább dolgozni, ha mi is fizetést kapunk, mint a többi munkás. A munkásképviselő *saját fizetését* azonnal felemelte, munkáját csökkentette, másokéra meg rá se hederített.

Maradtam igazgató, de mellém öttagú ügyvivő bizottságot adtak. Munkásaink ebbe se választották bele az ópiumost. Fellebbezett. Döntés: Hivatalból bent kell lennie!

Ugyanekkor a kormány kihirdette, hogy *külföldi semmiféle hivatalban nem tölthet be vezető szerepet.* Továbbá, akiknek nincs érvényes útlevelük, az *országból kiutasítandók!*

Mindezek közeledő vihar jeleiként dörögtek. Mintha mindezt csakis ellenünk hozták volna. Útlevelünk rég lejárt. A Pekingben székelő magyar követség kérelmünkre kijelentette: A kommunista magyar kormánynak *nem érdeke a kínai magyar misszió fenntartása!* Így hontalanokká váltunk. Mindennap várhattuk kiutasításunkat. Sőt: már érvényes helybenlakási engedéllyel sem rendelkeztünk, mert nem újították meg. Ezen a címen nyitva állt előttünk a börtön ajtaja.

Mivel tovább nem lehetek igazgató, a két kínai páterünkre gondoltunk: kezükre játsszuk a misszió és a kórház vezetését. Így a Hármas Egyház mozgalomban is nekik kell állást foglalniok, s tartani a vártát, míg lehet és bírják.

Hamarosan a jóakarónak látszó rendőrtisztviselő kereste fel főelöljárónkat, Ipoly atyát. Kérte, haladéktalanul adjuk be kérelmünket országunkba való visszatérésre, miképpen ezt már régebben megtette P. Apollinár, Bence és Titusz tetvér. *Rendeletet kapott, hogy minden külföldit el kell távolítania!* Ha nem megy szépen, akkor a legkeményebb eszközöket kell alkalmaznia. Ő becsüli, értékeli munkánkat, de a parancsot végre kell hajtania. Szeretné, ha minél jobb véleménnyel távoznánk a Kínával barátságban levő kommunista-testvér Magyarországba. *„Fan Csin-té, ismered ezt a kínai közmondást: ‚Jobb egy tigris kitátott szájába menni, mint bírák elé állni!' Nem ti lesztek az elsők, akik elhagyják Kínát. De abban sem, ha makacskodástok miatt börtönbe kerültök és ott vesztek. Példákat sorolhatnék, ha nem tudnátok. De csak azt említem meg, hogy rendtestvéretek, Augustus Holzum és Benedictus Jansen Kiangsu provinciában meghaltak, R.C. Jarre püspökötök pedig börtönben van."*

Mindez éppen elég fenyegetően hangzott, hogy Ipoly atya három napi gondolkodási időt kérjen, s ígérje, hogy utána tudatja döntésünket, illetőleg beadja a szükséges iratokat eltávozásunkhoz.

Kifelé kísérve mondottam neki, ha nem lenne terhére, feleljen egy kérdésemre: Miért kell a külföldi misszionáriusoknak Kínából távozniok, amikor tagadhatatlanul a kínai nép javára dolgoznak, s ma a pusztító háború és új élet indítása miatt minden dolgozó kézre oly nagy szükség van. Az imént magad is elismerted: értékeled és becsülöd munkánkat!

— *Seng fu, Tu Veng-neng nagyon megtisztelsz kérdéseddel, szívesen felelek. Ennek igen sok oka van, minddel nem foglalkozhatok. Még azt sem akarom kifejteni, hogy mi, materialisták lévén, Istent nem ismerjük, ti pedig igen! Mert hogy mi nem ismerjük el Isten létét, ezt leginkább nektek,* nyugatiaknak köszönhetjük. Ti *intéztétek el az Istent,* nem mi! *Tőletek vettük át az anyagelvűséggel együtt! A XIX. századotok* istengyilkolásra ment! *Comtétok azzal kezdte: Isten a tudomány fényénél nyomtalanul eltűnik, még visszhangot se hagy maga után! Heinétek már haldokolni látta Isteneteket, akihez a tudomány viszi az utolsó kenetet! Nietzschétek rá hamarosan jelentette:* Meghalt az Isten! *Hozzátéve, hogy soha le ne tagadhassátok:* Ti öltétek meg! *A kezetek alatt vérzett el. Nincs többé! És még azt is megkérdezte:* Ki mossa le rólatok vérét? *Istenproblémátokat intézzétek hát el magatok között,* a nyugatiakkal! Hátha a nyugatiak feltámasztják őt: számunkra is! *Addig azonban hagyjatok magunkra, ne zavarjatok bennünket ezzel a témával, vannak nekünk ennél sokkal fontosabb problémáink is. Egyébként ez a probléma közös a más vallásokkal, az úgynevezett pogányokéval is. Éppen azért neked válaszomat inkább abban lényegesíteném, mennetek kell:* mert vallástok idegen eszmét terjeszt! Az idegen eszme Kínára mindig gyilkosan hatott. Pártunk eltökélt szándéka, hogy minden idegen eszmétől s annak képviselőitől magszabadítja népét!

— Miért nem irtjátok ki akkor a marxizmust is? *Csak nem tagadod, hogy ez legalább olyan idegen eszme, mint a kereszténység? Nekem konfuciánusok, taóisták, buddhisták bizonygatták, hogy a kommunizmus a lehető legidegenebb eszme Kína számára. Ellenkezik minden porcikájával, minden hagyományával és szellemével. Ezért titokban elűzésére varázsos ráolvasásokat tartanak. „Boxerek utódai vagyunk — mondották —, a vörös idegen eszme ellen is meg kell ismételni a boxerlázadást!"*

Rendőrünk megállt. Nagy kínai szemeit rám meresztette:

— *Ezt mondották? Ennyire nem ismernék a régi írásokat, a Mennyei Birodalom történelmét? Tu Veng-neng, a kommunizmus lényege, amit már neve is kifejez:* A közösség előbbre való az egyén-

nél! *Az egyén a közösségért, a közösség mindenkiért! S ezt Konfucius már határozottan tanította! Vagy Konfucius tanai is idegenek a kínai nép számára? Remélem, hogy nem hitted el ennek ellenkezőjét! Csak azért mondották, hogy miként válaszolom meg. Készséggel megteszem. Ha szabad kérnem, üljünk le.*

— *Bevezetőnek minjárt alapigazságként kijelentem:* A marxizmusnál, kommunizmusnál nincs eredetibb kínai eszme! Igazi kínai életforma! *Méltán írta hát a nagy Csiu Hszingunk, a nagy tanítónk és útmutatónk Mao Ce-tung A kínai forradalom és kommunizmus című könyvében:* „Kína évezredeken át primitív kommunizmusban élt, mely egyenlőségen és osztálymentességen alapult!" *Erről a Hosszú Menetelés alatt győződött meg, amikor Kína legelhagyatottabb részein a legősibb primitívségében élő népekkel találkozott.*

— *Nem kell Marxhoz mennünk kommunizmust tanulnunk! Ebben elég nagy mesterünk a* paraszti *sorból származó világhírű Hung Hszio-ch'uan, aki császárságot döntött le milliós parasztseregével, Peking császára lett, és* elsőnek *valósította meg a* kommunista államot a XIX. század elején, *ha nem is egész Kínában, de annak nagy részében.* *

---

* Hung Hszio-ch'uant már többször emlegettük. Miután azt az „állami vizsgát" immár negyedszer se tudta eredményesen letenni, mely számára az egész birodalomban minden hivatalt megnyitott volna, 1837-ben lázas beteg lett, amely alatt látomásai voltak. Először *sárkányt,* kakast és tigrist látott. Majd rengeteg ember közeledett feléje zeneszóval és hordszékkel, amelyen a közeli mennyei lakosztályba vitték. Jó ideig zöldellő füvek között pihent, majd öreg asszony jött hozzá, hogy a folyamban megfürdesse. Aztán öreg ember lépett hozzá késsel. *Kivette belsejét,* és újat tett helyette. (Ebből lett a kommunisták „változz meg"-je, légy új ember"-je?) Nemsokára égi szózatot hallott, olyan valakitől, akinek arany volt a szakálla, és hosszú fekete köntöst viselt. „E világon minden élő embert én alkottam és én táplálok. Ételemet eszik, ruháimban járnak, de egyetlen sincs közülük, akiknek lenne szíve, hogy rám emlékezzék és tiszteljen. Ördögöket imádnak. Ellenem lázadnak!"

Ekkor az Isten — mert a látnok annak vélte — kardot, pecsétgyűrűt és sárga gyümölcsöt adott neki. Oly magas hegyre vitte, melyről az egész világot láthatta. Itt megparancsolta neki, hogy *pusztítsa* el mindazokat, akik *Isten akaratának ellenállnak.* Mikor Hung Hszio-ch'uan révületéből felébredt, szobájában őrültként rohangálva kiáltozta: „Tsan ah! Tsan ah! Öld a démonokat! Egyik sem tud ellenállni kardsuhintásomnak!"

Lakóterületén éhség tört ki. Hung Hszio-ch'uan biztatta a parasztokat, hogy rombolják le a buddhisták, taoisták bálványait. Majd uralmat alapított, a Nagy Béke Mennyei Birodalmát, amelyben ő lett az „Isten (Jézus) fiatalabb testvére és a Menny Hercege".

Uralmának megszilárdítása közben hívei, katonái irtó öldöklést, pusztítást vittek végbe. Áldozataik számát 20—30 millióra becsülik. Úgy hitte, ha akarja, követőivel *az egész világot meghódíthatja.*

— Néphadseregének zászlaja vörös *turbán lett. A vörös színt, a* vér *jelképét választotta. Tehát még e csekélységet se mástól kölcsönöztük! Eredeti* kínai zsenialitás! *Országát a Nagy Béke Menynyei Birodalmának nevezte. Íme, még a „világbéke" gondolata sem idegen. Már fellépése elején „világtestvériségre" szólította fel a föld összes lakóját. Verset írt a „világ ébredéséről". „Mi vagyunk a fényesség, és harcolnunk kell a sötétség ellen. Olyan társadalmat építünk, melyben az igazság uralkodik, az erős nem nyomja el a gyöngét, az okos nem használja ki az oktalant és a bátor nem mászik a félénk nyakára!" Mondd, Tu Veng-neng, nem tökéletes kommunista tanok ezek Marx előtt? Kell nekünk Marxhoz, Leninhez, Sztálinhoz mennünk, hogy tőlük vegyük át? Vérünk tavából kikelt vörös lótuszvirág. Gyökerei mélyen lenyúlnak Kína múlt-tavának mélyére. Amint kisütött a nap, nagy levelei előbújtak a tó vize fölé.*

— Fővezére, Csu Kiu-t'so húsunkból, vérünkből fogant igazi kínai. Mindenben eredeti. Mindenben zseni. Mindenben kommunista, *mint ura. Oly sorozást vezetett be s oly hadirendet alkotott, amelyet Napóleon is megcsodálhatott volna. Haditechnikája pedig ma is hadászati módja nemcsak Kínának, hanem a világ minden kommunista államának! Figyelj csak, Tu Veng-neng! Katonái között szigorú fegyelmet tartott. Senki sem rekvirálhatott! Mindenért fizetni kellett! Halállal büntette,* aki nőt *megbecstelenített! Minden katonájának magának kellett főzni abból, amit seregétől kapott. Házhoz csak hívásra mehettek be. Mindenkinek részt kellett venni a reggeli és esti közös imán és* eszmei megbeszélésen. *Dohányzás és ópiumozás teljesen tilos volt. Asszony, nő szolgálhatott a seregben, s megkülönböztetett elbánásban részesült. A háborúban levő katona családját a közkincstár támogatta. Kommunizmust vezetett be a javakban a katonaságnál.* Kommunákat *szervezett belőlük. Minden 25 ezer tagú kommunának lehetett közös kincstára, közös temploma. A földeket kommunákban művelték. Ruhát, élelmet, pénzt mindenki a közös kincstártól kapott. A magánvagyon teljes eltörlésén fáradozott...*

— Mondd csak, Seng fu, mindebben nem ismersz katonáink bevonulására? Pártunk szociális törekvéseire és megoldásának módjaira? Legalább magadnak valld be, hogy igen. Marxtól vagy bárki-

Elbukása előtt királyi köntöst és koronát viselt. Legyőzésük után családjának tagjait és katonáit felkoncolták. Tavaszi hóként tűntek el mindnyájan. De nem tűnt el kiáltványa. Minden kommunista zsarnok szóról szóra átvette. *„Mindenkit munkára kényszerítünk! Mindent elveszünk! Akik ellenünk állnak: lázadók, bálványok, ördögök. Ezeket kímélet nélkül egy szálig megöljük! De aki elismeri a Mennyei Herceget, és hűséggel szolgálja, teljes jutalmat nyer."*

től kell nekünk a kommunizmust, illetőleg bármit is lopnunk? Nem gondolod, hogy fordítva is történhetett? Ők és társai loptak tőlünk? Tu Veng-neng, ne vedd szertelen dicsekvésnek, hogy kommunizmusunk eredeti *a mi* szemünkben, tőrőlmetszett kínai, *és a világ minden népe, múltja, jelene, jövője hozzánk járhat e tekintetben iskolába.*

Az eredetiséget illetőleg nagyon csiklandozott, hogy megemlítsem neki Lükurgosz görög kommunista államát, Spártát (Kr. e. 800). Lükurgosz földet osztott, csereforgalmat vezetett be, s miután kiirtotta az arany és ezüstpénz használatát, akkora vaspénzeket veretett, hogy csak kocsin lehetett szállítani, így lehetetlenné tette pénzként való használatukat. A két nem együtt sportolt. A diktatúra minden tekintetben példátlan szigorú volt. Közös étkezés dívott. A gyenge gyerekeket ledobták a Taigetoszról.

A XII. században, Szent Ferenc korában, Joachim de Floris cisztercita apát az általa hirdetett kort nem kommunizmusnak, hanem a Szentlélek korszakának nevezte, amelyben véget ér a félelem és szolgaság, és uralkodni fog a szeretet és szabadság. Ekkor nem lesz osztály- és társadalmi különbség, *nem lesz enyém és tiéd!*

No és Rousseau, akinek társadalmi szerződése száz évvel előbb jelent meg Marx kiáltványánál, melyben a kommunizmus minden lényege benne van, s lett a francia s minden forradalom bibliája? Nem ő kiáltotta-e világgá feledhetetlenül: *„Jaj nektek, ha elfelejtitek, hogy a gyümölcs mindenkié, de a föld senkié!"*

Hát az albingensek, patarénok, beguinok, katarok, és Durado ács?

De nem szóltam semmit. Bizonnyal nagyon jól tudja ő ezeket is.

„Hadd örüljön a majom bozontos farkának!" Inkább engedtem beszélni.

— Nem merem tovább folytatni a történelmi tényeket — lassult le egy kicsit a rendőr —, hátha untatlak vele.

— Ó, nem! Nagyon érdekes ez a beállítás és szemléleti mód.

— Akkor még csak annyit: Hung Hszio-ch'uan ellenezte a rabszolgaságot és az ágyasságot. Megtiltotta, hogy a leánygyermek lábát elkössék, a férfiak pedig tincsbe font hajat viseljenek. Olyan földosztást végzett, amiből az igénylő a föld minőségének megfelelő mennyiséget kapott. Örökké hangoztatta: „Mindenkinek lesz ennivalója, ruhája, pénze. ÉS MINDEN EGYFORMÁN!

— Nos, Tu Veng-neng, idegen eszme Kínában a kommunizmus? Ellentmondóan cselekszünk, amikor a kereszténységet ki akarjuk küszöbölni az imperialista világnézettel együtt mint idegent, *a kommunizmust pedig minden erőnkkel megvalósítani mint ízig-vérig kínai eszmét? Éppen azért csak javatokra válik, ha kérvényeteket minél előbb beadjátok.*

Mikor kapunkhoz ért, néhány száz fiatal, lapáttal, csákánnyal

felszerelt munkaszolgálatos masírozott el előttünk az utcán. Fiatalos elragadtatással énekelték:

Az isteneket döntsd le az égből!
Mi nem hiszünk!
Mi nem imádkozunk!
Hanem dolgozunk!
És munkánkkal aranyat csinálunk a földből!

Rendőrünk egyik karjával az éneklő lapátosoknak intett üdvözletet, másikkal meg mifelénk búcsút, s közben oly különösen nézett rám, hogy sohasem tudtam elfeledni sem őt, sem beszélgetésünket.

Visszamenet az öreg kereskedőnkre gondoltam, ő ezeket olvashatta a sárga lapú történelemben, amit most ez a rendőrtiszt mondott? *Ha a kommunizmus a kínai nép szívéből nőtt vörös lótusz, hogyan lehet ennek vége valamikor?* Milyen jó lett volna erről az öreget megkérdezni!

Haj, haj, Kína! „Mi nem imádkozunk, hanem aranyat csinálunk?" Kínaiak, ti azt hiszitek, hogy az arany éltet, az arany az élet, az arany a minden? Sohasem hallottátok volna, hogy Midas, Frigia királya csaknem azért halt *éhen*, mert minden aranyná változott, amit megérintett? Nem, éneklő, csákányos, lapátos ifjak, nemcsak arannyal, sőt: nemcsak kenyérrel él az ember! Nem! *Valamikor hegynyi lehet frissen sült cipótok, mégis éhen haltok! És még inkább, ha csak aranyatok lesz!*

Nekünk sem az volt a legnagyobb bajunk, hogy élelemre nincs pénzünk, nincs aranyunk. Hanem az, hogy missziós munkánkat megbénították. Kórházi és nevelői munkánk egyre nehezebb. Ellenállásunk, maradásunk semmi jóval sem kecsegtet. Csak növeli szenvedésünket s veszélyezteti híveink életét. Ők maguk is biztatnak: Menjünk! Rettenetes lenne számukra börtönben tudni bennünket. Így hát, bár majd meghasadt a szívünk látva missziós álmaink összeomlását, három nap múlva mégis beadtuk a kívánt kérvényt. Alea jacta est! A kockát elvetettük! Jöjjön, aminek jönnie kell! De nem árultuk el nekik, hogy nem Magyarországba szándékozunk menni, hanem Amerikába. Ha megtudták volna célunkat, talán sohasem léphettük volna át a bambuszfüggönyt, hanem vasrácsok mögé vágnak bennünket, mint annyi missziót, hogy velük együtt pusztuljunk el, mint ellenségeik. Mit mondott Hung Hszio-ch'uan kiáltványában? *„Akik ellenállnak, kímélet nélkül megöljük!"*

A kérvényünk beadása után a misszió vezetését azonnal rábíztuk az egyik kínai atyára. Keresztényeink kioktatásunkra és biztatásunkra a kórházban nagygyűlést hívtak össze, amelyen könnyes szívvel, de nagy „lelkesedéssel" kimondották: Végre elérkezett az idő, amikor kínai lesz az úr kínai fölött, s nem kell nekik külföldit

szolgálni stb. A kórház igazgatójának pedig megválasztották a másik kínai atyát.

Ám a vörösök hamar átláttak a szitán. Nem így képzelték el a kínai vezetésre való átállást. Az északról jött kínai atyában nem bíztak, meg hát ő is pap volt. Ezért a polgármester kijelentette: A kórház alkalmazottai még nem eléggé érettek ahhoz, hogy új igazgatót tudjanak választani; a kínai atya meg nem olyan ismerős a kórházi dolgokban, hogy vezetni tudná. Azért mindenkinek helyén kell maradni, s változtatást csak a hatóság engedélyével eszközölhetnek.

Újra igazgatónak kellett lennem egy ópium szívó munkásmegbízottal, aki — hogy hibáját tompítsa — mindent megtett a vörösök kegyének elnyeréséért, mert ő „az a béka volt, aki azt hitte, hogy hattyúhúst ehet" ezáltal! Velem szemtelenkedett. Akit lehetett, besúgott. Először a már emlegetett hitoktatónkat, Siao Zen-teht félemlítette meg annyira, hogy a spórolt pénzén vett aranyat egy nagygyűlés keretében önként felajánlotta a Koreában harcoló katonák javára. S ettől kezdve versengett az ópiumos szakszervezeti vezetővel, hogy melyik tud többet ártani a missziónak s több borsot törni az idegenek orra alá. Minden igyekezetük arra irányult, hogy a kínaiakkal meggyűlöltessenek bennünket.

Munkásaink megdolgozása nagy lendülettel folyt a már ismertetett „feketemisék" keretében. Városunk legnagyobb ura, maga a párttitkár járt el esti gyűléseinkre. Árgus szemekkel figyeltek mindenkit. Akiknél eszméik befogadására legalább kis hajlandóságot tapasztaltak, azokat megdicsérték, nevüket táblára írták, kifüggesztették mint követendő példákat. Azok neveit is kitáblázták, akik makacskodtak: hadd szégyenkezzenek!

Először szép szóval igyekeztek átállásra bírni őket. Ingyen moziba, ingyen színházba mehettek. Lakomákat rendeztek számukra. Aztán fenyegetéssel: nyomozni kezdtek életük, szüleik, rokonaik után. Ígérték, ha a külföldiek bűneit őszintén kibeszélik, nagyobb fizetést, jobb munkát kapnak. Uszították őket, hogy az *idegeneknek ne engedelmeskedjenek.*

Az ópiumos munkásvezér vitte a zászlót mindenben. Egyik alkalommal már a nevemre érkezett levelet is felbontotta. Számonkérésemre torka szakadtából ordított. Verekedést akart. Az egész ház összefutott. Ede testvér csak ennyit mondott neki: „Te sikkasztó ópiumos!" Erre még jobban toporzékolt. Tört-zúzott. Vártuk, mi lesz a következmény, hiszen a rendőrség mindenről értesül, és első besúgójuk éppen ő volt. A kínai törvény a levéltitok megsértését tiltja. Mivel a törvénysértést letagadni nem lehet, elhallgattak vele. Máshol igyekezett visszafizetni. Nem is nekem, hanem Ede test-

vérnek, aki azt merte szemére vetni, amiről mindenki tudott: sikkasztó, ópiumos. . .

Álmomban láttam, hogy Szent Ferenc iszonyú erővel igyekszik megakadályozni a Lateráni Bazilika ledűlését. Könyörögve kért, segítsek neki. Hasztalan próbálkoztam, hitoktatónk és ópiumosunk megakadályoztak. Viaskodtam velük, de ők erősebbnek bizonyultak.

Arra ébredtem, hogy nagy könny gördül le szememről. . .

XX.

Kutyasors

Az ópiumos munkásvezér az egyik kisegítő ápolónőnket rávette, hogy az esti gyűlésen vádolja be Ede testvért, mert „megbecstelenítette". Elképzelhetjük, ki, mi lehetett már ez a nővér, aki szégyenével pódiumra kiáll. Gyermekkora óta árvaházunkban neveltük. Beteg anyját sokáig tartottuk kórházunkban, s ingyen kezeltük. Se

Ede testvért halálos népítéletre kísérik

szégyen, se hála nem lakozott már ebben a némberben? Nagy vád volt ez. A munkásvezér nagyon jól tudta, ezért tartotta megfelelő italnak olthatatlan bosszúszomjának enyhítésére. A régmúlt idők pogány embere volt ő, akit a bosszú annyira kötelez, hogy még a halotton is végre kell hajtania! Ezért a vádért nem egy férfit ítéltek már halálra nyilvános népítélettel a kommunisták által vezetett Nőszövetség tagjai! Kereszténveink és hű ápolónőink nagyon felháborodtak a vádlók aljas magatartásán és szándékán.

Gyűlést hívattak egybe, s kényszerítették az ápolónőt, hogy bizonyítsa be vádját. Ha nem tudja, vonja vissza! A vádló azt állította, hogy *ajándékot kapott* a testvértől, aminek csak „az" lehetett a célja. Ám mindjárt rábizonyították, hogy ő kunyerálta el a töltőtollat. Mire be kellett ismernie, hogy *rágalmazott!*

Jóllehet a szerencsétlen lány a vörösök biztatására cselekedett, mégis megfeddették. Nem a rágalmazásáért, hanem mert „fegyverét korán sütötte el", nem tartván magát a régi bölcsek figyelmeztetéséhez: *„Aki nagyon hamar akar eredményt, kudarcot arat, de aki végiggondolja cselekedetét, sikerrel dicsekedhetik!"* Magyarázták neki, hogy a vádakra elő kell készíteni a talajt. Csak azután lehet sikeresen használni!

Hogy megmutassák, miként kell okosan cselekedni, és Ede testvér se úszsa meg „bűnét" szárazon, újabb váddal álltak elő. Mégpedig azzal, hogy revolvert rejteget! Különös, ezt a trükköt mindig jónak tartják, holott csak nálunk már hányszor mondott csütörtököt. Ez a vád annyit jelentett, mintha a nemzetiekből egy hadsereget bújtatott volna ágya alá. Mindenki tudta, a testvérnek valóban volt fegyvere. De azt is tudták, hogy már a „felszabadulás" előtt elcserélte kerékpárra. Azok az ápolónők, akik Ede testvért nagyon becsülték és szerették, utánamentek a csereberélő embernek. Őt magát ugyan nem találták meg, mert rég elfogták s deportálták, de felesége igazolta a cserét. Így tehát ez a pisztoly is rosszul sült el.

Látván a vörösök, hogy nem könnyű megtépázni becsületünket, és híveinket velünk szembe állítani, meg más miatt is, nehogy szégyen érje arcukat, a párttitkár összehívta a munkásokat, s figyelmeztette őket: *„A rendszernek nem célja hamis vádak koholása. Mindenkinek csak az igazat szabad mondani. Tartsátok magatokat Konfuciustok tanításához, aki nagy bölcsen ezt hirdette: ,Hamis vád elé állíts gátat, hogy ezzel pártfogold a becsületes és jó embereket!' Nagy tanítónk, Mao is figyelmeztet: ,Hazugságra ne csússzon nyelved!', Az igazságon állunk, s nem hamisságra építünk!' Ne feledjétek, ezek magyarok, akik haza akarnak menni. Bizonnyal majd elmondják otthon, miként bántunk itt velük. A külföld előtt ne tegyétek tönkre a kínai nép arcát!"*

Ez a hang, ez a magatartás nagyon meglepett bennünket. Ha

a párt valóban így gondolkodik, hogy csak az igazságra épít, semmi okunk félelemre! Mily naivak voltunk még mindig. Az egyenesen járó ember mennyire nem akarja elhinni, hogy lehetnek görbe úton járók is.

Már másnap megtudtuk, hogy csak taktika volt az egész. Pekingből valami bizottság jött le, melynek kötelessége lett volna utánanézni: Van-e szabad vallásgyakorlat, és hogyan bánnak a kisebbségi népekkel? Hát ezért kellett legalább szóban mutatni, hogy nem kenyerük a rágalmazás.

A Hármas Egyház emberei egyre intenzívebb munkába kezdtek. Nálunk is tartottak szervező, felvilágosító gyűléseket, természetesen nélkülünk, az idegenek nélkül. Nem sok eredménnyel. Értelmes híveink és munkásaink hamar meglátták a farkas rejtett farkát, hogy mire is megy a komisz játék. Gyűlésekre még csak be tudták őket kényszeríteni, de soraikba már nem. *Rómától nem akartak elszakadni.*

Eszméik igazolására egyik ilyen gyűlésen bemutattak egy filmet. Ennek azt kellett volna igazolni, mennyire szükséges, hogy a kínaiak legyenek a vallások irányítói. A film lepergette előttük a csangsai külföldi protestáns lelkész népítéletét s Kínából való kiűzését. A film hangsúlyozta a lelkész bűnét, s be akarta mutatni szégyenletes kiseprűzését. A gyűlésről hazajött leányaink szörnyülködve mesélték el a dolgot. Mindnyájuknak az tűnt fel, hogy az amerikai protestáns pásztor nagyon bátran viselkedett. Semmi félelmet nem mutatott. *Nem ismert be semmi vádat!* Öntudatosan, sőt: mérges, vádló szemekkel nézett a gáncsoskodó tömeg szemébe. Az utcák két oldalára felállított diákok, katonák sorfala között, mely fenyegetőn tüntetett ellene, *felütött fejjel vonult,* mint akinek egyáltalán nincs miért szégyenkeznie. *„Ugye, atya* — kérdezték —, *ha itt is sor kerül erre, ti sem fogtok félni? Sohase mutassátok, hogy féltek!"*

Leányaink tehát jól állták a mozgalom ostromát, de nem az ópiumos munkásvezér. Mivel most a vörös Peking ígérte neki a nagyobb rizstálat, s nem Róma, hát odaállt. Szólásra emelkedett. Látszott: mindenáron ugrándozó majomként magára akarja vonni a figyelmet. Felállt, s a következőkre nyitotta száját: *„Olyan ostobaságra tanítottak, mint a gyónás! A külföldiek elcsábítottak. Kívánták, hogy ‚Dicsértessék a Jézus Krisztus'-sal köszönjek! Elvárták tőlem, hogy a pápára hallgassak, s ne nagy mesterünkre, Mao Ce-tungra!"*

Mivel így hitét gyalázta s megtagadta, eltiltottuk a szentségek felvételétől, míg hibáját kellően jóvá nem teszi. Mégis a következő napon, mintha mi sem történt volna, gyónni indult. De az atya

kijött elé, s megmondotta neki: Míg hibáját nyilvánosan jóvá nem teszi, szentségekhez nem járulhat.

Ez mérhetetlen arcvesztésnek számított. Ez fájt neki, s nem a gyónás megakadályozása. Bosszút forralt Egyháza ellen, amely így megalázta, mert igaziból „farkas volt ő, mely tovább nem tudja rejteni farkát". A kommunista hatóság segítségével oly sikeres propagandát s megfélemlítést végzett, hogy egyre kevesebben járultak a szentgyónás szentségéhez. Sőt: megtiltották nekik, hogy *külföldinél gyónjanak! „Kínaira megalázó letérdelni idegen előtt!* — dumálták fülükbe. — *A külföldiek így akarják megismerni hibáinkat* — és ők a „feketemiséken"??? —, *hogy szolgaságban tarthassanak. A gyóntatással akadályozzák a hármasmozgalom erősödését, holott ennek megerősödése Kína érdeke és dicsősége!" Megtiltották, hogy a külföldi missziósokkal beszéljenek!* Mit ajánlott Lamennais harmadik királya? *„Fojtsatok el minden szót, mely embertől emberig, néptől népig röpíti a rokonszenv hangjait!"* Még azt is megtiltották, hogy nekünk köszönjenek. Ha valakit tilalmuk megszegésén rajtacsíptek, az esti gyűlésen kifaggatták, hogy mit beszéltek. Kényszerítették, ismerje el ezt bűnnek. Fogadja meg, hogy többé hasonlót nem cselekszik.

Különösen a kinti híveink a tilalom ellenére is kerestek bennünket, s találtak rá módot, hogy velünk szót válthassanak, köszönjenek. Volt, aki az ajtónk alá dugott kis cédulával mindig előre figyelmeztetett bennünket, hogy mi történik holnap ellenünk. Éjszaka felosontak hozzánk tanácsot kérni, mit s hogyan cselekedjenek. Bizonyos dolgokban az Egyház álláspontja után érdeklődtek. Pedig örökké fenyegették őket: *„Ha a külföldiek bűneit takargatjátok, részetek lesz büntetéseikben."* Ezért, ha gyűlésre mentek, vastagan öltöztek, ha netán becsuknák őket, ne fázzanak meg a börtönben.

Kínzó présük további csavarásaként megtiltották a *kínai atyáknak* is, hogy *velünk, idegenekkel beszéljenek.* Látott már ily gyűlöletszítást a világ, ily lehetetlen helyzetalakítást? Valóban megvalósították Lamennais negyedik királyának kívánságát: *„Teremtsünk önérdekeket minden ember, ház részére, hogy megértés helyett gyűlölet szülessék közöttük!"* Egy asztalnál étkeztünk, és egymással nem beszélhettünk! Ha a felszolgáló fiú észrevette, hogy mégis pár szót váltottunk egymással, azonnal jelentette a pártnak. Az esti gyűlésen a kínai atyákat számonkérték és fenyegették. Így lehet az embert megfojtani kötél nélkül! Így lehet keresztre húzni bitófa nélkül!

A misszión átvétele után mindnyájunkat gyűlésre hívtak a kommunisták. A gyűlésterem ajtaja felett írás köszöntötte a közeledőt: *„Hszi nao csin! Mosd ki az agyadat!"* Bent a terem falain is

hasonlók üdvözöltek számtalan társukkal: *„Kai tsao! Változz meg!"* Ahá, agymosás lesz! Ez már nekünk nem újság, de nem volt ez soha az Kínában, mondaná az öreg kereskedőnk, mert Lao Ce Tao te king könyvében ezt olvashatjuk: *„A bölcs uralmának gyakorlásakor kiüresíti a nép agyát! Gyöngíti akaratát s erősíti csontját!"*

Vezérszónokunk így kezdte: *„Minden ember reggel megmossa arcát. Most mi megmossuk a ti agyatokat, mert ti magatok nem akarjátok. Kivetjük belőlük a régi elveket, s megtöltjük újjal. Azt akarjuk, hogy elvtársaink legyetek! ,Fellökjük fejetek fölül a kút fedelét — mondja a tévedhetetlen tanítónk és útmutatónk, Mao —, s megmutatjuk nektek az ég horizontját. Eddig kútban élő békaemberek voltatok, akik szerint az ég csak akkora, mint a kút szája!'"*... Hangosan szerettem volna kacagni. Nekünk mondják ezt, akik mindig a kúton kívül éltünk? Nekünk, akik nem ismertünk mást, csak a végtelen horizontú eget? Nem mi imádkozzuk-e adventünk négy hetén át: *„Harmatozzátok le egek az Igazat!"* A baj éppen az, hogy kútba akartok taszítani bennünket, hogy csak kútszájnyinak lássuk az eget fölöttünk. Lamennais második királyát követitek: *„A gondolatokat is el kell törülnünk, mert aki gondolkodik, mindig hajlamos, hogy a hatalomnak ellenszegüljön!"* Amire a harmadik király rátromfolja: *„Sőt: el kell fojtani minden szót!"* S nem Krisztust követitek, aki azt mondotta: *„Égre emeljétek szemeteket!" „S ha igazságtok nem múlja fölül az írástudókét és a farizeusokét, nem juttok be a mennyek országába!"*

Azóta ez az agymosás és „kútég-mutatás" megy, ezerféleképpen hozzáadva az ember külső magatartásának megváltoztatását is. Mindkettő kínos, mert operáció.

Az egyik vörös katona mindennap bement a konyhába, hogy megnézze, mit eszünk. Éppen frissen sült kenyér illatozott az asztalon. Kérdezte: *„Mi ez?" „Kenyér"* — felelte Melinda nővér. *„Ki csinálta?" „Én. Kóstold meg!" „Nem, mert ez meg van mérgezve. Van saját lisztünk, abból készíts nekünk kenyeret! De amíg csinálod, melletted állunk, nehogy mérget keverj bele."*

Nagyra becsült és szeretett kínai orvosunk feleségének gyermeke született. Kínai szokáshoz híven és szeretettől indíttatva, Melinda nővér édességet készített az asszonykának. Mivel a konyhalegény nem volt hajlandó átvinni a szomszédos épületbe, maga a nővér indult vele. Ám az ópiumos kommunistánk megleste, s az ajándékot kezéből kiverte. Este pedig a nagygyűlés elé citáltatta. Két órán át szidták, hogyan mer olyannak kedveskedni, aki nem érez velünk? Az ellenforradalmárt ajándékokkal elhalmozza, nekik pedig, a hű kommunistáknak semmit se ad. A nővér csak mosolygott, s a végén azt mondta: „Köszönöm!" Ezért a „köszönömért" még egy órát szidták.

Bezzeg nem mosolygott Melinda nővér, amikor népítéletre hívták. Már az is sejtetni engedte, hogy ez nagyobb ügy lesz, mert a kis cédula jelezte: *„Holnap tu-cent lesz!"* Katonát menesztettek érte. A volt hitoktatónk, Siao Zen-teh elnökölt. Már ily magasra kapaszkodott az árulás uborkafáján. Rá már teljesen illett a kínai mondás: *„A közönséges emberek ragyognak, és mind szemfüles!"* Felszólította a közönséget, hogy mindenki nyíltan és bátran mondja el vádját a külföldi ördög ellen. S hogy még jobban bátorítsa az amúgy is eléggé elkészített *szereplőket*, s példát adjon nekik, hogyan kell ezt csinálni, maga állt elő első vádlónak, mondván:

„Egyszer bementem az árvaház vendégszobájába. A teaiváshoz előkészített csészékből kivettem egyet. De ez a teknősbéka bűzlő fia rám szólt, hogy ezek az atyáknak vannak fenntartva. Mérges lettem. Az én szám leprás, hogy nem ihatom abból, amiből az atyák isznak?... Mit ítéltek?" *„Sa! Sa!* — kiáltotta a nép nagy hangosan. *— Öld meg!"*

Második vádlónak a főző szolgafiú, Pentu jelentkezett. *„Ez a külföldi kutya engem megpofozott!"* *„Saaa! Öld meg!"* — kiáltotta a nép. *„Nem egészen így áll az eset* — védekezett Melinda nővér. *— Egyszer ez a fiú földre szórta a rizst. Kértem, söpörje össze, de ő azt felelte: ,Nem, mert te nem parancsolsz nekem!' Mire azt mondottam: ,Ha kisfiú volnál, megérdemelnél egy nyaklevest.' Ez volt a pofozás!"* *„Sa! Tsan! Ööööld meg!"* — zúgta a színészgárda.

Harmadik vádlónak Jánoskát szólították elő. Buzgó fiúnak ismertük, igen vallásosnak mutatkozott. Előszobájukban kis oltárt készített szentképekkel, melyet terítőkkel és virágokkal díszített. A konyhában segített. Vádja így hangzott: *„Amikor a zsírnak valót kisütötte ez a külföldi ördög kutya, nekünk adta a hájzsírt és a bélzsírt, de a szalonna zsírját ők használták el, akik azt hirdetik, hogy Isten előtt mindenki egyforma. Ők csak ezt mondják, de nem tartják!"* *„Sa! Méltó a halálra!"*

Utána egy kislány következett, Long Mária. Azt vallotta: *„Ez a külföldi kutya konyhakéssel ölte meg a gyerekeket. Azért ölik meg a gyerekeket, hogy kiszedhessék a szívüket, és megszárítva orvosságot készítsenek belőle."* *„Ez hazugság!"* — kiáltotta Melinda nővér. De az elnök ráordított: *„Fogd be a szádat! Neked nincs jogod beszélni!"* Bezzeg a népnek volt joga kiáltani: *„Sa! Tsan! Sa!"*

A fővádlónak Ágnes mamát szemelték ki, aki Fancsitán segített a nővéreknek főzni, most itt takarított a kórházban. Klára nevű lánya nálunk készült betegápolónak. Pár nappal előbb Klára beteg lett. Melinda nővér elment meglátogatni, vitt neki három körtét és három mandarint. Elfogadta, sőt: meg is köszönte. Ágnes mama ezeket a gyümölcsöket hozta el a gyűlésre, s azt mondotta: *„Ez a jankuce, külföldi kutya ezekkel akarta megmérgezni a lányomat!"*

„Öld meg, öld meg!" — kiáltotta a gyülekezet. Ágnes mama pedig a nővérnek ugrott, hogy *„most én öllek meg tégedet!"* Ám az elnök megragadta, s rákiáltott: *„A külföldi kutyát nem szabad bántani, mert mi ezért drága díjat fizetnénk. A hivatalos hatóság majd elintézi."* Mire Melinda nővér az elszórt gyümölcsöket összeszedte, a népítélet szét is oszlott.

Másnap Ágnes mama berontott a konyhába. Egyik kezével az asztalról felkapta a konyhakést, a másikkal megmarkolta a nővér karját, és dühösen ordította: *„Mégiscsak megöllek, mert te mérgezted meg a lányomat!"* Ebben a pillanatban a tegnapi elnök megjelent az ajtóban. Rákiáltott: *„Mondtam már, nem szabad a külföldi kutyákat testileg bántalmazni! Megértetted? Konfucius tanításához tartsd magad: ,Tanuld meg elfojtani dühödet, nehogy elveszítsd arcodat!'"* Ezzel kituszkolta az asszonyt, s mögötte becsukta a konyhaajtót.

Másnap már az öreg Titusz testvért vitték népítéletre. Ipoly atya szolgája azzal állt elő:

— *Egyik éjjel kilestem, hogy kincseket ásott el. Sötét éjjel csinálta, de még lámpást se gyújtott. Sok kincset áshatott el, mert sokszor fordult és sokáig dolgozott.*

— *Miről gondolod, hogy kincseket ásott el?* — kérdezte az elnök.

— *Az emberek titokban nem szoktak értéktelenséget elásni!*

— *Miért nem jelentetted eddig?*

— *Bölcseink tanítását követtem: „Senki sem mossa ruháját mások előtt!" Akkor még velük tartottam. De most már tudom, hogy ellenségeink.*

— *Tudod, hol van a kincs elásva?*

— *Tudom. Másnap rájöttem a puha földről. A háromlovas istállóban.*

— *Tudod azt a törvényt, ha nem mondasz igazat, ugyanazt a büntetést kapod, amit a bűnös nyert volna, ha beigazolódik a vád? Jelen esetben talán a halált.*

— *Tudom. Vállalok mindent. A kincsnek ott kell lennie, ha azóta ki nem hordták. Régen nem nézhettem utána, mert az ajtót zárták.*

Rendőröket küldtek a testvérért. Nyakára kötelet vetve két rendőr húzta a gyülekezetbe.

— *Az a vád ellened, te amerikai imperialista kutya* — kezdte az elnök —, *hogy kincseket rejtettél el az állam elől! S holott ezt már rég elő kellett volna adnod, a mai napig sem jelentkeztél vele. Tudod, hogy ezért halál járhat?*

— *Semmiféle értékesebb dolgot nem rejtettem el. Ha dugtam el valamit, az nem jelenteni való.*

A jelenlevők nevettek: *„Jó vicc, neki az elásott kincs semmi! Nem jelenteni való semmiség! Tömérdek kincse lehet az ilyen em-*

bernek." Mások kiabálták: „*Hazudik! Még most is hazudik, amikor a kötél már a nyakán van. Ássattassátok ki vele a kincset! Aztán örökre húzzátok meg nyakán a kötelet!*" Mások: „*Szabotál, lop, államellenes! Halál rá...*"

— *Ne hazudj, mert tudjuk, mit ástál el és hol. Beismeréseddel még segíthetsz valamit magadon. No csak mondd meg, mit dugtál el?*

— *Semmi titkolni valóm. Értéktelen üvegeket!*

Míg a vért szomjazó tömeg ökleit rázta és a „sa"-t kiáltozta, a rendőrök ásót nyomtak Titusz testvér kezébe, s előrelökték:

— *Tso! Lódulj, előttünk ásd ki, amit eldugtál! Tso, tso!*

Titusz testvér egyenesen az istállóba ment, s annak közepén ásni kezdett. Rettentő érdeklődéssel körülállták, és úgy lesték, mint Jákob fiai Józsefet, amikor azt mondotta nekik, hogy ő a József, az elveszett testvér. Közben igyekeztek kitalálni, ugyan mit is áshatott el ez a hosszú szakállú vén gazember. Mások bosszankodtak magukban: Mily hülye ez a legény, hogy maga nem ásta ki régen. Mily kár, hogy nem tudtak előbb róla, hogy ellophatták volna...

Ámulatukban csaknem feneküket ültek, mikor a testvér az ásott gödörből kihajított egy nagyobb üres üveget. Aztán utána a másodikat, majd a harmadikat. Aztán felállt, s rájuk nézett:

— *Ássam-e még tovább? Ilyeneket dugtam el!*

Sorban felemelték az üvegeket. Rázták, szagolták, méricskélték, mintha ez a külföldi ördög megbabonázta volna őket, és semmi mást nem látnak, mint csak üres üvegeket, holott talán tömött kincses ládákat tartanak kezükben? De az üvegek üvegek maradtak ezután is, mégpedig üresen.

Dühében az elnök két üveget összereccsentett. Százfelé szóródtak szilánkjaik.

— *Áss! Tso! Áss!* — bökte oldalba a rendőr.

A testvér ásott. Egymás után hajigálta ki az üres üvegeket. Mikor már dűlt róla a verejték, ismét rájuk nézett:

— *Ássak még? Lehet, hogy még többre is akadnék!*

Az elnök elkapta Titusz testvér karját, és dühösen kérdezte:

— *Miért ástad el ezeket a haszontalanságokat, te külföldi kutya?*

— *Szerettem volna megmenteni őket. Mindig jó az üveg a háznál. De úgy látom, mégsem sikerült.*

Bekiáltotta valaki:

— *Bolond ember ez a jankuce! De mégsem egészen, mert üres konzervdobozokat meg petróleumos kannákat is gyűjtött, egész halmot, aztán eladta őket jó pénzért. Aranyimádó. Még az éjjeli földből is aranyat csinál!*

Titusz testvér nyakáról levették a kötelet. Kilökték az ajtón:

— *Tűnj el szemünk elől, te imperialista! Kutyafej vagy, a verésre rászolgálnál!*

A testvér biztatás nélkül is igyekezett eltűnni, mert már nem hiába verte ki a verejték. Nem az ásás izzasztotta így meg, hanem a félelem, hogy tovább ásatják, s akkor előkerül, amit pár lépéssel odébb rejtett el: a drága miseborok, a kelyhek, valamicske pénz meg miegymás, hogy mentsék a szükségesebb időre. A megkönnyebbülés mosolya fodrozta hosszú fehér szakállát, amikor arra gondolt, mily jól számított. Eléjük ásta el ezeket a haszontalanságokat, hogy ha rátalálnának, megunván a további haszontalan ásást, megmaradjon, ami érték. Mikor Jézus tanítványait szétküldte tanítani, nem ezt mondotta-e nekik?: „*Mint bárányokat küldelek benneteket a farkasok közé. Legyetek hát szelídek, mint a galamb, és okosak, mint a kígyó!*"

Hogy tényleg mit ásott el és mi maradt meg, mi is csak akkor tudtuk meg tőle, amikor már elhagytuk Kínát.

Az ember-kutyák emlegetése után elővették a négylábú kutyánkat.

Szép, nagy, fekete kutyus volt. Mindenki szerette, miként ő is minden rendes embert kedvelt. Az utóbbiak közé nem számította a vörösöket. Velük szemben túlságosan ellenforradalmárosan viselkedett. Így hát rá is kimondották: „Sa!" A halálos ítélete végrehajtását előre jelezte a titokzatos kis cédula.

A nővérekkel együtt mindnyájunkat kiparancsoltak az udvarba, hogy *búcsúzzunk el a kutyánktól.* Kötelet kötöttek a nyakára, mint Titusz testvérnek. Még az is lehet, hogy ugyanazt. Kötelénél fogva hurcolták körül az udvarban, mint állatokat a vásáron vagy kiállításon. A kutya tiltakozott, kapálódzott. A kötél egyre jobban szorult a nyakán. Fojtogatta a hurok. Az Öreg Mester tanítójuk bizonnyal megfordulna a sírjában, ha látná, mit művelnek vele azok, akiket még nemrég így oktatott: „*Bánj szelíden az állatokkal, s ne irtsd őket!*" Helyette én szóltam rájuk, hogy engedjék el a kutyát. Mire még jobban ráncigálták és kínozták.

A kutya hozzánk akart szaladni. Felejthetetlen kérő szemmel nézett ránk: Segítsetek, védjetek meg! Szegény kutyuskánk, te még nem tudod, hogy köteled a mi nyakunkon már rég rajta van? Éppen úgy halálraítéltek vagyunk, mint te. Éppen úgy rángatnak, kínoznak bennünket, mint téged. Kiskutyánk, hogyan segíthetnénk rajtad, amikor magunkon sem tudunk? Kis kutyusunk, mártírtársunk, hogyan védhetnénk meg? Hogyan?...

Vele együtt könnyeztünk és szenvedtünk. Sorsában jövőnket láttuk. Szimbólumunk lett. Benne bennünket kínoztak a régi kínai közmondás szerint: „*Aki a kutyát veri, gazdájára is gondol!*" Ku-

tyasors! Kínai kutyának, külföldi kutyának egy a sorsa a kommunista paradicsomban: a szenvedés. A halál. . .

Este kedves jószágunkat megölték. Egész éjszaka főzték. Reggel megették. Véres máját és tüdejét ebédlőasztalunkra tették. Ezen a reggelen csak könnyet reggeliztünk. Asztalunkon sokáig láttuk véres maradványait, ámbár reggelink után elvitték, s vidám lármával megették.

Kutyasors! Kutyasors!

Sa! Ma neked. Tsan! Holnap nekünk. . .

XXI.

Imádkozz és mosolyogj!

A sok „kutyaszomorúság" és idegborzongató népítéletek mellett örömben is részesültünk. Megtudtuk, a távolabb élő Juventia nővérünk megpróbáltatásainak is immár vége. Megkapta az engedélyt Kína elhagyására. Kiszabadult a sarló-kalapácsos sárkány torkából. Szabadulását később így írta le:

„Az őrök a börtönben levő amerikai Cuthbert M. O'Gara passzionista püspökünk számára mindennap újabb pokrócot s miegymást kértek. Mikor kiszabadult, tudtuk meg, hogy ezek közül semmit se adtak oda neki. Ezért nem csoda, hogy amikor kiengedték, hordágyon kellett kihozni, mert jártányi ereje sem volt. Megkülönböztetett módon kínozták. Kínai illemhelyen tartották zárva. *A kínai illemhely deszkából tákolt nyitott valami. Oly kicsi, hogy lehetetlen benne megfordulni. Nem nehéz elképzelni, mily sorsa lehetett ebben egy magas, tisztasághoz szokott amerikainak belakatoltan élni. Joggal csodálkozhatunk, hogy ennyi ideig kibírta.*

Ily embersorsokat látva, nekünk hasonlók igérve, számtalan fajtáját már elviselve, hogyne örültem volna, amikor ütött a szabadulás órája. Könnyű a mártíromságot vállalni, míg az csak lehetségesnek *látszik. De nehéz azt hónapokon, éveken át élni, és sohase tudni,* mikor érünk az emberi erők végére. *És az örök félelem: ha hitünknek nem is leszünk megtagadói,* de magatartásunkkal lehetünk szégyenei! *Jézus talán ezért is mondotta: ‚Ha valahol nem fogadnak be titeket, menjetek máshová!'*

Egyik szép napon kimondottan értem jöttek a rendőrök. Az egyik atya el akart kísérni, de visszaparancsolták. A rendőrségen éppen ebédeltek. Első meglepetésemként megkínáltak ebéddel. Hallatlan! Ebéddel fogadnak, s nem veréssel, nem szidással, nem kutyázással? Mi lehet emögött? Meglepetésemtől semmire sem tudtam gondolni.

Ámulatomra a parancsnok így szólt: ‚Holnap mehetsz, ahová akarsz. Megkaptad az engedélyt, hogy elhagyd Kínát. Buszod reggel indul. Csanzában majd várnak rád, s ott megmondják, mit csinálj.

Holmidból elvihetsz, amit akarsz, és ötven dollárt. A pénzt majd útleveledbe írom.' Kértem, nem halaszthatnánk el az indulást egy nappal? Már délután van, és pakolni is kellene. Gondolkodás után beleegyezett.

Bizonnyal repültem volna visszafelé, ha rendőr nem kísér. Jó híremet otthon nem akarták elhinni. De amikor látták, hogy pakolok, segítségemre siettek. Tizenegy ládát tömtem meg. Gyönyörű miseruháktól kezdve mindent, amit elviendőnek tartottam, és hittem, hogy el engedik vinni. Az ellenőr csodálkozva nézte, és kérdezte: ,Mindezt te használtad?' Igennel válaszoltam, mert arra gondoltam, hogy én kezeltem őket a sekrestyében és máshol. Viszek mindent, mert nem bizonyos, hogy a következő majd ugyanezt az engedélyt kapja. Jó nehányszor tüzetesen átvizsgálták ládáimat. Végül a busznál hivatalosan lepecsételték, hogy rendben van, mehet. Indulás előtt levelet kaptam P. Dunctától, aki már sikeresen kikerült Kínából. Az útra azt a tanácsot adta, hogy mosolyogjak, és imádkozzam a rózsafüzért. Elhatároztam, hogy így lesz, Mária kezét fogva indulok.

A rendőrök csaknem minden buszállomáson lehajigálták a csomagjaimat. Mosolyogva a pecsétre mutattam. Volt, ahol se mosoly, se pecsét nem használt. Feltörték. Vámként kiszedtek belőle valamit. Aztán úgy lepecsételték, mintha hozzá se nyúltak volna. OK, gyerünk tovább. Mosolyogtam. Veszett is, maradt is, OK!

Akik Csanzában vártak rám — nem rendőrök —, szállodába vittek, hogy ez lenne a kijelölt helyem. Még le sem ültem, már jöttek a katonák, és kérdezték, hogyan kerültem ide? Nagy handabanda után másik szállodába kísértek. Szomszédom református missziós hölgy volt. Még szobájában is vallatták. Mivel deszka volt a fal, hallottam, mit kérdeztek tőle, és mit felelt. Vallatás után átjött hozzám, és kért, hogy imádkozzam érte. Úgy gondolta, hogy másnap együtt utazunk tovább, de hiába kerestem az állomáson. Nyugtalankodni kezdtem: Az útról is vissza lehet kerülni?... A ládáim elhelyezésében fiatal kommunisták segítettek, azért, mert rájuk mosolyogtam?

Egyedül utaztam egy szakaszban. A mellettem levőben kommunista lányt szállítottak, azt hiszem, hogy idegszanatóriumba. Tőle is áthallatszott minden szó. Beszéde után ítélve katolikus lehetett. Talán még az Egyház szolgálatában is állott. Megfélemlítésre vagy önként oly sikeresen vádolta plébánosát, hogy halálra ítélték. Még kivégzésénél is csúfolta, gyalázta. A szerencsétlen lány azóta a halottat mindig maga előtt látja. Saját szavai szerint: ,Állandóan reám függeszti szemét!' Mondották kísérői: ,Ne törődj vele! Már úgyis hiába!' ,Igen, de én hazudtam. Semmi sem igaz vádjaimból. Lao Ce is azt mondja: A jó ember megesküszik, hogy sohasem vádaskodik! Nem tanította-e Konfucius is: Ne tedd másnak, amit

nem akarsz, hogy mások neked cselekedjenek! Ezért kísért engem állandóan. Tudom, megbüntet érte az Isten.'

Saját hangját artikulátlan kiabálás szakította meg: ,Már megint itt van! Ó, borzasztó ez a tekintet! Nem, nem bírom tovább!' Elcsendesedett. Azt hiszem, hogy csillapító injekciót adtak neki. Felváltva hol sírt, hol beszélt, míg Kantonba nem értünk.

Az egyik ellenőrző lány kérte a papírjaimat. Odaadtam neki dollárjaimmal együtt. Papírjaimban turkálva nagy diadallal hívta társait: Jöjjenek és lássák, hogy milyen ügyes, megtalálta az elrejtett dollárjaimat. ,Hogyan lenne elrejtve? — tiltakoztam. — Nem tudsz olvasni? Itt van bejegyezve!' Hiába, csak torkaszakadtázott, míg oda nem jött egy katona. ,Nyugodj meg, sjuda — csitított. — Bent megvizsgálják a papírokat, és visszakapod a pénzt írásaiddal együtt. Most az ő arca a fontos. Nem szégyeníthetjük meg nyilvánosan!' A papírokat ugyan visszakaptam, de a pénzt nem. OK, mosolyogtam és imádkoztam. Ezzel nem veszett el minden. Csak előre!

Rosszabbul jártak mások. Sanhéből jövő húsz protestáns pásztor összes holmiját kiszórták és valósággal összetaposták. Borzadva néztem a vandalizmust. Mi, többiek is tehetetlenül álltunk, mint levágásra szánt birkák. Sorsunk hasonlónak látszott. Észrevettem, az lehetett a hiba, hogy a felülvizsgálóknak nem mindjárt adták kezükbe a ládák kulcsait. Ezt látva, mondtam magamban: most légy okos, Domonkos! Mire rám került a sor, kinyitottam minden ládámat. Mosolyogva mondtam az ellenőrnek: ,A ládámban pár porcelán szobor van. Ha lenne olyan szíves és vigyázna, hogy ne törjenek össze!' Az illető rám nézett, meg a kinyitott ládáimra, és vizsgálat nélkül rájuk írta: ,OK!'

Ahogy készen lettünk a csomagvizsgálattal, egy katona kiáltotta a nevemet. Bizonnyal dollárjaimat adja vissza. Ám a pénz helyett egy nagyobb csomagot nyomott a kezembe, hogy ez az enyém — Csanzából. Hihetetlenül hangzott, hogy útközben kaphatok csomagot. Valami tévedés lesz a dologban. Kiderült, hogy Cyprián nővér Szent Antal-szobra van a kezemben. Ő előttem indult ki Kínából. Karján vitte ezt a szép francia szobrot, nehogy összetörjék. Elvették tőle, hogy megvizsgálják: nincs-e benne valami titkosírás vagy valami érték elrejtve? Így én kaptam vissza Szent Antalkát teljes egészében. Hát nem volt igaza P. Dunctának: „Csak imádkozz és mosolyogj!"

Mikor túl a határon a hongkongi állomáson kiszálltunk, minden kiűzött misszionárius hangosan zokogott. Mi volt ez? Ki tudná megmondani, mit préselt e ragyogó gyöngyszemekbe: a múlt emléke és a szabadvilág érzése? Istenem, előttünk mennyi könny pereghetett már ki, s mennyi pereg még le utánunk? És ha mindaz kijöhetne,

aki a vörös pokolt elviselhetetlennek tartja, talán tengernyi lenne belőlük...

Az angol hatóságok angyalként kezeltek bennünket, elhalmozva minden jóval. Rögtön megtudtam, hogy Klára, Cyprián és Aléna nővéreim Makaóban vannak. Én itt maradok Hongkongban a Canossa-nővéreknél. Aida nővérnek fogok segíteni, aki az állam és az Egyház részéről azzal van megbízva, hogy Kínából kiűzött papokat, szerzeteseket, apácákat fogadja, szállásukról, továbbutazásukról s mindarról gondoskedjék, ami ezekkel jár. Kilenc hónapig maradtam itt. Módomban állt tapasztalni, hogy egyesek mily siralmas állapotban lépték át a borzalmas vörös bambuszfüggönyt.

Első nehezebb esetem Dóra nevű szalvatoriánus nővér volt. Születésére német, de beszélt magyarul is, mert Magyarországon sokáig dolgozott elmebajosoknál, mint betegápoló nővér. Egész nap együtt szaladgáltunk, hogy a szokványos hivatalos ügyeket elintézzük. A német követség külön kért, hogy Dóráról mindenben gondoskodjam, mert nagyon sokat szenvedett a kínai zsarnokoktól.

Szobámba lakótársnak magam mellé vettem. Este lefekvés előtt kezdett furcsán viselkedni. Vizsgálta az ajtót, hogy erős-e, jól zár-e? Kinézett rajta, nem talál-e az ajtónál gyanús ácsorgót vagy járkálót a folyosón? Ugyanígy szemügyre vette az ablakokat. Ki-be csukta őket. Megvizsgált minden sarkot, szekrényt. Benézett az ágy alá és így tovább.

— Dórám, mi a baj? — kérdeztem tőle.

— Csak azt nézem, hogy biztonságos-e itt minden.

— De Dórám, Hongkongban vagyunk, és nem Kínában! Egy nagy intézetnek a negyedik emeletén. Mitől fél? Mitől félhetne?

Úgy látszott, hogy megnyugodott. Lefeküdtünk. Ám pontosan tizenkettőkor az én Dórám ijedten felült az ágyában. Megragadott, mint Krisztus a vargát. Rám kiáltott:

— Most ne aludjék, hanem ide figyeljen!

— Nyugodjék meg, Dórám, itt nincs mit figyelni, hallgatni. Aludjék! Éjfél van!

Rám förmedt:

— Most magának az a dolga, hogy rám figyeljen!

— Dóra, csupa fül vagyok. Beszéljen!

— Hány óra van?

— Tizenkettő!

— Már jönnek értem!

— Kik? Nincs itt senki. Egy zümmögés, egy moccanás sincs körülöttünk...

Mintha megnyugodott volna. Lassan, sokat szenvedőn mondotta:

— Így van ez minden este. Minden éjjel jöttek értem. *Kezemnél fogva felkötöttek. Így vallattak:* Hány gyermeket öltem meg? Ki-

nek adtam be mérget. . .? *Érti? Minden este. . . Nappal falhoz láncoltak. A falnál volt egy deszka, azon kellett egész nap feküdnöm. Még mozdulni sem lehetett. Nem voltam egyedül, több kínai nőt csuktak mellém. Amikor az őrök elmentek, kezemet ezek dörzsölték be zsírral vagy faggyúval, hogy lehúzhassák róla a láncokat, amikor már csontomig belevágódtak. Kegyetlen sors volt, mégis elviselhetőbb, mint a kínai úrhölgy rabtársaimé. Az egyiket naponként hüvelykujjánál fogva húzták fel. Ájulásig verték azért, mert házkutatáskor két téli vattás ruhával kevesebbet vallott be. . .**

Így ment ez változatlanul minden éjjel. Jó hetembe került, míg sikerült meggyőznöm, hogy túl van már Kínán, túl van már azokon a kínzási lehetőségeken. Biztonságban van. Mindenki szeretettel veszi körül. Nappal nem történt semmi, még tréfás dolgokat is mondott. Ám ha jött az éjfél, tantaluszi kínjai újra kezdődtek. Ha nem figyeltem rá, vagy figyelmét másra akartam terelni, megrázott, parancsolt, üljek közelebb hozzá, és hallgassam. . .

Még Dórám meg sem gyógyult egészen, mikor jelezték, hogy egy beteg főnöknő jön ki Kínából. Mentőkocsival kell várni, mert nincs ‚jól'. Mivel olasz, francia keverék, Aida nővér tanácsolta, hogy hívjuk ki a két konzulátus emberét is, mert a főnöknő elsősorban az ő ügyük lenne. Amikor a vonat beérkezett, egy magas, fiatal nő szállt le a kocsiból. Noha apácaruhában voltunk, mégis szó nélkül elmasírozott mellettünk, mint valami fejedelemnő. Utánaléptem: ‚Nővér, mi is nővérek vagyunk. Üdvözletedre jöttünk!' *Szúrós szemmel ugyancsak végigmért, s csak ezt vetette vissza:* ‚Könnyű ezt

---

* Kína és a rózsaszínűek hangsúlyozzák, hogy ma már más Kína is. Kihullatta sárkányfogait. Emberségesebben bánik még rabjaival is. Ázsiai barbárságának, elsőhevű kommunista kegyetlenségének vége. Valóban így van? Titokban megjelenő folyóirat Kínában is van (lesz még róla szó), mint Oroszországban. Az egyik 1971-es szám a *jelenlegi* börtönviszonyokról az alábbiakat írta:

Kínozzák a politikai foglyokat, olykor már a börtönben megölik. Kétszemélyes zárkába tizennégyet zsúfolnak be. Kosztjuk teljesen a régi, valami kenyérféle és üres leves. Földön fekszenek. Piszkosak, tetvesek, poloskásak. Kínzásba többen beleőrülnek, mint például Liu Shaoqi, Kína egykori elnökének özvegye. Az engedetlenkedőket olyan kényszerzubbonyba húzzák, *amely lélegzetvételekre egyre jobban szorul* az áldozaton, valósággal megfulladnak.

A tibetiek spirituális vezetője, Punchen láma éhségsztrájkkal tiltakozott a verések és kínzások ellen. Börtönőrei kinevették: Legalább többet adhatunk disznóinknak.

Yuan Gouru vasúti munkás panaszkodott az előmunkás bánásmódja miatt. Kihallgatása alatt tüzes vassal pörkölték. Testébe áramot eresztettek. Öt órán át csuklójánál fogva felfüggesztve lógott, közben verték. Kínzásába belehalt. Az úgynevezett ellenforradalmároknak csak egyetlen büntetés lehet: a halál!

mondani. Engem ugyan be nem csaptok. Ilyenek már nincsenek! Megértetted?' *Ezzel masírozott volna tovább, ha nincs ott a két konzul titkárával. Megfogták, és szépen betessékelték a mentőkocsiba. Mi is beszálltunk. Tanakodtunk, mit csináljunk vele.*

A Szent Vincéről nevezett kórházba vittük. Minden további nélkül bejött velünk. Először a kápolnába vezettük. Súgtam neki: ,Nővér, itt van az Úr Jézus. Őt köszöntse először szabadulása után!' ,Kicsoda? — fordult felém. — Milyen bolondokat beszél! Itt mindenki hazudik! Ez itt mind hamis!' S kirohant a kápolnából.

A kórház főnöknője ezt látva, úgy gondolta, hogy a beteg nem maradhat nála, mert nem tudnak vele beszélni, s nincs módjukban vele külön foglalkozni. A Szent Pálos nővéreknél próbálkoztunk, ők nagyrészt franciák. Betegünk kisebb-nagyobb huzavona után ismét beült a kocsinkba. A nővérek nagyon kedvesen fogadták. Igyekeztek beszédbe elegyedni vele, de még csak annyit se mondott nekik: ukk-mukk. Csak mosolygott! (Talán neki is az enyémhez hasonló tanácsot adtak?) Mégis ott hagytuk. Ha nem tudnának vele mit csinálni, majd jelzik... Szomorúan hagytuk el. Mily megrendítő azokat az embereket látni, akiket a gonoszság így tönkretett. A sok kínzás elpusztítja az agyat is egy időre vagy örökre!

Két hónap múlva meglátogattuk. Varrodában dolgozott. Foltozott. Az ápolónővér panaszkodott, hogy nem akar enni. Csak akkor nyúl az ételhez, ha a nővér előtte megkóstolta. S ha látja, hogy egy ideig nem lett baja, madárként csipeget belőle valamit.

Egy hét múlva betegünk megkapta engedélyét, hogy Rómán keresztül mehet haza. Igen ám, de ilyen beteg nem engedhető egyedül. És ha kíséri is valaki, kérdés, engedelmeskedik-e neki? Ki lenne ez? Dórámra gondoltam. Mondtam neki, miről van szó. Ingyen jegygyel Rómába utazhat. Először nem hitte. Aztán vállalta a feladatot, ha először láthatja a beteget. Aztán valamelyik nap kikísértük őket a repülőtérre. Mindennap imádkoztunk értük, hogy baj nélkül célt érhessenek. Reménykedtünk, mert a beteg főnöknő úgy ment Dóra után, mint egy szelíd bárány. Két évig nem hallottunk róla semmit.

Közben engedélyt kaptam, hogy Formózába szerzetnővéreimhez mehessek. Ott folytathatom Kínában abbahagyott misszióm. Egyik nap vendég érkezett az én Dórám személyében. Visszajött Formózába, hogy itt Tien kardinálisról elnevezett kórházban dolgozzék.

Örültünk egymásnak. Elbeszélgettünk. Közben megkérdeztem, hogyan utaztak Rómáig a beteg főnöknővel. ,Jaj, ne is kérdezze, az úton kétszer meg akart ölni. Egyik éjjel arra ébredtem, hogy fojtogat. Alig bírtam magamról lerázni. Másik reggel pedig ki akart velem ugrani az ablakon. Olyan erővel fogott, hogy nem bírtam lehántani magamról. Szerencsére a személyzet közül valaki meg-

látta dulakodásunkat. Segítséget hozott. Majd nagy nehezen lecsillapodott. Rómában nővérei várták. Képzelje, amint meglátta őket, mintha soha semmi baja se lett volna, kacagás között egymás nyakába borultak. Nekem még azt se mondták, hogy bű-bá. Vidám nevetéssel otthagytak, mint Szent Pál az oláhokat.'

*A főnöknő és Dórám csak egy volt a zsarnokság millió áldozatai közül!'"**

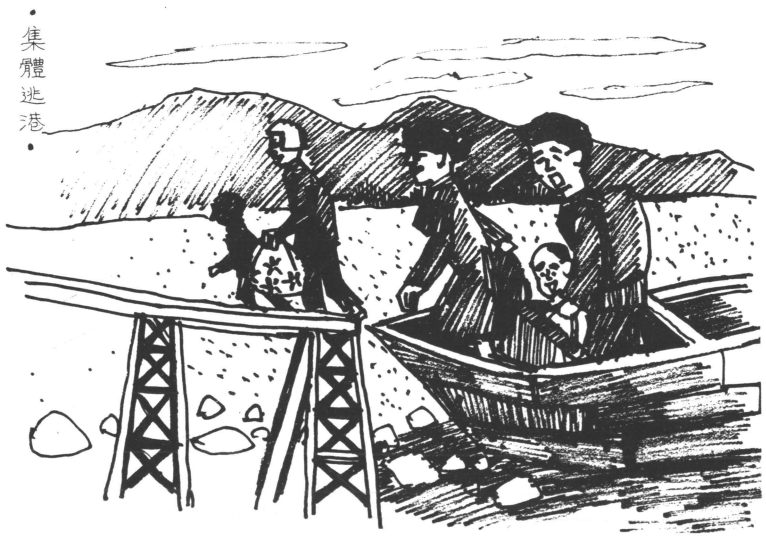

Hallatlan kockázattal szöknek, mert nem bírják a zsarnokságot

*** Juventia nővér Taivanból könyvem kéziratának elolvasása után ezt írta:**

„Harminc év hosszú idő. Közben még a fájó emlékek is elmosódnak. A taivani élet napról napra változik, *de a kínai semmit!* Álarc, trükk, szemfényvesztés, amit a külföldnek mutatnak és mondanak. *A lényeg maradt: a kommunizmus zsarnoksága!* Ezt igazolják azoknak a szerencsétleneknek ezrei, akik hallatlan kalandok és életkockáztatás árán a mai napig szöknek ki a sárkány torkából. Jönnek, mert nem bírják a zsarnokságot; mert a bambuszfüggöny mögött emberségesebb életet remélnek. Taivan valóban paradicsomot jelent számukra még akkor is, hacsak a legszükségesebbekhez juthatnak, mert a boldog élet titka nemcsak a rizzsel púpozott tál, hanem *az ember szabadsága is.*

Ezeknek a menekülteknek szomorú életét Taivanon át hallgatja az egész világ, de jólétében unja mások nyomorúságát hallgatni, meg el sem hiszi, mert a vörös propaganda már teljesen elhomályosította látását. Mikor az általam említett O'Gara püspök atya Kínából való kiűzetése után Amerikában előadást tartott börtönéletéről és a kínai nép elnyomott sorsáról, előadás közben valaki hozzálépett: ‚Uram, itt van tíz dollár, s menjen! Nem vagyunk kíváncsiak az ilyen mesére!'

Az okos ember a mások kárán tanul. Úgy látszik, korunk nem tartozik az okosak közé. Nem hiszi, hogy a kommunista zsarnokság őt is elérheti, ha nem eszméjével hódítja meg, *fegyverével leverheti.* A jólét és pénzsóvárság eszét veszi. Segít ellenségének, hogy hóhérkötelét nyakára tegye. *‚Akit az Isten meg akar verni, valóban megvakítja?'"*

XXII.

Emberevő árvaház

A sok tilalomnak, mellyel bennünket körülvettek, s annak az egyre fokozódó gyűlöletnek, melyet ellenünk, külföldiek ellen szítottak, meglett a nagyon szomorú következménye. Kínzásunk tervszerűen haladt előre. Milyen forrásokból merítették ehhez a gondolatokat? Az oroszoktól és a kommunizmus történelmi forrásaiból. Itt van például a már többször emlegetett Lamennais Királyainak látomásai. Hogy a népek bilincsekbe verhetők legyenek, a királyok ezeket ajánlják: „*Töröljük el a vallást! Keltsünk gyűlöletet! Aljasítsuk le az embert, mert az erény az erősek szövetségese, mi pedig gyenge népet akarunk. Erkölcseiket bomlasszuk szét!*"

A kommunistáink nálunk ezt az árvalányaink züllesztésével kezdték el. Kivették őket a nővérek kezéből. Eltávolították tőlük azt a két tanítót, akiket sehogy sem tudtak megnyerni eszméiknek s eszközeiknek. A párttitkár két fullajtárának kezébe kerültek. Holmi apró ajándékokkal, olcsó hajtűkkel, semmit érő színes pántlikákkal, mozi- s gyermekelőadásokkal, fegyelemlazítással, a hit gyalázásával, ellenünk uszítással annyira elvadították őket, hogy hamarosan *árváink lettek legnagyobb keresztjeink!*

Megtiltották nekik, hogy a nővérekkel, volt tanítóikkal érintkezzenek, beszéljenek, velünk szemben bármilyen tiszteletet tanúsítsanak. Minden szabályt feloldottak a szabadság címén. Tetszés szerint tehettek, vehettek, amit akartak, a városban csavaroghattak. Többé tanulni sem kellett, legfeljebb kommunista mozgalmi nótákat, indulókat. Mi más kell a gyermeknek, a kamasznak?

Biztatták őket, hogy gúnyoljanak bennünket, akasszanak csúfnevet ránk. Ahol lehet, tegyenek bennünket nevetségessé. Kötekedjenek. Mindez a régi ezeréves tanítások, Konfucius tana ellen, amik a minap még mindenki előtt oly szentek voltak: „*Tiszteld mindenekfelett az idősebbek iránti tisztelet erényét!*" Akik a gonoszkodásban elöljártak, dicséretet, jutalmat kaptak. Így a lányok egyre szemtelenebbek lettek, s megváltoztatták egész vallási magatartásukat. Először a napi imáról maradtak el. Majd a hétköznapi misék-

ről. Aztán már nem kellett nekik az Úrangyala sem, sőt: elmaradtak a vasárnapi szentmisékről is. Becstelen szavakat firkáltak a templom oldalára és gyalázatosakat ajtóinkra.

Látván a vörösök, hogy a lányoknál gyors sikert arattak, Fancsitáról behozták a fiúkat, hogy azokat is átgyúrják. Ekkor minden a feje tetejére állt. A romlásban hamar utolérték a lányokat. Életük kezdett hangsúlyozottan szex-színt kapni. A kommunista nevelésnek ez egyik elengedhetetlen vonása. Mit mondott Jerry Rubin, az amerikai forradalmár? *„Az ifjúságot egybeötvözzük a muzsikával, szexszel, kábítószerekkel, lázadással és árulással. És ezt az ötvözetet nehéz legyőzni!"* Ami eddig Kínában hallatlan volt, most szemünk előtt valósult meg. A lányok egész nap együtt játszottak, hancúroztak, birkóztak és komiszkodtak a fiúkkal. Versenyeztek a rosszban. Nevelőik megtanították őket, hogyan becsméreljék a külföldieket. A kisebbeket uszították, hogy ablakaink alatt kiabáljanak. A kicsik példája fellovalta a nagyobbakat is. Már ki sem mehettünk szobáinkból. Ha megláttak bennünket, kórusban üvöltötték: *„Üsd az imperialista kutyákat!" „Büdös kutyacomb!" „Imperialista disznóbelek!"* És utánozhatatlan erkölcstelen szavakat. Mindezt leginkább nővéreinknek kellett elszenvedniök, akiknek a kórházban dolgozniok kellett.

Az egyik kisfiút beküldték az ebédlőnkbe, hogy rúgja ki a kanalat a nővér kezéből, amikor szájához emeli. A fiúcska nem jól célzott, hátraesett a lendülettől. A zuhanásra azonnal kinyílt az ajtó. Katona állt az ajtóban puskával. A gyerekhez ugrott, s kérdezte: *„Melyik külföldi ördög lökött a földre?"* A kis csintalan ártatlanul az igazat felelte, mert erre nem készítették el: *„Egyik se. Magam estem el!"* A nagyobb gyerekek elhaladtukban durván hátbaverték a nővéreket.

Ebéd közben ránk nyitották az ajtót. Ajtókon, ablakokon bekiabáltak. Később mellénk álltak és gúnyolódtak: *„Mit esztek? Disznómoslékot? Az való nektek!"* Elvitték evőeszközeinket. Elszedték székeinket. Történt, hogy ismét leöltek egy kutyát. Ez nem a miénk volt, azt rég elintézték. A kutya kivágott szívét ajtóm elé tették ezzel a felírással: *„Így vágtad ki a gyerekek szívét az árvaházban!"* Egyáltalán nem ártatlan csínytevés volt az ilyen kijelentés! Sok minden lappangott mögötte. Ha kommunista fülébe csimpaszkodott, az ember könnyen halált kaphatott érte. A kis Long Mária még következmény nélkül vádolhatta ezzel Melinda nővért, de Dóra nővért miatta már őrületbe kínozták. Újságaink pedig széltében-hosszában tárgyalták, hogy Kantonban két nővért életfogytiglanra ítéltek „árvaházi gyerekek meggyilkolásáért"! Ipoly atya ajtaja elé is dobtak a kutyából, mégpedig a beleit. Mellé írták: *„Így vágjuk ki a te beledet is, mert imperialista kutya vagy."*

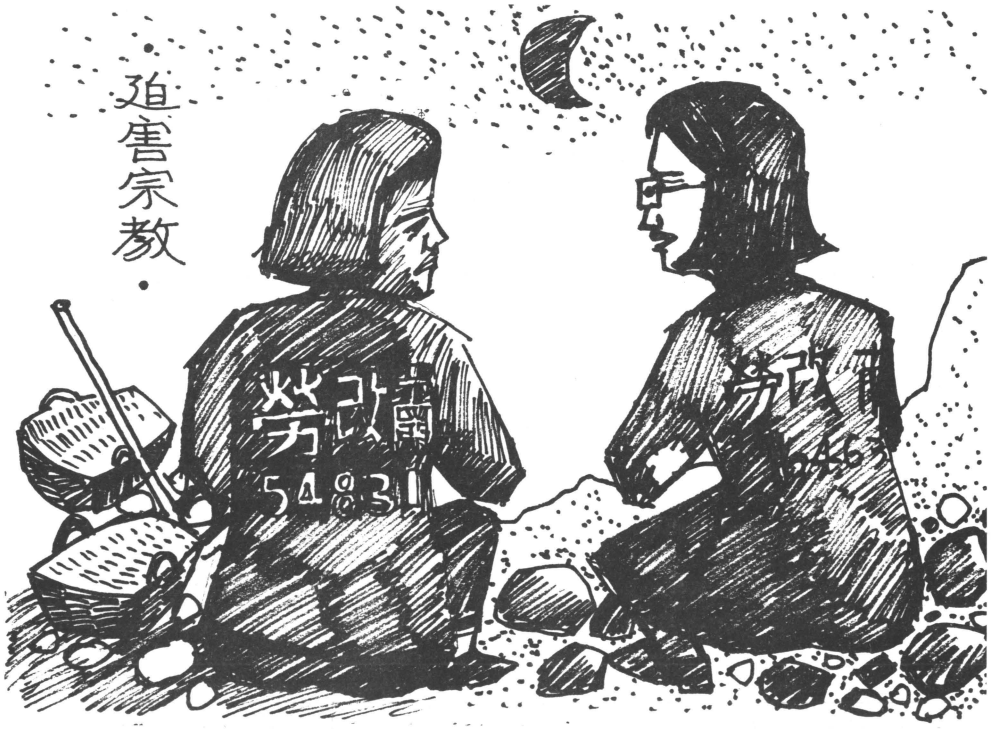

Kantonban két nővért „gyilkosságért" életfogytra ítéltek

Utána ebédlőnkbe vitték, ahol felírásokkal tányéraink mellé tették. A gyerekek apraja-nagyja s felbújtóik először az ablakokon át nevettek „sikeres tréfájukon", majd berontottak, s fülünkbe ordították: *„Amerika a legnagyobb ellenségünk!" „Vesszenek a pénzesek, a munkáskizsákmányolók!" „Éljen a kommunizmus!" „Éljen az idegenmentes Kína!"* Ezek *a felszabadulás* jelmondatai. Tetteik valóban igazolták, felszabadultak minden tisztesség alól. *Szabadon gyűlölködhetnek,* s Lao Ce mehet tanításával a pokolba: *„Szeressünk minden embert megkülönböztetés nélkül!"*

Egyik reggel néhányukkal véletlenül összetalálkoztam, így köszöntek: *„Azért vagy ilyen baromi nagy erős, mert gyerekek szívével és vérével éltél! Nagy bűnös vagy te. Majd megvizsgáljuk lelkiismeretedet!"* Hogyan juthatott ilyen eszükbe? Bizonnyal őket

is elvitték kivégzésre, s láthatták, hogy sokan kenyerüket belemártották a lefejezett ember kibuggyanó vérébe, s a kivett szívvel együtt megették. Kínában régi szokás volt ez, mert az a hiedelem élt közöttük, hogy az áldozat szívével és vérével annak erejét is megkapják. A lelkiismeret megvizsgálására való hivatkozás pedig a kínaiaknál azt jelentette, hogy az én szívemet is kiveszik, azaz megölnek. Bizony, már itt tartottunk. Mily könnyű a gyerekszívet elcsavarni. Minket neveztek emberölőknek, holott maguk voltak azok. De ezeknél számunkra szomorúbb dolgok is történtek.

Boldogasszony napja volt, augusztus 15., templomunk búcsúünnepe. Valamikor hitéletünk legszebb napja. Csodálkozásomra három kisebb fiú kopogtatott be hozzám. „*Seng fu, seng fu! Jöjj a templomba, s imádkozz velünk egy Üdvözlégyet, egy Miatyánkot. Mária vár bennünket!*" A történtek után nem tudtam mire vélni a dolgot. Csalárdság? Vagy maradt volna még közöttük jó? Milyen szép régi csengéssel mondották: „*Seng fu, seng fu, Mária vár bennünket!*" Húzódoztam. „*Már egy Miatyánkot sem akarsz velünk imádkozni? Gyűlölsz bennünket? Valamikor ez a nap a legnagyobb ünnep volt. No, gyere seng fu, gyere!*" Szerzetesi ruhám kézujjánál fogva húztak.

Vagy tucatnyi gyerek várt bennünket az oltárnál. Az oltár lépcsőjén maguk közé térdeltettek. Kétoldalt megfogták kezemet, magasra emelték, mint tenni szoktuk, ha a Miatyánkot közösen imádkozzuk. S fennhangon kezdték:

„Mi atyánk, Mao, aki Kínában szolgálod a népet,
szenteltessék meg a Te neved!
Jöjjön el a Te országod, legyen meg a Te akaratod
Pekingben, miként Sztálinnak Moszkvában.
Mindennapi kenyerünket bőségesen add meg nekünk ma.
És ne bocsáss meg az imperialistáknak,
miképpen mi sem bocsátunk meg soha a gonosznak.
És ne engedj bennünket megkísértetni a kapitalizmustól,
hanem véglegesen szabadítsd meg Kínát az imperialistáktól!
Ámen."

Még kezemet se szakítottam ki a gyerekek reszkető ujjai közül. Nem. Végighallgattam káromkodásukat — egyébként már tudtam efféle Miatyánkról. Haragommal nem akartam teljessé tenni diadalukat. Csak ennyit mondtam nekik: „*Szép, hogy még Nagyboldogasszony napjára emlékeztek!*" Mintha leforráztam volna őket, hangtalanul bámultak utánam.

Az elmúlt év végén egy kommunista propagandafüzet látott napvilágot, mely kimondottan azt tűzte ki céljául, hogy a katolikus árvaházak növendékeivel megutáltassa és meggyűlöltesse a misszionáriusokat, leginkább a velük foglalkozó nővéreket. A könyv címe:

Sa jin teng, *Az emberölő árvaház.* Fedőlapjára egy misszionáriust rajzoltak hosszú talárban. Kezében ugyan feszületet szorongatott, de oldaláról fegyverek lógtak le. Marcona öklével csecsemőket vert szét. A könyv hosszan tárgyalt azokról a gyilkosságokról, melyek a kantoni, vuhani stb. árvaházakban történtek volna, ahol szerintük tízezerszámra ölték le a kínai gyermekeket. A könyv érzelmesen leírta, hogy a missziósok mily kegyetlenül bántak a kitett gyerekekkel. Csak azért gyűjtötték őket össze a szeretet és irgalmasság álarca alatt, hogy minél könnyebben hozzájuk juthassanak. Céljuk nem az embermentés, hanem a kínai nép kiirtása volt.

A könyvecskét rettenetes képekkel rakták tele. Gyermektestek százain gázolnak az apácák. A csecsemőhullák csontjait élvezettel rágcsálják stb. A gyermekcsoportoknak minden este ebből kellett pár oldalt felolvasni. Utána mindenkinek el kellett mondani, hogy személyenként hogyan és mit szenvedett a nővérektől.

A gyermekeknek természetesen nem kellett több. Megindult fantáziájuk. Mindegyikük mindjárt emlékezett elszenvedett sérelemre. Számukra sérelem lett, hogy szegény nővéreink valamiképpen embert akartak belőlük nevelni. A gyerekek fantáziája kifogyhatatlan. Olyan eseteket termeltek, melynek még a legkisebb alapja is hiányzott. Például az egyik este azt tárgyalták, hogy amikor én az árvaházban laktam, zsebkésemmel az egyik gyerek mellét felvágtam, és szívét kivettem, csak azért, hogy operálni tanuljak. Mily vérszopó Drakula lehettem e kis szerencsétlenek szemében, hogy a „Hu" — Tigris — gúnynevet akasztották rám. Másik este meg azt boncolgatták, hogy mikor Ede testvér látta, hogy az egyik kis árva halála közeledik, gyorsan megcsinálta neki a koporsót. Ám kicsire sikerült. Mivel a gyerek nem fért bele, a testvér erőszakolta. Végül a gyermek a nagy dagasztásban megfulladt. Utána már könnyen belegyömöszölhette a kis koporsójába.

Anyakönyveinkben, vallomásokban kutattak utána, mennyien haltak meg az árvaházunkban. Egyesek több ezerről suttogtak. Mások csak nehány százról tudtak. Legtöbbje csak pár halálesetre emlékezett. Még a temetőkbe is kimentek a felnőttek nagy hűhója és biztatása mellett. Feltúrták a sírokat, hogy a „megölt" gyermekek csontjairól a kínzások és gyilkosságok bizonyítékait ellenünk megszerezzék. Egyenként, csoportokban hurráztak el falvakba, városokba, hogy fölkeressék a volt árvaházi növendékeket, hogy a gyilkosságokról valamit megtudjanak tőlük, s hogy a nővérek ellen bűnlistát írhassanak össze. Még fenyegetéssel sem tudtak semmi vádra használható anyagot összeszedni.

Mondottam is az egyik legharciasabb kutató fiúnak: „*Ha nektek az árvák halála annyira fáj, miért nem a bábák után szaladtok, akik szülésre mindig magukkal vitték azt a hamut, amiben*

azonnal megfojtották a nemkívánatos gyereket? Ott keressétek a gyilkost, ahol van!" „Ne parancsolgass nekünk, te gyilkos! Mások bűne nem mos benneteket tisztára! Nagy ravaszok vagytok, jól elrejtettétek a bűnjeleket. De amit ma nem sikerült ellenetek bebizonyítanunk, majd sikerül holnap. A szigorú megtorlást el nem kerülhetitek!"

Ezekben nem értek el semmit, de a fogékony gyermekszívekben igen. Éppen oly érzékenyek a kitalált borzalmakra, mint az igaz történetekre. Csoda hát, ha ezek után teljes gyűlölettel fordultak azok ellen, akik trágyadombról mentették meg életüket? Akik érettük elhagyták hazájukat s egész életre szóló áldozatot hoztak, hogy boldoggá tegyék őket ég és föld számára?! Mivel látták, hogy a felnőttek gyűlölik a missziósokat, és őket is erre biztatják, hát gyűlölték őket. Már rég nem hallgattak Konfuciusukra: *„Légy illemtudó, figyelmes és előzékeny mindenkivel szemben"*, se Lao Cére: *„Még az ellenséget se szabad üldöznünk!"*, hanem a vörösökre hallgattak: *„Gyűlöld ellenségeidet!"*

Már jóval előbb említettem, hogy kormányrendeletre mi, külföldiek semmik se lettünk. Minden a két kínai páter lett, akikkel nekünk már beszélni sem volt szabad. Ezt az állapotot minden formán éreztetniök kellett velünk. Közvetlen ebéd előtt láttuk, hogy az ebédlő előtt nagy a sürgés-forgás. A gyerekek között ügyködött a hírhedt hitoktatónk, Siao Zen-teh, az ópiumos munkásvezér s néhány hasonszőrű munkatársa. Hordták ki a székeket, mintha tűz lenne. Röhögés közepette valami cédulát akasztottak az ajtóra. Vártuk, ugyan mi lesz ebből? Csöngettek ebédre. A templomon át szoktunk lemenni. Ők szinte odáig sorfalat álltak, nehogy kikerülhessük őket. A templomajtót bezárták. Csak az oldalsó ajtón mehettünk volna ki. Elhatároztuk azonban, hogy nem megyünk le ebédelni addig, míg szét nem oszolnak.

Jó darabig vártak. Aztán ajtóinkon dörömböltek: *„Csengettek! Ebéd!"* Meg se mozdultunk. Szép szóra fogták a dolgot. Ígérték, hogy nem lesz semmi baj, csak menjünk le ebédelni. Gyorsan visszahordták a székeket. A közeli konyhában és mellékhelyiségben elbújtak. Minden elcsendesedett. Remélték, hogy mégiscsak lemegyünk, s majd gyönyörködhetnek a felírásaikon való megrökönyödésünkön. Semmi örömet sem akartunk nekik szerezni. Két órát vártunk. Tovább nem bírták türelemmel, szétoszoltak. Nekik elmaradt a gonosz öröm, nekünk pedig az ebéd.

Az egyik kínai atya levelet dugott be hozzánk. Magyarázta, csak arról van szó, hogy az asztalnál az első helyeket a kínaiak foglalják el, s utánuk következnénk mi. Az asztal végén legfőbb elöljárónk, Ipoly atya ülne. Így elismerjük, hogy a külföldieknek semmi hatalmuk és előjoguk nincs Kínában. Kérdezte, mit tegyen? Felel-

tük, csak üljenek az első helyekre. Ezért a fejünkről nem esik le az aranykorona. A békéért ennél már nagyobb áldozatot is hoztunk.

Ha találkoztunk a gyerekekkel, különösen osztálytermeiknél, kórusban kiáltották: *„Mao Ce-tung a mi Megváltónk!"* Osztálytermeik előtt sokszor el kellett mennem. Láttam, mindegyik rogyásig díszítve a nagy kínai s nem kínai kommunisták képével, és a falak zsúfolva jelszavaikkal: *„Mao Ce-tung a világ ura!" „Az egész világot akarjuk!" „Kihajítjuk Istent az égből, a kapitalizmust meg a földről!"* Egyik sem rossz, de különösen nem a legutolsó.

Egyik alkalommal, amint elmentem nyitott ajtóik előtt — éppen szünet volt —, kiugrott egy nagyobb fiú. Hadonászva elém toppant: *„Késsel vágom le saját ujjamat, mint 1919-ben az első kínai kommunista egyetemista, hogy vérző ujjam ecsetével írjam falra: Nincs Isten!"*

Utána dűlt ki a többi. *„Én meg azt mondom* — kiáltotta a másik —, *amit Mao Ce-tung mondott az első kínai kommunista nagytalálkozón* (amit a magyar jezsuiták templomában tartottak!): *„Reszkessen az egész világ, mert jövünk!"*

A harmadik meg így krákogott: *„Hu, mutasd meg nekünk Taót, az Istent!... Nem tudod? Hogyan lehet ez? Ha van, miért nem tudod megmutatni, holott azt mondottad valamikor, hogy mindenütt jelen van?"* Társai pukkadoztak a nevetéstől.

Mondjak, ne mondjak valamit ezeknek a gonoszkodóknak? Van értelme, hogy az ember szóba álljon velük? Eh, ha a tilalmuk ellenére megszólítottak, nem maradok néma kutya előttük. Csendesen mondtam nekik:

— *Nemcsak én állítom ezt, hanem a ti nagy bölcsetek, Lao Ce is így tanítja: „Tao mindenütt jelen van, és mindent átjár." És persze más bölcseitek is. Mikor Fungkou mester megkérdezte Csuang Ce bölcseteket, hol van az Isten, ezt felelte: „Semmi sincs, ahol nem lenne. Itt van ebben a hangyában, ebben a fűszálban, a földben!"*

Láttam, a kamaszokat nagyon meglepte, nem annyira feleletem, mint az, hogy szóba mertem állni velük. Lesz majd ezért este nemulass. S hogy bűnömet tetézzék, tovább hecceltek:

— *Ha Tao tényleg mindenütt ott, itt van, akkor csak könnyen megmutathatod, hogy hol van? Mutasd meg, Hu!*

— *A ti igen nagy bölcsetektől, Lao Cétől is ezt kívánták tanítványai, mire a következőket felelte, s ezt felelhetem én is: „Tao láthatatlan, megfoghatatlan, megmutathatatlan! Nem érzékelhető. Nincs íze, nincs alakja. Megragadod, mégsem látod arcát. Nyomában lépkedsz, mégsem látod hátát. Nincs hozzáfogható." Ezért hangsúlyozta Csuang Ce bölcsetek: „Ész okkal megfoghatatlan, csak a szív útján érhető el."*

A gyerekek egymásra néztek. A nevetni akarás robbanásra

feszítette szájukat. De nem törtek ki, hanem az egyikük nagyot köpött elém:

— *Hu, ne hozakodj elő nekünk ezekkel az üres, tökfej bölcsekkel! Nézd meg, egyiknek képe sincs osztályunkban feltéve. Ezek csak azért mondottak ilyen szépet a népnek, hogy császárjaik rabságban tarthassák őket. A mi bölcseink: Mao, Marx, Lenin, Sztálin s ezer más, s ezek az Istenről nem tudnak semmit. És azt tanítják: nincs lélek! Ha te mégis még mindig mást állítasz, ha már Istent megmutatni nem tudod, mutasd meg a* lelked. *Az itt van. Testedben van... Ezt sem tudod...? Ezt sem tudod? Valld be, Hu, hogy hazudtál nekünk. Becsaptál bennünket. Mosd ki az agyad, mert különben mi mossuk ki!*

Páran a földön hemperegtek, úgy nevettek. Úgy érezhették, még a bőrömet is kicserzették.

Nem tudom, hogyan, de kicsúszott a számon:

— A ti agyatokat már kimosták, mint Lao Ce a szamara fülét!

Hát csak erre vártak a gyerekek, hogy mondjak már valamit, amibe aztán belekapaszkodhatnak foggal-körömmel. Mintha rendőrkutyák lennének, úgy ugrottak rám, s arcom előtt csaholták:

— *Mi nem vagyunk Lao Ce szamara! De te szamár vagy, és Európában a fehérek mosták ki az agyadat. Lao Ce a saját fülét is kimosta, te meg nálunk még az agyadat se mostad ki: tele van a szamárbölcsek ganéjával. Ha magad nem mosod ki, mi majd kimossuk. Hogyan mersz bennünket szamárhoz hasonlítani? Nem félsz?*

Hogyan volt ez a Lao Ce-história, ami annyira dühbe hozta őket? Ez a nagy tudós hírében álló bölcs szamárháton ment valamelyik városba. A császár követet küldött hozzá: „*Jöjj a császár udvarába, mert a császárnak okos emberekre van szüksége.*" „*Nem lehet!*" — felelte a bölcs. Mikor elment a hírnök, Lao Ce kimosta a fülét, sőt: még a szamaráét is. Valaki ezt látva, kérdezte: „*Miért teszed ezt, uram?*" „*Kimostam a fülemet, mert a politikai életnek már csak a híre is veszedelmes az emberre!*" „*De miért mostad ki a szamarad fülét is?*" „*Tudod, a szamarak nagyon politikusok! Szamaram máris másként lépked, mint eddig. Attól a pillanattól kezdve, hogy meglátta a császári követet, s meghallotta hívását, nagyon önző lett. A szamarak törekednek politikusok lenni. Én nem sokat értek a császári udvar nyelvéből. De a szamaram igen, mert az udvarban hasonló szamarak vannak.*"

Menni akartam, de megfogták ruhámat:

— *A tisztességes tanító sohasem hagyja válaszolatlanul tanítványa kérdését. Felelj! Ne Lao Ce szamarával hozakodj elő, hanem mutasd meg nekünk, hol van a* lelked! *Ha meg nem tudod, valld be, hogy Lao Ce szamara vagy!*

Nem szeretem az értelmetlen vitákat, mely bűzlik a gyerekes értelmetlenségtől, s mely csak tőr nekik, mellyel bolond módra szurkálódznak. De mivel észrevettem, hogy a tanítójuk az osztályterem ajtaja mögött lapul és hallgatódzik, beleestem a kísértésbe, hogy mégiscsak mondjak valamit: értelmük mértéke és módja szerint:

— *Ha ti nagyon okosak vagytok, mert a ti agyatok már ki van mosva, és a tudomány tengerével megtöltve, hát mutassátok meg ti nekem először, hol van a ti eszetek?*

— *Itt van* — ütöttek fejükre, s verték hangosan koponyájukat.

— *Az nem az eszetek, hanem a fejetek! Kutyának, ökörnek is van feje, talán még nagyobb is, mint a tietek, még sincs esze! Vagy azt gondoljátok, hogy van?*

— *Nincs!*

— *Nos, ha van fejük, még sincs eszük, hol van hát az ész? Mutassátok meg, ha nektek van eszetek? Ne az agyvelőt, mert az az ökörnek, szamárnak is van, még sincs* eszük. *Az eszeteket mutassátok meg!... Nem tudjátok? Talán azért, mert nincs? Nincs, mint az ökörnek, szamárnak, kutyának? Ti is ökrök vagy kutyák vagytok?*

— *Te vagy kutya, nem mi, te imperialista jankuce!* — ordították, s lehet, hogy nekem estek volna, ha rejtekéből elő nem lép tanítójuk, s rájuk nem kiált:

Befelé! Nem tudjátok, hogy külföldivel nem szabad beszélnetek? Befelé!

Ökleiket rázták felém:

— Még találkozunk, te fehér ördög, te, teknősbéka tojásának bűzlő fia!

Pár lépés után hallottam, amint bent teljes erővel éneklik:

„Döntsd le az isteneket az égből!
Mi nem hiszünk!
Mi nem imádkozunk...“

Lekókadt fejjel, szomorúan mentem. Mi lett fiainkból? Akiket vérünkön tápláltunk? Mi lesz abból az országból, amelyiknek fiait így nevelik? Eszembe vágódott a sumérok egyik királya, Ardasir, aki fiának hagyott testamentumában ezt írta:

„Fiam, ne feledd, uralkodó Isten nélkül zsarnok, a nép saját hite nélkül elveszett! Vallás létezhet állam nélkül, de állam nem állhat meg vallástalanul!“

XXIII.

Se kenyerünk, se vizünk

Árváink megdöbbentő viselkedését egy pillanatra feledtette velünk a takarító fiú kiállása. Eddig becsülettel kitartott munkája mellett minden fenyegetés ellenére. Azzal érvelt, hogy az én szobám egyben a kórház igazgatójának az irodahelyisége is. Nem a pap szobáját takarítja, hanem az irodahelyiséget. Magam is arra kértem, hogy hagyja abba, ne tegye ki magát örök veszedelemnek. De ő kitartott, sőt: a munkásvezér újabb figyelmeztetésére azt felelte: *„Ha a pénzt szabad felvennem, akkor szabad érte dolgoznom is!"* Erre a „haladó értelműek" dühbe gurultak. Megkötözték és kegyetlenül verték, a fiú meg torkaszakadtából ordított. Nem tehettem mást, mint hogy az egyik kínai páterünket a rendőrségre szalasztottam. A rendőrség azonban nem jött. Sokszor halállal végződő „belviszályokba" nem avatkozik! Miért is jött volna? Ezek a belviszályok szándéka szerint történtek, ha ugyan nem biztatására.

Mivel a fiút tovább verték — már csupa vér volt —, és kimerült az ordítástól, a párttitkárért küldtem. Azonnal jött, leállította a verést, s estére gyűlést hirdetett. Napközben a fiút gyúrta. Miket mondhatott neki, mivel félemlítette meg ezt a bátor fiút, sohasem tudtuk meg. Az esti gyűlésen elítélték, mert imperialista bérenc és szolga. Szégyent hoz Kína arcára. Bocsánatot kellett kérnie, és megígérnie, hogy ezután jobban igyekszik a kommunista szellemben előhaladni.

Ettől a naptól kezdve a szolgák megszüntettek minden munkát. A betegszobákat takarítatlanul hagyták. A patikát a nővérnek kellett rendbehoznia. A betegeket nem szolgálták ki, hanem lármáztak, éjjelenként nótáztak, úgy hogy a betegek lassan kezdték elhagyni kórházunkat. Nekik ez volt a céljuk, nekünk meg a fájdalmunk.

Asztalnál ültünk, az ebéd beadására vártunk. Hat ápolónő betört a konyhába, ahol a nővér ebédünket tálalta. Követelték, hogy azonnal hagyjon ott mindent, s a betegeknek hordja szét az ételt. Ez mindig a „szolgaszemélyzet" dolga volt. A végzett ápolónők ezt oly megalázó munkának tartották, hogy még a legnagyobb szükség

esetén sem lehetett őket rábírni, hogy akár egyetlen beteget is kiszolgáljanak. Éppen e szolgálat lealázó jellege miatt akarták a nővért erre kényszeríteni. Kezébe nyomták a tálcát, s erőszakkal húzták magukkal. Csomó szolga, gyerek, ápolónő kísérte hahotával, gúnyos megjegyzésekkel. Mikor a tálcával befordult az egyik szobába, nekiestek: *„Nem ide szól az étel!"* Mikor a másik szobába lépett, onnét is kihúzták: *„Azt sem tudod, hová kell vinni?"* A tálcát végighurcoltatták vele az összes betegszobán.

Míg a nővérrel vesszőt futtattak, másik csoport hozzánk jött be: szidásuk, gúnyuk, gyalázatuk záporozott ránk. . . Sohasem hittem volna, hogy nő ajkát ily gyalázatos szavak elhagyhatják, s melléje azokét, akiket mi neveltünk. Akik még pár hónappal ezelőtt naponként járultak velünk az Úr asztalához. Jól mondotta Jézus: *„Aki velem kezét a tálba mártja, az árul el engem!"*

Ennek a tűrhetetlen magatartásnak két beteg rendőr a szemtanúja volt. Kértük őket, tegyenek valamit, hiszen még az utcák falaira is ráírták: *„A párt vezetésével még a holdat is lehozhatjuk az égről!"* Ne a holddal vesződjenek, hanem a földön teremtsenek rendet! Hsun Tcu bölcselőtök már ezredekkel ezelőtt tanította: *„A görbe fát gőzölni kell, hogy kiegyenesíthető legyen!"* Ha a görbeségeket nem a rendszer elején hozzátok rendbe, akkor mikor? Százados tölgyek már nem hajlíthatók. . . Ámde csak hümmögtek, hápogtak, mert már őket is legalább félénkre és óvatosra görbítették. Gyógyulásuk után elsompolyogtak.

Pár nap múlva jött a gazdasági tisztjük, hogy kiegyenlítse a kórházi számlájukat. Elismerőleg nyilatkozott kórházi munkánkról, s újabb beteg befogadását kérte. Felhasználtam ezt az alkalmat, hogy vázoljam helyzetünket. Hangsúlyoztam, se orvosaink, se nővéreink nem lesznek képesek dolgozni, ha a személyzet s a gyerekek ily rútul viselkednek. Nyíltan megmondottam, úgy látjuk, hogy a kormány szándéka szerint járnak el. Azt nem tudjuk elhinni, hogy tehetetlenek lennének a csőcselékkel szemben. Milliós hadseregeket vertek tönkre, s most ily haszontalankodó bandával nem bírnának. Az események arra kényszerítenek bennünket, hogy mindezekről értesítsük a követségünket. Bizony, nem szép képet festhetünk Kínáról. Eddig is csak azért nem tettünk jelentést, nehogy Kína elveszítse arcát a magyar nép előtt.

Helyeselte eljárásunkat, és helytelenítette a haszontalankodókét, de nem hitte, hogy a kormány szándéka szerint cselekednének. *„Egyesek túlkapásai. . ."* Valahol mégis mondhatott valamit beszélgetésünkből, mert a banda néhány napig valamelyest csillapodott, hogy aztán még nagyobb erővel törjön ki.

Pár nap múlva már ismét az ebédlőnkben garázdálkodtak. Mellénk álltak, fülünkbe ordították: *„Mit esztek, disznók? Ürülé-*

ket?" Trombitával fülünkbe fújtak. Dobokkal elviselhetetlenné tették a lármát. A trágyakeverő rudat asztalunkra tették. Ugyanezt végigcsinálták a nővérekkel is. Kénytelenek voltunk szobáinkba vonulni, s ott szinte elrejtőzködni. A nővérek úgy loptak fel valamicske kenyeret. De még ezt is csak akkor majszolhattuk, ha senki se látott bennünket. Valóban úgy voltunk, mint a zsoltáros mondotta: *„Könnyhullatással eszem a kenyerem!"*

Lenin: Marx, Engels, marxizmus című könyvében ezt írja: *„A marxizmus materializmus. Mint ilyen, kérlelhetetlen ellensége a vallásnak. Alapelve: A vallás ellen harcolni kell, a vallásos hitet le kell rombolni. A marxizmus minden vallással szemben határozottan ellenséges beállítottságú. Az ifjúság egész nevelésének, kiképzésének és oktatásának arra kell irányulnia, hogy az ifjúságot kommunista erkölcsre nevelje!"* Nos, ilyen a kommunista erkölcsben nevelt ifjúság. Így más kommunista államban is, így Oroszországban is! Az általuk nevelt fiatalságról elhihetetlen rémségeket meséltek azok, akik közöttük éltek. Csak Gábor Áron *„farkaskölykeit"* említem meg, akikről soha el nem felejthető sorokat írt Az embertől keletre című könyvében. Szomorú tapasztalataink után nem tudom, megfelelő jelző-e számukra a „farkas" szó?

Hamarosan bekopogtatott hozzánk a munkásvezér néhány ápolónővel. Számonkért, miért nem dolgozunk? Megmondottam: nem is dolgozunk addig, amíg nem biztosítják, hogy a betegek előtt hasonló inzultus nem ér bennünket, és hogy a személyzet föltétlen végrehajtja az orvos rendelkezéseit a betegkezeléssel kapcsolatban. Ha kifogásuk van a rendeletem ellen, menjenek a hatóságukhoz. Tegyenek jelentést. Legalább egyszer nekünk is módunk lesz velük beszélni, s megtudni: tényleg úgy van, mint mondják, hogy itt minden az ő rendeleteik szerint történik? Végre megtudjuk, mi a hatóság álláspontja az itteni helyzettel kapcsolatban.

Valahogyan nem kedvük szerint fordulhatott a helyzet. Kicsit szerényebbek lettek. Megígérték, mindenkit fognak figyelmeztetni. Garantálják, hogy az orvostestvért és a nővéreket munkájuk közben semmi bántódás nem éri. Hangsúlyozták: a közjóért mindenkinek dolgozni kell. *A nép jólétét tartsuk szem előtt!*

A béke nem tartott sokáig, mert nem őszintén akarták. Ámítottak. Mit számított nekik a beteg, a népjólét? Ez csak nekünk szánt frázis! Egyetlen céljuk azt volt, hogy mindent felhasználjanak, ami által gyilkolhatnak bennünket s becsületünket tönkretehetik.

Ily hangulatban kellett volna megülnünk 1951 karácsonyát, ami egyben missziónk utolsó karácsonya is lett volna. De nem ünnepeltük meg. Ez a nap számunkra az aprószentek violás napja lett, amikor *„Ráchel siratja fiait, s nem akar megvigasztalódni, mert nincsenek többé!"* Ezeken a napokon nem a betlehemi angyalok

énekét hallottuk fejünk felett, hanem Heródeseink ostorcsapásait, mellyel véresre verik hátunkat, s azokét, akik Jézus jászolya elé letérdelnének.

A hozzánk járó kereszténveket annyira zargatták — nem léptek be a hármas egyházba —, hogy jobbnak látták, ha nem jönnek istentiszteletre. Ha jöttek, elcsípték őket, s a hármas mozgalmú gyűléseken részt kellett venniök. Ők ragaszkodtak Rómához. Szerettek, becsültek bennünket, a nővéreket. Nem akartak hóhéraink lenni. Látni sem akarták, hogyan kínoznak bennünket. *Kérték, hogy mentsük fel őket a misehallgatás kötelezettsége alól.* Megkapták. S nem is jöttek! A harc heve a bentiek ellen fordult. Megtiltották nekik, hogy tőlünk bármit elfogadjanak. *„Az ajándék rablánc az imperialisták kezében!"* Így hát karácsonyra senki sem kapott ajándékot. Pedig a kínai semminek sem örül jobban, mint a „potyának", az ajándéknak. Legalább oly pénzéhesek és anyaggyűjtők, mint az imperialisták.

Egyesek az elmaradt ajándékot mégis bevasalták. Ezek közé tartozott az a hitoktatónk, akinek a fia a kisszemináriumunkban növendékeskedett. Karácsony előestéjén három szolgájával beállított Ipoly atyához. Előadta, míg fia szeminarista volt, a tanulás mellett dolgozott is, amiért sohasem kapott fizetést. Most utólag követeli. És azt is, mivel se ő, sem szolgái nem kaptak elég faszenet melegedésre, most pótolja.

A követelései minden alapot nélkülöztek. A fiút senki sem kötelezte munkára, önként tett-vett valamit társaival. Ezzel szemben ingyen étkezett, ingyen ruházta a szeminárium. A faszenet pedig senkinek sem adagolták ki. Mindenki tüzelhetett, amennyit akart.

A feleletre dühbe gurult a hitoktató, s elöljáróját arcul ütötte. Tehette, mögötte állt a rendszer, ha ugyan nem az biztatta erre. Ipoly atyának ez nem jelentett különösebbet: nem először kapta. Már kicserzették a bőrét erre. Egy csapással agyonüthette volna ezt a csont-bőr semmi embert, de Jézus példáját nem felejtette. Követelésüket teljesítette, mégis nagy átkozódással hagyták el a szent béke estéjén.

Az esetnek nagygyűlés lett a folytatása. A hitoktatónak bánatlevelet kellett írnia engesztelésünkre, a hatóságnak pedig megígérnie, hogy többé ilyent nem tesz. Ám a kizsarolt összeget megtarthatta. A bűnösök nevettek a markukba: a kicsikart pénz megért egy bánatlevelet.

Karácsony napi szentmisénken úgyszólván senki sem vett részt. Kínában a betlehemi Jézust sohasem hagyhatták így magára istállójában, mint most. Jézus számára újra csak istálló lett a Mennyei Birodalom. Keresztényeinknek is dolgozniok kellett. Hangulatuk nagyon nyomottnak látszott. Lehorgasztott fejjel jártak-keltek.

Érezték, *felszabadulást csak Jézus hozhat, mindenki más csak akasztófát.* Bezzeg vigadtak a kommunisták. Soha úgy nem fújták mozgalmi nótáikat, mint e „Ráchel-siratta napon".

Ha nem adhattunk ajándékot híveinknek, már nem adhattunk másnak sem. Rendelkezés jött: ingyen orvossággal vagy kezeléssel nem láthatunk el senkit. A földosztás, a gyárak, munkahelyek stb. kommunizálása óta nincs többé olyan szegény, aki nem tudná megfizetni az orvosságot és a kórházi kezelést. Egyszer ezt már megtiltották, de újra kellett nekik, hogy igazán hatásos legyen.

Békét ígértek az egyik vonalon, de véres háborút kezdeményeztek a másikon. A pogány főápolónőnk megbetegedett. Az orvostól rendelt orvosságtól hányingere lett. Legalábbis azt gondolták, hogy attól. Rögtön futottak a rendőrségre, hogy a patikusnővér megmérgezte az ápolónőt. Mégpedig azért akarjuk megölni, mert igazi kommunista, haladó értelmiség és támadta az Egyházat.

A rendőrség azonnal megjelent a közkórházi orvossal. Elvitték a receptet és a maradék orvosságot, hogy megvizsgálják. Másnap már azt sugdosták: *„Az orvosságban méreg volt!"* A nővér életével fizet gyilkosságáért. Az a nővér pedig, aki az orvosságot a betegnek felvitte, s eddig nagyon hűséges volt hozzánk, kegyetlenül szidta a nővért, miért keverte bele őt is a gyilkosságba azzal, hogy vele küldette fel.

A patikusnővér bárhogyan törte a fejét, bárhogyan vizsgálta a receptet és az orvosságot, sehogy sem tudott rájönni, hol és miben követhetett el hibát. A paokingi hatóság nem bírta az orvosságot vegyelemezni, felküldte a tartományi fővárosba. Az eredmény a nővérre kedvező lehetett, mert hamarosan senki sem merte többé szájára venni ezt az esetet. Őt magát hivatalosan nem igazolták, rágalmazóit pedig nem büntették meg. Az utóbbi érthető, minden víz a malmukat hajtja, de a vörös különösen.

Napközben nővéreink mellett orvostanulók (hathetes kurzussal) álltak őrt, nehogy a betegek valamiképpen beszélhessenek velük. Elfáradva napi munkájuk után, rendesen lefeküdni sem mertek, csak ruhástól, mert alighogy ledőltek, már szaladtak értük: *„Gyere le azonnal, beteg jött injekcióra!"* Lesietett, jót nevettek rajta: *„Most menj vissza, nincs injekcióra szükség!" Éjjel nyitva kellett hagyniok az ajtóikat.* Ezért csak úgy mertek és tudtak aludni, hogy Bernarda nővér egész éjjel ajtóiknál virrasztott. Ő nappal pihent a templomban, ott nem bántották.

Ez időben „udvariassági" látogatásként felkeresett a rendőrkórház egyik alkalmazottja. Tudtuk, hogy ez a kórház nem más, mint a rendőrség hírszerző forrása. E kórházon keresztül fürkészték a nép hangulatát... Gondoltam, itt az alkalom, hogy ismét meg-

mondhatom a magunkét, hadd tudja meg a rendőrség, miként is gondolkodunk.

Mikor kifogyott a képmutató, udvariaskodó szavaiból, én vettem át a szót. Nem értem, ha otthon a magyar kormány oly udvariasan bánik a kínai kiküldöttekkel, miért bánnak velünk itt ily komiszul. Vázoltam neki helyzetünket. Hónapok óta már nem tudjuk munkánkat rendesen elvégezni. *Táplálkozásunk gyér és lehetetlen.* Már erővel nem bírjuk. Munkánkkal leállunk, s embertelen helyzetünket jelentjük a követségünknek. Hadd lássák Budapesten, hogyan fest Pekingben a kínai—magyar barátság!

Ezt természetesen csak ijesztésnek szántuk régi kínai közmondást követve: „*Üsd az öszvért, hogy megrettenjen a ló!*" A magyar kormány már rég kijelentette: Nem törődik velünk! Szerencsére ők erről semmit se tudtak. Ígérte, hogy lépéseket tesz ügyünkben, csak ne jelentsünk semmit, s dolgozzunk tovább... Tényleg tehetett valamit, mert az egyik ülésen az előadó hangsúlyozta: Csínján kell bánni az idegenekkel, mert *hamarosan hazautaznak.* És ha otthon elmondják, miként bántunk velük, nem lesz jó a kínai hírnévnek. Hogy ezt a „csínján bánást" hogyan képzelték el, mutatják a következő rendelkezéseik.

A kínai újév délutánon az ópiumos munkásvezér nagygyűlést hívott egybe. Mindenkinek szigorúan meghagyta, hogy a következő időkben szerfölött éberek legyenek. Az imperialisták hamarosan elhagyják Kínát, figyelni kell hát minden mozdulatukat, nehogy valamit tönkretegyenek vagy valami értékest ellopjanak. A külföldi — Amerikától eltartott — imperialista idegenek iszonyúan bosszúállók. Éberség! Éberség! Külön házirendőrséget szerveztek. Parancs lett, hogy amit a kapukon behozunk vagy kiviszünk, szigorúan ellenőrizendő. *Mindenki mindenért felelős!* A külföldieknek szigorúan tilos kútra menniök vízért, mert könnyen mérget vethetnek bele. Nem közelíthetik meg a kínai személyzet konyháját, mert méreggel ott is sok kárt tehetnek stb. A házőrség tagjai lettek: a munkásvezér, egy ápoló, a kínai szakács, a kórházi jegykiadó és két szolga.

Nem tőlük tudtuk meg a határozatot, hanem kihallgattuk őket. De ki is adták: ha nővér vagy testvér vizet akar a kútból hozni, magukkal kell vinni egy szolgálót, aki majd vigyáz, nehogy megmérgezzék a vizet. Szerencsére még nem volt meleg. De később *a vízhiány miatt igen sokat szenvedtünk. Most már se kenyerünk, se vizünk!*

Tulajdonképpen így készítették ki minden ember idegzetét Kínában, mint a miénket, csak a módszert alkalmazták egyéniségükhöz és állapotukhoz. Mindenkinek szegénységgel, nyomorúsággal kellett az új életet kezdeni. Velünk együtt egész Kína elmondhatta:

se kenyere, se vize. Új emberré kellett nyomorúságában születnie, vagy elpusztulnia!

A szobánk előtt volt az a nagyterem, amelyben a nagygyűléseket szokták tartani. Újév délelőttjén nem ebbe a terembe mentek, hanem mindenkit az ajtóm elé állítottak, és torkuk szakadtából énekeltették velük újévi köszöntésemet: *„Pusztítsd el a csillagos imperialistákat!"*

Megvallom, ennél már szebb újévi köszöntést is kaptam életemben!

XXIV.

Anticsaták

Már megemlékeztünk néhány csatáról, de azok szinte csak előcsatározások voltak azokhoz képest, amelyeket 1951-ben indítottak, az úgynevezett „anticsaták". Ezek közül a leghírhedtebbek és legvéresebbek a Szan-fan és U-fan csaták lettek, mert nyomukban a halottak, börtönbe kerültek, megkínzottak, megszégyenítettek és kisemmizettek milliós hekatombáit hagyták. Mivel *pénzről* volt szó, valóban élethalálharcot jelentett.

A Szan-fan és U-fan csaták azt jelentették, hogy *mindenkinek jelentenie kellett: önmaga vagy mások miben s mennyiben csalták meg az államot eddig.* Utána a kárt többszörösen jóvá kellett tenni, a böntetést pedig elviselni.

Az újságok naponként nagy dicséretek között sorolták el azok neveit, akik önmagukat jelentették fel vagy másokat juttattak rendőrkézre. Ily egymásra való vadászatot még nem látott Kína ötezeréves történelme folyamán. *Mindenki rettegett a másiktól, mintha halálra üldözött vad, illetőleg törvényen kívüli bűnös lenne.* Az újságok még inkább dicsérték azokat a gyerekeket, diákokat, akik szüleik „csalását" súgták be a hatóságoknak. Ezek a megszédített gyerekek újságokban figyelmeztették szüleiket, hogy maguktól vallják be az eldugott aranyukat, ezüstjüket; azt, hogy mennyi terményt adtak el titokban, amelyért nem fizettek adót! Ha ezt nem teszik, majd megteszik ők, és *nem ismerik el őket apjuknak, anyjuknak!*

Mindenki sorsa bizonytalanná s elviselhetetlenné vált. Ezekben az időkben a szülők jobban reszkettek gyermekeiktől, mint a rendőrségtől. A gyermekeik mindent tudtak, mert előttük semmit se titkoltak. És most *saját húsuk, csontjuk, vérük a legfőbb áruló!* Sőt: nem egyszer a hóhéruk. Még oly elvetemült gyerekek is akadtak, akik újságokban rebegtek hálát a nagy Mao Ce-tungnak, hogy adócsalásért, javaik rejtegetéséért, „sikkasztásért" stb. keményen megbüntette, illetőleg *kivégeztette szüleiket.* Ez volt a helyzet a cselédekkel, alkalmazottakkal, rokonokkal, ismerősökkel, szomszé-

dokkal stb. Mind áruló, vádló, hóhér lehetett. *Mindenki a másikra lesett.* Mindenki másra lövöldözött, már csak azért is, mert remélte, hogy ügybuzgalma által *önmaga megszabadul...* Sokan mindent bevallottak félelmükben, még többet is, csak hogy megszabaduljanak a nyaggatástól, kínzástól, börtöntől, csúfos haláltól.

Közelünkben ennek a csatának első áldozata a pártfőtitkár lett, aki eddigi kudarcai után egyre jobban köpte a markát, hogy minden külföldit börtönbe juttat, s elöljárónkat föltétlen kivégezteti. Kisült, hogy hong luobo ő, azaz „retek kommunista", aki kívülről vörös ugyan, de belül reakciós fehér! Súlyos sikkasztás miatt lecsukták. A városi kultúrház építésénél szedte meg magát. Később kidobták a pártból, és szabadon engedték. Ezzel sorsa örökre megpecsételődött. Annyi, mintha halálra ítélték volna. Jellemző, hogy sikkasztását éppen a hármasmozgalom keretein belül követte el. Így körzetünkben az elszakadó egyház mozgató lélek nélkül maradt. Gyűléseikre nem mentek, féltek, hogy rájuk is következménnyel lesz a titkár bukása. Többen, hogy magukról még a legkisebb gyanút is elhárítsák, a lebukott titkár buzgalmát meghazudtoló hévvel vetették magukat ránk. Érdemeket és védelmet akartak szerezni.

Mivel a kórház személyzete minden erejével kórházunk megbuktatásán fáradozott, megcsappant a bevétel, mert a rossz bánásmód miatt a betegek létszáma csökkent. Ugyanakkor mindent a régi mértékben kellett fizetni. Mi mást tehettünk volna, mint hogy *sajátunkból lopjunk! „Törvényellenesen cselekedjünk! Csaljunk!"* Mert valóban úgy volt, mint évezredekkel előbb valamelyik tanítójuk megállapította: *„Mert sok a parancs, sok a törvény: sűrűsödnek a tolvajok és gyarapodnak a betyárok!"*

Ipoly atya az elmúlt év szeptemberében nyolcmillió kínai dollárt hozatott be. Ámde a kormány nem engedte kiadni. Így hát a kétségbeesés szélén állva, elhatároztuk, hogy nehány üveg Sulfa orvosságot titokban eladunk. El is adtunk hat üveggel. Ennek árából maradtunk szinten. Emiatt kerültünk a Szan-fan és U-fan csata közepébe. Az a patikus, aki az orvosságunkat megvette, nem írta be leltárába, hogy adóját elkerülje. Ez nálunk sem volt leltározva, mert abból vettük ki, amit régen az amerikai atyáktól kaptunk a szegények segélyezésére. A patikust lefogták. Börtönében bevallotta, hogy az orvosságot tőlünk vette. Sőt: húsz üvegről beszélt a szerencsétlen. Ez a mi helyzetünket is súlyosbította. Kezdetét vette a véget érni nem akaró kihallgatások és faggatások láncolata.

Udvariasan kezdték. Nem tagadtam az orvosság eladását, de megmutattam nekik azt a katonai iratot, amelyet orvosságaink egyharmadának elrekvirálása után adtak. Ebben pedig világosan az állt, hogy a maradékot tetszés szerint használhatjuk. A kihallgatásokat tizennégy éves amazonok kezdték, majd segítségükre hívták

a bukott vörös diákokat, akik a sikkasztások kivizsgálásában magas állásokat töltöttek be. Naponként három-négy órát jegyzőkönyveztek. Ó, ezek az átkozott, örökös, éjjel-nappali kihallgatások és zaklatások, melyek megölik az agyat, a testet meg elsenyvesztik! Mindenáron azt akarták elérni, hogy húsz üveg eladását ismerjük el. Mikor látták, hogy se ocsmány beszédükkel, se börtönfenyegetéssel megijeszteni nem bírnak, Lujza nővért vették kezelésbe.

Kihúzták patikájából, bevitték az ebédlőbe. Szegényt minden elképzelhető módon kezelték, hogy azt vallja, amit én sem akartam. Írásban kérték vallomását. Mivel ebben is csak a nekik nem tetsző igazságot olvashatták, nagy szitkozódással és fenyegetéssel elengedték: *„Majd a bíróságon folytatódik, s ott nem lesz kegyelem!"* Seholsem folytatódott ez, de ráncigáltak elő helyette számtalan másikat.

Még a legkisebb üzletest is elképesztő vallatásoknak és kínzásoknak vetették alá. Kikötötték, éheztették, elzárták, éjjel aludni nem hagyták. Nemcsak kereskedőkkel tettek így, hanem *mindenkivel.* Házról házra jártak, s két darabka ruháért képesek voltak halálra gyötörni, mint Juventia nővér említette. Ezért az öngyilkosságok órarenden voltak. Százával, ezrével ugráltak le a Vörös Pagoda melletti szikláról a folyó medrének kiálló szikláira, hogy halálra zúzzák magukat. Nem a görög történetíró Herodotosz római Actionjaként, aki Apollót dicsőítő énekét zengve vetette magát a tengerbe, hanem bizonnyal Maót átkozva szívükben, aki végpusztulásukat hozta. Számukra a legborzalmasabb önkéntes halál is elviselhetőbb volt, mint az a gyötrés, megalázás, hajsza, ami az állam részéről érte volna őket: *legtöbbször teljesen ártatlanul!* Ugyanúgy százak, ezrek nem válogattak a mérgekben. Itták,ették, mintha éltet adó boruk vagy kenyerük lett volna. A legfantasztikusabb halálnem jó volt, csakhogy gyermekeik, ellenségeik kezébe ne kerüljenek. Valóban, ez a csata birodalmi arányban, milliók halálát okozta. Mintha soha nem tapasztalt kolera dühöngene közöttük.

Felejthetetlen élmény volt látni, hogyan takarították el testüket a munkaszolgálatosak. Döglött hullaként söpörték, kaparták össze maradványaikat, és hányták társzekerekre. Munkába menet és végeztével masírozva énekelték a híres „Győzelmi zászló"-jukat:

„Ó, te vagy a ragyogó nap,
a győzelem zászlaja,
élj sokáig, népünk büszkesége,
földünk Mao Ce-tungja!
Boldogan élünk veled.
Boldogan példás vezetésed mellett.
Mindenhová követünk,
Veled új világba lépünk!

Nemcsak a kereskedőknek, a földmíveseknek, a hivatalnokoknak, hanem a legegyszerűbb alkalmazottnak, cselédnek, munkásnak is el kellett hivatalosan számolnia, hogy a felszabadulás óta mit vásárolt, mire mennyit költött, s mindez: miből? Honnét vették hozzá a pénzt, és mennyit? El kellett számolniok az utolsó fillérig. *Jaj volt, ha többet költekezett, mint amire fizetéséből telt volna!*

Legtöbb betegünk bevallotta, mit költött orvosságra, kórházra. Sajnos, többet is vallottak a valónál. Ezért a kivizsgálók örökké nyaggattak, hogy mutassam ki, mit fizetett ez, mit fizetett az. Ha sikerült megtudnom az általuk bevallott összeget, akkor azt igyekeztem igazolni. Sokszor, nagyon sokszor ez lehetetlen volt. Fájt ez mindnyájunknak, hiszen tisztességes, becsületes emberek voltak, és saját pénzükkel rendelkeztek úgy, ahogyan a rájuk szakadt nyomorúságos élet kényszerítette őket. *Áldozatai lettek oly szörnyű rendszernek, amelyhez hasonlót még nem agyalt ki ember!* Mennyire igaza volt Lao Cénak: *„Miért hull a nép? Mert az urak mindent maguknak akarnak!"*

A sikkasztás elleni harccal kapcsolatban még megemlítek néhány jellegzetes esetet. A munkásegylet nagy *kommunista feje elsikkasztotta a munkanélküliek segélyezésére kivetett adót.* Téli bundát csináltatott belőle magának a legfinomabb s legdrágább angol szövetből, kibélelve a legfinomabb szőrmével. Úgy látszik, nem olvasgatta az Öreg Bölcset: *„Nincs nagyobb veszély, mint szerzésre törekedni!"* Kabátja árából kórházunk egy éven át fizethette volna a személyzetet. Csúnyán lebukott.

A második eset annak a nagy kommunistának az ügye, aki a nemzetközi ápolónői napon főszónokként kopott bakaruhában és *szalmabocskorban szerepelt.* Ízig-vérig hamisítatlan, ideális kommunistának mutatta magát — külsőleg —, aki csak egy célt ismer, Mao útmutatása szerint: *A szegények áldozatos felemelését!* De mit tesz Isten? Egyszer csak valamelyik gyűlésen gyönyörű sötétkék szövetruhában feszített. Gratuláltam az új ruhájához. Otthon lelkendezve újságoltam, mily előkelő lett a katonai biztos.

A munkásaink is örömmel látták ezt a változást. Jövőbe néző csillogó szemmel magyarázták: *„Ő nem kap fizetést! Róla az állam gondoskodik. Íme, mily jó azoknak, akiknek nem kell a pénz, nem kell a fizetés, hanem az igazi kommunizmust éli. Mindent megkap, amire szüksége van. Sőt: azon felül is. Nincs semmire gondja. Él, mint Marci Pekingben! A kommunizmus tálcán szállít neki mindent. Eljön majd az idő, amikor már mindenkinél így lesz. Mehetünk a boltba, s vihetjük belőle, amire szükségünk van. Ingyen utazhatunk, ha éppen menni kívánunk. Akkor mehetünk színházba, moziba, bármilyen szórakozó helyre, amikor erre kedvünk szottyan! Minden ingyen! Minek kellene hát ez az átkozott pénz, ez az ördögganéj,*

amikor az állam minden szükségletünkről gondoskodik? Nem megmondotta már régen a bölcsünk?: ,Ha megszüntetik a kapzsiságot, többé nem lesznek tolvajok, betyárok!' Pártunk ezért akarja Kínából kiirtani a javakat markolászó kapitalizmust."

A Szan-fannak és U-fannak kellett jönnie, hogy kitűnjék, milyen is az igazi, ideális, Mao-formálta kommunista. A katonai biztos „úr", helyesebben elvtárs, egy provinciai kórház építésében buzgólkodott. Saját szükségleteit is oly sikerrel belekalkulálta s beépítette, hogy milliomosként járhatott, élhetett. Lebukott. Még el is zárták, pedig magától, őszintén, nyilvánosan beismerte hibáit, bűneit. *„Rabló tigrisnek" nevezte magát.* Így remélte, hogy a húsos fazék mellett hagyják, vagy legalábbis nem messze tőle. Lám ide zuhant, mert az Öreg Bölcset elfeledte: *„Ha a vezető a nép felett akar állni, a népnél lejjebb álljon; ha a nép előtt akar járni, az egész nép után járjon!"* Őszinte vallomásáért az újságok először példaként emlegették: *„Bevallotta, hogy sikkasztott. Ilyen őszintének kellene lenni mindenkinek! Sikkasztása nem múlta felül a tízmilliót!"*

De a nyomozás rásütötte: *„Több tízmillióról van szó."* Erre az újságok rákapcsoltak. A legaljasabb emberként emlegették. Áruló, aki elfeledte s lábbal tiporta nagy tanítónk, Mao tanítását: *„A kommunistát mindig jobban érdekli a más ügye, mint a magáé!"* Lao Ce tanítását sem hitte: *„Saját érdeke nem űzi soha, ezért teljesül saját érdeke!"* Minden tisztségétől megfosztották. A pártból kihajították, mint használhatatlan szalmabocskort. Ezután tettetés nélkül járhatott, ha volt, kopott katonaruhában és szalmapapucsban, miként ez illik is mindazokhoz, *akik nem kommunisták!* Akik ismerték s tudtak esetéről, megelégedetten mondogatták: *„Túl magasra repült a veréb, ezért zuhant olyan mélyre!"*

Hej, hej, nehéz úrnak nem lenni, ha lehet! Még a kommunista Kínában is, ahol a kommunizmus nem olyan „hamisított kiadású", mint Moszkvában. Maót emlegették a szegénység, helyesebben a proli életforma legtökéletesebb megvalósítójának, s harmadik feleségét. *„Mao ingyen dolgozik a népért!" „Maónak fizetése sincs!"* — olvashattuk, hallhattuk lépten-nyomon. Ezt csiripelték még a verebek is minden bokron. De a huncut varjú-emberek mást károgtak: *„Kár, kár, Mao Ce-tung nagy betyár! Szegénysége csak lekvár!"* Ezzel mázolják be a szegény ember szemét. Kár!. . . De róluk, majd később szólunk. (XXXII. fejezet.)

Minden eszmét, minden gondolatot *csata* formájában valósítottak meg. Ily világboldogító eszmék kitalálásában Mao kifogyhatatlannak mutatkozott. *„Zseniális ötletekért nem kell Kínának a szomszédba menni"* — mondotta rendőrtisztünk. Nem is mentek. Olyan csatákat találtak ki, amilyenről Moszkvában még csak nem is álmodtak, de az egész világon se, holott azóta nem egy kommunista

állam utánozza példájukat. A szabad világot meg ne is említsük, mert *ilyen csatákat csak zsarnokok hajthatnak végre*, s ily módon. Néhányat bemutatunk belőlük.

Citrom- és lepénycsata. Így neveztük magunk között, s nem oly ráismerhetetlenül, mint Mao tette. Azt jelentette, hogy ló- és minden állathulladékra vadászni kellett. Otthon, utcán, kint, bent mindenfajta potyadékot szedni, gyűjteni, söpörni, kaparni, mosni kellett *mindenkinek*, míg a csata tartott. És ki kellett találni és megvalósítani, hogy lovak, szamarak, tehenek stb. az utcákat piszkítón ne neveletlenkedjenek! Az egyszerű nép csak „citromszüretnek" nevezte.

Pök-köpcsata. Mentem az utcán. Elém állt egy „úttörő" kommunista lányka: „*Köpött?*" — kérdezte udvariasan meghajolva. „*Nem! Miért köptem volna? Nem vagyok én se beteg, se neveletlen. Sőt: kórházban orvoskodom!*" „*Csak kérdem* — folytatta, s még jobban mosolygott a kis vörös nyakkendős amazon. — *Ne is köpjön, mert tudja, hogy mily átkozott következménye van a közösségre. Ezzel terjesztünk ezerféle betegséget...*" Egész előadást tartott. Jaj lett volna, ha azt mondja neki az ember: „*Eredj az utamból, te kis mamlasz! Vörös nyakkendődben törüld meg az orrod!*" Fellármázta volna a rendőrséget: hogy gyalázom a rendszert, hogy reakciós vagyok és csak azért is végigköpködtem az utcákat! Végül egy papírdarabot nyomott a markomba: „*Ha mégis köpni kellene, ebbe tessék, s utána tegye a zsebébe.*" Még udvariasabban jónapot köszönt, és továbbállt, mert valaki jött szemben, s azt is meg kellett kérdeznie: „*Köpött?*", és zacskót nyomnia a kezébe, mert versenyben van a minél több zacskó elhelyezésében. Fiúk, lányok, kicsik, nagyok, nők, férfiak, fiatalok, öregek, munkások, hivatalnokok — talán még maga Mao is — ezrei, milliói járták ezekben a napokban Kínának minden elképzelhető helyét, hogy milliókat molesztáljanak: „*Köpött?*" Pök-köpcsatájukkal legtöbbször olyanok molesztálták az embereket, akik még olvasni sem tudtak, de már nagyszerű papagájok, s köpik, pökik a beszajkózott leckéjüket! Holott köpni, pökni tilos!

Sárkánycsata. Ötszázmillió ember néhány napon át mást sem csinált, mint csapókkal, ruhákkal s minden elképzelhető alkalmas szerszámmal űzte, hajtotta a legyeket, szúnyogokat, pókokat s hasonló ellenségeket. Őrült csapkodást végeztek a levegő e kisebbfajta állatai ellen. Mao szerint ezek a *kínai nép sárkányai*, a nép halálos ellenségei, akiket tűzzel-vassal kell pusztítani. Ezekben a napokban még a börtönökben sem csináltak mást; ha őreiket nem is verhették, de legalább ezeket szabdalhatták. Nekik a csata eredményéről az áldozatok „lábaival" be kellett számolniok. Jaj volt

annak a lazsálónak, aki legalább Kinizsiként vagy Szent Györgyként nem vágta a sárkányt: *egy csapásra hetet!*

Teű-poa-boacsata. Az sem történhetett meg még sehol a világon, ami ekkor Kínában, hogy *mindenki tetűre, bolhára, poloskára vadászott.* Vetkőztették az emberek magukat, vetkőztettek másokat, hogy egy vérszopó meg ne menekülhessen pattogtató körmeik alól. Pattogott is az egész kínai birodalom, mintha minden udvarban kukoricát pattogtatnának. Ezért az egyszerű emberek csak „pattogtatott kukorica-csatának" nevezték. Nyírták a hajat. Vágták a szőrzetet. Kapkodtak az ugróművészek után. Lapultak a poloskákért. Sörtéskedtek a tetűkért. Borzolták az állatok szőrét, fésülték a kutyát, macskát, hogy minden sötétben bújkáló ellenforradalmár, az apró, embervért szívó kapitalista bogár a vörös haza oltárán áldozat legyen. Így ment ez a császári lakosztályban, minisztériumokban, galyibákban. Az elejtett vadakat csak a börtönben kellett összeszámolni. Az eredményt nem hozták nyilvánosságra. *Ez a csata még mindig tart:* mindenhol. Mégsem fogy az ellenség, sőt: mintha gyarapodnék. Talán azért, mert a pattogtatás elleni rezisztencia kifejlődött bennük?

Hammerli-csata. Ez a *patkányok, egerek ellen* indult. Igen komoly csata volt. Nem furulyával próbálták őket lyukaikból előcsalogatni, mint valamikor a csata névadója, hanem kapával, kaszával, baltával, ásóval, botokkal s minden elgondolható ütő, ölő szerszámmal. Egész Kínában nem maradt zug — még Mao ágya alja se —, kanális, istálló, hídlás, éléstár, ház, ahol ez a csata ne éreztette volna hatását. Könyökig véres volt mindenki. A résztvevők harckészségét és eredményességét beadott lábakkal igazolni kellett. A legfőbb minisztérium összegezte a csata eredményét. Atombomba siker jött ki. Egy év alatt csaknem *kétezermilliót pusztítottak el belőlük.* Mintha egész Kína másból sem állt volna, csak egérből meg patkányból.

Aztán jött a **dobcsata.** *Neki a verebeknek!* Csak olyan előadást lehetett tartani, csak olyan plakátot falra ragasztani, és újságokban csak olyan cikkeket írni, melyek a verebekről, ezekről a *hallatlanul átkozott jószágról szóltak. „A veréb testsúlyának harmadát eszi meg naponként!" „Ha a Himalája rizsből lenne, egy év alatt a verebek megennék!" Le a verebekkel!* Kiszámították, hogy az élelem micsoda bősége önti el az országot, ha a verebeket kiirtják. *„Hajrá, előre hát Mao nevében a verebek ellen!"* Nincs rokkant, nincs kivételezett úr, párttag, szegény, gazdag, kicsi, nagy... Mindenkinek részt kell vennie ebben a csatában, mert Kína jövendő jóléte e csata sikerétől függ. Fel a fák, házak, tornyok, pagodák, magaslatok, viskók, kunyhók, kutyaólak tetejére: dobokkal, serpenyőkkel, bádogdobozokkal, csengőkkel, kereplőkkel, kürtökkel,

harsonákkal, kutyaugatással, macskanyávogással, botokkal, seprőkkel, lepedőkkel, törülközőkkel. . . *Előre a verebek ellen!*

A magyar közmondás azt tartja: *„Dobbal nem lehet fogni verebet!"* Nos, Mao fiai ezt megcáfolták. Hanggal és mással addig hajszolták a verebeket, míg halálra fáradtan a földre nem zuhantak. Itt már könnyű volt összeszedni őket, de megszámlálni lehetetlen.

A diadal ünneplésére — e csata gondolata és kivitelezése is a zseniális Maóé volt — Kína tanítója, Mao külön verset írt, mert versírással is foglalkozott: *„Búcsú a csapások istenétől"*. Vagyis nem lesz többé féreg-veréb-csapás, mert a „féregistent" eltüntették. Ha nincs károkozó isten, nem lehet természeti csapás sem. Mire a sok éhes kínai készen tartotta a Borodin-csajkáját, hogy ezután színültig tölthesse rizzsel, mert nincs többé veréb, ami előle megenné. Teljesen úgy hangzott ez, mint Becford Vilmos Vathek kalifájának elhatározása és tette. Megépítette a tizenegyezer lépcsőjű magas tornyát, hogy benne és általa legyőzze Allahot. Noha megtagadta hitét, lelkét eladta Eblis sátánnak, mégis az utóbbinak lett martaléka, míg Allah maradt a helyén legyőzetlenül.

És a károkozó kínai isten? A több rizs helyett Mao hernyókkal tölthette meg a Borodin-csajkákat. Ugyanis a következő évben olyan mennyiségű hernyó lepte el az országot, hogy hozzá képest az egyiptomi csapások kívánatos jótéteménynek látszottak. Az emberek azt hitték, hogy nemcsak növényeiket, de még házaikat is megeszik!

A Mao-harsonák gyorsan visszakozót fújtak:

„A veréb az ember segítőtársa!" *„Ne bántsd a verebet, a hernyónak ő a természetes pusztítója!"*

„Éljenek a verebek!"

S mi lett a Borodin-csajkával? Ma is üres. Csak ott púpozott, ahol vígan élhetnek a verebek, s *nem ismerik a kommunizmust!*

XXV.

Az őskígyó ellensége

Mielőtt embereink a nagy bojkottba s üldözésbe kezdtek volna, titokban eljöttek hozzánk, és biztosítottak bennünket, hogy *nem gyűlöletből, hanem kényszerből cselekednek.* Örök fenyegetés alatt élnek. Ellenállásuknak családjukkal együtt áldozatul eshetnek. Ők még mindig szeretnek bennünket. Fáj nekik, hogy látszatra majd ellenségként kell viselkedniök, ám Lao Ce bölcsességét meg kell fontolniok: *„A kemény, erős alámerül, a puha, gyenge marad felül!"* És a közmondás figyelmeztetését nem dobhatják hátuk mögé: *„A szélben légy hajladozó fűzfa, nehogy földre döntsön!"*

Először csak statisztáltak. Aztán segédkeztek. Majd a vörösökkel együtt bunkóztak bennünket. Lassan már nem lehetett megállapítani, mennyi a kényszermagatartásuk, a képmutatás, s mennyi az igazi átállás. Egyébként is *az egyéni és családi cél mióta igazolja az aljasságot?* Kereszténveknél soha, *vörösöknél mindig!*

Üldözési okok kitalálására a kommunisták fantáziája kimeríthetetlen. Gyötrelmek keresztülvitelében fáradhatatlanok. Mintha körülöttünk más se élne, csak farkas. Emberfarkas! Testvérfarkas!

Noha újév délutánjától kezdve kétszeresen rabok voltunk, s ezt tudtuk is, Ede testvér mégis immár másodszor akart a vasrácson kitörni, igaz, csak a szomszédba, hogy dohányt vegyen, mert már mindenben magunk szolgái voltunk. Rabokká tettek saját házunkban. *Missziónk börtönünk és kínzókamránk!* Ámde minden lépésünket szemmel tartották, hiszen kihirdették: éberség, éberség! Az ópiumos munkásvezérünk, a háziőrség parancsnoka minden lépésünket szemmel tartotta. Ede testvér után lopakodott titokban. Mikor látta, hogy kinyitotta a kaput, hozzáugrott, s arcul verte. Azonnal utcai emberek állták őket körül. *„Úgy tudom, hogy mást bántalmazni nem szabad!* — védekezett a testvér. — *Te pedig ezt már másodszor teszed velem. Gyerünk a rendőrségre!"* De az ópiumos nem ment, hanem beráncigálta a misszióba. Az eset híre természetesen hamar szétszaladt a városban.

Estére a rendőrség nagygyűlést hívott egybe. Véleményt kellett

nyilvánítani. Egyesek helyeselték a munkásvezér eljárását, mások helytelenítették. Maga a munkásvezér így igazolta magát: „*Az egész nem volt más, mint igaz érzésemnek önkéntes megnyilatkozása. Én ölni is képes vagyok, ha a haza érdeke azt kívánja!*" A párt kiküldötte kifejtette: Azért súlyos az eset, és elítélendő, mert „*oly ország alattvalójával történt, amely Kínával szemben barátságos. Legutóbb is ifjúságunkat nagy szeretettel és tisztelettel fogadta. Ha a követjük megtudja, hogyan viselkedünk mi, ennek súlyos következményei lehetnek. A külföldiek hibáit szabad és kell emlegetni, őket kritizálni, gúnyolni, de testileg nem bántalmazhatók!*" Ezért a közösség képviselője sajnálkozását fogja kifejezni a misszionáriusok előtt a történtek miatt... Jellegzetes, hogy a sajnálkozást nem a tettesnek kellett kifejezni, hanem a képviselőjének, vagyis a kórház szakácsának.

Az esetből minden ellenségünk meggyőződhetett, hogy tulajdonképpen még testileg is büntetlenül bántalmazhatnak, sőt: ez kötelességük is. *Rajta hát, farkasok, farkastestvérek, előre!*

A párt nagyon rosszallotta, hogy a hármasmozgalom nem haladt kellő lendülettel. Nem elégedtek meg a gyerekek elcsavarásával és ellenünk állításával. Ezt szerették volna elérni alkalmazottainkkal és híveinkkel is. A hívek közül a munkásvezér és volt hitoktatónk oldalára csak öt-hat személyt sikerült megnyerni. És ezek még értelmileg is a leggyengébbek közül kerültek ki. Közéjük tartozott az a két ápolónő is, akikkel a munkásvezér összeszűrte a levet nem minden következmény nélkül. A másik egy tudatlan szegény lány, akit anyjával együtt azért vettünk fel a kórházba, hogy az éhhaláltól megmeneküljenek. Most ez a lány állapotos lett. Anyja szabadította meg bűne következményétől... Nos, ilyen emberpéldányok nem tették vonzóvá a hármasmozgalmat.

Mosó nővérünk — a kínaiak már nem mostak ránk, csak a fizetést vették fel — mit sem tudva az újévi rendelkezésről, a „kiviteli tilalomról", Bence testvér ruháit Fancsitára indította egy fiúval. Misszionk kapujánál a fiút elfogták, megpofozták, a ruhát elvették tőle. A nővértől számonkérték, hogyan akarhatta az Egyház vagyonát képező holmit kicsempészni. Csak sok hercehurca után adták vissza a ruhát. Ugyanekkor megtiltották, hogy a kinti gazdaságból a testvér bármit is beküldjön táplálásunkra. Ha mégis küldött, árát ki kellett fizetni, mintha piacon vettük volna, és beszolgáltatni a rendőrségnek.

Egyébként is mindig pénzért nyúztak. Fizettem a kórház, a misszió kiadásait s az egyre magasabbra emelt adót még visszamenőleg is. Kínoztak, hogy az év utolsó hónapját kétszeresen fizessem ki; a ki nem vett szabadságot pénzzel térítsem meg. Ugyanekkor egyre kevesebb lett a bevételünk. Úgy láttam, hogy minden

percben fizetésképtelenek leszünk, s ezen a címen át kell adnunk kórházunkat az államnak, missziónkat pedig bezárni. Sokszor azt hittem, hogy már a hetedik bőrömet nyúzzák.

Mivel az ember nemcsak testből, hanem lélekből is áll, satuba fogták az utóbbit is. Az esti gyűléseken mindig bennünket nyírtak, gyaláztak, rágalmaztak. A régi királyok udvarában állt egy kő, a fei-si, amelyen három napig kellett állniok azoknak, akiknek panaszuk volt az elöljárójuk ellen! Ha ezt a törvényt ma is tartanák, bizonnyal nem lenne annyi rágalmazónk. Ámde a kommunisták a régi törvényeket megszüntették, s 1954-ig a párt akarata volt a törvény, amikor az új törvénykönyvet megalkották, amiben szintén nem volt köszönet, mert szavuk szerint az új törvények *„fegyverek a burzsujok, imperialisták s ellenforradalmárok ellen"*. Rágalmukkal most Ipoly atyát célozták meg, gondolván, ha a fejet sikerül leütni, az egész missziós test vele zuhan. Elővették Hitler módszerét: *a papokat legkönnyebb az erkölcstelenkedés sírjába buktatni!*

Azt híresztelték, hogy földet vett egy lánynak; hogy viszonya van az egyik tanítónővel meg másokkal. Noha a rágalmakat nem sikerült bebizonyítaniok, büntetést mégsem kaptak, helyébe újabbat kezdtek, remélvén: *„Addig jár a korsó a kútra, még egyszer eltörik!"* Árvaházunkból néhány hónappal ezelőtt egy tizenkét éves kislány szüleihez visszatért. Ipoly atya missziójából került árvaházunkba. A kislány értelmesebb volt valamennyinél, mellette nagyon kedves, ezért mindenki megkülönböztetetten kedvelte. Kiváltságos helyzete miatt leánytársai közül páran irigykedtek rá. Hazamenetelét azzal magyarázták: Ipoly atya áldozata lett.

Kereszténye inknek nagyon megütköztek. Ily rágalom ellen tenni kell valamit, egyébként örökké előhúzzák. De mit tegyünk? — kérdezték a megrágalmazott atyát. Ártatlanságának tudatában ezt a tanácsot adta nekik: *„Ha az esetet egyszerűen tagadjátok, nem hisznek nektek, takargatónak tartanak benneteket, s bajba is kerülhettek. Titeket a külföldi kutyák lábnyalóinak gúnyolnak! Jobb lesz, ha a gyűlésen szóba kerül az ügy, követelitek, hogy a vörösök vizsgáltassák meg a lányt hivatalosan."*

Az ellenség felkészült arra, hogy a keresztények közül páran majd körömszakadtáig védik az atyát, de nem arra, hogy éppen ők lesznek a legnagyobb vádlói és elítélői. Ugyanis a legbátrabb lány felállt: *„A vád nagyon súlyos! A párt azt mondotta, hogy minden vádat igazolni kell, nem akar hazugságot, csak igazságot! Ha most csak vádolunk, és nem bizonyítunk, a külföldi sohasem fogja beismerni bűnét, s arcunkat veszíthetjük! Azért azt tanácsolom, hogy megdönthetetlen bizonyítékhoz juthassunk, vizsgáltassuk meg a lányt illetékes hatósági orvosokkal. Utána büntessük meg a külföldit példásan, ha kell, halállal!"*

A közönség helyeselte az indítványt, de a vezetőség nem fogadta el, mert tudták, hogy csak rágalom az egész. Azt hitték, az elítéléshez elég lesz néhány hamis „láttam", „tudom", „hallottam" kijelentés. Éppen elégszer felsültek már, nem akarhattak újabb kudarcot. A vádat szép csendesen levették a napirendről.

De éjjel iskolásaikat Ipoly atya ablaka alá küldték, hogy figyelmeztetésül énekeljék el neki Mao egyik énekét:

„Ne mondd, hogy az átjárót vaskorlát védi!
A nép még ma egyetlen ugrással átlépi!
Mögötte az ég, mint tenger, olyan kék,
És a lenyugvó nap vérvörösben ég!"

Ha azt hittük, hogy kudarcaik után egy darabig nyugodtak lehetünk, tévedtünk. Ez csak a híres lenini lépés volt: Egyet hátra, kettőt előre! A nyugtalanításnak ezer módja lehetséges. Az ajtót sokféleképpen lehet rángatni, nehogy berozsdásodjék. Újabb kormányrendelet látott napvilágot, mely újabb harcot és gyötrelmet jelentett. Ez a rendelet az úgynevezett Mária Légiót akarta megsemmisíteni. Ez a kiváló eredménnyel dolgozó katolikus társulat, melynek férfi és nő tagjai voltak, nemcsak tagjai megszentelésére törekedett Mária oltalma és vezetése mellett, hanem sikeres szociális, hitterjesztő munkát is végzett.

A vörösök ellenforradalmár, imperialista csoportosulásnak, kémszervezetnek, sőt: hatalmas katonai alakulatnak minősítették. Így vették fel ellene a harcot. Ezt a beállítást a kínai nép könnyen elhihette, mert a „legio, praesidium, acies" stb. katonai szavak, melyeket a szervezet használt, katonai színezetet adtak neki. Imakönyveikben, szabályzatukban használt bibliai szövegeket, melyek Máriára vonatkoztak — „Mária Légiója legyőzi a világot!" „Félelmetes, mint a csaterendbe állított sereg!" —, félremagyaráztak. Azt a látszatot keltették, mintha minden tagja fegyverrel, ágyúval lenne felszerelve, holott csak rózsafüzért hordtak. A papokat leginkább a Mária Légió miatt gyötörték.

A rendelet nemcsak feloszlatta a Légiót, hanem minden tagjának kötelességévé tette, hogy záros időn belül a rendőrségen jelentkezzék. Adja vissza a tagsági bizonyítványát. Jelentse ki, hogy kilép a szervezetből!

Nálunk kevés keresztény élt, s a hitben csak kezdőknek számítottak, ezért a hitterjesztésnek és megerősítésnek ezt a rendkívül hatásos módját még nem szerveztük meg. A híveink mégis tudhattak róla valamit. Mivel a rendőrség a Légió shangjai központját feldulta, a tagok anyakönyvét megkaparította, és a helyi szervezetek listája kezébe került, mindenről tökéletes ismerettel rendelkezett. Gyötört hát ezzel az üggyel, akit elérhetett.

Az eredménytelen kutatás után mondották: *„Rendben van,*

nálatok a Légió hivatalosan nem szerepelt, de működött titokban!"
És máris jelentkezett, aki tagjait meg tudta nevezni. Azoknak a lányoknak neveit sorolta el, akik Ipoly atyához jártak órákra. Az atya néhány értelmesebb lánynak, akik középiskolát végeztek, naponként hittanórát tartott. Nekik bővebben s tudományosabb alapon fejtette ki hitünket. Szeretett volna hitoktatókat nevelni belőlük. Szegény lányokat naponként nyaggatta a rendőrség: ismerjék be, hogy igenis volt Mária Légió és annak tagjai! Nem sokra ment velük. Ezek hitben keményebbek, tudásban alaposabbak és öntudatosabbak voltak. Őket nem lehetett könnyen megfélemlíteni s fejtetőre állítani.

A rendőrség betört a kínai atya szobájába, hogy bizonyítékhoz jusson. Feldúlták könyvállványát, átkutatták az asztalát, s kiforgattak minden lehetséges helyet. A Légió anyakönyvét és vezérkönyvét keresték. De ahol nincs, onnét csak a kommunista vehet, mint Juventia nővér püspökének könyvtárából könyvet, illetőleg dr. William L. Wallace ágyából revolvert. Ám itt nehezebb lett volna csalni!

Ezután azok neveit keresték, akik a „felszabadulás" előtt a Szent Szűz Szeplőtelen Szívének oltalmába ajánlották magukat. Ennek legnagyobb terjesztője Siao Zen-teh hitoktató volt, aki most a legnagyobb irtója. A szobájában elsőnek ő függesztette fel a Szűzanya képét, s imádkozott előtte. Most máséból is el akarja tüntetni, s az imádkozást még emlékükből is kigyomlálni. Ám Mária az orrára koppantott, megszégyenítette, zavarba hozta hűtlen gyermekét. A keresett névlistát megtalálták. Listavezetőnek az ő neve szerepelt. Tagadta a lista hitelességét. Tagadta, hogy a listát ő vezette, hogy valaha tagokat toborozott volna... Elvtársai szívesen feledték ezt a bűnét — egyelőre —, látván, mily nagy buzgalommal irtaná a régi tagtársait.

Az elcsavart fejű nagyobb fiúk és lányok a gyónási buzdításokból vették a bizonyító anyagot. Szerintük ezek az exhortációk nem voltak mások, mint a Mária Légió titkos megszervezésére való előkészítések. Sőt: akadt közöttük olyan, aki meg tudta mondani, ki volt az igazgató, hol s mikor tartották a gyűléseket. Az Őskígyó ellenségének híveit mindenáron ki akarták nyírni...

Nehéz millió hazugság ellen küzdeni: üldözötten, pofozottan, éhesen, s az öreg kereskedő szavai szerint: halálra szántan!

XXVI.

A vértanúság Te Deuma

Mintha az ellenségeink csak felsülésre teremtettek volna — vagy a misszionk felett álló Fehérasszony védett nagyon bennünket? —, szinte eddig minden ellenünk használt fegyverük csütörtököt mondott. Azért, magyarázta a rendőrség, mert a tudatlan nép próbálta őket elsütni, nem tartván szem előtt Lao Ce „végiggondoltató" figyelmeztetését. Ha azonban a rendőrség áll az ágyú mellé, golyója átüti nemcsak a misszió vályogfalát, hanem a kínai Nagy Falat is. Önteltek voltak, és vakok, akik azt hitték, ha bűnös kezüket belenyomják pöcegödrünkbe, aranyrögökkel lesz tele, mint a Pactolus folyó, miután Midás király megfürdött benne.

Szakemberekkel megtöltött ágyúval jöttek hát. Rendőrök álltak mellé meggyújtott kanócokkal s minden eshetőségre elkészített tervvel. Most vagy soha! Most vagy soha!

Újra elővették azt a tanítónőt, aki nemrég kényszerből Ipoly atyát vádolta nem éppen hizelgő dolgokkal. Az esti gyűléseken egyre jobban szorongatták: Ismerje be, hogy a külföldi erőszakoskodott vele! Ne szégyellje magát! Elvégre imperialista nagykutyáról van szó és a kínai ember arcáról, becsületéről. De hiába, se szép szóval, se fenyegetéssel nem lehetett kötélnek állítani. Kutatni kezdték hát múltját és családjáét.

Hamarosan megtudták, hogy bátyja hitoktató volt a központban. Állását csak a „felszabadulás" után hagyta el. Menekülő fehérektől visszahagyott fegyvert rejteget... Örültek az eredménynek, különösen a fegyverrejtegetés hírének, mert ez oly dumdumlöveg a kezükben, mellyel nem egy tanítónőcskét, hanem akár egy bivalyt is leteríthetnek.

A párttitkár magához hívatta, s előadta a kutatás eredményét. Állította, hogy a fegyver megvan, az egyik szolga rejtegeti. Erről a tanítónő is tudott. S mivel nem jelentette fel, részese a nagy fegyverrejtegetési bűnnek. Ígérte neki, mindent elsimít — sőt: a legfelsőbb hatóság részéről külön dicséretben is részesül: ő lesz a hazaszeretők példaképe —, ha azt állítja, hogy a fegyver Ipoly atyáé. Ha

erre nem lenne hajlandó, akkor anyja, bátyja ellen és ellene eljárást indítanak. A következmény csak halálbüntetés lehet.

Elképzelhetjük, hogy a tanítónő mily tortúrán mehetett végig, míg végre rászánta magát, hogy az egyik esti gyűlésen bejelentse: *„A missziónak, illetőleg Ipoly atyának fegyvere van. Tudom a rejtekhelyét is, és hajlandó vagyok azt megmutatni!"*

Erről a halálos fordulatról mindjárt értesültünk, mert a nővérek kihallgatták a gyűlést. Tudtam, hogy hitoktatónk revolvert talált annak a szobának padlója alatt, amelyben a nemzetiek laktak. Azt állította, hogy félve a vörösök közeledtétől, kórházunk illemhelyébe hajította. Nehezteltem rá ezért, mert ha egyszer megtalálják, bajunk lehet belőle. Mivel azóta több év múlt el, s nem történt semmi, el is felejtettem. A hitoktató azonban a fegyvert kivette vagy be sem dobta. Odaadta egyik szolgájának, aki rokona volt. Kínában nem lévén titok, a dologról többen tudtak.

Vasárnap reggel a tanítónő nem járult a szentáldozáshoz. Egész mise alatt sírt. Az emberek sugdostak egymás között, de nekünk semmit se mondtak. Szigorúan meghagyták nekik, egy mukkot se merjenek az ügyből elárulni. Azt hitték, nem tudunk semmit.

Természetesen izgatottan vártuk a fejleményeket. Délelőtt a bizalmi férfiak gyűléseztek a hatóság megbízottaival. Őrséget állítottak a terem köré, nehogy valaki kihallgathassa tárgyalásukat. Késő délutánig summogtak. Senkit se engedtek ki a városba, mert bármelyik percben nagygyűlést hirdethetnek.

Délelőtt folyamán láttam, hogy a rendőrség embere papírba csomagolva vitte a revolvert. Az egyik ápolónő megjegyezte: *„Most vitték a revolvert a rendőrségre!"* Szerinte új, amerikai fegyver... Halálos trükk, ha eddig nem sült el, nem sül-e el most? Nem babra megy a játék, hanem emberfejekre! A rendőrség nem adja olcsón az arcát!

Reggel ajtónk alatt megjelent a titokzatos figyelmeztető papír: „Tu-cent! Tu-cent! Népítélet lesz!"

1952. február 2. Gyertyaszentelő Boldogasszony ünnepe!

Ünnepi gyertyánk a tu-centet jelző papír lett. Vakítóan égette szemünket. Mintha az agg Simeon szavai lettek volna ráírva: *„Most bocsásd el, Uram, szolgádat békességben..."* Ez a nap lenne az elbocsátásunk, amikor a világ világosságát kellene a pogányok előtt magasra emelnünk?... E napon jövendölték meg Fehérasszonyunknak: *„Mária, a te szívedet hét tőr járja át!"* A hét tőrből nekünk is jut...? Halálos döfésű?

Délelőtt semmi különös nem történt. Rendesen ment a szokványos kórházi munka. Csak az ápolónők egyik-másika sóhajtozott és nézett ránk, mintha mindnyájan már menthetetlenek lennénk. Én meg azt láttam, hogy a revolvert a rendőrségtől visszahozták.

A munkásvezér szolgájának adták át, aki azt azonnal a kert hátsó részében levő emésztőgödörbe, a pöcegödörbe dobta, mely három méter hosszú és cementezett. *„Ide gyűjtik az Egyház vagyonát!"* — mondogatták a kínaiak, mert tartalmát, az „éjjeli földet" jó pénzért lehetett eladni. Ez a kincs most egy revolverrel gazdagodott, s éppen ennek „eladásáról" volt szó.

Délután megjelent a párttitkár néhány hatósági emberrel s pár civil ruhás rendőrrel. Az ópiumos munkásvezér szobájában gyülekeztek. Rövid megbeszélés után összehívták a nagygyűlést. Fiúkból, lányokból tíztagú bizottságot választottak, s a párttitkárral felmentek Ipoly atya szobájába. Miután a tanítónő elhebegte a vádat, a párttitkár felszólította, hogy adja elő a revolvert. Mire az atya rágalomnak nevezte a vádat, s kijelentette, tudomása szerint a misszióban senkinek sincs fegyvere.

„Ha fegyvert találunk a misszió területén, elismered, hogy volt fegyveretek?" — kérdezte a párttitkár. *„Ha találtok fegyvert, elismerem, hogy találtatok, De azt nem ismerem el, hogy az bármikor is hozzánk tartozott volna. Ismétlem, tudomásom szerint a missziónkban senkinek sincs fegyvere!" „Majd meglátjuk! Hívd össze a külföldieket! Menjünk az elrejtett fegyvert keresni!"*

Mikor megláttuk a kivonult hivatalos fényképészeket, már tudtuk: itt a hamisítatlan tu-cent! A népítélet cirkusza! Készül a hátborzongató film egész Kína számára.

A tömeg előtt a párttitkár előadta a vádat. Közben néhány kijelölt eldörögte a betanult gyalázkodó szerepét: *„Nem tűrjük az imperialisták uralmát!" „Gyilkosainkat melengetjük keblünkön!" „Fegyverrel pusztuljon, aki fegyvert rejteget!"* stb. A hatóság emberei ezután kijelentették ünnepélyes komorsággal, hogy *házkutatást tartanak!* A házkutatásra felkérték az előre kijelölt embereket. Ezeket külön állították. Ruháikat kigombolva mutatták, hogy nincs náluk eldugott fegyver. *„Nehogy a külföldiek azt állítsák* — hangsúlyozta a párttitkár —, *hogy mi csempésztük be a keresett fegyvert!"* A rendőr kihúzta farzsebéből pisztolyát, s megmutatta, hogy neki van fegyvere. *„Nézze meg mindenki jól, hogy milyen. Az idegenek ravaszok, vigyázni kell, nehogy átejtsenek bennünket!"*

„Hol kezdjük a kutatást?" — kérdezte a titkár a néptől. *„Az elöljáró szobájában!"* — kiáltotta egy nyomorék árvaházi fiatalasszony. *„Gyerünk!"*

Az egyik cselédünk fogott egy kapát, s lehorgasztott fejjel elindult *a kertbe,* s nem Ipoly atya szobájába. A tömeg pedig utána. A kert ajtajánál bennünket külön csoportba állítottak. A legény pedig kapálni kezdett. Három-négy vágásra a földből előhúzott egy rozsdás *puskacsövet.* Csak csövet! A puska többi része hiányzott. Nekünk mindjárt feltűnt, holott a hó olvadása miatt a föld egészen

nedves volt, a cső mégis teljesen száraznak látszott. A házban ezt a csődarabot mindenki ismerte. A japánok elvonulása után a kútból húztuk ki az emberfejekkel annak tisztításakor.

A rettentő bűnjelet elénkbe tették, s vele együtt lefényképeztek bennünket, míg közben valaki ordibálta: *„Pusztuljanak a fegyveres ellenforradalmárok!"*

Innét a pöcegödörhöz vonultunk, hogy abból húzzák ki, amit keresnek. Ha a nép a kút, a gödrök istenét, Cinget megkérdezte volna, ki dobott ebbe fegyvert, bizonnyal nem ránk mutatott volna. De nem kérdezték meg, ő nem felelt, s így nekikezdtek a nagy fegyverraktár feltárásához. Elővették a trágyahordó vödröket, és üresíteni kezdték a titokzatos mélyedést, mert mint mondották: *„Itt kell lenni az elrejtett fegyvernek!"* Minket és a nővéreket is kényszerítettek, hogy hordjuk az emberi ürüléket. Hideg volt, havazott; kezünk-lábunk fázott, nem bántuk hát, hogy mozoghatunk, cipekedhetünk az edényekkel. Nővérek, testvérek, atyák vállunkra kaptuk a rudas edényeket, s magunkban mosolyogva hordtuk a bűzös anyagot a többiek szitkozódása közepette. Mert ha nem is mindegyikük maszatolódott be ezzel a kínai parfümös anyaggal, de a bűzt mindenkinek tűrni kellett a „mi gazságunk miatt". Mosolyogtunk, mert nekünk már valahogyan mindegy volt, mi történik: szenny-

Minket és a nővéreket is kényszerítettek az ürülék hordására

gödörben vagy repülőtéren végezzük-e életünket. Mi már elértük az egyik közmondás biztatását: *„Győzd le a halál félelmét, s üdvözöld a félelem halálát!* Számunkra a félelem meghalt. Mosolyogtunk és imádkoztunk, mint Juventia nővér.

Végre előkerült a keresett pisztoly: fényesen, ragyogón. Olyan Gyertyaszentelő Boldogasszonyosan, amikor a medve visszamegy barlangjába. Semmi nyomát se mutatta, hogy két évig rohadt és rozsdásodott a szennysírban. De teljesen ráillett a tegnapi ápolónő leírása.

A fegyver már megvolt, csak a töltények hiányoztak. Hordtuk tovább a szennyet, mintha Kínának minden vörös ganéját most kellene eltakarítanunk. Mások botokkal kotorták a gödör alját. A vád szerint egész arzenálnak kell belőle itt rejtőzködni, vagy legalábbis néhány száznak. A kiöntött ocsmányságot még botokkal is szétkotorták, nehogy egy „töltény-morzsa" is elvesszen. Ha valakinek sikerült egyet előkotorni az ürülékből, diadalordításban tört ki. Közben, hogy feledjék a bűzt, a hideget, a rájuk freccsenő piszkot, ha nem gyaláztak bennünket, akkor kommunista nótákat énekeltek, és indulókat fújdogálva járták Augiász istállóját.

Mikor a nyolcadik golyót is megtalálták, vezetőjük kijelentette: *„Elég a kutatásból! Nincs több golyó!"* Mire Ipoly atya mindjárt megjegyezte: *„Csakis ti tehettétek őket ide, ha még azt is tudjátok, hogy hány volt belőle!"* Nekem meg az egyiptomiaknak az a ravaszsága jutott eszembe, amikor József aranypoharát Benjamin zsákjába rejtették, utána meg *megtalálták.* Hát valóban semmi se új a nap alatt.

— *Hallgass!* — kiáltott rá a volt hitoktatónk. — *Neked itt semmi szavad! Inkább írd le az esetet!*

— *Nem tudok írni kínaiul!*

— *Hazudsz!* — vicsorított rá Siao Zen-teh, s elöljáróját arcul ütötte a nép és a rendőrség előtt. A brutalitás ellen senki se tiltakozott. — *Nyolc nyelven beszélsz, és csak a kínait nem tudnád?* — Újra megütötte.

Elgondolkodtató: minden kivégzés arculveréssel kezdődik? Jézus számonkérte az ilyen brutalitást, de Ipoly atya hallgatott: túlságosan megszokta már ezt a jankuce-megalázást.

A pofozó se erőltette tovább a dolgot, hanem felemelte a talált fegyvert, s mutatta a népnek:

— *Íme, itt van a fegyver és a golyók. Ezekkel akartak megölni bennünket ezek a külföldi kutyák. Mit érdemelnek?*

— *Sa! Sa! Halált! Öld meg őket!* — kiáltották a nép között megbújó kommunisták. A népet is kényszerítették, hogy nyilatkozzék.

A rendőrség a bűnjeleket összeszedte, s azonnal, anélkül, hogy nekünk bármit is mondott volna, gyűlésre hívta a tömeget. Mielőtt

a gyűlés megkezdődött volna, a rágalmazó tanítónőt lefényképezték, s mint kiváló honszerető lányt ünnepelték. A rendőrség összefoglalta az eseményt. Lefektette írásban, s kérte a „jelenlevő tisztelt nagyközönséget", hogy írják alá, mert ez népítélet volt, nélkülük a döntés nem érvényes. Állítólag vagy háromszázan aláírták. Még bizottságot alakítottak, melynek feladata lett az ügy továbbvizsgálata és folytatása. A bizottság az írással feljött a szobánkba.

Kérdezték, hajlandók vagyunk-e aláírásunkkal elismerni, hogy fegyvert találtak a misszióban?

— *Fegyvert találtatok, de a fegyver sohasem volt egyikünké sem!* — felelt az elöljárónk.

Papírt, tollat adtak neki, adja írásban, hogy a mai napon itt fegyvert találtak... Megkapták az írást, de az atya benne külön kihangsúlyozta: a misszió nem ismeri el, hogy bármi köze is lenne az úgynevezett talált fegyverhez.

Amíg Ipoly atya ezt írta, több fényképet készítettek róla és rólunk, akik mögötte álltunk. Különösképpen meg akarták örökíteni azt a jelenetet, amikor a nyilatkozatra ráteszi pecsétjét. Kitűnő kép lesz a kínaiak uszítására... Míg ezt a mások számára halált jelenthető komédiát játszották, Rousseau-ra gondoltam, aki „üldöztetése" idején valakinek ezt írta: „*Amikor majd elszámolják bűneimet, felmutatják a megdöbbentő bizonyítékokat, a cáfolhatatlan érveket... emlékezzék e három szóra: Én ártatlan vagyok!*" Ipoly atya pecsétje is ezt kopogtatta a dokumentumra: *Mi ártatlanok vagyunk!*

A párttitkár kijelentette, hogy maga a kormány fogja felülvizsgálni a súlyos esetünket. Tekintettel, hogy *magyarok vagyunk,* és népünk nagy barátságot tart Kínával, bizonnyal a legnagyobb jóakarattal fogják kezelni ügyünket.

Visszamentek a gyűlésbe, s mindjárt ékes tanújelét adták jóakaratuknak azzal, hogy elferdítve írásunkat, azt mondották a népnek: elismertük, miénk volt a fegyver. Sorsunk most már csak azon múlik, hogy mit ítél a nép. Hogyan akarja büntetésünket?

Egyesek azt javallták: Itt az alkalom, hogy büntetésből mindnyájunkat azonnal kitoloncoljanak az országból. A véres szájúak kiáltották: A főelöljárónak annyi a bűne, hogy a kitoloncolás nem büntetés számára. Legalább *Fan Csin-ténck meg kell halnia!* Sa! Sa! *Még jobb, ha mind hasonlóan bűnhődik!* Sa! Tsan! Sa! Kérik a kormányt, hogy fegyverrel végezzék ki azokat, akik fegyverrel akartak ellenük jönni.

Az ítéletet minden jelenlevőnek alá kellett volna írni. Egyedül a két kínai páterünk tagadta meg ezt azzal: még nem látják tisztán a helyzetet, s nem látnak elegendő bizonyítékot arra, hogy a fegyver

tényleg az elítélteké volt. Állítólag mások se írták alá, de erről nem tudtunk megbizonyosodni.

Az emberek nagy szitkolódzás közepette elszéledtek, ott hagytak bennünket, halálraítélteket, akik életük hátralevő részét zárkájukban tölthetik, mint siralomházban. Senki sem szólt hozzánk egyetlen szót se: a részvét szavából. Még a kínai atyák se, akik nemcsak Jézusban, hanem Szent Ferencben is testvéreink. Már nem léteztünk számukra. *Éltünk még, de már halottak voltunk.* Kitörültek bennünket az Élet könyvéből: Sa! Tsan! Sa! Öld meg őket! Halál rájuk! Szomorúan néztünk utánuk. Hogyan mondja a zsoltáros? *„Mily titok az ember, örvénylő titok a szíve!"* Különös érzés halálraítéltnek lenni! Mélységes tartalmát talán lehetetlen lenne kellően kibontani! Pokol, mennyország egybeöntve kavarog benne... Aztán rétegeződik, majd egyiknél ez, a másiknál a másik kerül uralkodón a felszínre... Elfeledtük, hogy hóhéraink után nézünk. Sajnáltuk őket! Nem magunkat, őket sajnáltuk, mert bennünk már a mennyország szivárványtengere került a felszínre. Magunk miatt szinte örömet éreztünk, mert mint az Öreg Bölcs mondja: *„Ha a nép nem fél a haláltól, ki rémíthetné a halállal?"*

Olyan szobába mentünk, amelynek ablaka a templomunk szentélyére nyílt. Az örökmécs piros fénye biztatóan pislogott felénk. Mivel szentül hittük, hogy mindnyájunk utolsó órái ezek, meggyóntunk, egymást feloldoztuk, és hosszan búcsúzó testvéri szeretetben ölelkeztünk. Elhatároztuk, hogy kivégzésünkre imakönyvvel és rózsafüzérrel megyünk. S míg ez bekövetkezik, készülünk a halálra. Majd *hálaadásként elénekeltük a Te Deumot, mivel méltónak találtattunk, hogy vértanúságot szenvedhetünk Krisztusért s Egyházunkért...*

A Te Deummal szinte szárnyat kaptunk, elemezhetetlen béke, öröm, vidámság, lelki könnyedség töltötte be lelkünket. Ez a hangulat az esti vacsoránál oly feltűnő volt, hogy Ipoly atya figyelmeztetett bennünket: Vigyázzunk, figyelnek bennünket. Ha látják, hogy nem vesszük komolyan a dolgot, ítéletünk mellett még sok nyomorúságot zúdíthatnak ránk.

Mivel a sötétség fiai a sötétség óráiban szeretnek cselekedni, lehetségesnek tartottuk, hogy az éjjel végeznek velünk. Minek aludjék már az, akire az örök ébrenlét hajnala vár? Ám tény az is, nem is voltam álmos. A XVIII. század ferences kínai misszionáriusának, missziós tartományunk védszentjének, Boldog Triola Jánosnak életét olvasgattam imádságosan. Ugyanazokat a hegyeket, ugyanazokat a völgyeket, utakat, városokat, falvakat járta, mint mi tizenhat éven át, de sokkal nagyobb nehézségekkel és veszedelmekkel. Egyetlen katolikus pap volt kétszer oly nagy területen, mint a miénk, mégis minden talpalatnyi földet bejárt. Éjjeleit imában és

önsanyargatásban töltötte. A kínai pogányok végül elfogták. Leírhatatlan szenvedések között két hónapot töltött börtönben. Bilincsekbe verve szállították messze bírái elé. Oly tökéletesen és bátran védte hitét, mint az apostolok. Kényszerítették, hogy a földre tett keresztet tapossa meg. Nem tette, hanem helyette ötször megcsókolta azt a földet, amit hamarosan mártírvére öntöz. Keresztfához kötözték s rajta megfojtották...

Mártírunk vértanú tanúságtétele még jobban megerősített, a halálfélelem nem jelentkezett. Hogyan mondja a kínai közmondás? *„Aki nem fél az ezerdöféses haláltól, az merészeli a császárt kivetni nyergéből."* *Kereszténynek a halál Jézusban való elalvás.* Ez a hit álomba ringatott...

A halálraítélt aludt, de ébren gyötrődött a halálraadó, az áruló Júdás, a *tanítónő.* A lelkiismeret mardosó kötele kiverte szeméből az álmot. Alighogy abbahagyták az ünneplést, és magára maradt szomorú tettével, megindult belső gyötrelme. Nagyon nehéz órái lehettek, mert még az éjjel magához hívatta egyik társát, s titoktartás kötelezettsége mellett elmondotta neki a hazugsága történetét. Társa kérte, tegye jóvá bűnét, s ne engedje, hogy ártatlanokat kivégezzenek. De neki már nem volt annyi ereje és bátorsága, mint Júdásnak, hogy felmarkolja árulásának lelkét rángató malomkövét, s odavágja felbújtói, kényszerítői elé: *„Vétkeztem! Elárultam az igaz vért!"*

Ha a tanítónő többre nem is mert vállalkozni, mégis éjjeli gyónásával sokat tett. Ő ugyan azt gondolta, hogy titkát Midász király borbélyaként szájtalan lyukba súgta, de minden ember-nád ugyanezt a titkot susogta a reggeli szellőre. A titokba avatott mindjárt elmondotta másik nővérnek, s ez szigorú titoktartás mellett tovább adta. Az a harmadiknak, tizediknek, századiknak, úgyhogy mikor reggel a nap kibújt a hegyek mögül, már alig volt, aki nem tudott volna az aljas mesterkedésről.

A rendőrség és a párttitkár behívatta a tanítónőt. Jól lehordták: *„Gyáva, bűnös cinkosa az ország ellenségeinek! Megérdemelné azt a sorsot, amit a nép a külföldieknek szánt."* Az esti gyűlésen pedig mindenkinek megtiltották, hogy az ügyről bárkinek említést tegyenek.

Már csak azért is, hogy gyorsan más csiklandozó témát dugjanak az emberek fülébe, nyomatékosan sürgették, hogy minden keresztény lépjen be a független egyházba. Ellensége Kínának az, aki ezt nem teszi. Újra figyelmeztették őket, legyenek nagyon éberek, vigyázzanak, nehogy a külföldiek távozásuk előtt bajt, kárt csináljanak. Ígérték nekik, hogy *egyszál ruhában korbácsolnak ki bennünket s velünk mindazokat — elsősorban a tanítónőt —, akik szekértolóink!*

Este egy szegény, öreg keresztény levelet nyomott a kezembe. Azt írta benne, hogy semmit se féljünk. A kinti keresztények mellettünk vannak. Egy öreg hitoktatónk is írt: *„A fegyverügy miatt ne aggódjatok, mert az kitalált dolog!"*

Kommunista ellenségeink azt szerették volna elérni, hogy ha eljön végső távozásunk ideje, örök gyűlölettel gondoljanak ránk, s ne visszaváró kedves emlékezéssel és szeretettel. Eddig ezt még mindig nem tudták elérni mindenkinél!

XXVII.

Sírnyitó húsvét

1952 virágvasárnapja missziós életünknek egyik legemlékezetesebbje. Külsőleg szinte már semmit se ünnepeltünk. Jézusnak Jeruzsálembe való bevonulásán hogyan örvendezhetnénk, amikor mi Kínából való kivonulásunkhoz várjuk az engedélyt? Jézust örömrivalgással köszöntötte a nép: „*Hozsanna! Áldott, ki az Úr nevében jő!*" Mit fognak nekünk kiáltani, amikor indulunk, amikor kiebrudalnak bennünket a Mennyei Birodalomból? Sa? Pusztuljanak az aljas imperialisták?

E gyönyörű tavaszi vasárnap délelőttjén hirtelen nagygyűlésre hívták össze a kommunista vezetőséget és a haladóbb elvtársakat. A rendőrség képviselői tudtukra adták, hogy *a külföldieknek hamarosan el kell hagyniok Kínát.* Itt az idő, hogy mindent pontosan megbeszéljenek, kik és hogyan viszik tovább a kórház és a misszió vezetését. Úgy döntöttek, azonnal indulhatnak azok, akik nincsenek felelős állásban. A többiek maradjanak, amíg mindent rendben át nem adtak.

Ebéd alatt az egyik kínai atya megsúgta, hogy Apollinár atya, és két testvér, Titusz és Bence megkapták az engedélyt a távozásra. Örültünk a váratlan ünnepi hírnek. Kevesebbnek kell itt tovább gyötrődni. Egyben szomorkodtunk is, hogy el kell válnunk a kínai néptől, akit halálunkig szerettük volna szolgálni. Mi lesz velük? Mi lesz a bárányokkal a farkasok között, ha elhagyja a pásztora? De hát pásztoraik vagyunk-e még nekik? Azoknak, akikkel nem beszélhetünk, akikkel nem találkozhatunk, akiket oktatásban nem részesíthetünk és szentségekkel el nem láthatunk?. . . Vigasztalásul Jézus bevonulásakor elhangzott szavaira gondoltunk: „*Ha az apostolok elhallgatnak, a kövek fognak megszólalni!*" Isten majd módját találja, hogy ne vesszenek el a hűségesek. Ha elmegyünk, majd küld nekik új „vigasztalót"! Lehet, hogy addig sok ötven nap eltelik, talán ötven év is. És a rendszernek is meg kell változnia. De jön, mert *jönni kell az „igértnek," mert Ő mondotta* utolsó szavaként vigaszul: „*Nem hagylak árván titeket!*"

Délután vándorseregélyként kavargott az egész ház. Ügyünket tárgyalták. Ablakainkból figyeltük, mi készül? Lesz-e tu-cent, népítélet? Kiabálásuk felhangzott hozzánk. Egyesek követelték, mások ellenezték. Végül úgy döntöttek, hogy *ezeket elengedik nyilvános vádolás nélkül, de nem a következő csoportot.*

Délután a rendőrök kimentek Fancsitára Bence testvérért. Ő volt ennek az óriási háznak az intézője s nyolcvan holdnyi terület gazdasági vezetője, *mindene!* Valamikor nagy reményt fűztünk e helyhez. Egy darabig be is váltotta. De már régóta ezer címen úgy fosztogatja a hatóság, ahogyan akarja. Inkább már terhünkre volt, mint javunkra. Amit termeltünk is, úgy meg kellett fizetnünk, mintha piacon vettük volna. *Kénytelenek voltunk magunktól lopni, hogy éhen ne haljunk.*

Bence testvér kulcsait már régen elvették. De ő mindegyikből csak az egyiket adta be, a másikkal titokban operált. Lepecsételték ugyan rizseskamránkat, de ő még frissen leszedte az írást, a termény javát kihordta, belőle a munkások bérét előre kifizette. A pecsétpapírt visszaragasztotta. A ház javaiból is, amit lehetett, kiosztott azoknak a közeli munkásoknak, akik neki dolgoztak, akik a házunkkal szemben mindig barátságosan, támogatólag viselkedtek. Csaknem mind mohamedán volt. Nagyon szerették a testvért. Szerették már csak azért is, mert megtette velük azt, amit senki más. Mivel az októberi böjtös napjaikon nem kellett nekik se kosztot, se dohányt adni, Bence testvér ezt pénzben kiadta nekik. Mikor az amerikai UNRRA-tól Lucián atya segítségével sok tonna élelmiszert kapott, elsők voltak, akik általa segélyben részesültek a legínségesebb időben.

Bence testvér átélt már néhány házkutatást, nagy gyakorlata volt benne. Rossz felső kabátja szélébe dugott dollárait nem találták meg. Az asztalfiókjában a papucs alatt levő revolverét nem látták meg. Faggatták nemegyszer. Halállal fenyegették számtalanszor. Nem jelentett hát számára nagy meglepetést, amikor minden magyarázat nélkül úgy vonszolták be hozzánk, ahogyan találták. Szép, nagy szál ember volt ez a „második Sztálin". Igazi jász. Nem is ijedt meg az árnyékától. Legendák keringtek testi erejéről, amit maga is táplált ügyes trükkjével, mert egyébként szerette az egészséges tréfát. Közelünkben kívüle nem ismertek mást, aki a lovat két lábánál fogva fel tudta volna emelni. Ámulatukon huncutul mosolygott bajsza alatt, de titkát el nem árulta volna. A lovainkat csikókorukban kedveskedő falatokkal megtanította, hogy ha megfogja az első két lábukat, maguktól igyekezzenek hátsó lábaikra állni, miközben ő dagadó izommal mutatta, mily nagy erőfeszítést tesz. A kínaiak így meg se merték fogni a lovat, nemhogy felemelni próbálták volna. Ez a trükk is, mint a piros rizsbora, Bence kínai

szabadalma volt. Kertjében az egyik nemzeti katonát gyümölcslopáson fogta. Letérdepeltette. Sarzsiját letépte: *„Nem szégyelled magad katona létedre lopni? Miért nem kérsz, ha valamire szükséged van? Mars, ha még egyszer elfoglak...!"* Nem jött többet vissza a katona. Másokat is figyelmeztetett: *„Ne kezdjetek ki azzal az óriással, egymaga elintéz egész bandát!"* Most őt kezdték végleg elintézni.

Mikor beérkezett hozzánk, azonnal megrázták a csengőt, s mindenkinek a gyűlésterembe kellett menni. Bevezették Apollinár atyát, Titusz és Bence testvért. A rendőrség embere hatósági iratot adott át a hármasegyház kinevezett felelős vezetőjének, azaz a szakácsnak, hogy olvassa fel. Az alig iskolázott ember csak makogva tudott megbirkózni a szöveggel. De azért megértették a tartalmát, amely szerint a három magyar kérelmét teljesítette a kormány. *Kegyesen megengedte nekik, hogy elhagyhassák Kínát.*

A rendőrség embere figyelmeztette őket: Legyenek hálásak, értékeljék, hogy a kormány ily kegyesen bánik velük, holott a legnagyobb büntetéseket érdemelnék meg, mert így, mert úgy... Hangsúlyozta, hogy az imént hallott írás szerint *mindenüket át kell adniok a rendőrség utasítása szerint.* Csak a legszükségesebb dolgaikat vihetik magukkal. Azokat néhány napon belül csomagolják össze. Róluk három példányban leltárt készítsenek. A többi dolgot a szakács elvtárs fogja átvenni. Semmit se merjenek eltitkolni, megsemmisíteni. Egyébként nemcsak nem indulhatnak el, hanem a legsúlyosabb börtönnel sújtják őket. Indulásuk idejét a rendőrség állapítja meg.

Reméltük, hogy vacsora után Bence testvérrel találkozhatunk, s megtudjuk, mi van odakint. Nem így történt. Éjszakára *bezárták kórházunk halottas kamrájába.* Állandó őrizet alatt tartották. Még csak látni sem lehetett. A testvér csak titokban leshetett ki az ablakon. Korán reggel pedig visszalopták Fancsitára.

A végrehajtással megbízott szakácsnak annyira sürgős volt az ügy, hogy már este felment Apollinár atya szobájába. Szép szavakkal kérte az atyát, vallja be, mit tett tönkre, mit hová dugott. Adja át minden pénzét, mert úgysem vihet ki egy fillért se az országból. Pakoláskor derült ki, hogy tulajdonképpen semmi személyes dolga sincs, amit magával vihetne. *„Még az a ruha is, ami rajta van, az Egyházé, mert a nép pénzén vette!"* Végül nagy kegyesen megengedte neki, hogy viheti szerzetesi öltönyét, egy misefelszerelést, breviáriumát és két rossz alsó váltót. Az atya próbálta jobb belátásra bírni vörös urát, de csak ezt a választ kapta: *„Nincs más megoldás. Nem tehetek semmit!"*

Engem pedig reggel figyelmeztettek, el ne feledjem a távozást tartományunk összes újságaiban hirdettetni. Az volt a törvény, ha

valaki elhagyni szándékozik Kínát, a lapokban öt napon át hirdettetni kell szándékát, hogy jelentkezhessenek azok, akiknek vele szemben valami követelésük van. Nagy teher ez. Mi több mint egymillió-kétszázezer kínai dollárt fizettünk érte.

Titusz testvérnél azonnal jelentkeztek a követelők. A hatóság emberei még éjjel is azzal nyaggatták, hogy adja be azt az összeget, amit az *üres petróleumos kannák és konzervdobozok eladásából kapott.* Tetemes összeget kívántak. Jelentkezett az egyik mosónőnk, aki valamikor hozzá járt napszámba. Azért követelt nagyobb összeget, mert ő vasárnap nem kapott enni. Ez egyáltalán nem felelt meg a valóságnak. Napokig tűrték a rendőrök az asszony zaklatását. Végül elutasították: hagyja a dolgot, a maradó külföldiekkel próbálkozzék.

A következő nap nálam jelentkezett a szakács. Jótállási okmány kell neki, mely igazolja, hogy a távozóknak se adósságuk, se befejezetlen pörük nincsen. Minél előbb keressünk jótállót. Mikor beadtuk a távozási kérvényünket, még könnyű volt szerezni. De ma ki áll *értünk* jót? S hogyan szerezzenek, ha senkivel sem beszélhetnek, a házból ki sem léphetnek? *Ebben az ügyben beszélhetnek, akivel akarnak!*" — válaszolta. Apollinár atya mindjárt kérte: „*Légy szíves, írd alá! Te légy az első!*" Ám ő tiltakozott, nem írhatja alá, mert ő a végrehajtó, a mozgalom feje.

Az atya és a két testvér mint a világ legszerencsétlenebb koldusai járták sorban kérelmükkel a lakótársainkat, alkalmazottainkat, munkásainkat. Aláírás helyett a legocsmányabb válaszokat, megjegyzéseket s gúnyokat kapták. Üldözőiknek éppen ez volt a céljuk: *porig alázni őket.* Ha valaki fenyegetés ellenére is mégis hajlandó volt aláírni, nem találták megfelelő értékűnek. Végül a rendőrök jelöltek ki két embert, akiknek alá kellett írniok, ha akarták, ha nem!

Közben *nagypéntek* lett. Véletlen vagy ördögi gonoszság, hogy éppen ezen a napon *alakították meg hivatalosan a Szabad Egyházat,* vagyis most szakadtak el Rómától. A hírhedt volt hitoktatónk, Siao Zen-teh, a nagy áruló lett az új egyház elnöke. Jézust nagypénteken temették el. A kis egyházunkat ugyanazon a napon tették sírba. De van-e olyan nagypéntek, *amelyre húsvétvasárnap nem következik?* A nagypénteki szertartás szavait zokogtuk: „*Én nemzetem, én nemzetem, teellened mit vétettem?*"...

Ezen a napon megdöbbentett bennünket az is, hogy reggelre a kórházunk öreg szakácsnéja hirtelen meghalt. Előző este még moziba kellett mennie. Mi szerettük, a vörösök nem, mert sohasem foglalt állást ellenünk. Csak azért nem bántották, mert fia régi vöröskatonaként szolgált valahol. Halálával visszaemlékeztünk a „felszabadulásunk" első napjára. Döbbenetünket erősítette az, hogy ekkor

is reggelre meghalt a szakácsnénk. Nincs ebben valami titokzatos, hogy a kezdetet és a véget haláleset jelzi?

Kint Bence testvért elszámolásra szólították. Mindenképpen szorították, hogy adjon elő mindent... Mondja meg, ha valamit elrejtett. Tagadhatatlan, lett volna mit előadni, mert sok mindent eldugott: *ha visszajövünk, legyen mihez hozzányúlnunk!* Vajon száz halál rábírhatta volna-e, hogy akár csak egy eldugott tűt is kiszolgáltasson nekik? *Missziónk első vértanúja, vállalta az utolsó mártíromságot is!* Számadási könyvéből megállapították, hogy a hozzánk beküldött lisztért több mint egy millió kínai dollárt nem fizettünk ki. Az eset ez volt: A misszió vásárolt búzát. Kiszállítottuk Fancsitára. Bence testvér megőrölte, s lisztként visszaküldte. Most azt kívánták, hogy ennek lisztárát fizessük ki, mintha a búza nem is lett volna a miénk. Bence testvér nekünk jelentette a követelést. Ipoly atya kínaiul ezt válaszolta: *„Bence testvér, fizesse ki teljes egészében a követelt összeget!* Magyarul pedig: *„Testvér, azért van az esze, hogy éljen vele!"* Erre Bence semmit se fizetett. *„Miért nem fizetsz* — nyaggatták kopasztói —, *hiszen az írás világosan meghagyta, hogy ki kell fizetned?" „Azért, mert nincs pénzem!"*

Megtudta a nép, mit csinálnak Bencével, s mire készülnek. Megüzenték a fogdmegeknek: *„Nehogy bántsátok Bencét, mert ő a mi jótevőnk!"* Mikor meg észrevették, hogy a városból kommunisták jöttek ki, s a környék kommunistáit izgatják ellenünk, ők is gyülekeztek gazdaságunk körül. Elfogták az új egyház vezetőjét a magával hozott komisz gyerekekkel együtt. Elagyabugyálták őket. Bencének meg azt mondták: *„Ha valami bajod lesz, Isten legyen irgalmas a vörösöknek!"* Bekiáltották hozzá, mert zárva tartották: *„Ne félj semmit! Majd mi elintézzük a dolgot!"*

Éjfélre járhatott az idő, mikor küldönc érkezett a városba, hogy mi van kint. Azonnal fegyveres készültség szállt ki. Ám közben a parasztok is előszedték fegyvereiket, lándzsáikat. Teljes készenlétben és elszántságban várták a vörösöket. Bence testvér az ablakán át csillapította őket: *„Ne tegyétek ki magatokat és mindeneteket veszélynek! Isten majd védelmünkre lesz! Legyen meg az Ő szent akarata!"*

A készültség nem rontott az ellenállókra, az imperialisták védőjére, hanem kínai módon alkudozásba kezdett. Hajnalra egyeztek ki: a farmerok ígérték, hogy foglyaikat kiengedik, ha a testvérnek semmi bántódása nem lesz. Másnap éjfél után Bencét őrei kirántották ágyából, s úgy, ahogyan feküdt, gyorsan belopták a missziónkba. Ugyanabba a halottas kamrába csukták, s éppúgy zárlat alatt tartották, mint az előbbi napokban. De levelet hoztak tőle, melyben Bence jelzi, hogy a lisztpénzt tovább követelik. Ipoly atya kijelentette, nem fizet, míg Bencével nem beszélt. Ám a vörös hatóság

hajthatatlan maradt. Feljött hozzánk az a jóakaratúnak látszó rendőr, s négyszemközt kért bennünket, hogy ne mérgesítsük a helyzetet. A rövidebbet csak mi húzhatjuk. Fizessük ki a követelt pénzt. Kénytelenek voltunk megtenni.

Nagyszombat délután meglehetős apparátussal megjelent a rendőrség, hogy a három ember csomagjait átvizsgálja. A vizsgálaton a csomagok gazdáinak is ott kellett lenniök. Minden darab ruhát széthajtogattak. A varratokat, aráncokat legnagyobb alapossággal végigtapogatták. Világosság felé fordítva nézték: nincs-e bennük valami elrejtve? Ha a bélés vizsgálata nem mehetett másként, felhasították. Az imakönyveket laponként átforgatták. Egyetlen sor írást, papírt, szentképet sem engedtek becsomagolni, melyen olyan nyelvű írást találtak, amelyet nem tudtak elolvasni. Még a fényképeket se vihették el, mert *„minden az ország tulajdona!"*

A motozásra rengeteg ember gyűlt össze az ablakaink előtt. A legtöbbje gyalázkodóink sorából került ki. Az egyes ruhadarabokat gonosz megjegyzésekkel illették, gazdáikat szidták és ordítva gyalázták. A rendőrség vezetője valamikor Ipoly atya tanítványa volt. A csőcseléknek ez a magatartása annyira bosszantotta és zavarta a csomagvizsgálatot, hogy elkergette őket. Szerette volna simán, békésen elintézni ezt a neki is nagyon kínos ügyet.

A csomagokat lepecsételték, gazdáiknak meghagyták, ne bontsák fel, míg a határhoz nem érnek. S miután a tiszt embereit sorba állította, megkérdezte a kiutasítottaktól: Van-e valami panaszuk az elintézési mód ellen? Van-e kifogásuk a motozók ellen? Veszett-e el valamijük? Udvariasak voltak-e a motozás alatt? Kielégítő választ kapván, kijelölt egy rendőrt, hogy a három elmenendőt kísérje a rendőrségre.

Igen udvariasan fogadták őket. Végtelenül sajnálták, hogy a magyaroktól meg kell válniok. (Ismert macskasírás az elfogott egér fölött.) Ám ez a magyarok kívánsága volt, a kormány pedig senkit sem köt meg szabadságában. Az irataikat majd megkapják a pénzükkel. Csangsában jelentkezni kell a rendőrségen. Ott majd megmondják a további teendőt. Holnap indul a buszuk. Csomagjaikkal együtt este villanygyújtásig várakozzanak a kórház egyik betegszobájában. Rendőr lesz velük. Az kíséri ki őket az állomásra. *Nem azért, mert rabok, mert megalázni szándékoznának őket, hanem hogy védelmet nyújtsanak a nép esetleges haragja ellen...*

Villanygyújtáskor kapunk előtt tényleg megjelent egy riksa. Rárakták táskáikat. Aztán megindultak — állítólag — a szabad világba vezető útjukon. *Még csak el se búcsúzhattunk tőlük!* Ablakainkból lestük őket, már amennyire ez lehetséges volt könnyfátyolunkon keresztül. Nem egy rendőr, hanem egész csomó kísérte a három embert. Teljesen körbefogták őket, gyűrűt alkottak köréjük.

Igazi gonoszként kísérték a három szerzetest a rendőrség minden mézesmázos és hazug szava ellenére. A menethez csatlakozott a szakács „urunk" s egy szolga. Az út közepén haladtak. Senkihez, még egymáshoz sem szólhattak. Kísérőik annál jobban szórták fejükre gorombaságaikat. Noha titkos volt indulásuk, a hívek éber figyelmét nem játszhatták ki. Minden elképzelhető helyről lesték, várták őket, hogy legalább egy intéssel, egy szemtalálkozással elbúcsúzhassanak. Volt, aki bátran istenhozzádot intett fejével, legtöbbje csak mély fejhajtással fejezte ki fájdalmát és búcsúját.

A buszállomáson valami ócska szállóba helyezték el őket. Katonaság vette körül az épületet, nehogy bárkivel érintkezhessenek. Ablakaikon keresztül látták, hogy a hűséges hivők, köztük a bevásárló Mária hogyan bújkálnak a fák, bokrok között, hogy legalább még egyszer megpillanthassák az előzötteket, hogy tekintetükkel örökre búcsút vehessenek. . .

Éjfél után megkapták a jegyüket, csomagjaikat, irataikat és az utazáshoz pénzüket. A legkorábbi busszal — hajnali kettő lehetett — indultak. A rendőrség remélte, hogy ezen kevés utas lesz, s mikorra a város megtudja az elutazásukat, ők már messze járnak. Nem a nép haragjától, hanem szeretetük kimutatásától féltek. Se az őrség, se az embereik nem hagyták el a buszt, míg az el nem indult. . .

— *Testvérek, húsvétvasárnap reggel van!* — suttogta Apollinár atya. — *Húsvét! Ezekben az órákban támadhatott fel az édes Üdvözítő Jézusunk kétezer évvel ezelőtt. Senki sem várta. Senki sem sírta vissza az életbe. Magától jött. Csak a szeretet hajtotta! Az a szeretet, amellyel keresztfájára fellépett, az embereket üdvözíteni akaró szeretete. Véletlen lenne, hogy éppen húsvét reggelén távozunk, s nem biztató ígéret, hogy egykor újra visszatérünk, ha nem mi, akkor utódaink? Jézus Kínában sem maradhat örökké sírba zárva. . .! A titok csak az, meddig tart a sírban fekvés három napja. . . De ma, testvérek, húsvét van! Húsvétvasárnap! Boldog húsvéti ünnepeket!*"

Noha Csangsában a rendőrség a legudvariasabban viselkedett, mégis vonatra szállás előtt és után teljes motozásnak vetették alá őket és csomagjaikat. Éjjeli lakást a rendőrség jelölt ki számukra. Ezért és élelmükért a kapott pénzből kellett fizetniök. Kantonban Bence testvér a „bánatpénzén" vásárolgatott. Többet költött el, mint szabad lett volna. Hogy a határnál ne legyen baja a pénzátadással, olyan kiutasított pap segítette ki, aki kevesebbet költött el, mint tehette volna.

Újabb csomag- és személyi átkutatás után a határhídon a szögesdrótok között egyik lábuk úgy viselkedett, mintha ólomból öntötték volna, a másik meg, mintha szárnyai lennének. Hála Istennek,

hogy az embernek két szeme van, mert így *az egyikkel sírhatott, a másikkal meg kacaghatott,* amikor a szabadvilág oldalán a rájuk váró ferencesek ölelték a kiűzött magyar misszionáriusokat. . .

Türelmetlenül vártunk valami értesítést: mi történt velük? Tényleg elhagyták Kínát? Hiszen szívünk felét magukkal vitték. A hét végére távirat érkezett: *„All arrived in Hongkong. Appolinár."* (Mindnyájan megérkeztünk. Apollinár.) Szerencsére a táviratot a kórház patikájába vitték, így a nővértől azonnal megkaphattuk. A leveleik már csak hetek múlva kerültek kezünkbe, akkor is felbontva. Házunk „rendőrgárdája" bontotta fel.

Mindhárman néhány hónapig Hongkongban maradtak. Az utcákat járva, Bence testvér összetalálkozott a kiváló misszionáriussal, Bernard Druetto ferences atyával. Őt is a napokban vetették át a határon. Később Rómában is találkoztak, amikor az atya VI. Pál pápát látogatta meg. Nagyon jól ismerték egymást, mert egy időben sokszor bejárt a paokingi missziónkba. Bence testvér most nehezen ismert rá. Nem akarta elhinni, hogy tényleg őt látja. A kommunisták börtöne felismerhetetlenné gyötörte.

Rövid szárú, szakadozott, piszkos nadrágot viselt. Kopott, slampos saru éktelenkedett mezítlábán. Cipőt nem bírt húzni, mert a börtöni beriberi betegsége vastagra puffasztotta lábfejét, és sebessé tette. Hangja fátyolozott, dohogó, mintha nagyon mély sírból szólna fel. Hosszú, gondozatlan fehér szakálla fátyolként lógott alá hihetetlen sovány, megkínzott arcáról. Szemei oly mélyen ültek csontjai vermében, mintha nem is lennének. Csak csont és bőr volt az egész ember, *harminchat kilóval dobták ki Kínából!* A többi súlya a börtönben maradt! Alig állt a lábán. Gyöngeségében ténferegve járt, mint az őszi légy. Mégis járta szüntelen, napról napra Hongkong utcáit. Mint valamikor Kasszandra Trójában, úgy járta Hongkong utcáit külseje felkiáltó jelével: *Emberek, vigyázzatok! Nézzétek, ez a kommunizmus!* Vigyázzatok, nehogy Moszkva vagy Peking kívánatos trójai falóként becsempésszék vörös zsarnokságukat országotokba. Vigyázzatok! Vigyázzatok! Sehol se higgyetek a kommunizmusnak!

Bence testvérnek elmondotta sorsát, amit ő oly szomorúnak talált, hogy mindig csak könnyezve és sóhajtozva tudott rá visszaemlékezni: *„Istenem, mit szenvedett ez a csoda misszionárius! Hozzá képest Isten minket nagyon a tenyerén hordott!"*

Gyógyszertanból már doktorátusa volt, amikor belépett a Ferenc-rendbe. Papként Kínába ment misszionáriusnak. A japán megszállást baj nélkül megúszta, holott minden missziós társát internálták. Az ő területük is rámaradt. Szinte egy fél birodalom missziósa lett. Olyan kórházat alapított és vezetett, mely évenként 90 ezer

beteget kezelt. A vörösök mégis lefogták: *„a nép ellensége, kém, imperialista ügynök"* vádjával.

Másfél méteres vizes betonodúba hajították. Vizet még mosakodásra se kapott. Az ételt csak hírből ismerte. Huszonhét éjjel hallgatták ki, míg végre *kétszer halálra ítélték.* Volt olyan nyolc hónapja, hogy egyszer látta az eget, akkor is csak három percig. Két és fél hónapot töltött magánzárkában, ahol nem szólhatott senkihez, és hozzá sem szólt senki. Mikor kiengedték, nem tudott beszélni, hangját elveszítette. Halálnéma magánzárkájában szeretett volna félhangon imádkozni. Egész nap a rózsafüzért végezte. De az őre rászólt: *„Nem tudod, hogy szigorúan tilos imádkozni?" „Az imádkozásban senki sem tud megakadályozni,* — felelte —, *csak ebben a formában. Az imádkozáshoz nem kell hang. A szív hang nélkül is tud Istenével beszélni!"*

Az egyik őre félelmetes hírekkel akarta megrémíteni: *„A kommunisták egymásután győzik le a keresztény államokat, és a kapitalistáit agyonlövik." „Honnét tudod ezt?" „A tanítónk mondotta!" „Az hazudik!" „A feleletedből látom, hogy bajkeverő vagy, ezért kerültél a börtönbe. Mondd csak, öltözködtök ti olyan szépen, mint én? Esztek olyan jó ételt, mint én?" „Nem! Tinálatok még a disznó is jobban el van látva, mint mi a börtönben!"*

Az volt a kínai vörösök szokása, hogy áldozataikat — az atya lefogása előtt — ajtaja előtt lőtték agyon. Naponta tizennégyet is!

— *Bence testvér* — fejezte be az élőhalott szerzetes elbeszélését —, *ezrek és ezrek kivégzését láttam! Ez felejthetetlen! A vörös zsarnokságnak ezer és ezer megölt áldozatát látni, s azok közül soknak szétmarcangolt, véres holttestét eltakarítani: felejthetetlen, felejthetetlen! Emléküket magammal hordom éjjel-nappal, s magammal viszem a síromba...**

* Hongkongból Apollinár atya először Ausztráliába került, majd Amerikába. Titusz és Bence testvér is ide, de Amerika vonakodott őket befogadni. Csak főelöljárónknak, dr. Füzér Julián atyának sikerült az akadályokat elhárítani. A magyar ferencesek kitárt karokkal várták őket, magyarok közé, ahol folytathatták azt a missziót, amit Kínában abba kellett hagyniok. Hármuk közül már csak Bence testvér él.

XXVIII.

Talán már nem tart sokáig

Elűzött testvéreink még roboghattak valahol messze, mikor reggel az ópiumos ember szobájába „rendelt". A tűz körül azt a rendőrt találtam, aki már hosszabb ideje a missziónkban lakott. Nem szerettem ezt az embert. Szemében valami ismeretlen tűz lobogott. Önkéntelenül féltem, ha ránéztem. A polgármesteri hivatalból való emberrel beszélgetett. Velük ült a szakácsunk, az új egyházfő s házunk személyzetéből néhányan, no meg két ismeretlen ember.

Észre sem vettek. Még csak szemüket sem emelték rám, mintha nem léteznék. Nem izgatott. Voltam én már különb kutyavásáron is. Álltam. Majd lesz valahogy. Bizonnyal nem céltalanul rendeltek ide. Egyébként úgysem lett volna hely, ahová üljek. Még állva is ugyancsak szorongtunk a kis szobában. Sugdolóztak. Egy-egy elcsípett szavukból megértettem, arról vitáznak, hogy ki adja elő a mondandót. Csodálkoztam. Lenne ezek közül valaki, aki félne tőlem? Végül a rendőr hátravetette magát a nyugszékében. Felém fordult. Megvető tekintetével tetőtől talpig végigmért. Szeméből mintha lángszóró pásztázott volna végig. Esküdni mertem volna, hogy tűz lángol benne csúnya fekete füsttel. Ez az ember gyűlöl bennünket — cikázott agyamba. Krákogott. Egyet-kettőt köpött, mintha cipőm orrát célozta volna. Majd megszólalt:

— *Tu Veng-neng! A kormány rendelete szerint te többé nem lehetsz a kórház igazgatója. A külföldiek többé nem parancsolhatnak a kínai népnek. A kórházat azonnal át kell adni. A kórház többé nem a tiétek, a külföldieké, hanem a kínai népé. A nép fogja kezelni a kórházat. Menj a szobádba! Készítsd elő a pecsétet, a kórház minden pénzét, s azonnal add át a népnek!*

— *Ha van erre kormányrendelet, miért nem mutatjátok meg?*

— *Nem látod, hogy ezek itt a rendőrség emberei?* — lépett közbe a munkásvezér. — *Ezek itt a polgármester megbízottai. Ne ellenkezz a törvénnyel! Azonnal letartóztatnak, és úgyis elvesznek tőletek mindent.*

— *Ha így áll a dolog, nem ellenkezem. Tudom, hiábavaló lenne,*

és veszedelmes. De mondjátok meg tisztán, miről van szó? Csak személyemet akarjátok elmozdítani, vagy pedig a kórházat veszi el a kormány?

— Tu Veng-neng! A kormány a kórházat nem veszi el — felelte a rendőr —, *csak kiveszi a külföldiek kezéből. Ugyanis arra használjátok, hogy a népet ámítsátok, s neki ártsatok, holott már régi nagy tanítótok mondotta: „Ne ámítsd a népet!" Apró ajándékokkal, ingyenes kezelésekkel elbolondítjátok csak azért, hogy az amerikai imperializmust szolgálják. Ezért veszi ki a kormány a külföldiek kezéből s adja át a „nemzeti igaz egyháznak". Egyébként a kormány azt kívánja, hogy te is kimenj minél előbb Kínából. Előbb azonban mindenről el kell számolnod attól kezdve, mióta te vagy az igazgató. Azonnal add hát át a pecsétet a hármasegyház vezetőjének! Ettől a perctől kezdve ő a felelős mindenért. Te többé semmi rendeletet nem adhatsz ki. Neked csak az a dolgod, hogy mindent hiánytalanul átadj. Ha valamit eldugtál, keresd elő, érte nem lesz semmi bántódásod. Ha nem teszed, és később megtaláljuk, a törvény teljes szigorával sújt le rád."*

Az utóbbi szavakat úgy mondotta, mintha csontjaimat máris fogai között ropogtatná.

Ahogy a szobából kiléptem, utánam eredt a szakács, az ápolónő, a munkásvezér a jegykiadó fiával. Szobámba kísértek, amely egyben irodámul is szolgált. Azonnal elvették tőlem a kórházi pecsétet, a számadási könyvet, a bankbetétkönyvet és a fiókomban levő pénzt.

Mivel a naponta bejövő pénzt a kormány rendelete szerint aznap bankba tettük, és minden fizetést csekken eszközöltünk, a fiókban csak nyolcvankétezer kínai dollárt találtak. A tudatlanok mindjárt nekem estek, hová tettem a többi pénzt? Mutattam nekik a bankbetétet. Nem tudtak eligazodni rajta. Hozták a számolótáblájukat. Kegyetlenül számoltak. Hamarosan összevesztek, mert mindegyik azt akarta bizonyítani, hogy ő jobban ért a dologhoz a másiknál. Amíg veszekedtek, elvettem tőlük a csekk-könyvet, s fiókomba tettem. Attól tartottam, hogy valamelyik elveszi, esetleg eltépi, aztán rajtam majd azt keresnek, amit akarnak.

Heves vitatkozásukat azzal szakítottam félbe, hogy egyikük sem ért a dologhoz. Küldjenek ide értelmes embert, annak mindent megmagyarázok. Majd adják írásba, hogy mit vettek el tőlem. Erre kitört belőlük a méltatlankodás gejzírje. Lángolt az annyira féltett kínai „arcuk", s ha nem vigyáznak, hamu sem marad utánuk. Tolvajnak, kizsákmányolónak stb. neveztek. Gőgös vagyok, aki azt hiszi, hogy a kínai semmit se tud. Pedig a kínai nép csak addig volt buta, míg a kommunizmus fel nem szabadította. Azóta mindent tud, most a külföldi jankucék a buták.

A nagy lármára beugrott a rendőr. Láttam, szeretett volna kirobbanni, rám ugrani, de görcsös szájjal türtőztette magát. Kértem, jelölje ki nekem azt az embert, akinek átadhatom a hivatalt. A többit pedig küldje ki a szobából. Ha ezt nem teszi, nem felelek azért, ami a zűrzavarban elveszik az asztalomról. Az ápolónő maradt ott, és ő mondta: Az irodai dolgokat adjam át az ápolónőnek. A pénzt a munkásvezér kapja. A pecsétet pedig a szakács fogja őrizni.

Ez a nap nem volt meglepetés számomra. Régen készültem rá. Hónapok óta gyűjtöttem a pénzt, hogy minél nagyobb összeget adhassak át. Ismertem a kínaiakat, semmit se imádnak úgy, mint a pénzt, az aranyborjút, isteneik közül Tsai Sint, a gazdagság istenét! Régen a bejött pénzből azonnal orvosságot vásároltam. Mostanában csak annyit, amennyi elkerülhetetlenül szükségesnek mutatkozott.

Megelégedéssel szemléltem, mint ragyog fel a munkásvezér arca, amikor látta: több mint huszonkétezer kínai dollár kerül a kezébe. (Remélte, hogy ebből csak jut az ópiumra is?) Azonnal társaihoz szaladt, s örvendve mutatta nekik, nincs mitől félni, mert igen sok pénze van a kórháznak. Látszott, hogy mindegyiküknek nagy gond esett le a szívéről. Megnyugodtak. Eddig azt hitték, hogy üres kasszát kapnak, mert mindent elloptunk, ők meg utána éhen halhatnak, a kórház életképtelen lesz. Mehetnek utcát söpörni. Ha ők örültek, örültem én is. Tervem sikerült. Igen, tele kasszát kaptok, de üres patikát!

Havonként a kórháznak penicillinből ezer, streptomicinből pedig jó négyezer doboz volt a szükséglete. Patikánkban az előbbiből lehetett vagy száz, a másodikból háromszáz. A kasszánkban levő pénz ezek hiányát fedezte, és a következő hónap fizetését. Reméltem, hogy amikor rájönnek örömük alaptalanságára, én már túl leszek mindenen. Üthetik a nyomomat akár furkóssal.

Néhány nap múlva új bizottság jött a szobámba. Ráncos homlokkal előadták, hogy keveslik a pénzt. Ha csak ennyi lenne, vezetésem alatt a kórház nagy károkat szenvedett. Adjam át nekik az összes számadási könyvemet, naplókat, nyugtákat. Átadtam. Alighogy elmentek, máris jöttek vissza: Mind angolul van írva. Ezen nem tudnak eligazodni. Mindent le kell fordítani kínaira. Adnak mellém embert. Fordítsak le nekik mindent kínaira, ők majd az angol mellé írják. Nekimentünk e rettenetes és unalmas munkának. Megszakítás nélkül egész nap ment az idegölő munka, éjszaka Ede testvér és két nővér jött segíteni. Így is a négy év anyagát csak másnap reggelre tudtuk befejezni.

Reggel alig fejeztem be a szentmisémet, máris kiabáltak: menjek gyorsan dolgozni. Mintha nekik égetőbb lett volna kitoloncolásunk, mint nekünk. Meg kellett mutatnom, mi tartozik a kórházhoz. Leltározták a dolgokat. A raktárban az orvosságok A, B, C stb.

jelzéssel ellátott polcokon álltak. Minden polc tíz számozott rekeszre oszlott. Az orvosságokat külön füzetben listáztuk. Így a leltározás könnyen ment volna. De ők mindjárt a D jelzésű polcon kezdték, mert ott álltak a sulfa orvosságok, s bizonyára azt hitték, hogy ebből sokat eladtunk, és nagy lesz a hiány.

Az üvegeket, dobozokat nekem kellett levennem a polcról, s megmondani nevüket angolul, kínaiul. A leltározók ráírták kínaiul. Volt velünk rendőr is, aki semmi mást nem csinált, csak figyelt, személyemet illetőleg csípős megjegyzésekkel szórakoztatta a segédkező lányokat. Közben aggályoskodott, hátha nem a ráírt orvosságokat tartalmazzák. Ő már hallott olyant, hogy a sulfa orvosságos üvegekben szódabikarbóna tablettákat találtak. Mutattam neki, hogy sértetlenek a gyári zárójelek. Nyissa ki őket, s ha tudja, állapítsa meg, mi van bennük. Ha meg nem tudja, vegyen ki belőlük tablettát, s küldje be laboratóriumi vizsgálatra. Úgy döntöttek, hogy személyemben maradok felelős az orvosságokért. Ha valamelyik orvosságról tudom, hogy ideje lejárt vagy romlott, mondjam meg. Ha miattuk valami baj lesz, én leszek a felelős még akkor is, ha már külföldre jutottam. Magyarországon Kínának van követe, s azon keresztül könnyen börtönbe juttathat.

Már majd összeestem a fáradtságtól. Hajszoltak, mint egy barmot, se éjjelem, se nappalom, az étkezés se rendes, és még a jövőben is fenyegetnek? Elkeseredtem: *„Igazad van, messze nyúlnak a ti kezeitek. De Budapesten illetékes helyen majd én is elpanaszolom, hogyan bánt velem a kínai kormány. Holott a patikai dolgokhoz semmit se értetek, mégis ti parancsoltok, intézkedtek. Ha így folytatjátok, nem dolgozom tovább. Azonnal táviratozom a követségünkre."* A rendőr meghökkent, cigarettával kínált. A következő nap már szerényebben viselkedtek, újra igazgatónak neveztek, tiszteletteljes kérdezték: mire való ez vagy az?

A mérgek leltározásakor figyelmeztettem őket az orvosságok veszélyességére. Ha tévesen adják ki, nagy baj származhat belőle. Mire a rendőr epésen megjegyezte: *„Ezekkel akartátok a népet eltenni láb alól? Hány embert öltek meg a külföldiek ilyen méreggel? Kínába azért hozták be e mérgeket, hogy velük gyilkoljanak?"* Az ápolónő tanácsolta: dobjuk ki az egészet! Nekünk nincs szükségünk mérgező orvosságra, csak gyógyítóra. Ritkán hall az ember ilyen ostobaságot még a korlátolt embertől is. Kórházi száján meg egyenesen érthetetlen. Egy mukkot se válaszoltam. Vártam, miként döntenek. Úgy határoztak, mégsem dobják ki, hanem bejelentik az egészségügyi hivatalnak a mennyiséget, és utasítást kérnek, mit tegyenek vele.

Közben baleset történt. Egyik este nagyon jókedvűek voltak a lányok. Hogyne lettek volna, amikor a rendőr és a polgármesteri

kiküldött szemem előtt csipkedték és ölelgették őket. Egyikük ilyen viháncolásban nem gondolt arra, hogy nitricacidot tart a kezében, mégpedig dugójánál fogva. A dugó engedett, az üveg földre zuhant, a maró folyadék a földön félelmetesen zizegett, fullasztó bűzzel töltve meg a levegőt. A segédkező fiú kezére és nadrágjára fröccsent belőle. Az egyiket kiégette, a másikat meg marta. Gyorsan a kézmosó tálhoz vittem, s belenyomtam a kezét. Legkomolyabb bajnak az számított, hogy néhány százezer kínai dollárral megkárosították a kórházat. Ha én csináltam volna, még rágondolni is rossz. Mit kaptam volna érte, s mit kellett volna fizetnem? Mivel ők csinálták, semmit se számított. A póruljárt fiú félelme csillapodtával felém fordult, és megköszönte a segítségemet. De amikor arra gondolt, hogy a köszönetét mások is hallhatták, színt változtatott. Szidott, hogy az amerikai imperialista így akarta megrövidíteni az ő életét, talán dühében még meg is akarta ölni, mert a kínai nép elveszi tőlünk a kórházat.

Nem hitték, hogy az üvegek a ráírt mennyiséget tartalmazzák. Piszkos papírlapokra kiborították, s mocskos kezükkel számolgatták a tablettákat. Bennük sohasem annyit találtak, amennyi rá volt írva: vagy többet, vagy kevesebbet. Az üvegek és dobozok kinyitásával megfertőzték az orvosságokat, s később ezzel sok bajnak lettek okozói. Figyelmeztettem őket, de hiába. Észrevettem, hogy a leltárba mindig kevesebbet írtak a valónál. Később tudtam meg az okát. Tőlük más veszi át a leltárt. Jobb, ha többet találnak, mint kevesebbet. A többért nem jár büntetés, de a kevesebbért mindig.

A leltározásnál a fő vörösök mindig mellettem botladoztak, az ügyeket is közelemben tárgyalták. Ezekből megtudtam: már fogadtak pénztárosnőt. Orvosokat keresnek. A provinciai kórház patikust küld. A pogány ápolónő lett az igazgató. A munkásvezér a gazdasági ügyek vezetője. A raktárvezető Ede testvér egykori vádolója lett. Tehát teljes gőzzel megy az átállás. Hamarosan egyikünkre sem lesz szükségük, tehát mi is mehetünk Bencéék után. Ezt a megállapítást igazolta az a két rendőrségi tisztviselő, akik ezt mondották a másik szobában levő leltárvezetőnek: *„Csak nagyjából csináljátok a dolgot! Ne keressétek azt, ami úgy sincs! Hadd menjenek el a külföldiek békében minél előbb!"*

Amíg én a raktárakat adtam át, a nővéreknek és testvéreknek a patikát, a műszereket és az áruraktárt kellett elintézniök. Hihetetlenül sok butáskodással és nehézkességgel ment minden. Tiltakoztam a pontatlanság ellen, de az új urak nem tágítottak. A konyha átadása is sorba került. A kamrából elvitték, amit tudtak. Ez a leggyorsabb leltározási mód.

Leltározták a szobák bútorait, s mindazt, amit benne találtak. Szekrényemből mindent kidobáltak. Elvették lepedőimet, paplano-

mat, párnahuzatomat, jobb alsóruháimat, mindent azon a címen, hogy ezek a kórház tulajdonai. Régi szolgámra hivatkoztam, ő tudja, mit hoztam magammal a kórházba. A szolga azonban azt válaszolta: Már elfeledte, hogy mi volt nekem Sinhvában. Így nem is hagytak mást, mint néhány rongyos alsóneműt. Igaz, semmi után sem sírtunk. Ha elveszik a kabátot, miért ragaszkodnánk megmaradt egyetlen gombjához? Vigyenek mindent, csak minél előbb szabadulhassunk ebből a pokolból!

A nappal készített leltárról éjjel három példányban másolatot kellett készítenem. Örültem, ha hajnalra végeztem. Nem jutott idő se imára, se pihenésre. Enni is csak lopva ehettünk valamit. Éheztünk, mint a kivert kóbor kutya, s dolgoztunk, mint a rizs alá szántó bivaly.

Csak egyetlen vigaszunk volt, az a remény, *talán már nem tart sokáig!*

XXIX.

Sátán a vártán

A leltárok befejezése után teljes gőzzel hozzáláttak a kórház újjászervezéséhez, a kórház „aranykorának" elindításához. Mi csak nevettünk ügyködésükön s nagyhangú reménykedéseiken: *„Miénk a kórház, a dolgozóké, s miénk annak busás jövedelme is!" „Nem fölözhetik már le a kizsákmányolók!" „Hej, haj, most kezdődik az élet!" „Közeledik Tsai Sin, a gazdaság istene!"*... Csak nyugi, kislányok, csak nyugi, ficsurkák és elvtársak, hamarosan megtudjátok, hogy *az aranykor velünk letűnt, s visszazuhantok a rézkorba! Még nem szült a föld olyan kommunista államot, amely többet adott volna, mint amennyit elvett. Elvenni tud! Adni nem!* Nem ezt mondotta-e Mao titkára a farmeroknak?

Egyik délután a munkásvezér azzal állított be hozzám, hogy azonnal költözzem ki a szobámból, mert szüksége van rá az új pénztárosnőnek! Mivel nem jelölt ki számomra más helyet, öszemarkoltam meghagyott holmijaimat. Pokrócomat leterítettem a folyosóra, hogy ez legyen az ágyam, a *szobám.* Később sikerült rossz tábori ágyat szereznem. Ezen tengődtem át a hátralevő napjaimat.

Az új „lakosztályomba" szállították a számadási könyveket, nyugtákat, hogy állítsam össze a zárszámadást. A számadási könyveket mindig pontosan vezettem. Fölütöttem könyveimet, s mutattam: *„Ennyi volt a bevétel, ennyi a kiadás, ennyi a maradék! Az általatok felvett leltárak szerint: ennyi a ruha, ennyi a műszer, ennyi az orvosság stb."* Ám ravaszságuktól és tudatlanságuktól űzve kételkedtek az összeadás helyességében. Kezdtek utánam számolni. Ámbár beleverítékeztek, mégsem mentek sokra, mert eredményeik nem egyeztek. A különös szemű rendőr megunta ezt a huzavonát, és szégyellte is, hogy a kínai „arc" mily gyalázatosan mutatkozik be a gyűlölt idegennek, rájuk szólt: *„Ne csináljatok ostobaságokat, se fölösleges munkát! Én átnézettem az új pénztárosnővel, mindent rendben talált!"*

Kértek, mutassam ki a kint levő adósságokat. Átnyújtottam a pontos jegyzéket. Ezeket már nem tudtam behajtani, mert mi nem

mehettünk ki, más meg nem ment utána. Követelték, hogy adjam elő a hiányzó összeget. Hogyan, ha kint van? Ismét a rendőr lépett közbe. A kötelezvényeket kiküldte a városba, s máris hozták a hiányzó összeget.

De ezeknek az aranyborjú-imádóknak Krőzus kincse sem lett volna elég. Azzal álltak elő, hogy csak a hónap hetedikéig dolgoztam a kórházban. Attól kezdve nem járt fizetés. Mivel a kórház fél hónappal előrefizetett, visszafizetéssel tartozom. Hogy közben majd megszakadtam a leltározásban s egyébben, az nem számított, mert *hivatalosan már nem voltam alkalmazott. S ezt az eljárást az új rendszerben nem lehetett kizsákmányolásnak nevezni!* Visszafizettem. Ezzel talán vége lett a zaklatásnak? Nem! Ezzel kezdődött.

Kérdezték, hogy fizetett-e az egyik ápolónő anyja, aki kórházunkban halt meg? Nem, mert a személyzetet és hozzátartozóikat mindig ingyen kezeltük. Még ezt is velem akarják megfizettetni?

Az egyik kisegítő ápolónőnk a kórházban tífuszt kapott, egyébként tüdőbajos volt. Sokáig kezeltük, mégis meghalt. Igen jó lány volt, mindnyájan szerettük. Szülei jó módnak örvendtek, de a vörösök alatt már koldulásból tengették életüket. Az asszony állapotos lett, nem tudta megszülni gyermekét. A provinciai orvosok megvizsgálták, és császármetszést rendeltek el. Az operáció után az anya meghalt, mert a hulla megmérgezte az egész testét. Előkeresték a kórházi lapját, s minden költségét velem fizettették meg, mert *„burzsuj volt a kezelt!"*

Ily napok után este a testi-lelki fáradtságtól szinte öntudatlanul zuhantam tábori ágyamra, hogy rövid alvásban elfelejthessem ezt a poklot. De lehetett nyugodni, elaludni? Itt sem hagytak békén. Oly pirulát nyomtak belém, hogy órákig nem jött álom a szememre. Este a pokrócom alatt levelet találtam. Gondoltam, valamelyik hivő búcsúlevele. Meghatódottan mentem vele az illemhelyre, hogy titokban elolvashassam. Mikor kinyitottam, görcsbe merevedett az arcom. Lélegzetem elállt. Fölül nagy vörös sarló, kalapács és csillag. Alattuk pedig valami ilyen vers ordított rám:

„Sátán! Te állsz a világvártán!
Imádat, hódolat neked, ó, Sátán!
Vörös csillagunk, kalapácsunk, sarlónk
Tőled kaptuk, jelképed, lobogónk!
Te vagy istenünk, vezérünk, ó, Sátán!
Te, ki egykor Isten ellen álltál!
Te vezesd harcba Kína népét,
Ki legyőzted Jahvét,
A papok istenét!"

Reszkető kézzel téptem darabokra, s dobtam ezt a káromkodást oda, ahová való. Szédült a fejem. Megvadult árvízként kavargott

bennem minden. Nem megdöbbentő: elvetik az igaz Istent, s helyébe ültetik a Sátán-istent? Ha tényleg ezt hiszik, akkor minden cselekedetük kulcsa e versben van! De hát hozott-e már valaha boldogságot a Sátán a földre? Vagy nekik nem a boldogság kell, hanem minden ember nyomorúsága?... Azt mondták, napközben ágyam mellett azt a rendőrt látták elsompolyogni, akinek szemétől úgy féltem, s akiről azt hittem, hogy gyűlöl bennünket.

Közben a kórházban folytak az elhelyezkedési harcok. Mindenki magának akarta a legkényelmesebb s legkellemesebb fészket. *Kevés munkát, sok pénzt!* Uraságra vadásztak, s nem proliságra. Parancsolni akartak, s nem engedelmeskedni! Kíméletlenül ráléptek annak lábára, aki elébük akart tülekedni. Magatartásukat megmagyarázza Jang Ce, a nagy taóista mester: „*Négy olyan dolog van, ami nem hagyja nyugodni az embert: hosszú élet, hírnév, hivatali tisztség és vagyon!*" Amit mi elvégeztünk egy-ketten, most egész banda próbálkozott vele. Gyorstalpalású húszéves suhancok látták el az orvosi teendőket, amiért alig fizettek.

Mindenki tudta önmagáról, hogy lop, csal, szerez, ahol tud, azért legnagyobb gondjuk volt, hogy ezt másoknál megakadályozzák. Nem lophat mindenki, ha csak egymástól nem! Ötlet ötletet szült, mindennap új blankettákat nyomattak, s új ellenőrzési eljárásokat tettek kötelezővé. Olykor az orvosnak egy orvosságra öt példányban kellett kiállítania receptjét. De éppen ezek az örök kapkodások és zűrzavarok jelentettek mindenki számára zöld fényt. *Kopasztani ma a közös ludat, mert holnap talán már lehetetlen lesz!* Hogyan mondja Menciusuk? „*Ha a népnek nincs biztos megélhetése, erkölcsi lazaságban, züllésben, romlottságban, szabadosságban nem lesz olyan, amit el ne követne.*" A felfordulás tökéletesnek látszott. Senki sem tudta, mit és hogyan csináljon. A tudatlan raktáros nem találta az orvosságot. Vettek, amikor a raktárban bőségesen volt. Újra számoztak, újra raktároztak, újra rendeztek. Tökéletes kommunista eljárás.

Amikor a városban híre ment, hogy elvették tőlünk a kórházat, és kínai személyzet fogja vezetni, egyszerre megrohantak bennünket. A betegek azt akarták, hogy míg Ede testvér ott van, ő vizsgálja meg őket. Kérték, sok orvosságot írjon fel nekik, hogy jövőre biztosítva legyenek, mert az új uralomban nem bíztak. A testvér szívesen megtette ezt az utolsó szolgálatot.

Természetesen így a kórház bevétele nagyot ugrott. Az első hetekben szinte a legjobb hónapokat is felülmúlta. Örömmámorban úsztak az új urak és munkások. Nem kell félni, kitűnően megy az üzlet. A tehén tőgye duzzadásig feszül a tejtől. Csak győzzük fejni! Lám, az imperialisták alatt csak petyhüdt volt, mert titokban előre

megszopták. Tízmillió kínai dollár naponként! Akár bankot nyithatunk!

De amint a suttyók is kezdtek orvoskodni Ede testvér mellett, hogy belejöjjenek az orvosi praxisba, meg a fölös orvosságigény is megcsappant, elmaradoztak a betegek, s csappant a beguruló pénz. A nők még betegségüket sem mondták meg ezeknek a sárga csőrűeknek, nem hogy levetkőztek volna nekik. Amilyen mértékben kevesbedett bevételük, oly mértékben szaporodott kiadásuk. A vezetőségnek fennakadt a szeme. Úgy találták: *nagy lábon indultak, túlméreteztek mindent. Kopogni kezdett a szemük.*

Éjjel-nappal gyűléseztek, hogyan tudnának a bajokon változtatni? Hogyan lehetne a kiadásokat csökkenteni? Megoldásként a *gyerekeket és a tanítónőket kiköltöztették Fancsitára.* Velük mentek azok a cselédek, akiket a házban nélkülözni tudtak. A gyerekekkel együtt meg kellett művelniök a földet, s abból élniök! *Pénzt nem kapnak máshonnét!* Abból kell megélniök, amit termelnek! *„Azé a haszon, aki a munkájában verejtékezett!"* — fújták évek óta a propagandázó diákok. Nos, amit másnak ígértek, most maguk is megkapták, és mégsem örültek, hanem sírtak: *„úgy jártak-keltek, mintha a gyászbot mogyorófája lenne kezükben!"* Sírjuk itt lenne Fancsitán megásva?

Bent a misszió konyhakertjét a kapusnak kellett megművelni s *abból élni!* Nincs más fizetés! Tied a föld, tied a haszon. A kapuskodás csak ráadás. Ha kevésli jövedelmi forrását, kereshet máshol munkát! A szabadegyház fejét, a kórház szakácsát is Fancsitára irányították. Ő vezeti az ügyeket: *különösebb fizetés nélkül.* Majd részesedik mások izzadságából, ha lesz miből! Pedig szegény feje már feleségét is behozatta a faluról a szebb jövő és a magasabb pozícióval járó nagyobb fizetés reményében. Hitt a közmondásban: *„Ha valaki följebb lépett, kutyája, csirkéje is az égbe mehet!"* Úgy érezte, kihasználták, s most elárulták. A párt minden kívánságát teljesítette, faltörőkosa volt, s most mégis... Úgy lenne, mint a közmondás állítja? *„Mindenki a hangos ugrándozó majmot figyeli, de ő az első, akit megvernek!"* Úgy van: *megvert majom!* Most majd feleségével mehet kapálni!

Alattunk úgy volt, hogy fizetése mellett mindenki ehetett, amennyit akart. Most behozták: *A kosztjáért mindenki annyit fizet, amennyit fogyaszt!* Ez cudar kutyaszorítás volt, mert a potyából mégiscsak jobban megtömi bendőjét az ember. Az első két hét végén örültek, mert néhány száz dollárral kevesebbet költöttek, mint azelőtt. Ám hamar rájöttek, hogy azért lett a számadás kedvezőbb, mert az átvételnél már kifizetetten megkapták az élelmiszert egész hónapra. A másik hónap végén világos volt, hogy képtelenek a régi kosztot a régi összegért előállítani. Mert nem akartak többet

fizetni, a koszt minőségét kellett rontani. *Most már velünk együtt kopogott a foguk.* Mi azonban reméltük, hogy ez a „fogdarálás" nem tart sokáig számunkra, de ezt milyen címen remélhették ők?

Egyszer csak valami hallatlan takarítási láz kapta el a vezetőséget. Mindent ki kell takarítani! S ebben a takarításban mindenkinek részt kell venni. Még azoknak is, akik már nem tartoznak a közösség fizetettjeihez, azaz nekünk is. *A nővérekkel a legnehezebb munkákat végeztették.* Miénk a padlás tisztogatása lett. Tisztára kellett sepernünk, a piszkot elhordanunk. Mikor meglátták, hogy a nővér a nagy kosár szemetet az udvarba viszi, kényszerítették, hogy a városon keresztül a folyóba vigye. A pogány nép szánakozva nézte a súly alatt roskadozó, megviselt apácát. Többen odaszóltak neki: *„Nővér, ez rettenetes!"* Ezt még mondhatták neki, de segíteni már nem mertek.

A nővérekkel a legnehezebb munkát végeztették

Ebbe a munkába befogták azokat a lányokat is, akik eddig egy tál ételt nem voltak hajlandók felvinni a beteg szobájába, mert az ilyen *„cselédmunka lealázó"*; akik még a saját szobájukat is mással takaríttatták ki. Most eszeveszetten, görnyedt háttal súroltak. Nem győzték törülgetni izzadságukat. A kertben az út mellett kuli módon kapálniok kellett, és ápolt kezeikkel gyomlálniok a piszkos füvet. *Ingyen!* Mindent ingyen! Talán ez volt az első alkalom, hogy visszagondoltak a régi aranykorra, amikor urak voltak, ámbár szolgáknak nevezték őket! Most „uraknak" mondják őket, holott *igazi rabszolgák!* Ezután még hányszor fognak visszagondolni az imperialisták kizsákmányoló uralmára és a megtagadott atyai házra: könnyes szemmel? A három jelű Sátán kellett nektek? Megkaptátok!

A nagy tisztogatási láz oka az volt, hogy az egészségügyi hivatal kiküldöttjét szemlére várták. Megjött. Öt perc alatt végigjárt mindent, s elment anélkül, hogy az ingyen verejtékezőket megdicsérte volna.

Az a rögeszme kínozta őket, hogy mielőtt elmegyünk, felgyújtjuk a házat. Az orvosságraktár elé hatalmas kádat cipeltettek, telehordatták vízzel. Minden épkézlábnak homokot kellett cipelni a patakból. Emeleten, padláson raktározták, hogy amikor majd gyújtogatjuk a missziót, kéznél legyen az oltóanyag. . . Állíthatom, hogy alkalmazottaink kezünk alatt nem dolgoztak annyit egy év alatt, mint amennyit dolgozniok kellett most két-három héten belül. S a többletet ingyen! Valóban igaz, *tiétek minden munka!* Szerettem volna Dosztojevszkijjel odakiáltani nekik: *„Szolgaság és gyalázat kell nektek! Ha tipornak rajtatok, akkor vagytok boldogok. Szerencsétlen szolganép!"* Most már láthatjátok, hogy olyan korban éltek, mely Lao Ce szerint *„szeretet nélkül parancsol, mérték nélkül veszekszik, s fék nélkül hatalmaskodik: ezért elpusztultok!"*

Szerencsétlen szolganép, akinél *a Sátán áll a vártán!*

XXX.

Mikor végezzük ki őket?

Egyik délelőtt míg lent faggattak, hallottam, hogy a másik szobában a párttitkár mondja a ház bizalmijainak: *„Mindenkit fel kell szólítani, hogy írásban adja be vádját. Ezeket a hatóság felülvizsgálja. Ha megfelelőnek találja, elmenetelük előtt népítéletet tartunk felettük...”* Ez már az utolsó rohamot, az utolsó arculcsapásra való előkészületet jelentette. Tehát már nem lehet messze a vég. A hírnek inkább örültünk, mint szomorkodtunk.

A beadott vádak, ha ilyenek egyáltalán voltak, értékteleneknek bizonyulhattak, mert a hatóság maga próbált még egyszer valami kézzelfoghatót előteremteni. *Büszkék lettünk híveinkre.* Annyi gyötréssel, oly sok üldözéssel, a rágalmak tengerével, szakadatlan megfélemlítéssel és gyalázkodással sem tudták elérni, hogy tömegükben ellenünk forduljanak, hogy júdásaink legyenek.

Ha emberben nem találnak megfelelő vádlót, az írásokban talán most nagyobb lesz a szerencséjük. Újra feltúrták az egész missziót. A könyvtárból kihordott, halomra dobált könyveket forgatták irtó buzgalommal. Remélték, hogy a Mária Légióról csak akad valami kezükbe, amivel végigkorbácsolhatnak bennünket. De fáradozásuk ismét hiábavalónak bizonyult.

1952. május 9-én behívtak az irodába. A számadási könyveket, iratokat, nyugtákat leragasztották. Nekem kellett a zárószalagot rájuk pecsételni, írásban kimutatni és ráírni, hogy mit adtam át nekik. *Ez volt az utolsó ténykedésem a kórházban.* Ede testvérnek és Lujza nővérnek az utolsó estig dolgozniok kellett.

Délután váratlanul mindnyájunkat az irodába rendeltek. A rendőrségről két ember várt ránk. Egyikük nagy levelet szorongatott kezében. A levél Mao Ce-tung nevében íródott. Ipoly atyával olvastatták fel, legfőbb elöljárónkkal. Az okmány szerint a birodalom legfőbb elöljárója nem kívánja halálunkat, hanem kérésünkre megengedi, hogy Ferenczy Ipoly, Thun Albin, Gunst Ede, Horváth Lujza, Molnár Melinda és Hriczu Aléna *elhagyják Kínát.* Tartsuk be mindazokat a rendelkezéseket, amiket a kormány ilyen esetekben előír.

Némákká lettünk, csak szívünk kalapált egyre kegyetlenebbül... Megjegyzés nélkül vettük tudomásul a *kegyes engedélyt*... Ebben a *pillanatban meghaltunk annak az országnak számára, amelyikért élni akartunk.* Nem természetes halállal. Erőszakkal hurcoltak fel a Koponyák hegyére. Keresztrefeszítésünk megtörtént. Beteljesedett... *Az isteni gondviselés rendelkezése érthetetlen számunkra, de legyen meg az Ő akarata!* Ha maradnánk — maradhatnánk? —, mire, miért maradnánk? Hiszen már nem élünk, régen élőhalottak vagyunk. Élőhalottságunkból se Istennek, se népnek, se nekünk nem lenne haszna! Halott csak sírba való! Maradásunk csak arra lenne jó, hogy tovább kínozhassanak. Valamelyik nap hallottuk, hogy Ford — Maryknoll-rendi — püspök a kommunisták börtönében, Kantonban meghalt. Walls püspököt börtönbe hajították, mert megtagadta, hogy önként elhagyja Kínát. R.C. Jarre ferences püspök is meghalt már a börtönben, paptársainak kivágták a nyelvét, mert nem akarták híveik nevét beadni s ellenük beszélni...

A levelet hozó rendőr tudomásunkra adta, hogy holnap személyi holmijainkat átnézi a rendőrség, miután leltárt készítettünk róla. Az indulás idejét majd tudatják velünk. Távozásunkat tegyük közzé az újságokban.

Mielőtt a szobát elhagytuk volna, megjegyeztem, hogy az útra nincs pénzünk! Ki fizeti az útiköltséget? Semmit se feleltek.

Felmentünk a szobánkba, és tanakodtunk. Tényleg nem volt már pénzünk. Csak magára az újsághirdetésre legalább egymillió kínai dollár kellene. Hat ember útiköltségét honnét és hogyan kerítsük elő? Tanakodásunkat az egyik rendőrmegbízott szakította félbe. *„A kormány nem törődik azzal, hogy van-e pénzetek, vagy nincs. Szedjétek elő az eldugott pénzt, az aranyat, az ezüstöt, s mindjárt lesz útiköltség!"*

„De honnét szedjük elő, ha nekünk ilyesmi nincs? Amikor az utolsó fillérünket vettétek el, hangsúlyoztuk, hogy ez az összegyűjtött útiköltségünk. Ti azt mondottátok, hogy az útiköltséget majd fizetitek, s elvittétek a pénzt. Ha adtok: megyünk; ha nem adtok: maradunk! Ha itt kell meghalnunk, akkor itt halunk meg!" Csaknem olyan kétségbeesett elhatározás lobogott bennünk, mint a görög szalamiszi szenátorokban, akiket a római Scaptius prefektus blokád alá vett katonáival a szenátusi palotájukban. *„Fizessetek, vagy éhenhaltok!"* Öten közülük inkább éhenhaltak, de nem fizettek, *mert nem tudtak fizetni.*

Ha ők nem is, de sokan kezdték hinni, hogy tényleg nincs pénzünk, mert mindenki tudta, hogy örökké pénzért nyaggattak bennünket. Még a lányok közt is akadt, aki hozzánk csempészett levelében felajánlotta megtakarított pénzecskéjét, hogy segítsen az útiköltség előteremtésében. Számunkra ezek nagyobb értéket jelen-

tettek, mintha a közeli hegyeket aranyként tolták volna ablakunk elé. Jószándékukért áldja meg őket a jó Isten!

A házbizalmiak és a nemzeti egyház vezetői arra a hírre, hogy nincs pénzünk, azonnal feljelentést tettek ellenünk a rendőrségen: *„Ilyen ürüggyel akarják a kormány rendeletét kijátszani és itt maradni! Megvan nekik a szükséges, csak nem akarják előadni. Az utolsó pillanatban is hazudnak. Zsarolni akarnak ezek a dög imperialisták!"*

A Mao-levél felolvasása után nővéreink azonnal csomagolni kezdtek. Reggel a kis titkos cédula jelentette, hogy a kommunisták az atyák szerzetesi öltönyével csúfot akarnak űzni. Ez hihető volt. Hasonló esetekről nem egyszer hallottunk. Erre a nővérek úgy feldarabolták, hogy legfeljebb csak papucsot varrhattak belőlük.

Apollinár atyáék esetéből tudtuk, hogy alig vihetünk el valamit. Tudták a nővérek is, de ők készek voltak mindent itt hagyni, csak magukkal vihessék azt a Mária-szobrot, amit csodatevőnek tartottak. Mikor a japánok elől menekültek, akkor is magukkal vitték. A japánok elvonulása után hozták magukkal vissza. Teherautón jöttek, ami egyszer csak leállt. Míg a sofőr a gépen a hibát kereste, a nővérek leszálltak, hogy járkálással enyhítsék lábuk zsibbadtságát. Tőlük nem messze csomagot láttak az út közepén. Közelebb menve, a saját csomagjukra ismertek benne. Mégpedig arra, amelybe a kedvelt Mária-szobrukat csomagolták, s amelynek belsejében volt az 1400 amerikai dollárjuk, amit az amerikai katonák adtak nekik össze, hogy legyen mivel új életet kezdeniök. Olyan nagy volt örömük, mint Ottó bajor herceg vitézeinek, akik Magyarországra jövet a tokba rejtett Szent Koronát elveszítették, s visszamenet a forgalmas úton megtalálták. Mikor nővéreink a megtalált szobrukkal nagy örvendezés közepette visszaértek a teherautóhoz, a sofőr vidáman jelentette, hogy indulhatnak, a kocsiban semmi bajt se talált, rendesen működik!... Május volt. Az egész világ Mária dicséretét zengte. A szoborvitel lesz az ő májusi átjatosságjuk, és biztosíték arra, hogy Mária is velük utazik.

Amint vacsora után felmentünk szobáinkba, már vártak ránk a kiküldött csomagellenőrök. Hiába mondottuk, hogy reggelre számítottunk rájuk, semmit se készítettünk elő, azonnal csomagoláshoz kellett fognunk, mert a leltárt nekik reggelre be kell adniok. A kis kézitáskánkba összehajigáltunk valamit, a többit lepecsételt szobába zárták.

Csomagoláskor kezembe került két finom fényképezőgép, amelyeket annak idején személyes tulajdonomként bejelentettem a rendőrségnek. Kitettem az asztalra, hogy ezeket is írják fel, mert vinni szándékozom. Közben a kórház igazgatónője kiabálva befutott: *„Nem mehetsz el addig, míg tartozásodat ki nem fizeted!"* A

vita hangoskodássá fajult. Erre bejött egy olyan rendőrtiszt, aki nemrég még fényképész volt. A két gépet meglátta, s tüzetes vizsgálat alá vette. Majd szobámból kihívta az igazgatónőt.

Visszajövet mindketten mosolyogtak. Az igazgatónő biztosított, hogy a kórház nagylelkű lesz velem szemben. Nem kívánja, hogy rossz emlékkel távozzam, azért elengedi nekem a kétmillió kínai dollár adósságomat. Mit tehettem mást, ha nem akartam makulátlan kínai „arcában" kárt okozni, mély meghajlással megköszöntem igen lekötelező kedvességét. Igen ám, de megszólalt a rendőr: *„Tu Veng-neng, látod, a nép mily jóakaratú irántad? Te is mutasd meg, hogy nem nehezteléssel távozol. Kint a fényképezőgépekre nem lesz szükséged. Ha lesz, vehetsz magadnak vagy adnak jó barátaid. Tégy egy utolsó jót, aki annyi jót cselekedtél. Elengedték adósságod hatalmas összegét* (100 amerikai dollár). *Viszonzásul a fényképezőgépeket ajándékozd a kórháznak!*

Meglepődtem az ötleten, az ajánlaton. Tagadhatatlan, szellemesek, szemtelenek, élelmesek, értékvadászók és arc nélküliek! Féltem, ha nem itt veszik el őket, majd elveszik az úton, hát az átadásba beleegyeztem. Átadtam a két drága gépet mint ajándékot a „kifosztóimnak"! Hogyan is mondja bölcs mesterük, Mencius? *„Ha a népnek nincs biztos megélhetése, erkölcsi lazaságban, züllésben, romlottságban nem lesz olyan, amit el ne követne."*

Az útiköltségre vonatkozó beadványukra megjött a válasz, ami nagy riadalmat okozott a felelős vezetők között. Így szólt: *„Amennyiben a külföldieknek nincs pénzük, elutazásukról s minden kiadásukról a kórház és a hármasegyház közösen tartozik gondoskodni. A hirdetéseket az újságokban legalább három napon át ki kell nyomatni."*

Nem tehettek mást, a hirdetést azonnal el kellett küldeniök. A kórház fizette a több mint egymilliós költséget. De a vezetők nem bírtak a veszteségükbe belenyugodni. Tudtak arról, hogy mi régebben pénzt kaphattunk volna, de a kormány nem adta ki. Még az éjjel kieszközöltek egy pénzutalványi engedélyt, számunkra meg parancsot, hogy Hongkongból táviratilag rendeljünk nyolcmillió Kínai dollárt. Ebbe beleszámították azt a kétmilliót is, amivel a patikus nővért terhelték meg az eladott orvosságért. *Így engedte el a kórház a két fényképezőgép fejében az adósságunkat.* Mivé lett a féltve őrzött kínai arc?

Nehogy elindulásom előtt egy pillanatig is békében lehessek, bejöttek búcsú-nyomorgatásomra. Keresték rajtam azt a kétszáz ezüst dollárt, amit szolgám — úgymond — valamikor látott a fiókomban. Látta, amit nem láthatott. Három órán át állította ezt, én meg tagadtam. Végre megunták. Előálltak azzal, hogy összejátszottam a pénzbeszedő lánnyal. Kevesebbet írtunk be a könyvbe, mint

amennyit összeszedett. Ez is eltartott néhány órát. *De ezzel minden pénzvita lezárult örökre.* Tsai Sin, Kína pénzistene, kiszívta minden vérünket, pihenhet!

Amíg pénzre és elutazási engedélyre vártunk, keresztényeink különböző módokat találtak ki, hogy kezeinkbe juttathassák leveleiket. Megható, egyszerű szavakkal búcsúztak tőlünk. Köszönték a sok jót. Ígérték hűségüket. *Emlegették a viszontlátás reményét.* Ezeknek a leveleknek olvasásai voltak kínai életünknek legörvendetesebb és legszomorúbb percei.

Álbetegséggel sok pogány jött kórházunkba csak azért, hogy a testvért és a nővért még egyszer láthassák, hogy búcsúszavukat fülükbe súghassák. Ablakaink alatt addig köhögtek, míg ki nem néztünk. Kezükkel intettek istenhozzádot. Árvaházi gyerekeket rendeltek be Fancsitáról, hogy valamit kicipeljenek. Már egy sem gorombáskodott velünk. Szólni se mertek. Lesütött szemmel mentek el mellettünk. Némelyik, ha senki se látta, a nővérre nézett, s kérlelőn nevén szólította: *„Lujza nővér..."*

Az ajtónk előtti őrök is csendesebbek lettek. Még néhány nappal azelőtt a nővérek ajtaja előtt így fecsegtek: *„Mikor végezzük ki ezeket a kutyákat?"* A másik felelte: *„Úgy hallottam, hogy holnapután!"* Jót nevettek. Majd vitatkoztak, melyik fog jobban célozni. Ki hová lő. Biztatták egymást: *„Nehogy remegjen majd a kezed..."* Ez is egyik módja a halálra való készületnek és készítésnek. Az őrök beszélgetése egyáltalán nem fecsegésnek és tréfának hangzott. Mostanában hozták az újságok, hogy Anthony Wang *jezsuita atya „kiugrott a rendőrség ablakán, hogy halálra zúzza magát"*. A kommunisták szerint azért lett öngyilkos, *„hogy kikerülje a megérdemelt büntetését"*. A jelek azonban inkább azt bizonyították, hogy ujjainál fogva felhúzták, s öt napi kínzás után kihajították az ablakon.

Szombat délután tudtunkra adták, hogy még egyszeri csomagvizsgálat után, *délután megyünk az állomásra.*

Két kisegítő ápolónő, a hírhedt hitoktató, Siao Zen-teh és a szakács azzal töltötték a délutánt, hogy mint bizottsági tagok mindnyájunkat felkeressenek. Kérdezték, mi a panaszunk? Mondjuk el, ki mit tett ellenünk? Legelsősorban pedig azt, kinek mit adtunk? Ismerjük el, mit vétettünk a kormány, a nép, a gyerekek ellen? Mivel semmit se mondtunk, senkit se vádoltunk, ők sorolták el bűneinket. Ostobaságaikat türelemmel hallgattuk. Ez már az utolsó rugdalódzásuk. Kibírjuk, ha tüzet okádnak is, mint sárkányaik. Már *a vörös sárkányuk szája szélén állunk!* Pillanat, és lelépünk róla... Miután kifogytak szóból és szuszból, eltávoztak. Azt hittük, hogy ezzel át is estünk a népítéleten. De nem!

Este ugyanis mégis megrendezték a tu-centet valamilyen for-

májában. Nem felejtették el, hogy Apollinár atyáéknak csak úgy engedték el, hogy fölöttünk pótolhatják. Az igazi bűnösök mi voltunk, s nem azok. A hatóság a beadott vádakra nem tudta megrendezni. De valamit mégis kellett csinálnia, hogy ígéretét beváltsa, és a véres szájúak kívánságának valamelyest eleget tegyen.

Ipoly atyát az Egyház képviselőjeként, Ede testvért és Lujza nővért a kórház képviselőjeként lehívták az irodába. Bizottság várta őket: a kórház, a hármasegyház és az árvaház részéről egy-egy küldöttel. Három órán át torkuk szakadtából kiabáltak és hadonásztak előttük. *Fújták bűneiket s vádjaikat:* Ede felületesen kezelte a betegeket, néhány embert megölt; a nővér nem adott elegendő táplálékot se a gyerekeknek, se a felnőtteknek; a főelöljáró megbecstelenítette valamennyiüket (sic!), elsikkasztotta, amit lehetett. Ha az egyik bűnlajstromot elfújták, kezdték a bűnlitániát. Már éjfélre járt az idő, mikor a rendőrség embere előbújt rejtekéből, s rászólt a bizottságra: *„Elég! Menjetek aludni!"* A lányok távozásukkor még visszaüvöltöttek: *„Holnap folytatjuk!"* Ám a rendőr lekoppantotta őket: *„Holnap már nem lesz semmi. Elég volt!"*

Vasárnap délelőtt a két kínai atya kopogtatott be hozzánk. Nem maguktól jöttek. *„Azért küldtek bennünket, hogy átvegyük tőletek a ‚lelki hatalmat'."* A küldők alatt bizonnyal azokat értették, akiket bűneik és áruló magatartásuk miatt kiközösítettünk. Tudták, hogy a kiközösítés alól nem mindenki oldozhat fel. Féltek, hogy ez a hatalom nincs meg annak a két kínai papnak, akik igaziból csak vendégeink voltak, elöljárókká nem mi tettük őket, hanem a kommunisták. A két atya ezt az alkalmat használta fel arra, hogy elbúcsúzzék tőlünk. Kértek bennünket, hogy bocsássunk meg nekik, ha nem mindenben viselkedtek volna megfelelően. *A hibát csak nyomásra követhették el.* Kérték, imádkozzunk értük, hogy erősek legyenek. Ők hűek akarnak maradni Rómához, hitükhöz. Tudják, *ezután a harc majd ellenük fordul,* ha nem dűlnek be a hármasegyház szakadár karjaiba. *És a hitük ellen, majd minden vallás ellen.* Elmondották, hogy az árvaházban már teljes a fiatalság romlása. Teljes erővel folyik a marxi nevelésük! Könyvtárunk értékes munkáit kilószámra adják el mint ócska papírt.

Áldásunkat kérték, és utolsó paxunkat.

Letérdeltek elénk, holott ez igen nagy bűnnek számított: letérdelni, megalázkodni az idegen ördögök előtt, s kérték, amit még adhattunk nekik. Adtuk készséggel, és minden papi hatalmunkkal, szívünk teljes szeretetével, mert bennük egész Kínát áldottuk meg: *„Áldjon meg benneteket az Atya, a Fiú és a Szentlélek. Ámen."**

*Hongkongban kezünkbe került az a kínai újság, amely szerint a Kínában hagyott egyik atya gyalázott volna bennünket eltávozásunk után. A másikat pedig egy évi kényszermunkára ítélték, mert nem támogatta kellően a hármasegyházat.

XXXI.

A történelem szégyenoszlopán

A kis csomagom mellett ültem tenyerembe hajtott arccal, mint Jézus az Olajfák hegyén, amikor előre látta hazája pusztulását. Próbáltam visszanézni a múltba, és előre látni a jövőbe. Vízióként elvonultak előttem azok, akik Kína sorsának fátumszerű intézői lettek. Tengernyien voltak, mint a Góbi-sivatag homokszemei. Közülük négy állt előttem makacsul, akik ha tragikusan is, de legfőbb sorsmozgatói voltak a Mennyei Birodalomnak. Eddig úgy emlegettem őket, mintha mindent tudnánk róluk, holott csak itt-ott mondottam róluk valamit (az I., V., VI. fejezetekben). Mielőtt a magunk és Kína tragédiájának bambuszfüggönyét véglegesen lehúznám mögöttünk, összefoglalóan nézzük meg: *kik voltak, mit akartak és mit tettek?* Így az egész, szemünk előtt lejátszódott dráma világosabban áll előttünk.

1. Csang Kaj-sek

Ázsia Napóleonjának nevezték. Égig nyúló sziklának, mely a sárga japán s a vörös kommunista áradat ellen egyedül feszítette mellét. Pogányként kezdte, kommunistaként folytatta, majd nemzeti lett, hogy Nagy Konstantinként megtérve mint keresztény haljon meg. Népe bálványozta. Pogányai istennek emlegették. Moszkva és vörös Kína leggyűlöltebbje lett. A rab Kína s vele az egész világ szabadságeszmény-megtestesítője. A fehér szociális állam megvalósítója. Kína s a modern világ egyik legnagyobb embere...

1887-ben Chekiang tartomány Csangkiang helységében született, amelytől később nevét vette. Régi ősei földmívesek voltak, szülei jól menő buddhista nemesek. Nyolcéves korában atyja meghalt. Nevelését anyja e szavakkal vette át: *„Fiam, csak azért imádkozom, hogy mindig szeresd a hazát, és megőrizd őseid jóhírét!"*

Elemi iskoláit helyben végezte. Magasabb iskolába Fenghauba ment, utána Japánba, ahol négy évig a katonai akadémia növendéke, majd két évig a japán hadseregben szolgál. Megszerette fegyel-

müket, spártai, egyszerű életüket, s csodálta hazaszeretetüket. Oly növendékekkel került barátságba, akik hozzá hasonlón érdeklődtek az „új eszmék" iránt, amelyeket már Kínában is lengetett a szellő. Itt találkozott jövendő szellemi atyjával, dr. Szun Jat-szen kínai orvossal. Tőle veszi át azt a „három elvet", amelyre majd ő is egész politikáját építi: *nemzeti egység, demokrácia, népjólét.* Dr. Szun hamarosan így mutatja be barátainak: *„Ez az ifjú egykoron a forradalom hőse lesz!"* A három elv megvalósításán együtt dolgoztak: dr. Szun lett a tervező, Csang pedig a kivitelező. Ám ezek kivitelezése *„emberfelettinek"* látszott az adott kínai körülmények között.

1911-ben, hallván, hogy otthon kitört a forradalom, hazasietett, hogy segítsen megdönteni a császárságot. De hamarosan Japánba kellett menekülnie. Csak 1915-ben tért vissza. Megdöntik az első köztársasági elnököt, Jüan Si-kajt. 1918-ban csatlakozik dr. Szun Kuomintang nemzeti pártjához. Nemzeti seregre lenne szükségük. Ehhez segítséget csak attól a vörös Oroszországtól remélhettek, amelyik marxista forradalmát már győzedelmesen megvalósította. 1923-ban Moszkvába megy, hogy tanulmányozza a szovjet államot, különösen a vörös hadsereget, mely előttük egyre kiválóbbnak látszott. Ő is olvasta Marxot, tanulmányozta Lenint, mint korának legtöbb fiatalja. Úgy látta, hogy hazája gyöngeségeire bennük találja meg a szükséges gyógyszereket. *De sohasem akarta nemzetét szovjetizálni! Dr. Szun nemzeti Kínáját akarta, s nem a világproletárét!* Egy év múlva már visszatért, s dűlt vele Kínába az orosz tanácsadók serege. Moszkva minden segítségét elfogadja, míg 1927-ben véres harcban nem szakít vele. Szovjet mintára katonai akadémiát alapít, melynek vezetésével őt bízták meg. Így az első pillanattól kezdve katonai hatalom került kezébe.

1925-ig a tartományokat uraló katonai hatalmasságok megnyerésén, illetőleg megsemmisítésén fáradozott, hogy egységes országot hozhasson létre. Közben oly katonai helyzetbe került, hogy katonáival együtt elveszettnek látszott. Válságos helyzetébe a pogány Csang Kaj-sek, mint egykor Nagy Konstantin császár, a keresztények Istenéhez, Jézushoz imádkozott: Ha életben maradnak, nyilvánosan megvallja Őt. Megmenekültek. Látván a szovjet segítők nemzetlenítő, bolsevizáló hatását, igyekezett mérsékelni befolyásukat. Dr. Szun halála után — 1925-től — teljesen egyedül vezeti a nemzeti mozgalmat, a Kuomintangot. A nemzeti érzés eddig soha nem tapasztalt erővel lángol fel Kínában. Csang Kaj-sek bálványuk lesz. Diktatúrája nem fegyveren, hanem a nemzeti érzésen nyugszik. Nem ismer szájlakatot, se tolltördelést. Börtönei csak bűnözők kalodái. Nevelni és emelni akarja népét, de nem marxi erőszakkal, hanem Kína sok ezer éves gátat nem szakító szellemével. „Új élet" néven mozgalmat indít, mely Konfucius erkölcsét erősíti. A múlt

ezeréveit, hagyományait képviseli — amit a marxizmus teljes erejével rombol —, s erre szeretné felépíteni az új Kínát. Földreformot hirdet. Higiéniát sürget. Sok szociális reformmal próbálkozik. Fegyelmet szeretne. A lánylábak nyomorítását kiirtani stb. Az 1937-ig terjedő időszakot Kína „aranykorának" nevezik.

Mint jeleztük már, 1927-ben szakított a kommunizmussal, a kommunistákkal. Miért? Szavai szerint: *„Mert Marx szerint a proletárok nem veszíthetnek el mást, mint láncaikat. A szabad társadalomban a proletárok már rég elveszítették láncaikat, viszont a kommunista államokban megkétszereződött. A marxizmust maga a történelem cáfolta meg. A kommunisták rabolnak és gyilkolnak. Ki akarják pusztítani a kínai kultúra utolsó maradványait is. Ki akarják irtani belőlünk a régi kínai becsület erényét, az atyák tiszteletét, a jóindulatot, a szeretetet, a hűséget, a bátorságot, a békességet, a felebarátaink iránt érzett igazságérzetet ugyanúgy, mint a fegyelmet, udvariasságot, a közös iránti kötelezettséget, a tisztességet és szemérmet."*

Közben megismerkedik jövendő feleségével, a világ egyik legműveltebb és legszebb asszonyával, a mélyen vallásos protestáns Soong Mei-linggel, gazdag kereskedő-, bankárcsalád lányával. Ám a vallásos lány nem akar felesége lenni, míg nem lesz keresztény. Csang meg nem akar keresztény lenni, míg a Bibliát és az Evangéliumot kétszer el nem olvasta. Ez pedig neki egyáltalán nem könnyű feladat, hiszen az egyre véresebb háború és politikai bonyodalom minden pillanatát igénybe veszi. Megtérése és ígéretének beváltása 1933-ban történt meg.

Az „aranykor" tartamát és fejlődését megállította 1937-ben a japán háború. Japán nem nézte jó szemmel Kína egészséges fejlődését, nemzeti szellemének erősödését, katonai erejének növekedését, rácsapott hát, mert még elég gyöngének tartotta, hogy legyűrhesse. A nemzetiek bármilyen bátran, hévvel harcoltak is ellene — a kommunisták ezer bajcsinálása közben —, a modern Japánnal nem bírhattak, úgyhogy négy év múlva Japáné lettek a tengeri kikötők és az ország keleti részének egyharmada.

1941-ben Pearl Harbor megtámadásával kezdetét vette az amerikai—japán háború. Ekkor Kína és Amerika közös érdekű partnerre ismertek egymásban. Amerika elfogadta Kínát egyenrangú társnak, s Csang Kaj-sek lett a távol-keleti hadsereg legfőbb parancsnoka. A szövetségesek részéről megkezdődött a mérsékelt katonai segély szállítása. Noha Csang Kaj-sek igen nagy veszteségeket szenvedett Japántól, *mégsem fogadta el a kétszer is felajánlott békét,* hogy így több mint egymillió katonáját tartsa lekötve és kétfrontos háborút kelljen viselnie. Egyébként is a szövetségesek nem békét akartak tőle, hanem teljes leverését.

1943-ban a szövetségesek kairói konferenciáján Csang is részt vett — Sztálin nem! —, ahol Kína jogát elismerték Mandzsúriára, Tajvanra s egyebekre. Jaltába azonban már nem hívták meg, s itt nagy kárára az orosznak igen nagy kedvezményeket adtak. *Amerika ekkor kezdte volna Kínát cserbenhagyni az orosz kedvéért?*

Japán leverése után tökéletes lesz a belháború, *a vörös és fehér vívja gigantikus harcát* a nemzetiek gyöngülése mellett, mint ezt már bemutattuk. 1949-ben Csang Kaj-seket megmaradt embereivel kiszorítják a szegénységtől vert Tajvan szigetre.

A trónjától megfosztott, veresége miatt a történelem szégyenoszlopára húzott vezér itt nekifekszik a három eszme megvalósításának. Földet osztat. Ingyenessé és kötelezővé teszi a gyermekek iskoláztatását. Bevezeti az általános választást. Modernizálja a földmívelést, kereskedelmet s hadsereget stb. Szorgalmával és *Amerika segítségével* — aki egyre jobban látta, hogy helytelen politikát folytatott —, a 17 milliós *nép mintaképe lett a jólétnek, szabadságnak és örök álma az anyaországbelieknek,* ahová szökött és szökik milliószámra mindaz, aki tudott és tud, nem törődve a legborzalmasabb kockázatokkal sem. Csang Kaj-sekék minden menekülőt kitárt karokkal fogadtak. Mivel itt megvalósította, amit otthon szeretett volna, élete végén joggal mondhatta: *„Ha diktátorként halok meg, a mindenkori diktátorok sorsára jutok: elfelednek. De mivel itt sikerült megvalósítanom eszméimet, örökké élni fogok Kína minden házában!"*

Tajvanba magával vitte vágyát és fogadalmát, hogy felszabadítja az anyaországot, s ott is megvalósítja a három elvet. Nem sikerült neki. Testamentumaként fiára, Csang Csing-kuóra s a világ minden kínaijára hagyta. Mikor Tajvanban — 1975-ben — hírét vették halálának, „földrengésként érte a népet". Mélységes, tragikus eseménynek érezték. Sírt gazdag, szegény, fiatal, öreg, mert atyjukat veszítették el benne. Ellenségei örültek. Eddig csak a balsors szégyenfájára tudták felhúzni, de most a halál segített nekik a sírba rántani. *De sohasem tudták azok szívének királyi trónjáról eltüntetni, akik szeretetből és hálából ültették oda.*

Felületes ismerői, illetőleg titkos kicsinyítői szeretik hangsúlyozni, hogy igazán sohasem volt keresztény, s a japán hatás és a leninizmus mindig erősebb lett volna nála. Ám ez nem a valóság. Élete fényes bizonyosság erre. Hogy véres küzdelmei alatt ez homályban maradhatott, lehetséges. De a béke napjaiban megmutatta: ki, mi ő.

Tajvanban azonnal kápolnát épített családja számára, ahol vasárnaponként nemcsak részt vett az istentiszteleteken, hanem gyakran beszédet is mondott alatta (és rádión a nagyobb ünnepeken): *„Isten Fiáról, aki földre jött, hogy üdvözítse az embert. Isten Fiának elküldésével mutatta ki irántunk szeretetét, hogy halálával*

megváltson bennünket." *Naponként térdenállva olvasta a Bibliát, s utána imádkozott hosszan.* Katonáinak Bibliát osztatott, *„mert az a Szentlélek szava*". Kedvenc evangéliumi szövege volt: *„Ne féljetek azoktól, akik a testet megölik, inkább féljetek attól, aki a testet a lélekkel együtt a kárhozatra vetheti.*" Halála előtt pár nappal kérte *„az úri szent vacsorát*", halála órája előtt pedig maga köré gyűjtötte feleségét, fiát és hat államférfit, s utolsó szavaként ezt mondotta nekik: *„A három elvtől és hitemtől soha nem távoztam el!*"

Nem mindig az angyalok győznek e világon. Nekünk sokszor Isten érthetetlen végzése folytán a Sátán marad győztesen a porondon. De ígéretünk van rá: *Nem örökre!* Ez áll Kínára is. . .

2. Mao Ce-tung

Rajongói Kína Napjának, imádói Csung Koujának — *a világ közepének* — nevezték mámorukban. Van-e, aki e nevet nem ismerné széles e világban? Ő lett a Mennyei Birodalom éji pusztaságának vezető, *világító tűzoszlopa.* A párt hivatalosan Siu Hszingnek, *Megváltó Csillagnak* nevezte. Írók, költők, rádiók, tv-k, előadók, szónokok, tanítók, prolik versenyeztek, ki tudna számára szebb, találóbb nevet kitalálni, és ki tudna róla fönségesebb dicséretet zengeni. Falakra méteres betűkkel írták, újságok nagy karakterekkel kinyomták, rádiók, tv-k éjjel-nappal százmilliókkal együtt tele torokkal énekelték:

„Nap nélkül a hold nem világít,
a rizs víz nélkül elhervad.
Mao tanításának tanulmányozása nélkül
nyitott szemmel is elveszted az utat!
Mert Mao a kínai nép napja,
világítótornya, iránytűje és tápláléka!"

1893-ban született Hunan tartománynak Saosen falujában jómódú földmíves családból. Emlékében a fiatalsága sanyarúként maradt meg, nem annyira szegénységük, mint inkább atyja keménysége miatt. Amennyire nem kedvelte apját, annyira szerette anyját, aki nagyon vallásos buddhista volt. Fiát megkülönböztetett szeretettel vitte „istentiszteletekre". Mao szívesen ment, s anyjával versenyt énekelte a szent énekeket. Anyjával együtt semmit se tartott nagyobb bűnnek, mint rizst nem adni a szegénynek, vagy *élőlényt megölni.*

Apja parasztnak szánta, önmaga tanítóságra gondolt, anyja remélte, hogy fiából buddhista pap lesz. Mao nem szerette a kapát, de annál jobban kedvelte a könyveket. Apja ezt rossz jelnek vette, anyja pedig biztatónak, hogy imája meghallgattatásra talál, s fia a papok közé áll. Mao apja öregedésével kezdett vallásos lenni, fia olvasásával kezdett attól eltávolodni. Miután sikerrel elvégezte

alsó- és felsőfokú iskoláit, Pekingben könyvtáros lett. Éjjel-nappal búj ta a könyveket. Megismerte a szocializmust, tanulmányozta a marxizmust, s megszerette a kommunizmust... Paraszt maradt, mert a parasztságot tette a kommunista birodalma alapjává. Tanító is lett, de nem iskoláké, hanem az egész vörös világé. Cikkezett, előadásokat tartott, verseket faragott, s egyre több könyvet nyomtatott. Sőt: pap is lett, főpap, de nem a buddhisták lámája, hanem a kínai sarló-kalapácsos sárkány pápája! Oltárán nem tömjénpálcikákat gyújtogatott, mint valaha anyjával, hanem embermilliókat áldozott, ő, aki nemrég meg nem ölt volna egy bogarat.

Nyugtalan, forró, kereső lelkét hamar elárulta. Krédóit egymásután változtatta. Kezdetben angliaszerű monarchia volt az ideálja, majd utópista szocializmus, illetőleg anarchizmus. Pekingben Li Tasao és Chsiu egyetemista tanárok szociális és marxista eszméi vonzották, akik 1920 körül megalapították a kommunista pártot. Ekkor ő is kommunista lett, mert *a szegény nép javát akarta.* Persze azt nem tudta, hogy *Marx sohasem lelkesedett a munkásságért.* Magánlevelezéseiben Engelsszel együtt csak *„buta szamaraknak" nevezte őket.* Nem tudta, hogy ezek nem a munkásokért harcoltak, hanem a *munkásokat harcoltatták érdekeikért!* Mao minden erejét a munkások szervezésére fordította. Sikerrel. Ezért hamar a párt élére került. Közben felfedezte a parasztság erejét, jelentőségét. Ezek szervezésébe dűlt. Első pillanattól látta, mivel Kína csaknem százszázalékig földmíves ország, kommunizmusát nem építheti a gyári munkásságra, mint kellene Leninék dogmája alapján. Ez megbocsáthatatlan bűne lett Moszkva szemében. Mao szerint a parasztság olyan, *„mint a pusztító vihar és mindent elsöprő árvíz. Nincs hatalom, mely ellene tudna állni!"* Erre a sziklára építette hát vörös egyházát, s úgy gondolta, hogy ezen a pokol kapui sem vehetnek erőt.

Mao Marx-imádó volt, de *sohasem bolseviki oroszimádó.* Alapállásként hangoztatta, hogy a kommunizmust minden népnek saját módja, szükséglete, adottságai és kultúrája szerint kell megoldani. *Kaptafa nincs!* Moszkva már azért sem lehet minta, mert *„hamisított a kommunizmusa". Ő az igazit fogja megvalósítani Kína szűz területén.*

Moszkva utasítására a kommunisták beálltak Csang Kaj-sekék Kuomintangjába — Mao is —, de hamar szembe kerültek velük. Parasztokat, banditákat szervezett maga köré, hegyek közé vonultak, s 1931-ben a hatalma alá került területen megalapította a kínai *szovjet államot.* De 1934-ben már menekülniök kellett Csang iszonyú nyomása elől, amellyel kezdetét vette a rettenetes Nagy Marsolás, a Nagy Menetelés. Aztán a japánok ellen együtt „harcolnak", hogy hamarosan egymás torkának essenek, mint láttuk, míg végre

Maóéknak sikerült Csangékat kiszorítani Kínából Tajvan szigetére. Mao mindjárt — 1949-ben — kikiáltja a Kínai Népköztársaságot. Utána Moszkvába sietett, szövetséget kötöttek, s nagy segítséget kapott a gazdasági élet fellendítésére. Ezzel Kína teljes kommunistává tétele megindult. *A háború alatt hirdetett mérsékelt politikai nézeteit hamar elhagyta, s a kommunizmus legradikálisabb kivitelezésébe kezdett.* Hangsúlyozta, hogy ő a *leninizmus továbbfejlesztője. Ő valósítja meg az igazi kommunizmust.* Kezdeményezéseitől még Moszkva füle is kétfelé állt. *Senki sem ment el oly messzire, mint ő a* központosításban és *a zsarnokság kifejlesztésében.*

Moszkva kezdettől Maót a kommunizmusban gyengének és politikailag opportunistának tartotta. Valahogyan nem bízott benne. A bizalmatlanság nem volt alaptalan. Mao véleménye szerint *a pragmatikus kommunizmus a mandarinizmushoz, a nacionalizmushoz és a törvényileg kivételezettek államához vezet,* amit a kommunizmus lényegének megfelelően meg akar szüntetni. Az oroszok elleni kritikája éppen azért ejtett halálos sebet Sztálinékon, mert *igaza volt.* Mao Sztálin forradalmi teóriáját, sőt: a kommunista internacionalizmust is ostoba bárgyúságnak minősítette. *„Semmit se tudnak Kínáról, mégis mindenben parancsolni akarnak!"* A Szovjetuniót imperialistának bélyegezte, vezetőit cároknak, mert Kínának nem adták vissza azt az egymillió négyzetkilométert, amit a cárok elraboltak tőle. Roppant megütközött azon is, hogy Sztálin megértéssel fogadta Mandzsúriának a japánok általi elfoglalását. Kimondhatatlanul fájt neki, hogy kezdetben Sztálin a japánok elleni segítséget nem a kínai kommunistáknak, hanem Csang Kajsekéknek küldte. Még inkább nem tudta feledni és megbocsátani, hogy amikor segítségével űzte a japánokat és a nemzetieket, *Sztálin úgy rabolta és fosztogatta Kínát, mintha ellensége lenne.* Homlokára írva hordta, hogy az oroszok *húsz billiónyi értéket raboltak el az országából!*

Ezek ellenére is tíz körmével ragaszkodott Sztálinhoz, mert kommunista álmát csak az ő segítségével tudta megvalósítani. Meg hát még ekkor semmit se tehetett ellene. Egyébként *mindig készen állt, hogy cserbenhagyja Moszkvát.* Fogvicsorgatva gúnyolta moszkovita elvtársait: *„Ti moszkoviták, ha görényeskedik Moszkva, ti csodálatos illatot éreztek!"* A szakadás 1959-ben következett be, mert az oroszok megtagadták, hogy *Kínát atombombához segítsék.* Ezzel betelt Mao oroszellenes pohara. Megcáfolhatatlanná vált előtte: *Moszkva nem a javukat akarja, hanem őket is felhasználni saját célja elérésére, a szlávság világuralmának megvalósítására! Miért legyen Moszkva a világ ura, amikor Peking is lehet...?* Noha ekkor már két és fél billióval tartozott Sztálinnak, mégis megszakított vele minden kapcsolatot, s *azóta milliós hadseregeik egyre iz-*

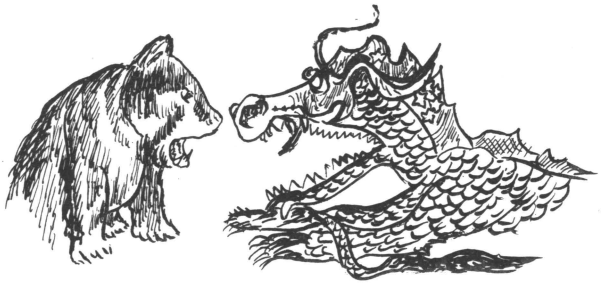

越共.中共逞強好鬥
爭奪霸權

Moszkva vagy Peking legyen a világ ura?

zóbb gyűlölettel néznek egymással farkasszemet a határaik mentén. Még azzal sem törődött Mao, hogy marakodásukkal megbotránkoztatják a világ proletárjait, meghazudtolják a vörös világtestvériséget, s azt a látszatot keltik, mintha új jelszavuk lenne: „*Világ proletárjai, oszoljatok! A testvéri világproletárságnak vége!*"

Tagadhatatlan, hogy Mao éppen úgy a világhatalom felé sandított, mint Sztálin. *Mao ideálja Sih Huang-ti* volt, aki legelőször nevezte magát császárnak, s akit a történelem a leghatalmasabb uralkodónak jegyzett fel. *Mao szerette magát hozzá hasonlítani* elindított nagyszabású munkái s elért nagy eredményei miatt, mintha csak őt másolná.

Régi kínai hit szerint a király, a császár *az egész világ uralkodója.* „*Az ég alatt nincs föld és ember, hogy ne lenne az övé!*" Az uralkodó a Magasságos Úrnak, Tiennek (Istennek) a megbízottja, vagyis az Ég fia, t'ien-ce. Ha nem jól uralkodik, az Ég visszavonja megbízatását, és alkalmasabbnak adja. A régi bukása, az új sikere, ékes bizonysága annak, hogy az Ég akarata teljesült. Kezdetben erre a hitre Maóék is szerettek hivatkozni! A nép látva Mao hatalmas katonai sikereit és Kínát rengető szociális — kommunista — próbálkozásait, *elhitte, hogy ő az Ég választottja,* küldöttje, a Megváltó Csillag, Kína tanító Konfuciusa, Buddhája, Mózese, Krisztusa, Marxa, Leninje, Hitlere. . . istene!

Ha Mao ideálját jól szemügyre vesszük, őt magát is jobban megértjük. Sih Huang-ti építette a Nagy Falat a hunok ellen, ugyanakkor ledöntötte a fejedelmek között építetteket, hogy egész Kínát 36 parancsnokságban a markában egyesítse és hatalmában tarthassa. Mindenki neki engedelmeskedett. Alattvalói százezreit, millióit kényszerítette, hogy nagyszabású építkezésein dolgozzanak. Csatornákat ásatott, utakat építtetett. Egyesítette a törvényeket, a mértéket, a naptárt. Mindent és mindenkit gúzsbakötő reformokat vezetett be. Így például még a kocsik és hintók tengelyszélességét is meghatározta. Utasoknak az úton igazolniok kellett magukat... Az intelligens réteg soraiból százakat gyilkoltatott le, mert bírálni merészelték intézkedéseit. A megmaradottakat a városba hozatta, hogy szem előtt legyenek, a városban lakókat pedig kikényszerítette a földekre, hogy elpusztuljanak. *Minden könyvet máglyára vettetett*, kivéve azokat, melyek földműveléssel, orvoslással, gyógyszerekkel és csillagászattal foglalkoztak, *mert tartalmuk felforgató.* Ha családban valaki vétkezett, és senki se jelentette fel, valamennyien bűnhődtek. Ketté vágták, aki a bűnöst nem árulta be. Kivégezték, aki rejtegette, családját pedig eladták rabszolgának. *Aki a bűnöst besúgta, megjutalmazták...* Sírboltját és mellette a 210 méter hosszú és 60 méter széles földalatti üregét, életében elkezdte építtetni. *700 ezer munkaszolgálatos, kényszermunkás dolgozott rajta.* A barlangban életnagyságú szobrokban hadseregét mintáztatta meg. *Halála után darabokra hullt öröknek vélt birodalma.*

Maóról a hivatalos arcképet Lin Piao vázolta fel a földet átkacskaringózó vonalaival Mao kis piros könyvének előszavában, mely egész Kína Bibliája, Evangéliuma, Koránja, Mein Kampfja lett. *„Mao Ce-tung korunk legnagyobb marxistája, azé a koré, melyben az imperializmus a tökéletes összeomlás, a szocializmus pedig a világgyőzelem felé halad. Mindenkinek Mao tanítását kell tanulmányozni! Utasítása szerint cselekedni. Jó harcosává lenni. Ha egyszer tanítása a tömegé lesz, a végtelen erő atombombájává válik. Tanításának alkalmazása birodalmunkat naggyá, szociálissá, művelt földmíves állammá teszi, melyben a kereskedelem, a honvédelem modern, a tudomány és a kultúra magas."*

Maót nem tévesztette meg ez a modern „bálványimádás". Jólesett neki, akarta, szomjazta, élesztette, táplálta e személyi kultuszt, mert *hihetetlen becsvágyú és önimádó volt.* Még vakságában is világosabban látta a helyzetet, minthogy ebben a hódolatban ne vette volna észre pártjának talpnyaló, szemfényvesztő magatartását. Tudta, a párt nem képviseli a népet, nem képviseli Kínát, legyen bár harmincöt millió vagy százmillió tagja. *Bizonysággal tudta, hogy népe szívében nem kommunista.* Csak vörös álarcban jár, retek marxista, rizs kommunista, mely *ha egyszer nemcsak*

száját nyithatja ki, hanem öklét is felemelheti, azonnal leveri a vörös csillagot Pekingről.

Mégis halálos döfést jelentett számára és az örök gyötrődés soha meg nem szűnő belső kínját, amikor meghirdeti: „*Virágozzék száz világ...*", s látnia kellett, hogy őt és pártját illatosító kék akácok és fehér jázminok helyett őket gyalázó, bírálgató, mérgező bürkök és kutyatejek bomlanak egyszerre virágba. Az ezervirágú rét felett nem pacsirták dalolnak, hanem ragadozó karvalyok vijjognak. Sétálgatva, békésen vitázó, kommunizmust dicsőítő tudósok helyett mindent összerágó ellenforradalmárok, reakciós patkányok futkároznak és visonganak. Nagyothalló fülébe visítják: „*Világpolgárok vagyunk! Követeljük, nyissák meg a határokat! Kívánjuk, bízzák ránk, hogy mi kell nekünk!*" *Egyszerre recsegni-ropogni kezdett a sziklára épített birodalma.* Összeesküvést szőnek ellene! Őellene! Hűtlenné vált felesége, keblén neveltjei bombát, lángszórót, gyilkos tőrt emelnek mellének, hogy ledöfjék, mint a zsarnok Caesart; eltüntessék, mint a diktátor Mussolinit; porát szétszórják, mint az „őrült" Hitlerét... Égi jelek lennének ezek, hogy a Magasságos Tinek elég az uralmából? Már állítanák számára a történelem szégyenoszlopát, hogy rászegezzék?! Öreg, halálosan beteg. Nincs többé ereje szavának, nincs többé súlya parancsának. *A vörös Gólem összeomlóban!* A kínai sárkány zuhan a mélységbe? Kénytelen Lin Piaóhoz és hadseregéhez fordulni segítségért népe, a *szent nép ellen, hogy leverhesse forradalmukat, s megtámaszthassa zsarnoki uralmát,* és visszatehesse eléje annak zsámolyát, a pártját!

Nem, ezt a csalódott, megsebzett és mégis látó embert nem téveszthették meg, nem vigasztalhatták a szemébe mondott hízelgő szavak: „*Írásaiddal megváltoztattad az egész világot!*" Már tudta, ha változtatott is valamit, csak annyi, mint a tóba dobott kavics által keltett hullám. Pár méterre már nem mozog semmi, néhány óra múlva nyoma se. Dosztojevszkij Ördög című könyve hősének, Sigalevnek csődvallomása kínozza: „*Korlátlan szabadságeszményből indultam ki, és korlátlan zsarnoksághoz jutottam?*" Mu király lett belőlem, akinek büntetőkönyve — a hing-su — háromezer büntetendő cselekményt sorol fel: ezekből kétszázért halál járt, háromszázért kiherélés, ötszázért láblevágás, százért orrlemetszés, százért feketével arcmegbélyegzés stb. Valóban Rousseau-nak lenne igaza: „*Az ember szabadnak születik, és mégis mindenhol láncokba van verve?*" És ezen én sem tudtam változtatni millió ígéretem ellenére sem? Sőt? A Sárga Császár elvesztett fekete gyöngyét kerestem a Vörös Víztől északra, és én sem találtam meg?

Lenin végső gyötrelmei is ijesztő szellemként riasztgatták: „*Az állam nem működik úgy, mint kívánnám! A kocsi nem engedelmeskedik. Egy ember ül a kormánykeréknél, s úgy látszik, hogy ő*

vezeti, de a kocsi nem a kívánt irányt tartja. Más erőtől hajtott irányba megy! Mindnyájan rászolgáltunk, hogy egy büdös kötéllel felakasszanak!" Valamikor sokat olvasta a régi bölcsek írásait, ha később el is vetette bölcsességüket. Most Mencius hozakodik elő elítélőleg, holott eddig biztatólag hangzottak szavai: „*Égi megbízatás biztos jele, ha a nép elfogadja urát. A nép elvesztése, az égi megbízatás elvesztése! Az ilyen többé nem uralkodó, és ha megölik, nem királyt vetnek halálra, hanem egy gonosztevőt...*"

Mégis, könykeit védő oroszlánként küzdött hatalmáért az utolsó pillanatig, ámbár már tudta, *alkotása széthull: a haladás címén*, mint ideáljának, Sih Huang-ti császárnak birodalma. Emberistenek sehogysem kerülhetik ki alkonyukat? Kína Megváltó Csillaga sem? Még akkor se, ha álarcosai bebalzsamozzák, s oly mauzóleumot építenek számára, melynek árából hat hidat lehetne verni a Jangce fölé, és kristálykoporsóba teszik?

Úgy látszik, hogy nem! Hogyan is mondotta az Öreg Mester: „*A zsarnokok nem halálukkal pusztulnak el!*" „*Ha szétszedik a fényes fogatot, nem marad belőle semmi!*"...

3. Jiang Qing

Mao Ce-tung özvegye. „*Kína második legnagyobb hatalma!*" Most, hogy a vádlottak „ketrecébe" ültették, hetek, hónapok, ha nem évek óta: rádiók, tv-k, újságok, előadások harsogják róla: „*35 bíró és 24 ügyész izzad körülötte*". „*A birodalom boszorkánya!*" „*Kína gyilkosa!*" „*Népünk ördöge!*" „*Olyan ördög, hogy nem lehet kellően kifejezni.*" „*Millió halált érdemel!*" „*Most is színészkedik!*" „*Játssza a császárnőcskét!*" „*Kína legvéresebb kezű ártatlanja!*"

Li Chin néven kerékgyártó lányaként született. Színésziskolába ment, de csak belekóstolt. Sietett Pekingbe szerencsét próbálni, mert olyan szegény volt, hogy még alsóneműre se jutott. Gyorsan megváltoztatta nevét Lang Pingre, azaz Kék Alma lett. Kedvelte az idegenek társaságát, és szerette velük áttáncolni az éjszakákat. Szerelemre éheseknek szívesen adta „almáját"; volt amerikai tengerész szerelme is. Imádta Greta Garbót. Szeretett volna hozzá hasonló nagy színésznő lenni, de csak másodrendű sztárocska lett belőle, tehetségéből csak ennyire jutott. Ez az eleven, temperamentumos, forróvérű lány szövegkönyvíróhoz ment feleségül. Férje, botrányos élete miatt, nem sokáig bírta, csaknem öngyilkos lett miatta. Faképnél hagyta a fekete szépséget, s világgá bújdosott. Sohasem váltak el. Jiang életének ezt a szakaszát később szerette volna minden emlékével eltüntetni, különösen, amikor már hatalmas volt. Sokaknak éppen azért kellett szenvedniök vagy meghalniok, mert sokat tudtak erről az életszakaszról, illetőleg nemkívánatos adatok lehettek kezükben.

1930-ban tagja lett a kommunista pártnak. Maóék Nagy Menetelése után 1937-ben ő is Jenanba megy, ahol Mao megmaradt embereivel barlangokba ásta be magát. Lang Ping itt nagyon vígan élt, mert tizennyolc férfira csak egy nő jutott.

Mao egyik előadására nagyon „kikészítette" magát. Tökéletesen „forradalmiasan" öltözködött. Jelszava volt: *„A hatalom megszerzésének első menetében a szex fontos szerepet játszik!"* A legelső sorba ült. Teljes erejéből jegyzetelt. Mindig tapsolt. Előadás után sokat kérdezett. Mao *csodálta érdeklődését, tudásvágyát, mély kommunista érzelmeit, s megdicsérte.* Ettől kezdve összemelegedtek. Próbálgatták az együttélést. Jiang gyorsan elvetette a második nevét, s még szebbet agyalt ki magának, *Jiang Qing, Zöld Folyó lett,* egyben Mao hivatalos harmadik felesége. Ehhez Jiang nem tartotta akadálynak élő férjét, de Mao sem második feleségét, aki éppen Moszkvában feküdt kórházban betegen, s akivel valamikor együtt szenvedték végig a Nagy Menetelést! Kommunista erkölcs ide, kommunista erkölcs oda, a szerelmesek ily kicsinységekre már nem sokat adnak. Mao 45 éves, Jiang 24. Mao luxusautóján a hegyekben túrázva töltötték el a mézesheteket.

De a barlanglakók felszisszentek, legalábbis a kettős mérték miatt. Esetük nem volt egészen botrány nélkül. Ekkorára az a kommunista felfogás, hogy *a szerelem természetes és szabad, abba nem szólhat senki,* már nemcsak megváltozott, hanem puritánná is lett. Ezért Mao letartóztatta azt a tíz tisztjét, akik a barlangvárosban Szabad Szerelmi Klubot alakítottak. A tisztek nem szerelmeskedhettek, de ki tilthatja ezt meg Kína zsarnokának? Jiang Qing bevonult Mao barlangjába, s lett a kommunista Kínának első asszonya egészen a letartóztatásáig. Amikor 1949-ben kikiáltották Pekingben a Kínai Népköztársaságot, a pompázatos ünnepélyen ő is a fényben sütkérezett mint „császárnőcske"; hitte, *„ha fényben áll, fényes lesz!"* Hruscsov szerint, mint Mao „matraca". A szerelmes pár a Ming-dinasztia pompás palotájában, a Tiltott Városban foglalt le magának zavartalan császári lakosztályt. A proletárok kimondott példaképei csak nem élnek vályogverte kunyhóban? Itt Jiang hosszabb ideig csendesen, észrevétlen élt, élvezte földi paradicsomát, és készült, hogy méltón felléphessen, mint világsztár, a világ legnagyobb színpadán.

1966-ban megindult a tíz évig tartó kultúrforradalom. Ez volt az a napláng, ami Jiangot újraéledt főnixként a vörös Kína csillagporos mennyboltozatára röpítette. Kezdődött számára a politikai boszorkánykodás. Lucaszékén egy-kettőre a legmagasabb hatalmi csúcsra kapaszkodott, honnét csak a letartóztató ördög-rendőrök rángatták vissza. Nem az újraélesztő hamuba, hanem a börtön legmélyébe. *Maóval ő lett ennek a forradalomnak a lelke.* Mao szerint

a párt tespedő vizét akarták vele felkavarni, a rozsdásodó sarokvasú ajtót kissé megrángatni, a megerősödött bürokráciát letörni, a hangoskodó reakciósokat legázolni, *a magasra emelt vetélytárs fejeket leütni vagy visszanyírni!* Jiang Qing szerint, ki lándzsaként szerepelt e harcban, e forradalom a feudalisták és idegenimádók ellen irányult. *Mindenkit vissza akart vetkőztetni a mezítelen kommunizmusba,* hogy elrabolt ruháikat és fegyverzetüket magára öltheesse. Ő maga fényűző, elkülönített, jól őrzött villában, császári lakosztályban élt, engedelmes szolgahadtól kiszolgálva. Szerette a különleges fényképezőgépeket, a pompás gyümölcsösöket, a saját mozit, amelyben előszeretettel vetítette Garbo és Chaplin filmjeit. Míg egész Kínát egyforma ruhába öltöztették, mint a rabokat, ő filmsztárocskaként nyugati ruhákban pompázott, közben gátlás nélkül hirdette: *„Irtsd ki a művészeket és az írókat!"*

Holott hatalomban a férje után következett, mostani vádja szerint, mégsem elégedett meg ezzel, hanem még férjét is meg akarta előzni, *mert imádta a hatalmat és mindazt, ami azzal jár. Nem a szegényekért tört a csúcsra, hanem önmagáért!* Újranevelésre, agymosásra, munkáraszoktatásra hegyekbe, farmokra, bányákba, gyarakba űzte az értelmiséget az egyetemi tanároktól kezdve le a vezető munkásokig. Jelszavuk volt: *„Le a bűzlő intelligenciával!"* Színházban, mozikban csak olyan darabokat engedett előadni, melyek a legszigorúbb kommunista elvek szerint készültek, és csak annak szolgálatában álltak.

Az Öreg Mester szerint: *„A lábujjhegyre ágaskodó nem áll sokáig!"*

Egy hónappal férje halála után már letartóztatták. Azóta azt a rabkenyeret eszi, amelyet oly sokaknak juttatott. Hatvanhét éves fejjel ül a vádlottak padján körülvéve nyolcszáz válogatottól, mindegyik gyűlölettel gondol rá, mert sokat szenvedett tőle s miatta. *„Egy halál kevés adóssága törlesztésére."* Hol hetykén, hol fásultan, hol sírva vagy ásítva, hol színészkedve, hol eszelős makacssággal hallgatja végtelennek tűnő vádjait, hogy aztán kitörjön benső lávájával, s minden vádlóját bűnösnek, magát pedig ártatlannak kiáltsa világgá!

Vádolják és bizonyítják, hogy börtönbe juttatta és üldözte a párt és állam vezetőit, hogy bosszút álljon, hogy hatalmukat megkaparinthassa. Mindent megtett Teng Hsziao-ping és Csou En-laj elvesztésére. *Része van harminchatezer ártatlan meggyilkolásában és százmillió üldözésében.* Segítette férje ellenségeit az összeesküvésükben. Három bandita társával leállították az egyetemeket, bezárták az iskolákat, elzavarták a szakértőket, *ezért süllyedt le Kína minden tekintetben mélységére, s került az elmaradt nemzetek sorába...* Az utca népe szerint: *„Kínának ezeréves kárt okoztak."*

Mindezekért, Teng Hsziao-ping szerint, Jiang Qing *„gonoszsága ezerszer ezerszer ezer a zéró alatt!"*

A személyes ellenségeiből választott bíróságnak az a legnagyobb gondja: *hogyan kerülhetné el, hogy Maót e bűztengerbe bele ne keverjék: hogy a nép el ne veszítse a pártban való hitét.* Ugyanekkor Jiang egyre jobban hajtogatja: *semmit se tett Mao tudta, engedelme, akarata nélkül!* Vádlói visszatromfolnak: Ezt csak attól a betegtől nyerhették meg, aki már nem tudta, hogy mit cselekszik. Ha Mao áldása rajta volt működésükön, akkor a párt is tudott mindent. Ez pedig mindenki előtt nagyon valószínű, ha ugyan nem biztos. *Tízéves forradalmat nem lehetett csinálni Mao, a párt és a titkosrendőrség tudta nélkül! Százmilliót nem üldözhetett négy,* de még a hat sem, sőt: 516 sem, mint előzetesen vélték, hanem *milliók segítsége és kivitelezése kellett hozzá!* Hol vannak ezek a milliók, ha tényleg rosszat csináltak? Miért nem állítják őket is bíróság elé? Azért, mert ez *Mao tetemrehívását,* a harminchat millió kommunista előállítását, vagyis a *párt teljes halálát jelentené?*

Azt suttogják, megígérték Jiangnak: ha férjét nem keveri a dologba, ha nem takaródzik bíborpalástjába, *nem végzik ki!* Lehet, hogy próbálják beugratni ebbe a csapdába. *De nagy kérdés: beugrik-e ez a ravasz róka,* illetőleg megtörhető-e úgy, hogy kívánságuk szerint valljon és viselkedjék?... Micsoda igazságszolgáltatás, micsoda álarc, mily szemfényvesztés! *A bűnösebbek ítélkeznek ugyanabban a bűnben a kevésbé bűnösök fölött?* Valóban úgy lenne: *„Kínában semmi nagy nem történhet hazugság nélkül?"*

Ám tudja a nép, hogy ez a nagy per — a Négy Bandita és a Hat pere — a személyes bosszún kívül: *csupán bűnbakkeresés!* És bűnbak elvesztése a pusztában. Közmondásuk szerint: *„Öld meg a csirkét, hogy megmenthesd a majmot!"* Maóék elsőmeneti forradalma hatvan millió ember életébe került, most meg százmilliót hajszoltak nyomorba s kenyértelenségbe, mégsem tudták eddig teljesíteni azt, amit a *párt kezdettől ígért: a rizshegyeket és a húsdombokat!* A bojtorjánról ma se szednek fügét, se rizst, csak bogáncsot! Nos, ha ez így van — mondják a kommunisták —, ennek Jiang Qing és kilenc társa az oka! *Rajtuk verjétek el a port!* A párt mossa pilátusi kezét! A párt hivatalos pekingi lapja, a Néplap, ezt így tolmácsolja bírák s a nép felé: *„Szegezzétek őket a történelem szégyenoszlopára!"* Csak az a baj, az kiabál a gyújtogató után, aki meggyújtotta a házat.

Jiang Qing, a Zöld Folyó méltó társa volt férjének a gonoszságban!?

Most a szégyenoszlopon vergődik. Így marad, vagy halálra verik lábszárcsontjait? S ugyanakkor magával rántja Maót és sok millió bűnös társát?

Az öreg Lao Ce mit szólna hozzájuk? *„Ezek az úton rohadékok, hulladékok. Az úton járó rá se lép, utálkozva elkerüli!"*

4. Csou En-laj

Ha Mao volt Kína napja, akkor bizonnyal Csou En-laj a holdja, a Nagy Marsolásban hűséges társa. Paokingbe való bevonulásukkor is az ő képe következett sorban és nagyságban Maóé után. Tudott büszkén állni a diadalmak óráiban, de inkább ekeszarvát markoló kulinak látszott, mint csatákat nyerő hadvezérnek. Ha egyik szemével mindig Moszkvát nézte, a másikat föltétlen örökké Pekingre szegezte. Tudott könyörtelenül parancsolni, de tudott ura, napja előtt porig borulni. A kínai kommunistáknak csaknem ötven évig legnagyobb vezetője, és huszonkettőig a vörös birodalom miniszterelnöke. Lemérhetetlenül nagy szó ez ott, ahol az emberek örök harcban állnak egymás ellen a hatalomért. A miniszteri székből gigászi alakját senki se tudta kiütni, még Jiang Qing sem, Kína üstökös csillaga!

Egyformán járatos volt a bölcseletben, a múlt ismeretében, a történelem analízisében, írásban, politikában, marxi taktitkában stb. Mérhetetlen munkabíró erőről tett tanúbizonyságot. Ő volt Kína örökké szántó bivalya. Egyetlen gondja és gyötrelme a kínai kommunizmus haladása és megvalósulása. Talán a világ legudvariasabb kommunistája tudott lenni, de ugyanezzel az udvariassággal *tudott milliókat szemrebbenés nélkül halálba küldeni,* tudott, mint Sartre mondaná: *„mások pokla lenni!"* Ezzel a mosollyal el bírta szakítani Kínát szellemi atyjuktól, Sztálintól, s legnagyobb jótevőjüktől, Moszkvától: *ha a kínai kommunizmus érdeke ezt kívánta.* Ezzel az udvariasságával úgy tudott a legnagyobb ellenségük, Amerika felé fordulni, hogy minden amerikait mosolyra derített, a kínaiak pedig ölelésre tárták karjukat régi „hóhéraik" felé. . .

1889-ben tanítócsaládból született. Kínai és japán iskoláiban ismerkedett meg az „új eszmékkel". 1919-ben a pekingi diáktüntetésben részt vett, s miatta börtönbe került. Európába ment. Egyszerre dolgozott bányában s járt egyetemre. Teljes szívvel a megváltást ígérő tan, a marxizmus felé fordult. Vezéregyénisége hamar megmutatkozott, ő alapította meg az ifjúság számára a kommunista pártot. Kínába visszatérve Szun Jat-szennel, Liu Shao-ch'ivel, Li Juan-hunggal és Csang Kaj-sekékkel küzdött a császárság megdöntésén. *Minden veszedelmes megmozdulásban részt vett,* örökké halál, börtön fenyegette. De míg mások nemzetiszocializmust akartak, *ő mindig ízig-vérig kommunista államról álmodozott,* s annak megvalósulásán fáradozott. Harcos, kemény, céltudatos, következetes elvtárs.

Maóékhoz 1931-ben csatlakozott, s *lett pártfogoltja.* Feleségül

Teng Jing-ch'aót vette, a pekingi tüntetésben társát, s vele emelkedett a vezetőség létráján. A párt csúcsán oly magasra került, hogy szinte mindig Mao sarkát fogta, ha vezére lecsúszna vagy valami váratlan történne vele, azonnal helyére állhasson, bár nem volt hatalomra törtető egyéniség. Ezért is történhetett meg, hogy haláláig a felhőknél járhatott. *„A királyok legtöbbet annak a majomnak adnak, amelyik legtovább ül csendben!"* No meg azért is, mert sohasem feszegette, magyarázta a marxi dogmákat — ez volt a legbuktatóbb csúcsonjárás —, helyette igyekezett megvalósítani. Ismerte a régi írásokat, s magát azokhoz igazította: *„Az önjelölt vezérek helyükön nem szilárdak."* Vagy mint Lao Ce mondja: *„E világban megvetik az önmagát felemelőt! A tudó nem beszél, a nemtudó beszél!"*

Sohase lett főfő, csak nyak, ám olyan vállal, amelyre mindig biztonsággal lehetett támaszkodni, s Kína földgömbjét ráhelyezni. Képe elválaszthatatlan Maóétól, a kínai kommunizmustól, *de ugyanúgy felelőssége milliók halálától.* Jiang Qing állítja, hogy *az ő áldását* is bírta a kultúrforradalomhoz!

Utolsó éveit nemcsak gyógyíthatatlan betegsége tette keserűvé, hanem annak a tapaasztalata is — mint Maóét —, hogy a kommunizmus nem vert mély, dús gyökérzetet a nép lelkében. A föld alá kényszerített Vei Jung-senék minden eddiginek rövidlátását merészelték szemükbe vágni plakátaikon, kéz alatt csúsztatott földalatti irataikban: *„Legyen vége a levitézlett Mao-politikának! A népnek joga van ítélkezni a párt és az állam vezetői felett. A demokrácia nem lehet több párt nélkül! A termelőeszközöket vissza az egyéni tulajdonba! A zsarnok titkosrendőrségre nincs szükség! A rendszerünk nem demokratikus, és előhaladásunk kerékkötője."* Mao és Csou En-laj félistenek mellének merik vágni, és egész Kínát felszólítani: *„Válasszatok! Rabok legyünk, vagy szabadok!?"* Erre a mennydörgésre a herkules-vállú, vasfejű ember is érezte: *alatta remeg a szikla, félelmetes új fajta erő rángatja!* Bizonnyal nem kívánta megélni az összeomlást, szívesen látott vendégként fogadta hát a halált.

1979-ben Peking csaknem kétszáz méteres „demokrácia falánál" — ilyen fal csaknem minden városban van — letartóztatták a földalatti Április Harcos Fórum folyóirat kiadóját, Liu Quinget ellenforradalmi tevékenységéért. Elméletileg ezekre a falakra mindenki felírhatta, amit akart. Liut is ez bátorította, s az, hogy a legnagyobb hatalmú Teng Hsziao-ping kijelentette, aki maga is a „szóló" szájáért került börtönbe s viselte nyilvánosan a megszégyenítő „bolond sipkát": *„Ha a tömeg haragot érez, meg kell engednünk, hogy ezt kifejezze!"* Igyekeztek hát haraguknak hangot adni, különösen elítélve a börtönök kegyetlenkedését és az emberi jogok megtaga-

dását. Letartóztatása után az újságíróknak ezt mondotta: „*Mi tudjuk, hogy áldozatot kell hoznunk demokráciánk kiharcolásáért. Mi készek vagyunk a vér- és életáldozatra: Kína megváltoztatásáért. A szocializmus megfelelne Kínának, de a pekingi marxizmus nem igazi szocializmus.*" Bírái előtt pedig hangsúlyozta: „*A Négy Bandita kiebrudalása után Kína alig változott valamit. Most is forradalmi cselekedet a hatalmon levők akarata szerint cselekedni, de ellenforradalmi a hatalmon levők akarata ellen bármit tenni! Az emberi jogok birtoklása nem luxus, hanem szükségesség!*"

Ezekre Sanghajban az egyik vezető kommunista újság így válaszolt: „*Egy maréknyi ellenforradalmár mérgezi a nép agyát! Akiket le kell tartóztatni, azokat le kell tartóztatni! Akiket el kell ítélni, azokat el kell ítélni! Azokat, akiket meg kell ölni, azokat meg kell ölni! Nem lehetünk lágyszívűek ebben!*" Mit mondana erre Lao Ce bölcsük? „*Egy embert megölni, hogy megmentsük a világot, nem a világ javáért való cselekedet!*" S mit válaszolna az Öreg Mester? „*Aki akarja, hogy a nép rettegjen a haláltól, megölni való!*" S bizonnyal figyelmeztetné az új urakat: „*Ha nem nyomjátok el a népet, nem fog megvetni titeket!*"

Mivel egész Kínában ezek a falak roskadoztak a kritizáló írásoktól, *csaknem ledöntették őket,* mert megrémültek *azok az új urak, akik míg maguk is rabok voltak,* szabadságot követeltek, mint Teng Hsziao-ping. Végül kihirdették, hogy ezután csak a hatóságoktól láttamozott írások tehetők ki. Íróiknak igazolniok kell személyazonosságukat, lakásukat, s be kell vallaniok, milyen társasághoz tartoznak! Ezután hát ez a Baltazár királyi félelmetes falraírás titokban folytatódott, *íróik vállalták a börtön s a nyilvános kivégzés kockázatát,* mert újra bevezették ezt a fiatal árulók számára: az úr olvasóik „*arca pedig elsápad, gondolataik megrémülnek és térdeik egymáshoz verődnek*" félelmükben.

Ezzel az intézkedéssel kapcsolatban mondotta a kormány szóvivője az egyik amerikai hírügynökség tudósítójának: „*Korlátoznunk kellett a faliújság cikkeit, mert egyre rombolóbbak és szörnyűségesebbek lettek. Úgy viselkedtek és írásaik úgy hatottak, mint ha demokráciában élnénk, holott Kínában kommunista diktatúra van!*"

Miért is üldözik ezeket a nyugtalankodó szakadárokat? Nem a demokrácia, nem a kommunizmus fő céljának megvalósítását követelik? Igen, azt! De a döglött kutya éppen ebben van eltemetve. Marx ugyanis ezt mondotta: „*Ha a tömeg meg akarja valósítani a kommunizmus eszméjét, abban a pillanatban, amikor ez veszedelmessé válik, csak ágyú lehet rá a felelet!*"

Mit szólsz ehhez, öreg Csou En-laj? Véled, hogy ágyúval kilőhető az emberszívekből a szabadságvágy? Nem szégyelled magad,

hogy aki a szabadság és *demokrácia* bajnokának hirdette magát, azt a nép, a ti isteni népetek, a szabadság eltipró zsarnokának és *a demokrácia akadályozójának nevezi?* Mondd, van-e kiábrándítóbb és szégyenletesebb, mint kardunkat gyermekeink szívének szorítani? Csou En-laj, Kína holdja, Mao Ce-tung Herkules-válla, nem kell félned sírodban, hogy holnap a nép téged is kifordít Peking árkába?

„Az ég erői megindulnak, s a nap, a hold, a csillagok lehullanak!"

XXXII.

Temetés

1967-ben, a kultúrforradalom második évében, Peking utcáin a Vörös Gárda ezrei — a forradalom hóhérai — masírozva énekelték:

„Söpörd a munkásosztály nagy árulóját a szemétdombra!
Söpörd őt a történelem szemétládájába!"

Kinek szólt eme egész Kínán végigságuldó mennydörgés, orkánként kit söpört maga előtt a szemétdombra? Liu Sao-ch'inak, a kínai kommunista párt egyik megalapítójának, a köztársaság első elnökének, Mao egyik legfőbb emberének fonták a kötelet, aki már akkora hatalmasság lett, hogy *Maónak féltenie kellett tőle hatalmát!*

(Ősei századokkal előbb áttért zsidók.) Végzete volt az is, hogy Maónál szabadabb elvű lévén, hajlandó volt az ideológiai álláspontot a gazdasági fejlődésért feláldozni. Mao (a főbb személyekről lásd az I., V., VI., XXXI. fejezetet) börtönbe záratta *„a piszkos árulót, az imperialista bérencet"*. Börtönében a legválogatottabb módon kínozták, szinte élve elrohasztották. Mao a halál okát hamvvedrére íratta, mint Pilátus Jézusét keresztfájára: *„A császárpárti Liu."* Feleségét tíz évig magánzárkában tartatta. Legidősebb fiát agyonverette. Másik fia nyolc év után szintén börtönben halt meg, és lánya is ott szenvedett... Mao halála után ő lett azok egyike, akiket rehabilitáltak, s Tengék hivatalosan kijelentették róla: *„Hamis vádakkal ölték meg, Mao eszméjét és hatalmát féltette tőle!"* A világzsidóság mint a vallás és szabadság mártírját tartja számon. Ezt az eljárást, ezt az elbánást jelentette tíz éven át a kultúrforradalom százmillió kínai számára. Egyik harci kiáltásuk: *„Ne higgy az értelmiségnek, ha a párt tagja is!"* Harcuk különösen a *„kilencedik bűzlő osztály"* ellen irányult. Plakátjaik egy iskola összezúzását mutatták. Aláírás: *„Inkább legyenek munkásaink tanulatlanok, mint tanult kizsákmányolók! Mire való a tanulás? A tudás legyen inkább a szocializmus dudvája, mint a kapitalizmus magja!"* Erről a forradalomról mondotta egyik akadémikusuk: *„Belefulladtunk marxista dogmáinkba. Fejünk lent állt, lábunk meg fent kapálódzott."* Mint láttuk, az eredmény borzalmas lett. A kul-

túrforradalom munkáját és módszerét a megmaradt és a mát intéző urak most elítélik s minden bűnt a Négy Bandita és a Hat Összeesküvő nyakába akasztanak. Még pénzzel is rehabilitálják a kárvallottakat — 850 milliót áldoztak erre. *De kétszínűsködésük nem tarthat sokáig.* Igaza van Liu Sao-ch'inek, amikor ezt mondotta feleségének a börtönben: *„A sötét erők nem fojthatják el az igazságot! Végső soron a nép írja a történelmet!"*

A kultúrforradalom is csak egyike volt a sok „csatának". (E csatákról bővebben szól a XXIV. fejezet.) Legtöbbje nem épített, hanem rombolt. Mily szomorú volt például a *„mezítlábas doktorcsata"* is! Mao helytelenítette, hogy az orvosok városban élnek, s jólétben. Kihajtotta őket vidékre. Mezítláb nagy körzeteket kellett bekutyagolniok magukkal cipelve gyógyszerládájukat, kezelve a betegeket, gyűjteni gyógyfüveket, propagálni az abortuszt, adni a gátló pirulákat, tanácsolni a gyermektelenséget és a későn kötött házasságok előnyét. *A nyomorúság példaképei lettek!* Gyöngült a nép egészségügyi állapota. Hanyatlott az orvostudomány. Az orvosok igyekeztek megszabadulni hivatásuktól.

Vagy itt van egy másik csata, a *„burzsuj jogok elleni csata"*, mely kimondottan véresen elbukott. Marxi dogma: *mindenki egyforma fizetést kapjon*, bármilyen munkát végez, bármilyen képzettségű, és *állam ellen sztrájk nem lehetséges!* Maóék ezeken az elveken indították el Kína új életét. Ám közben az a *burzsuj szokás kezdett* lábrakapni, hogy a *fizetésekben, ellátásokban különbséget tettek, sőt: próbálgattak sztrájkolni is!* Ezek ellen indították el a kommunisták „a burzsuj-ellenes" csatájukat!

A munkásság azonnal felvágta a fejét: Mi ez, bennünket vernek? Érdekeinket tiporják? Pekingben tüntetésben tört ki méltatlankodásuk. Összecsaptak az ellenük kirendelt rendőrséggel és katonasággal. Több helyen csak azért is sztrájkot kezdtek, mert *„az alkotmány szerint jogunk van sztrájkolni!"* Ezt hirdették plakátjaik és munkagyűlések munkahelyeiken. A munkásifjak felkapták a rendőrségtől földre tiport égő fáklyát, s koromjával Kantonban az égre mázolták: *„Gyerünk a Fehér Felhős hegyre, mert torkig vagyunk azzal, ami Kantonban megy!"* Ez a hegy, mióta a japánoktól felszabadították, *a forradalom és szabadság szimbóluma lett.* A kantoni munkásifjak engedély nélkül elhagyták munkahelyeiket, s a környékbeliekkel együtt *százezer ifjú kapaszkodott fel a Fehér hegyre. „Torkig vagyunk a csatákkal és a kiváltságosok helyzetével!"* E hegy tele volt a kiváltságosok pazar villáival, melyeket katonaság őrzött gondosan. *„Le a villákkal, le a halastavakkal!"*

A hegy tetején különféle felírásos sárkányokat engedtek fel a magasba, mint ez Kínában szokásos a hegyeken. *„Vesszenek a hatalmasok, akik elnyomják a jogos kritikát!" „Gyerünk Hongkong-*

ba!" *„Ötven év jobb Hongkongban, mint itt száz!*" *„Pusztuljanak, akik nem hallgatnak a népre, Li Jizhere!*" *„Szemétjei vagytok a népnek!*" Az ellenük kivonultatott rendőrséget és katonaságot ezzel fogadták: *„Jogunk van forradalmi vérünket ontani!*" A vörös karhatalom kegyetlenül szétszórta őket. Kantonban külön őrséget alakítottak, hogy a munkásságot, különösen az ifjúságot, szemmel és kordában tartsa. De sehogy sem tudták az ifjúságot s a munkásságot rászorítani, hogy lemondjanak arról a követelésükről: a fizetés a munka minősége és mennyisége szerint történjék, és a sztrájkolás az ő joguk is, s *nemcsak a kapitalista világ munkásaié!* Ebben az ő harcuk győzött, s nem a „burzsuj jogok elleni csata"! Éppen napjainkban lett jelszó és ígéret, hogy ezt egész Kínában megvalósítják!

Az egész vörös birodalomban harsogott jelszó volt: *„Tanulj Dazhaitól!*" Dazhai negyven családból alakított kommunát jelentett Sanszi tartomány egyik lejtőjén. Az egész Kína ámult hallatlan termékenységükön. *Az ötmillió kolhozszerűség halálra dolgozta magát, hogy valamelyest Dazhai nyomába léphessen.* De minden hiábavalónak bizonyult. Dazhai verhetetlen maradt, míg napjainkban ki nem derült, hogy a legnagyobb népámítás, kínai kiadásban tökéletes Potemkin-fal. Maóék államának hivatalosan ki kellett jelenteni, hogy *az eredmények kimutatásában a legfőbb hatóságok segítségével csaltak.* A csalásban mindenki segített! Így *Dazhai a népámítás csúcs példaképévé torzult.* A párt hivatalos lapja, a Népújság kijelentette: *„Kínában semmi nagy sem történhet a nép becsapása nélkül! Közléseink hazugságok voltak!*" De a mellverés helyett a jól ismert kommunista módszert követve, Ádámként Évára lőcsöli rút bűnét. *„A kultúrforradalom alatt Lin Piao és a Négy Bandita vette át a lapunkat. A lap naponként szórta a hazugságokat! Sajnáljuk ezeket a hamis közléseket, a hamis példákat és a történelmi hamisításokat.*"

De nem hazudott-e maga Mao is, amikor a kommunákat ezzel indította el: *„A párt segítségével még a bogáncsról is rizst szedünk!*" Hiszen még ma is ezek a *bogáncsok* a kapitalista államok, melyek terményfölöslegeiket öntik Kínába, hogy legalább jegyre jusson nekik valamicske. Hetenként egyszer kaphatnak húst! És a farmernek havonként még mindig csak két szabadnapja van! Ez nem is lehet másként, míg kommunista dogmák szerint termelnek! Igaz, kitűnő földeken vannak sikeresebb kommunáik is, ahol a parasztnak már van *kerékpárja, órája, rádiója, valamelyes bankbetétje, s remélheti, hogy néhány év múlva vehet tv-t is. De ez már nem kommunizmus, hanem kapitalizmus!* Visszalopott, álcázott kapitalizmus!

Hogy az utóbbi állapotot egész Kínában elérhessék, Kína főfőjévé Zsao Zi-jangot nevezte ki a párt, aki Szecsuan tartományban

„minden tekintetben gazdasági csodát művelt." Hogyan? A munkások prémiumot kaptak, a kommunák piacon terményeikből eladhattak, kisebb kereskedelmet folytathattak. Gyárak, kommunák között a piacért való versengés lehetséges lett. Maguk döntötték el, mit s hogyan termeljenek. Nem minden jövedelmüket adták be az államnak, hanem adót fizettek. A nyereségből beruházásokat eszközölhettek. Bankoktól kölcsönt vehettek. Munkahelyet változtathattak. Szükséglet és kereslet szerint termelhettek, s maguk állapíthatták meg az árakat stb. stb.

Így akarják most csinálni egész Kínában, *holott ez a módszer teljesen kapitalista!* Nem is tagadják! Teng Hsziao-ping egy olasz újságírónak minden pirulás nélkül elismerte: *„Ezek dekadens kapitalista befolyást jelentenek, de úgy gondolom: nem olyan szörnyűt!"* A pekingi Népújság pedig: *„A marxizmus csak úgy tud a reális élet követelményeinek megfelelni, ha fejlődik! El kell szakadnunk Mao ortodoxiájától!"* Amit Teng szentesít hasonlatával: *„Nem számít, hogy milyen a macska színe, csak fogja az egeret!"* Új jelszót mázolnak most Kína minden falára: *„Tanulj Zsao Zi-jangtól, aki bebizonyítja a ,szocializmus' felsőbbségét a kapitalizmus felett!"* Nem félő, hogy újabb Potemkin-város épül szemünk előtt? És világgá kürtölik, hogy most fedezik fel a spanyolviaszt?

Huang Hsziang akadémistájuk mondotta: *„Igyekszünk elszakadni a dogmáktól, attól, amit Marx, Lenin és Mao mondott. Az ideológiától a hasznosság felé fordulunk. Háromféle nép nem szereti ezt a vonalat: A fafejűek, akik semmi változást nem tudnak elfogadni. Az agymosottak, akik nem tudják, hogyan változzanak meg. A túl forró fejűek, akik a másik végletet szeretnék."* (A teljes kapitalizmust? Tehát már ilyenek is volnának?)

„Mi volt a múltban a hibánk, amit pártunk és kormányunk elkövetett? — kérdezte Zsao, s a feleletet meg is adta rá: — A tervezés nem volt praktikus, túl baloldali elvek érvényesültek; nem szükségleti cikkeket készítettünk; rosszul használtuk fel embereink adottságait, nem hangsúlyoztuk a tudás és technológia fontosságát; nem értékeltük kellően az intelligenciát. Hangsúlyoztuk az egyenlőséget, de nem találtuk módját, hogy többet kapjon az, aki többet tud, többet dolgozik, *s az terveljen, aki tudja, mire van szükség.* Legnagyobb bajunk, hogy nincsenek technikusaink és megfelelő *vezetőink."* Ezért kellett hatvanmillió embert megölniök, hogy 30 év múlva erre rájöjjenek? Hogy rájöjjön *a tévedhetetlen párt?*. . .

Milyenek ma a börtöneik? Láttuk, hogy a földalatti ifjúság mit írt róluk. De hogyan mutatják be ők maguk, hogy a világ elhiggye nekik: *mindenben megváltoztak, még a zsarnokságban is?* Milyenek a látható és bemutatott *„mintabörtönök"?* 1980-ban amerikai turisták megnézték Sanghaj város börtönét (azért ezt, mert csak ezt

lehetett megnézni!). Kívül-belül roskadozott a jelszavaktól és a börtönszabályoktól. *„Ezután sohase szegjük meg a törvényt!" „Akik bűnt követtek el, gyorsan javítsák meg magukat, s új emberekké válnak!" „Ne felejtsük, hogy bűnözők vagyunk!" „Reformáld meg magadat tetőtől talpig!" „Változtasd meg régi felfogásodat!" „Az államépítésben részt veszünk!" „Ismerd be bűneidet!" „Az állami tulajdont tiszteletben tartjuk!" „Támogasd a proletárdiktatúrát!" „A higiéniára vigyázunk!" „Engedelmeskedj a szabályoknak!" „Tisztán tartjuk magunkat!" „Tárd fel a börtön helytelen állapotát!" „Ne tarts fegyvert és pénzt magadnál!" „Ne lopd az időt fecsegéssel és szükségtelen mászkálással!" „Beszéded ne legyen trágár!" „Ne szimulálj betegséget!" „Ne átkozódj, ne veszekedj!" „Ne szabotálj!" „Ne csempéssz ki levelet vagy bármi mást!"*

Kettőezerhatszáz rabból kétszáz nő. Külön tartják őket. Nappal fizetés nélkül dolgoznak, éjjel kettesével-hármasával zárkáikban hálnak. *Kommunista újságot, kiadványt, mesét olvashatnak.* A lakózárkákat nem nézhették meg, mintha csak ágynemű és börtönszabály lenne bennük. A megmutatott rabok és cellák tiszták.

Újévkor az amerikai újságok írták: *A rabok nagyon boldogok voltak, mert rizsgombócot, csirkét, halat, tojást, almát kaptak étkezésre, s ingyen nézhették a börtönmozit!"*

Milyen a bíráskodásuk? Ezt bemutatja a Négy Bandita és a Hat bűnpere. Négy esztendőbe került, míg összeállították a vádiratot. Négy évig ülhettek börtönben elítélés nélkül! Az égrengető vádiratot nem tudták összeszedni, vagy a vádlottakat ennyi ideig kellett puhítani? És utána nyilvános megjelenésre megfelelően rendbehozni? Hollétükről senki sem tudott, hogylétükről még kevésbé. Hol volt még a tárgyalás, de a hírközlők és elvtársak máris uszítottak ellenük, elítélték őket, halálukat követelték: *„Szegezzétek őket a történelem szégyenoszlopára!"* Ugyanakkor védelmükről szó sem lehetett. Csak vádlótanú lehetett, védőtanút a bíróság nem engedett!

Újságjaik, tv-jük szerint „megtörten", kora-öregként vonultak be a tárgyalóterembe, kivéve Jiangot. Csak *ellenségük* lehetett jelen, *ellenségükből* válogatták a bírákat, ügyészeket és természetesen a vádlókat is! A bírák, ügyvédek nem szakemberek! A vádirat inkább nyelvöltögetés, pletykázás, nagyhangú becsmérlés, mint szakszerű ügyészi irat. A kijelölt ügyvédek egy szálig lepecsételt szájú sírok. Már magatartásukkal is inkább vádolnak, mint védenek. *A Hat katona vall, többet is, mint kellene.* A Négy Bandita akadozik, Jiang Qing makacskodik, tagad, éppen csak hogy valamit elismer, nem emlékszik, Maóra hárít, „bűnbaknak" látja magát, s mintha nem félne! A túlságosan vádaskodó tanújának odakiáltja: *„Ezt nem szükséges mondanod!"* Vádló: *„Pokolra veled!"* — s verte az

asztalát. Jiang visszasikoltja: *„Ne mondj többet!"* Vádló: *„Neked nincs jogod itt beszélni!"* *„Jogom van magamat védeni!"* A bíró asztalverés és hosszú csöngetés után: *„Neked senki sem engedte meg, hogy beszélj!"* *„Máris beszéltem! No és?"* *„Újabb bűnöket követsz el!"* *„Nevetséges* — nevetett könnyedén Jiang —, *idehoztad ezeket a záptojásokat és árulókat, hogy ellenem valljanak. Csak nem gondolod, hogy örömmel hallgatom? Ez emlékeztet engem..."* A bíró közbevág: *„Új bűnöket követsz el!"* *„Milyen bűnöket?"* *„Rágalmazod az embereket! Engedelmeskedned kell!..."* Jiang Qing kiabálni kezdett. Kikapcsolták mikrofonját, hogy *senki se hallja, mit mond: Maóról, a pártról s egyéb nem kívánatosakról.* A bíró pedig int Jiang őrének, hogy vigye ki a teremből. Kituszkolták... Zsang Csung-iao, a volt ahanghai polgármester, elcsavart fejjel a *megtestesült hangtalan előszobor!*

Beismerés a halálos ítélethez sem szükséges, elég a bosszúállók méregköpködése. Megfigyelők szerint a bírák, ügyészek, ügyvédek, tanúk és a vádlottak viselkedése — az említett kettőt kivéve — *mintha betanult szerepet mondanának fel.* Vádolják a kisebbeket, s kihagyják a nagyobbakat. Külföld és Kína népe a nagy „kirakatperből" nem láthat és nem hallhat, csak annyit és azt, amennyit nagyon megszűrve juttatnak hivatalosan a nyilvánosságnak. Nem szeretnék, ha olyat tudna meg a világ, ami a kommunistáknak nem hasznos. Világos, hogy *az ítélet kimondatott, mielőtt egyetlen vádszó elhangzott volna!* Ha a peres eljárás így megy a nagyoknál — ezek valamikor Kína legnagyobbjai voltak —, mily kétségbeejtő lehet a kicsiknél, a „csirkéknél!" Valóban úgy lenne még *ma* is, mint Liu Quinge mondotta: *„A Négy Bandita kiebrudalása után Kína alig változott valamit!?"* Vagyis, igazságszolgáltatásuk még ma is: *iszonyatos, siralmas és szégyenletes!...*

A párt és imádói szerették Mao Ce-tungot Kína legszegényebbjének, szegénységében a prolik édestestvérének emlegetni. Ha Mao fejtette ki legmarxistábban az *osztály nélküli társadalom* és a *kommunista egyenlőség* mibenlétét, akkor bizonnyal ő valósította meg a legtökéletesebben. Nos, erről szó sem lehet. Élete azt mutatja, hogy *elméletét másoknak agyalta ki, s nem önmagának.* Úgyhogy teljesen ráillik Jézusnak az az ítélete, amit az írástudókról mondott: *„Bár tanítják, de tetté nem váltják!"*

Semmi kivetendőt, elítélendő burzsuj tobzódást nem látott abban, hogy a legdrágább, legfinomabb külföldi anyagba öltözzék, amikor a vörös hadsereg hadura lett, holott katonái rongyokban jártak, illetőleg kulijainak még szalmabocskor is alig jutott. A kommunista nagyságok sohasem emlegették a galyibákban élő condrásoknak, akiknél több család lakott egy szobában, s örültek, ha naponként legalább egyszer ehettek valamicske rizst, hogy példa-

képük a császári paloták pompás lakosztályában uraskodik, szolgahad hordozza tenyerén: éjjel-nappal válogatott ételekkel-italokkal traktálja. Nem is volt sohasem csont-bőr farmer formája, hanem a burzsujok nagy hasú hájasa, akiről kilóit masszőrei igyekeztek legyúrni.

A kiváltságos osztályúak sohasem meséltek a nádfedeles kunyhókban tengődő, állataikkal együtt lakó farmeroknak arról, hogy Megváltó Csillaguknak Peking környékén négymillió dollárral *hallatlanul kényelmes, pazar berendezésű palotát építettek.* Pompázatosságát mi is csak akkor tudjuk elképzelni, ha nem feledjük, hogy abban az időben egy kínai munkás havi bére még negyven dollár se volt! Építettek számára olyan úszómedencét is, mely kisebb tónak is megfelelt volna.

Még télen is sátorokban lakó kolhozba vert rabszolgái, akik csak szájukból eresztett vízzel mosakodhattak, de Peking munkásai is, akiknek személyenként asztallapnyi terület járt hivatalosan lakóhelyül, s legfeljebb egy gyékénydarabka szolgált a földön ágyul, vajmi keveset tudhattak arról, hogy ha a Nagy Tanítójuk vidékre utazott, szerte a birodalomban zöld téglákból épített kertes kényelmes villák várták — kíséretének megfelelő külön szobákkal —, amelyekben mennyezetes ágyak ringatták álomra urukat, s olyan fürdőkádak, amelyek illatos vizükkel úszómedencének is beillettek volna.

Azt sem kötötték a riksahúzók orrára, hogy két felesége van — igaz, az egyiket, a beteges tanítónőt elhajtotta, de szép állással gondoskodott róla —, míg nekik egyet is alig engednek; s hogy Maóé színésznő, az övéké meg csak trágyagyűjtő. Míg ők éhbérért huzigálják az elvtársakat csuromra izzadva a nap hevétől, addig Mao Kína legszebb autóján turistázza és mézeshetezi a birodalom hűs hegyeit: a kifosztott riksák adójából!

Természetesen a párt azt is elhallgatta az éhenkórászok előtt, hogy a szegénységben „tejtestvérük" a könyvei és írásai után, amiket csaknem mindenkinek meg kellett vásárolni — mint Hitlerét a németeknek —, *mérhetetlen jutalékot kap. Hozzá hasonló gazdag ember nem is volt az egész Kínai Népköztársaságban.* Igaz, annál jobban hirdette, hogy Útmutatójuk az államtól nem fogad el semmi fizetést, ingyen dolgozik a népért! De azt már nem tette hozzá, hogy az állam hálából és szeretetből minden elképzelhető kiadását rendezi... A „burzsujganéjt" — a pénzt — utálattal vetette el magától, állították róla lakáj elvtársai; hogy annál szabadabban ölelhesse magához „aranyként" az élet minden gyönyörét, mondották titokban proli elvtársai...

Így volt Mao Kína példaadó szegénye a legendában, de a leggazdagabbja a valóságban. Nem valósította meg azt, amit másokra

tűzzel-vassal szeretett volna rákényszeríteni. *Vizet prédikált, pezsgőben tobzódott.* Nem hiába károgták hát a varjak: Kár, Mao Cetung nagy betyár, kár! Ma már a nép persze többet is tud róla, így azt is, hogy a varjaknak volt igaza!

Ha helyes a közmondás: „A fejétől büdösödik a hal!", elképzelhető-e, hogy Mao részesei a hatalomban az „osztály nélküli társadalom" koldus életét csámcsogják, s egyformára szabott, megalázó rabcondráját viseljék? Annyira nem, hogy miként majd látni fogjuk, a leszavaztatott egyetemisták Kína legnagyobb bajának éppen a *„vezetők kiváltságait"* nevezték meg! Mivel a hatalom birtokosai mindenben Maót igyekeztek utánozni, ebben sem tettek kivételt. Maónak húsához, csontjához tartoztak. Közmondásuk szerint cselekedtek hát: *„Ha valaki feljebb lépett: kutyái, csirkéi is mehetnek az égbe!"* Ezt az égbemászást foglalja szépen keretbe Fox Bufferfield a N.Y. Timesban.

Kínában *már törvényük szerint se egyforma mindenki!* Konstitúciójuk a többinél alantasabbnak nevezi a volt kapitalistákat és földesurakat.

De osztálymentesek se, mert hivatalosan az állami tisztviselők huszonnégy osztályt alkotnak, az egyetemi tanárok pedig tizenkettőbe tartoznak. *Mindkét csoport már kiváltságos rend.* A művészeket tizenkét kategóriába sorolták. A munkásoknál nyolc fokozatot állapítottak meg, a szakácsokat pedig négybe csoportosították. Fizetést *rangjuk,* osztályuk szerint kapják a havi 25 dollártól a 250-ig, s a vele járó kiváltságokat. *A pártvezetők és katonatisztek minden osztály fölött állnak. Ők Kína grófjai, bárói, hercegei!*

Egyik legmegdöbbentőbb tény az, hogy éppen abban az országban, ahol külsőleg — például a ruhában — annyira kényszerítik az egyformaságot, *az élet javaihoz* nem annyira pénzzel juthat az ember, hanem *ranggal, osztályfokozattal!* Például a legfelsőbb osztálybelieknek, a legkiváltságosabbaknak külön boltjaik vannak, melyekben minden szemet-szájat ingerlő s emberi álmokat beteljesítő dolog kapható. Olyan szórakozó helyeik vannak, ahová a proli nemcsak be se teheti a lábát, de be se kukkanthat, mert ablakaik függönyözöttek. Álomszerű lakásokkal rendelkeznek városban, vidéken, hegyekben kíváncsi és sóvár szemek számára áthághatatlan falakkal övezve, a betolakodóktól pedig rendőröktől, katonáktól védve. Pazar szobákkal, hideg-melegvizű fürdőkádakkal, hűtőszekrénnyel felszerelt konyhával, rádióval, tv-vel, angol W. C.-vel, kerti úszómedencével és az államtól használatra adott autóval. A katona generálisoknak ezeken kívül még jár szakács, sofőr, tisztiszolga és két testőr.

Minden érintkezést kerülnek az egyszerűbb emberekkel. Az állomásokon külön ajtón mennek be a peronra, illetőleg az elsőosz-

tályú kocsikba, melyre jegyet pénzért csak akkor kaphatnak, ha igazolják osztálykiváltságukat is. Ugyanígy van a repülőknél is. Ilyen kiváltságos nem büntethető meg, ha elüt egy gyalogost vagy kerékpárost, mert *„nem köteles az életét veszélyeztetni hirtelen fékezéssel!"* Elsősorban ezek gyermekei mehetnek magasabb iskolákba, különösen külföldibe, s nyerhetik el a fontosabb, kiváltságosabb hivatalokat, állásokat.

Még a halálban sem egyformák. A városiak testét el kell hamvasztani, s hamvaikat hamvfülkébe helyezni. A hamvfülkék szigorúan rangsoroltak, s míg a proletár hamva öt évig maradhat benne — utána közös hamvgyűjtőbe öntik —, addig a kiváltságosaké öröklakást jelent.

Az emlegetett két legfontosabb kommunista követelményt hogyan valósítja meg Teng Hsziao-ping, az újkor hajnalát hirdető nagy „kakas"? A nagyközönség előtt ő is tartja a kötelező kommunista külsőt. De *privát életével teljesen elzárkózik a fürkésző szemek elől* a császárok Tiltott Városa melletti, tíz láb magas fallal körülzárt csodás házában, melynek kapuját automata szerkezet nyitja-csukja. Közönséges halandó még azt is alig tudhatja meg, hol is lakik. Egyébként vezérkarával olyan zárt területen tartózkodik, amit szinte még a madár sem közelíthet meg. Azt tudjuk: egyik fia Angliában jár egyetemre, mérnöknek készül, veje pedig Washingtonban katonai követ. . .

Mivel az új osztály luxuséletét nem viszi nyilvánosság elé, a külföldi a kényszerített egyformaságot látva — ruhában, bicikliben stb. — könnyen *a látszat áldozata lesz,* és elhiszi, hogy Kína tényleg osztálymentes, a megvalósított egyenlőség boldog országa. Különösen beleeshet e csapdába, ha nem firtatja: miért csak húsz várost látogathat meg a turista, s miért csak azt nézheti meg, amit hivatalból megmutatnak? Ha nem tartja szem előtt, hogy akik vezetik, akik megmutatják neki Kínát, azok a párt emberei, s lényegében csak azt mondhatják, amit a párt írt le nekik. Ha nem tudja, hogy *a nyugati szédítésnek millió „keleti trükkje" van,* melybe az el nem készített turista oly szédülten hull bele, mint a légy a gyertya lángjába! *„Vigyázz! Ne higgy még a szemednek se!"*

De maga a kínai nép nagyon is tudja, hogy a turisták tapasztalata csak látszat, „világámítás", és nem a valóságos élet. Napjainkban éppen ezért élesedik egyre jobban küzdelmük, hogy az *égbekiáltó ellentétek, különbségek, állami kizsákmányolások megszűnjenek,* s mindenki arányosabban részesedhessék minden jóban, még akkor is, *ha ez csak a kapitalista elvek visszacsempészése által lehetséges!* Élni akarnak, s nem bölcselkedni. Kenyérre éhesek, s nem Mao dogmáira. *Szabad emberek akarnak lenni, s nem lebélyegzett állami barmok!. . .*

Ma hogyan méri le Mao Ce-tungot a párt? A nép pedig hogyan méri le mindkettőjüket?

A párt véleményét Teng Hsziao-ping öntötte formába, akit az amerikai egyetemi tanár, Edward Frieman, *„Krisztus-alakúnak lát, aki Kínát ki akarja vezetni a félelmetes marxista-McCarthyzmusból, mely uralma alatt tartotta a népet."* *„Mi nem csináljuk Maóval* — fogadkozik az új Megváltó —, *amit az oroszok Sztálinnal csináltak. A forradalmat vezethette s vihette diadalra 1957-ig, de utána nem tudta eredményesen vezetni a népet, s nem tudta a kommunizmust diadalra juttatni. Cselekedetei Kínára károsak voltak, s a haladás kerékkötői. Hangsúlyozzuk: Egészségtelen gondolkodása, túl baloldali ideái és patriarchális magatartása vezette Kínát a kultúrforradalomba, a belháborúhoz, melyben többen elpusztultak, mint Sztálin alatt."*

A párt nyilatkozatra szorította a főtitkárt, Hua Jao-bangot is: *„Mao valamikor súlyos hibákat követett el. Föltétlenül helytelen volt a gazdaságpolitikája és kultúrforradalma!"* Az utóbbiról bizonnyal kellett tudnia, amit bizonyít efféle nyilatkozata is: *„Legyetek nyíltak és deszkán állók! Ne úgy dolgozzatok, mint a Négy Bandita!"* A párt Mao által kijelölt utódát is térdre nyomta, akinek kezében látta Mao eszméinek örök életét és megvalósítását, hogyha nem is malomkövet, legalább kavicskát dobjon imádott mestere tetemére, *mielőtt végleg eltüntetnék őt is. „A konkrét körülmények érvényteleníthetik Mao tanításait!"* Annak kellett ezt kijelentenie, aki válogatott írásainak kiadását megkezdte, s bevezetőjében ezt írta: *„Mao elvtárs korunk legnagyobb marxistája, leninistája, akinek gondolatai és tanításai élni fognak örökké!"* Teng még hihetetlenebbet kiált a világ fülébe *„A pártot elválasztani az államhatalomtól!" „Nem akarjuk, hogy a párt beavatkozzék a ,munkaügyek' vitelébe, s annak vezetői legyenek!"*

A párt 1980-ban megtiltotta Mao további istenítését. Megtiltotta, hogy emlék-hallt építsenek neki. Elrendelte, hogy Mao képeit, feliratait csak mérsékelten szabad használni nyilvánosan, s korlátozni kell életrajzának kiadását. Mao-citátumok, versei, jelszavai csak ésszerű mértékben használhatók, mert a túlzással *„sértik a politikai méltóságot, a történelemről és személyéről helytelen képet adnak"*. Válogatott műveit revízió alá kell venni!

A párt eltüntette képét a Nép Nagy Halljából, ahol a párt nagygyűléseit szokta tartani; eltüntette a Kínai Párt- és Népmúzeumból. Marx, Engels, Lenin és Sztálin óriás képeivel együtt *elhordatta Maóét* is a kommunizmus szellemi központjáról, a Tian'men térről is. *Maó „piros könyve" vásárlásra nem található!... Zuhant-e nagyobbat valaha ember, mint Kína Napja s Megváltó Csillaga?*

Még egyszer nyilatkozzék Kína bölcse is. Az Öreg Mester állítja: „*A vezéreket és királyokat ledöntik, ha nem példaképek!*" „*Aki az ország nyomorát veszi magára, az lesz a világ királya.*" Szent Ferencről mondják, „*úgy járt az emberek között, mint udvaronc a királyok között*". Ha Maót is az igazi népszeretet hajtotta volna, most nem lenne a nép megvetettje. De ő király akart lenni, s nem prolik terhét viselő hordár! A nép nemcsak kenyérre éhes, étele a szívből készített becsinált leves...

Ha Mao „piros könyvét", amit valamikor mindenkinek szíve fölött kellett hordani, egy színész rajongó mozdulattal felmutatja a színházban: „*Általános röhej fogadja!*" *Ez az igazi népítélet!*

Pekingben szoborkiállítást rendeztek. Maót is ábrázolták, mégpedig egy volt Vörös Gárdista: *Egyik szeme nyitva, a másik csukva!* Naponként hétezer ember merte megnézni ezt a *szenzációt,* s Mao jellemzését helyesnek találta. *Íme, a nép szavazata!*

A párt 1980-ban ünnepelhette volna alapításának 59. évfordulóját. De senki se merte említeni. A párt lapult. Túl leprás képével s ezerfoltos múltjával nem volt tanácsos a nép elé állni. *Íme, a párt önértékelése és bírálata!*

Tianjin gyárában egy ifjúsági munkavezető előadást tartott „*a szocializmus kiválóságáról*". Az egyik ifjúmunkás megkérdezte: „*Te ezt hiszed?*"

A neves Fudan egyetem 1979—1980-ban titkos nyilatkozatra kérte hallgatóit. Megkapta. Az eredményt hamar levetették a hirdetőtábláról. Kérdés: „*A Négy Modernizálást hirdető vezetőink meg tudják-e valósítani az ígéretüket?*" 78% felelte: „*Majd meglátjuk!*" „*A Négy Bandita tíz év múlva visszatérhet-e a hatalomra?*" *A fele hiszi, hogy ez lehetséges,* és csak 25% nem! „*Mi Kína legnagyobb problémája?*" 55% felelte: *a kommunista vezetők kiváltságai!* „*Miben hiszel?*" *Csak egyharmada felelte, hogy a kommunizmusban! Egy részük a kapitalizmusban, 25% semmiben!*

Mao azt mondotta: „*Ha ismerni akarod a körte ízét, enned kell belőle!*" Nos, Kína ifjúsága evett a kommunizmus körtéjéből. De hamar rájött, hogy császárkörte helyett *vackort, vadkörtét* adtak neki, mely fanyarságával és éretlenségével elhúzta száját, fojtogatta torkát és gyomorgörcsöt okozott. Csoda-e hát, ha *összességében elvetette a kommunizmust?* Csak egyharmada nyúlt utána, pedig a többi is félhetett, hogy megtudják szavazatát, s repülhet az egyetemről még a börtönbe is! *Mégsem szavazott a kommunizmus kortéjére,* vállalta a kockázatot, mert annyira torkig volt vele! Hiába volt a közöttük járó figyelmeztetés: „*Meg ne mozdulj, ne nyilatkozz, míg halálos biztonsággal nem tudod, milyen politikai szél fúj!*" Ellene szavazott, hogy lássa a világ: *Kína ifjúságának*

nem kell a kommunizmus, számukra meghalt! Ezzel a szavazatukkal *„a történelem szégyenletes keresztfájára rászögezték"* Maót, a pártját a kommunizmusukkal együtt!

Van, aki már sírfeliratát is elkészítette:

„Nyugodjék a történelem ócskavasai között!
Az élet rozsdája eméssze el nyomtalanul!
Átok poraira,
Mert maga is átok lett a világ számára!"

XXXIII.

Legyek a trágyadombon*

1. 1981. január 25-én Kína világraszólón megrendezett *első* kirakatpere befejeződött. Megelőzőleg azonban Jiang, Mao Ce-tung özvegye, elmondotta négyórás védekezését. Mintha szájával Jeremiás próféta kiáltott volna fel börtön-kútjából: „*Úgy hányjátok rám a vádakat, mintha olyan ördög lennék, amelyiknek három feje van, és hat keze, amelyekkel mindent meg tud tenni, amit akar!... Kész vagyok a halálra!... Szeretném, ha több fejem lenne, hogy mind levághassátok... Felszólítalak benneteket, hogy Tian'men terén milliók előtt ítéljetek halálra!... Végszavam: csak azt hajtottam*

*Ez a rész terven kívüli pótfejezet, olyan jegyzetféle, amely a könyv szedése közben készülhetett el. Lényege a *jelen* helyzet vázolása, és a várható *jövő*. Olyan reflektor, amely előre és hátra világít.

végre, amit *Mao Ce-tung, Csou En-laj és a párt elhatározott, még Liu Shao-ch'i esetét sem véve ki!... Ezért nem meritek Mao feleségét kivégezni!... Mao Ce-tung kutyája voltam. Ha valakit megharaptam, ő volt az, aki engem uszított!... Ti tudjátok: Aki a kutyát veri, a gazdájára is gondol!...*"

Az ügyésze közbevágott: „*Elvetemült rágalmazója és hamis vádlója vagy Maónak! Ily gyalázatos tetteket Mao nem parancsolhatott a banditáknak!*"

A bíróelnök pedig vészjóslóan emelte fel hangját: „*Pocskolod és gyalázod az államvezetőket! Vigyázz! Ez ,ellenforradalmároskodás!*'"

Jiang nem hagyta magát: „*Ti vagytok az ellenforradalmárok! ... A forradalom egyáltalán nem bűn!... A lázadás szentesített!... De...*"

A bíró a sivalkodva vádoló özvegyet kivitette a tárgyalóteremből.

Tengék és a párt számára túl kemény dió lehetett ez a per, mert egy hónap kellett, hogy ítéletüket meg tudják szövegezni. Összeeszkábálható ez úgy, hogy csak a *tíz* vádlott kerüljön ki bűnösként? *Papíron igen, de a világ előtt nem!*

Jiang Qinget és a szólásra nem bírható Zsang Csung-kiaót *halálra ítélték!* De végrehajtását két évre felfüggesztették. Föllebbezés nincs, mintha csak vésztörvényszék ítélkezett volna fölöttük. A többiek több-kevesebb évet vagy életfogytos börtönbüntetést kaptak. Jiangnak két évig kell kényszermunkatáborban dolgoznia, közben életét „megreformálnia". Azaz el kell ismernie a vádban felsorolt bűneit, elismerően kell nyilatkoznia az új urak politikájáról és magatartásáról. Ha nem teszi: kivégzőosztag által kell meghalnia. Vagy Jiangnak lesz igaza: Mao özvegyét akkor sem merik megölni?

Jiang nem esett térdre. Irgalomért nem könyörgött! Minden indulatát, fortyogó forradalmi tüzét, bőrre sütő megbélyegzését pár szóba sűrítve parittyakavicsként röpíti ellenségei homlokának: „*Le a Teng Hsziao-ping által vezetett revizionistákkal!* — kiáltotta... — *Fasiszták vagytok!... Hátat fordítotok Mao politikájának és annak árulói lettetek...*"

A bíróelnök intett, hogy távolítsák el. Jiang földre akarta vetni magát, hogy ne vihessék ki, mert még lenne mondanivalója. De a három őre bilincsbe verte *s mint dögöt húzta ki a teremből.*

Jiang két év alatt betörik? És majd mellverőként jelenik meg újra a színen? Nagyon kétséges! Nem mindennapi bátorsága jelét adta ez az öregasszony, és a halált őszintén megvetette, amikor tábornok társai könnyhullatások között könyörögtek életükért, ő háromszoros halálát követelte. Ámbár az emberi erő véges, de aki leszámolt az élettel, annak kimeríthetetlen lehet, hacsak gyógyszerekkel idegeit össze nem morzsolják és csigolyáit meg nem puhít-

ják. Ez az asszony annyi mindenen ment át, hogy a *„javíthatatlanság, megváltoztathatatlanság bélyegét viseli homlokán!"* Szülei tizenöt éves korában eladják egy kereskedőnek, hogy pénzhez juthassanak. Ám mert nem bírja a szolgaságot, gazdájától megszökik! Hamarosan a börtön szűkös rizsét eszi baloldali magatartása miatt. Az egyetlen nő, aki a háború vérzivataraiban a harctereken is mindig Mao mellett állt. Tárgyalásán gúnyosan kérdezte is vádlóitól: *„Akkor ti hol lapultatok?"* Kétezerhatszáz színész kigolyózásával és harminchatezer ember halálával vádolták... Ennek a különös lelkű asszonynak, akit vádlói *„mocskos lelkűnek, hitványnak, aljasnak, ringyónak neveztek"*, sohasem vágták fejéhez, hogy gyáva kukac! Sokszor nézhetett szembe a halállal: önmagáéval és másokéval! Edzett! Ezért hihető, hogy úgy lesz, amint bíráinak mondotta: *„Dicsőségesebb nekem fejemet veszítenem, mint vádlóimnak magamat megadnom!"*

Hírlik, hogy különösen Tengék, az új világ hajnalát hirdető „kakasai" nem akartak mártírt csinálni belőle. Vélték, börtönben hamarabb elfelejti a nép, bármiként haljon is meg ott, mintha Peking leghíresebb terén vérpadon végezné életét. Minden mártír időzített bomba. Nem tudható, mikor robban. De ha robban, az egész országot, az egész világot lángba boríthatja. A vértanú olyan kísértő szellem, aki gyilkosait megőrjítheti... Jiangban és sorsában máris sokan Kína — és az ortodox világkommunizmus — leendő *legnagyobb drámahősét és a következő évtizedek lángpallosú bosszúangyalát látják...*

Ellenségei, a hivatalos lapok egyelőre nem így vélekednek róla. A Néplapot bosszú tüzeli és félelem rázza: *„A Jangce folyó minden vize se tudná róla lemosni minden bűnét!... Kivégzésük nélkül nem tartható fenn az igazság, és nem csillapítható le a nép méltatlankodása. Ha ezeket nem végzik ki, utánuk senki sem ítélhető halálra!"*

Kína népének felfogását az egyik újságíró így tolmácsolta: *„Jiang semmi szánalmat sem érdemel! De ha igazságosak akarunk lenni, bíróság elé kellene állítani Maót és a pártot, mint a legnagyobb bűnösöket, mert minden jóváhagyásukkal történt. De eddig csak a régi közmondásunk valósult meg: ‚A győzőből király lesz, a vesztesből bandita!'"*

Az ítélet kihirdetése után az egyik vádló így kiáltott fel: *„Ez a nép győzelme!"* Ám a világ szerint nem a népé, hanem Tengé és kártyapartneréé, Hu Jao-pangé. A két „törpe-hatalmas" *bosszúja!* A kultúrforradalom alatt Hu is végigszenvedte a megszégyenítés, lebukás, börtön minden fajtáját, kezdve a „bolond-sipkán". Négykézláb mászatták ki házából. Kopaszra nyírt fejjel masíroztatták keresztül-kasul a városon. Két és fél évet tehénistállóban dolgoztatták... Van hát neki is mit visszafizetnie. A keleti nép nem ismer

feledést, megbocsátást. Szerintük ezek a tulajdonságok a gyöngék „erényei". Az erőseké: a fogat fogért, szemet szemért meghetvenhétszerezve. . . Aztán keresztrefeszítéssel járó kálváriás *őrségváltás* is ez. Semmi biztosíték, hogy a rosszabb után a jobb következik. A gyöngébbnek mennie kell, hogy az erősebb ülhessen helyére. A forradalom tengerének kérlelhetetlen szabálya: *A nagyobb hal felfalja a kisebbet!*

Noha a párt Néplapja hangsúlyozta, hogy e pert teljesen a törvények szerint folytatták le, mégis a Londonban székelő Amnesty International Organization, amely az egész világon az emberi jogokért száll síkra, a pereskedést *„igazságtalannak, részlehajlónak"* bélyegezte, s ezen a címen kérte a kínai kormányt a *halálos ítéletek megváltoztatására.* Amerikából Gloria Steinem, Bella Abzug és Kate Millett feminista vezérek 6000 aláírásos beadványt juttattak el Kína népszövetségi képviselőjének, amelyben leszögezik, hogy a halálos ítélet „bosszú" szüleménye, és kérik Jiang ítéletének a megváltoztatását.

2. Bizonyos, hogy az államügyész nem meggondolatlanul szólta el magát, amikor Jiang védekezésére ezt a megdöbbentő megjegyzést tette: *„Nagyon világos, hogy Maónak felelnie kell a kultúrforradalom eseményeiért!"* Ezzel előre sejttette, hogy a pernek folytatása lesz! A Népújság ezt a feltevést megerősítette, főcímnek hozván: *„A kultúrforradalom mérge ezzel a perrel nem lett elintézve."* S mindjárt okolja is: *„Mao kezdte és vezette a kultúrforradalmat, ami nagy kárt okozott a pártnak és a népnek!"*

A bennfentesek tudni vélik, hogy a következő perhez nyolcvan személy vádiratának anyaga már kész. Az előjelek szerint könnyen lehetséges, hogy e listát Mao vezeti, Csou En-laj követi, a harmadik Mao unokatestvére, Mao Juan-hszin lesz, majd Hua Kuo-feng következik. Hua, akit Mao *utódjának* nevezett ki, aki elrendelte a Mao-mauzóleum építését. Hua, akit vetély-elvtársai most „fehér elefántként" kezelnek, s Mao nemkívánatos szimbólumának tartanak. Az egyre hírhedtebb Hua, aki 1976-ban a Mao gyászolása címén összegyűlt több mint két milliónyi tömeget rendőreivel szétszóratta s ezért letartóztatott mint belügyminiszter, mert a tömeg a Négy Bandita ellen tüntetett és Tengék visszatértét merte követelni! Megbocsáthatatlan bűne ez még akkor is — hangoztatják lapjaik —, ha utána a Négy Bandität letartóztatta, Tengéket pedig börtönükből kiengedte, mert ezt már nem meggyőződésből tette, hanem a nép nyomására, *nehogy hatalmát elveszítse.* Dugóember, örök felszínen ugrándozó, aki Tengék elgondolásait csak ímmelámmal követi. *„Eunuch uralkodó, aki talpnyalással került hatalomra!"*

A per folytatása logikus lenne, mert mindenki előtt világos,

hogy 300 ezer ember haláláért — Tengék ennyivel vádolták Jiangékat, de *a kínai szakértők szerint legalább 100 millió embert pusztítottak el* — nem lehet csak *négy* ember felelős, hanem százezreknek, millióknak kell osztozni a felelősségben. De ha nem is a bűnösöket, az igazságot keresnék, hanem csak ürügynek használnák fel, akkor is folytatniok kell a *maótlanítást* — nyíltan vagy titokban —, *ha hatalmon akarnak maradni,* s nem szeretnének egy másoktól indított *forradalom* vagy *tisztogatás áldozatai lenni!*... Mozgásban az egész Kína. Mintha a népköztársaságjuk trágyadomb lenne, s rajta a vérszopó bögöly legyek egymás torkának esnének...

3. A perrel kapcsolatban sok minden napvilágra került, amit eddig meglehetősen titokban tartottak. Az is elképzelhető, azért engedték ezeket kiszivárogni, hogy a következő perek anyagaként szerepelhessenek. 1953-ban Mao átadott Sztálinnak egy iratot: *Új program a világ forradalmasítására.* Eszerint a világ 1973-ra kommunistává tehető Amerika kivételével. Kérdéseink: ebben biztatta Sztálint az atombomba bevetésére is? Napjainkban nem e tervek szerint haladnak előre világhódításukban? Mao nem készített hasonló tervet Kínának a ráeső világrész meghódítására? Kína mindig magáénak vallotta az egész világot! A nagy fegyverkezési kísérlete csak az orosz ellen szólna? Tudjuk, hogy 1980 óta *negyven fegyvergyárral tárgyalt!* 1985-re Amerika és Kína között 7 billiós kereskedelmet akarnak lebonyolítani. Híradóink megjegyzése: *„Ez félelmetes lidércnyomás az oroszra!"* Miért csak rájuk, s miért nem Amerikára és az egész világra is?

Amerikának egyre növekvő vágya és az okosok szemében a legkívánatosabb magatártása, úgy erősíteni Kínát, hogy belsőleg legyen erős és szilárd, hogy így Moszkvának és csatlósainak *fékezője* lehessen Keleten; Indiában terjeszkedésének *akadálya;* hogy legyen *veszedelmes ellenfele* Oroszországnak, de *nem annyira,* hogy a Szovjetuniót háborúra ingerelje... Haig külügyminiszterünk szerint a Kínával való kapcsolatunk kívánatos, mert a Szovjetunió katonáinak negyedét határán lekötve tartja, amit így máshol nem használhat fel. S. Koósa Antal a szabadvilág véleményét tolmácsolja, amikor Kínáról ezt írja: *„A kommunizmus ködébe burkolt moszkvai világhódító törekvéseket egy félpolgárosodott kommunista segítségével lehet csak felszámolni!"* Ez Jézust cáfoló állítás: Az ördög ördöggel kiűzhető. *Őrült kockázatos játék!* Világos, hogy Amerika — a szabadvilág — olyan sajátkészítésű csapdába kénytelenül lépni, amelyből nem léphet ki úgy, hogy másikba ne zuhanjon. Két vörös világhatalommal áll szemben. Valamelyikkel társulnia kell, hogy a két marxista állam össze ne forrhasson. És ha mégis baráti kezet nyújtanak egymásnak? *Ezt legalábbis meg kell próbálni akadályozni!* — hangoztatják kétségbeesetten.

A szabadvilág történelme második legkritikusabb és legtragikusabb lépése lehet ez! Tragédiája — farizeusi magatartásának látszó viselkedése — s mindenki előtt megemészthetetlen ellentmondása az is, hogy míg a mammut kommunista államokat teljes erejével segíti, ugyanakkor a kisebb népeket és államokat igyekszik a kommunizmustól megmenteni, illetőleg megakadályozni, hogy ne hulljanak karjába. Magatartása tagadhatatlanná teszi: *Nem a világnézet ellen, hanem a vörös világnézet hatalma, ágyúi ellen harcol!* Világnézet ellen nem harcol, mert magának világnézete nincs! Ha van, csak ez: a fizikai élet mindenek felett! Nyugat és a szabadvilág jelszava lett: *„Jobb a vörös, mint a halál!"* Pokolba a szabadsággal, ha a csajkánk tele lehet lencsével, rizzsel! Ma már a világegyházak vezetői sem nyilatkoznak a marxi világnézet ellen, nincs zsinati megbélyegzés, nincs piusi elítélés, még János Pál pápánknak sincs elmarasztaló szava, ugyanakkor a kisebb vezetők több helyen védelmükbe veszik, vele együtt harcolnak. Csak a szocializmus építőjét látják benne, amelyhez csatlakozni kívánatos, kötelesség és örvendetes, ha rabszolgaságuk alatt élhetünk. *„Hiszem* — mondotta a pápa ázsiai útján —, *minden kínai katolikus szereti szülőhazáját, és javán munkálkodik!"* A marxizmus igazi erejét ércágyúiba döngölte. Ahová eszméje nem hatolhat be, ágyúja töri neki az utat. Ahová meg ágyúja nem hatolhat, eszméje mar számára ösvényt. Mert noha eszméje holt, vírusai, bacilusai életképesek a világmocsarakban. Eszmei bacilusai puskapor füstjébe nem fojthatók, neutron fegyvereink nem ártanak nekik. Ugyanakkor a kommunisták fegyverei mindenütt éreztetik gerinctörő hatásukat. Amerika — a szabadvilág — politikájában elvesztette az Istent, el a keresztény világnézetét, így hát csak eszére van hagyatva, mely nem ismer mást, mint a hasznossági, anyagi célt. Emberi észre és hasznosságra hivatkozva mily alapon tanácsolhatnánk neki mást? Nincs más, mint az ész rizikója! Rizikó nélkül nincs élet! *Mintha tragikus végzete útján haladna,* melyet maga jelölt ki számára. Mintha Jeremiás próféta és Cidkija király esete ismétlődnék döbbenetesen. De hol van korunk Jeremiása, aki Isten nevében szólhatna az ész ellen? A józan ész ellen?...

A kapitalista világ az oroszokat nem hasonló elgondolással erősítette-e meg a *németekkel szemben?* És Oroszország megelégedett ezzel a neki szánt szereppel? Kitől retteg ma az egész világ Amerikával együtt: *a némettől vagy az orosztól?* (Igaz, nem változnék a hurok szorítása abban az esetben sem, ha ellensúlyozó partnernek az oroszt választaná, mert valóban annak is veszi.) Mi akadályozza meg Kínát, hogy megnövelt erejét ne segítője ellen fordítsa? Lemondott kommunizmusának — és sárga fajának — világhódító alapdogmájáról? A közeli történelmi példák ismerete után

nem képzelhető el, hogy a „két halálos ellenfél" máról holnapra a *régebbi testvéri szeretettel öleli egymást?* Amerika pekingi követe, Leonard Woodcock nagyon is lehetségesnek tartja, ezért emlékeztette új elnökünket, Reagant mindjárt elnökségének első napjaiban: *„Az afgán eseményig Peking és Moszkva között a jobb viszony kialakulása szépen haladt előre!" Ez a két világbirodalom világnézetileg egy,* de Amerikával nem! A világot egymás között kettéoszthatják. *A félvilág Kínának nem lenne elég ár az elrabolt területeiért?* És napjainkban nem olvashatjuk-e egyre többször, hogy Kínának megbékéléshez már nem okvetetlenül feltétel az elrabolt területek visszaadása!? Ha összefognak, mi, ki mentheti meg Amerikát és az egész szabadvilágot a gátját szakított vörös tenger áradatától. . .?

4. A per folyamán az újságok olyanokról írtak, a rádiók olyanokról beszéltek, amikről eddig mukkanni se mertek. Panaszkodtak: a párt tekintélye *kicsi!* A pártfegyelmet vissza kell állítani. A pártban és kívüle sokan csak szóval támogatják az újításokat. Vannak, akik másként, *más mértékben akarnak* újítani. Módjuk és mértékük: *reakciós, túlzott kapitalista!* Kísérletük a bomlás kezdete. A munkások a lengyelekhez hasonló szervezkedésekkel és sztrájkokkal kísérleteznek. Szerte a birodalomban a disszidens ifjúság lázító iratokat terjeszt, amelyeket külföldi újságíróknak is elküldenek. *„Tengék Mao Ce-tung és bandája által használt eszközökhöz hasonló módszerekkel akadályozzák meg, hogy a kínai nép szabadon, békében és az igazság szellemében élhesse életét!"* — írják az országbomlasztó fiatalok. Közben bombákat gyártanak, titkos társaságokat alapítanak. A nemi erőszakoskodás növekszik! Rabolnak. Gyilkolnak. Szabotálnak. Kábítószerekkel élnek. A vallások föld alatt szervezkednek. . .

Ma már világos, hogy a per nem Tengék kívánsága szerint zajlott le és fejeződött be. Meggyőzően bebizonyosodott: túl erős a maóizmus, ideológiailag ingadozó az ifjúság, gazdaságilag nagyon gyönge Kína! A per után egyre meglepőbb s a nemrég kijelentetteknek ellentmondó kijelentések hangzanak: a kultúrforradalommal kapcsolatos bírálatok a 38 milliós párt szétrázását indították el. Divat lett *„csontot keresni a tojásban"*. Ezért *„meg kell szüntetni a párt és a kormány bírálgatását* — hangoztatják Tengék —, *mert ez romláshoz vezet, árt a párt, a katonaság és az ország egységének. Igen, virágozzék minden virág, de csak addig, míg minden virág vörös. Senki nem írhat, nem cselekedhet negatív módon, a párt vonalától eltérően!"*

Maga a párt is leállt Mao kritizálásában és régi erélyével hangsúlyozza: *„Mao tanítása varázsfegyver a modernizálásban is!"* Cseng Zi-hua miniszter szerint: *„Mao érdemei összehasonlíthatatlanul na-*

gyobbak hibáinál. Mao tanítása ma is ideológiánk vezetője!" Hitvallásként a kis piros könyvet újra felemelik, szívükhöz szorítják, mert újra szimbóluma lett azoknak, akik a maótlanítás ellen harcolnak. Az Asian című magazin egyik számát nem engedték megjelenni, mert olyan képet hozott volna, ami Mao szobrán nevető embereket ábrázol. De szívesen közölnek olyan képeket, amiken Mao szobrát díszítik s mondásait rakják vissza.

A párt irányított lapjai mélabúsan közlik: nő az analfabétizmus. A kisebbségek nyugtalankodnak. Csökken a termelés. Duzzad az infláció... A gyárak és a kommunák bűnösök az utóbbiakban — *állítják a hírközlők* —, mert nyereségüket *a munkásság jutalmazására fordítják* ahelyett, hogy állami kötvényeket vásárolnának belőle. „*Ez nem más, mint az anyagi javak kapitalista hajkurászása.*" A Fórumuk szerint pedig: „*Aránytalan elnagyítása az anyagi előnyöknek az ideológia és elmélet kárára.*"

A párt Néplapja keserűen hányja a munkások szemére: Amikor 20—26 millió munkanélküli van az országban, akkor Pekingben és Taikjuanban sztrájkolnak, Sanghajban és Vuhanban a lengyel példán felbuzdulva felemelik a független unióra törekvő zászlójukat, amik ellen a hatóság kemény harcot kezdett, mert „*az ilyen szakszervezet aláássa a párt tekintélyét, és zűrzavarba taszítja a birodalmat*". Teng a párt nevében kerek perec kijelentette: „*Ha a jelenlegi szakszervezeteink nem hajlandók a kormánnyal együttműködni, egyszerűen megszüntetjük a szakszervezeteket!*" Érthetetlennek találják, hogy sokan visszaélnek az adott demokratikus szabadsággal. „*A szabad választást* — 1980-ban indult országos választás — *egyesek arra használják, hogy a párt ellen beszéljenek! Ez pedig anarchia és szélsőséges egyénieskedés, mely lerombolja az állam egységét. Ez megengedhetetlen!*"

Az áru- és pénzhiány naponként nagyobbodik. Az ideológiai kilengések erősödnek. A szabadság címén a reakció egyre bátrabban üti fel a fejét... Teng kegyetlen szabályokat ígér: „*A párt nem tűri az ellenállást hatalma ellen!*" Szűkíteni kell a reformterveket — hangoztatják. Családonként nem lehet több egy gyereknél, sőt: nullára kell szűkíteni a születést! (1971-től 1979-ig 210 millió hivatalos magzatelhajtást eszközöltek a kínai egészségügyi szervek!) Csökkenteni, lassítani, leállítani a külföldi nagy megrendelésket. Megvételre kényszeríteni az állami kötvényeket. Baj esetén külföldi segélyt kérni, a felajánlottat elfogadni! (Eddig ezt sohasem tették.) Jao Ji-lin miniszterelnökhelyettes pedig az ország-világ asztalára teregeti kártyájukat: „*Kína a megkezdett nagy iramot nem bírja. Nem lehetünk olyan kígyó, amelyik elefántot akar lenyelni! A költségvetés felével több a számítottnál. Csaknem nyolcbillió dollár. Tizenhárom százalékkal csökkenteni kell a költségvetést, még a ka-*

tonait is. Ki kell gyógyulnunk a gyors eredményt akaró régimódi betegségből. Hiába mozognak a falevelek, ha a törzs nem mozdul! A vasból csiszolással lesz a tű, a türelemből siker!"

Az adott autonómiákat is, sok mással együtt — szűkíteni kell, illetőleg teljesen visszavonni!. . . Mindez tényleg azt jelentené, hogy nagyon zavaros a helyzet, kátyúkkal küszködik a párt és az állam szekere, s egyre több a buktató kő az úton? Szalmával, náddal robbanásig fűtötték volna a két rozoga masinát? Azt jelezné, hogy újabb forradalom vajúdik, s megszületését Tengék szeretnék megakadályozni? Miért szeretnék megakadályozni? Szerintük a forradalom mindig „előbbremenést, haladást" jelent! Amikor Jiang bíráinak odavágta: „*Forradalmat csinálni jogos!*", nem cáfolták meg. A *marxizmus lelke az örök forradalom!* Ha Maóéknak, Tengéknek szabad volt forradalmaskodni, miért nem másoknak, miért nem a másvéleményű kommunistáknak, a fiatalságnak, a nem kommunista népnek? Bizony, lényegbevágó kérdés ez.

„*A világ előtt megoldhatatlan talánynak látszik, miért olyan megkövesedett a kommunizmus* — írja a cseh Slansky Rudolf, aki vezető kommunista fia volt, s disszidálásáért kivégezték. — *Miért ragaszkodik dogmái láncaihoz? Miért állítja meg a haladást, s nem tenne egy lépést előre?*"

„*Nem azért* — feleli Slansky —, *mert meg vannak győződve, hogy a világ sorsán így javít. De még csak azért sem csupán, hogy hatalmát megtartsa. A kommunisták tudják, hogy igazi, hasznos, nagy változás csak forradalom által lehetséges. Igen, de azt is tudják: mily szörnyű a forradalom! Tudják, mily borzasztó lenne sorsuk ilyen forradalomban! Ha a régi urak az új urak kezébe kerülnének!*" Eléggé elrettentő példa erre a mostani perük is. „*Ezért rettegnek még a legkisebb ellenállástól is.*" Ezért jelszavuk, mint a zsidóké: soha többé. Ezért van az is, ha mégis lépnek, ha mégis változtatnak — legyen az a legkapitalistább —, ezt mindig a *kommunizmus, a szocializmus varázsköpenyébe burkolják.* Úgy mutatják be a népnek, mint a kommunizmus előhaladását és győzelmét a kapitalizmus felett. Egymás között, a párton belül dúlhat a harc a hatalomért, ölhetik, gyilkolhatják egymást, de ha lehetséges, csak a legnagyobb titokban, hogy a félrevezetett nép semmit se tudjon meg *a hatalomért és a húsosfazékért vívott küzdelmükből.* Külsőleg egységet, szilárdságot kell mutatni a népnek, *egyébként elvesznek az új forradalomban! Ki akar elveszni, amikor úr lehet és jól élhet?*

5. Megtudtuk, hogy Kínának is vannak Gulágjai. Még ma is több százezer sínylődik e kényszermunkatáborokban, és áldozatai a bosszúnak s az „átnevelés kényszerzubbonyának". Kína legtávolabbi, legrejtettebb helyén őrzik őket, nehogy a világ tudomást szerezzen róluk, és felháborodjék *embergyilkos modern barbársá-*

gukon. Ugyan a világ melyik népétől félnek? Melyik törődik mások Gulág-poklával? Még azokat sem engedték el mind, akiket a kultúrforradalom vérgőzében hurcoltak el. Az új uraknak nem előnyös, ha sok *nagy mártír* törhet sárkánytrónukra. Biztosabb, ha bent vértanúskodnak tovább. Reggel hattól este hatig dolgoznak. Csak kéthetenként van egy pihenő napjuk. Étkezésük csak annyi, hogy éhen ne haljanak. Húsból csak kéthetenként valamicske. . .

6. E pernek kellett jönnie, hogy Tengék valláspolitikáját is világosabban láthassuk, mert azok, akik Kínát angyalbőrben szeretnék a világnak bemutatni, már oly változásról, *enyhülésről* beszélnek, melynél nagyobb szinte el sem képzelhető. „*Ime, a világváltozást jelentő üstökös* — ismételgetik a „feketebáránymosók" —, *hogy Tengék rehabilitálták Konfuciust, akit Maóék a többi vallásalapítóval, bölcselővel és a kínai nép kultúrhagyományaival együtt a pokolba vágtak, s igyekeztek még emléküket is kiirtani Kínából.*"

A kultúrforradalom — a keresztények „tűzkeresztsége" alatt — még a nemzeti egyházakat is szétverte — kiáltják a „pekingesek" —, de, íme, lássátok, Tengék nemcsak visszaállították őket, és templomaikat kinyitották (katolikusoknak negyvenet, protestánsoknak nyolcvanat, pogányoknak még többet), hanem istentiszteletre alkalmassá renováltatják őket, papjaikat pedig támogatják életgondjukban. Szeretné a kormány, ha az egyházak Pekingben szemináriumokat nyitnának. Az állam százharmincezer Bibliát nyomat az Isten szavát szomjazók számára. 1980 őszén a keresztény vallások nagy kongresszust tartottak, ahol a vezetők az állam nevében kijelentették: „*Többé nem törvényen kívüli, aki az ‚otthoni', a ‚földalatti', a ‚kóbor' gyülekezetek tagja! Nincs többé szükség ‚bujdosó kóborkodásra'. Bántatlanul járhat mindenki régi díszes templomába. A papok szolgálataikra készek, csak szeressék hazájukat és egymást. . .*"
Újra ragyoghat Isten és Jézus neve a vörös Kína felett, mint valamikor a csodálatos kereszt Nagy Konstantin császár kék egén. „*A katolikus egyház máris élő s eleven. Nagy tömegek vesznek részt — feltűnően sok fiatallal — a szentmiséken; csaknem minden nő áldozik; az ifjúság a materializmuson túl új értékeket keres. A népben nagy az érdeklődés az élet értelmét és célját illetőleg! Új élet tör elő a viharverte törzsön. A kibontakozásnak semmi akadálya. A katolikusok (a más vallásúak is) törhetetlenül hűek hitükhöz, görcsösen ragaszkodnak a pápához, le nem mondanának még a latin nyelv használatáról sem.*" Az újabb pápai engedély nélküli püspökszentelésüket Róma nem ítélte el! Nem nevezi már őket s egyházukat szakadároknak. „*Nem olyan feketék a nemzeti egyházak* — mondják a Kínában járók —, *mint amilyeneknek eddig festették. Több tagozatból állnak, s mindegyik az állam támogatásával minden erejével a hit izmosításán fáradozik.*" Karácsony táján a boltok tele üdvözlő

lapokkal, műanyag karácsonyfákkal és szárnyas fehér angyalkákkal. Mindenki szabadon mehet Kínába, s korlátozás nélkül járhatja keresztül-kasul. Sőt: a volt misszionáriusok nemcsak visszamehetnek *látogatóba* — s beszélhetnek, találkozhatnak kötetlenül bárkivel —, hanem maga a kultuszminisztérium hívja meg az egyes rendek, vallások és egyetemek képviselőit: bizonnyal tárgyal velük a régi helyzet visszaállításáról! Tagadhatatlan jelei vannak, hogy az állam kapcsolatát vissza akarja állítani Rómával! A Dalai Lámát már régen csalogatja haza. Bíborosaink egyházpolitikai küldetés-járással már szinte csapást taposnak Pekingbe. A munkatáborokban s börtönökben levő papokat kiengedik, rehabilitálják őket, s egyházaikban dolgoztatják... Ázsiai útján nem hiába hangsúlyozta János Pál pápánk: Bármikor kész Kínába látogatni! *„Feledjük a múltat, az a múlté, itt az ideje, hogy a jövőbe nézzünk!"* Ki tagadhatná hát az enyhülést? — kérdezik a Kína egét újramázolók. Olyan mennyei tavasz kezdődik a vallások számára is, melyről pár évvel ezelőtt még álmodni se mertünk volna. A kommunizmus is változik, s van neki „emberségesebb arca" is. Sőt: válhat belőle a legkívánatosabb életforma...

Valóban nagyszerű tavaszjelzések. Csak az a baj: nem minden arany, ami fénylik; a délibábból nem bontakozhat ki valóság; nem minden ígéretes bimbóból lesz zamatos gyümölcs, s nem mindenki „rózsaszín" szemüveget visel. A legtöbb elfogulatlan látogató és szakértő szerint propagandáról, álarcról s kényszermegoldási módok kereséséről van szó. A propaganda nem igazság, ha nem is mindig teljes hazugság. Az álarc rendszerint megtévesztésre szolgál. A kényszer visszaugró rugó! Mi lenne hát a valóság?

Konfucius? Tengék s a párt csatlós újságai — valóban — egyre többször emlegetnek valami „szocialista lelki civilizációt", s ennek megvalósításához idézgetik Konfucius emberséges magatartásra buzdító tanításait, az elöljárók mindenekfeletti tiszteletét, amelyeken valamikor az egész birodalom épült. Ne tévesszen meg senkit ez a folyamat, hiszen ennek semmi köze a valláshoz! A konfucianizmust mondhatjuk legkevésbé vallásnak. Mint a könyvünk elején láttuk, nem Istennel foglalkozik, s nem természetfeletti igazságokat hirdet, hanem aranyszabályaival leginkább csak az emberi magatartásokat szabályozza. Erre pedig napjainkban Tengéknek igen nagy szükségük lenne, mert mindeféle bűn — mint láttuk — oly burjánzásnak indult, mint nyári meleg esők után a gombák. Tengék belátták: ezekkel a kommunista „erkölcs" megbirkózni nem bír, azért próbálják visszahozni azt, ami ezredeken át hatott. Nem Istent és a természetfeletti igazságokat akarják visszaadni a népnek, hanem régi elveket szeretnének lenyeletni velük, mely engedelmes bárányként megtartaná őket a kommunizmus aklában, a „jó úton".

Segédrendőröket keresnek Konfucius tanításában, akik a vörös gumibot helyett a régi kínai „erkölcs" *aranypálcikáját használnák.* Azonban csaknem egy század eseményei után, s különösen a kommunizmus birodalmi méretű agy- s lélekmosása után, ez lehetetlen, fából vaskarika! A kommunisták mégis kísérletezhetnek vele, megpróbálhatják Konfuciust szekerük elé fogni, mint annyi császár tette előttük, mert rettentően feszül az abroncs Kína derekán. Sőt: vörösbe is öltöztethetik, mert a béka is könnyebben bekapja a vörös rongyot, mint a színtelent. De mesterkedése és álarcoskodása eleve kudarcra ítélt! Ma már a kínaiak is nehezen kapják be a vörös rongyot húsként, bár szakítsák azt Konfucius, Buddha, János Pál pápánk és Luther bíborpalástjából! Egyébként is ilyen céllal Tengék nem könnyen gondolnak a keresztény vallásokra. Már csak azért sem, mert idegen eszmét s erkölcsöt képviselnek, s egyáltalán nem látszanak hatásosabbnak. A pogány indiai Ghandi valamikor ezt mondotta: *„Akkor gyertek nekem elő a kereszténységgel, ha a pogány vallásoknál különb embereket nevel!"* A mai kereszténység jelentkezhetnék-e Tengéknél a *jobb* ígéretével? Minden bűn és rossz példa melegágya és kinduló forrása nem a Nyugat, nem a keresztény világ?...

Újra működnek a nemzeti egyházak? Valóban, e tekintetben valami történt. Igaz, nyitottak ki templomokat. De hogy mennyit, senki se számolhatta meg eddig! A külvilág nyomására engedett valamit az állam merevségéből. Szüksége van a világ támogatására. Nem újság ez Keleten. Japán kétszáz évig fojtott el minden kereszténységet a nagasaki mártírok halála után, s Meiji császár csak azért hagyta abba, mert a nagyvilággal kapcsolatos politikája késztette erre. Kínára a világ nyomása az emberi jogok korlátozása miatt igen nagy. Acélszorításából eresztenie kell legalább annyit, amennyit más kommunista államok kezdettől tettek. Ám ezeknek az egyházaknak a világ színe előtt hirdetniök kell: *A kommunista állam Istentől kapott hatalmánál fogva uralkodik, ezért minden hivőnek erkölcsi kötelessége támogatni!* Működhetnek, mert legfőbb emberei az állam emberei, beépítettek. S ugyancsak „fertőzött" az alsópapság is, akiknek legtöbbje csak az állam rendelkezése folytán paposkodik.

Akkora birodalomban, mint Kína, mi az a két-háromszáz kinyitott templom? De legalább ezek igazán a hivők lelki ügyeit és Istentől rendelt céljait szolgálnák! A kommunistáknak be kellett ismerniök, hogy a vallásokat még harminc év alatt sem sikerült gyökerestül kiirtaniok (a japánoknak még kétszáz év alatt sem!). Rájöttek, ha nincs az államtól hivatalosan ellenőrizhető nyílt egyház, akkor alakulnak *földalattiak,* titkos *kóbor* közösségek Kínában is, mint Magyarországon és minden marxi államban (Oroszországban

30 millió tartoznék közéjük), akik teljesen kibújnak az állam ellenőrzése alól. *„Ezek a kóbor egyházak minden reakció melegágyai!"* Ezért jobb, ha visszaédesgetik őket az állami egyházakba. *Nem szabadságról van tehát szó, hanem Tengék ravaszul visszakattintott bilincséről.* A hivő életet csak efféle bilincsben élhet. Ezek a megnyitott egyházak az állam kezében nem létrák, melyen alattvalói felkapaszkodhatnak Istenhez, hanem *csapdák, kelepcék* azok megfogására és elintézésére, akik még hivők maradtak, s nem bírták őket istentelen karámukba bekorbácsolni. Ha van turista, aki azt állítja, hogy zsúfoltak a kinyitott templomok, legalább ugyanannyi Kínában járó tanúsítja, hogy konganak az ürességtől! Akadt már külföldi, aki utánajárt, hogy az idegeneknek, a meghívottaknak, turistáknak mutatott templomi tömeg kikből áll? Mi a bizonyíték, hogy a „hivők" legnagyobb része nem kivezényelt kommunista? Hasonló trükkökre nem kaptunk még elegendő példát a kommunistáktól? Nem láttuk-e beigazolva könyvünkön át, hogy mindenben *csalnak?* Csak ebben járnának az igaz úton? Ha meg igazi hivők lennének, ez nem az állam, hanem *Isten kegyelmének hallatlan csodája.* Nem alap nélkül mondotta pápánk arra jártában: *„Csodálom sokatok heroikus kitartását a hitben. Az egész egyház büszke rátok!"* Hogy még a latinhoz is ragaszkodnak? Természetesen, hiszen az istentelen állam érdeke, hogy a hivek minél kevesebbet értsenek a liturgia szövegéből. És szegénységük dzsungelében ugyan honnét is vennék a temérdek pénzt a kínai szövegek kinyomtatásához?

Ha az enyhülés, változás jele és az állam szívügye, hogy a keresztényeknek Bibliájuk legyen, miért akadályozza tűzzel-vassal, hogy Szentírást csempésszenek be országába? Ezeket a Bibliákat ingyen adják, míg az övéért a szegény munkásnak kétnapi keresetét kell fizetnie, ha megkaphatja, illetőleg ha van bátorsága megvenni. Ugyanis a vásárlónak, mielőtt kezébe kaphatná, le kell adnia pontos címét; írásban kell csatolnia: hogy ő, szülei, nagyszülei mikor, hol és milyen körülmények között tértek meg, s mi a szándékuk a Bibliával? Ezekből a feltételekből megérthető, miért lett az istentelen állam máról holnapra bibliaterjesztő vállalat. A Biblia is embervadász lett kezében, mint a kinyitott egyházak?

A szemináriumok felállításának megemlítésétől még nagyon messze van a megvalósulás, s ha meglesz — mint több kommunista államban van ilyen —, ezer módja van megakadályozni, hogy növendéke legyen, illetőleg meghatározni, hogy ki lehet kispap! És milyen nevelést kapjanak azok a papjelöltek. . . Karácsony? Kínában még ma sem ünnepnap a kereszténveknek! A lapok stb. inkább propaganda célzatúak, mert a külföldre szakadt kínaiaknak küldik leginkább, ugyanakkor otthon a turistákra elképesztően s megtévesztően hatnak. Az államnak jó bevétel.

Hogy a „hívek" igazán hogyan ragaszkodnak a pápához, nem tudjuk. De nemzeti püspökeiktől hallottunk a múltban megnyilatkozást: Nem lelkesednek se a pápáért, se a Rómával való viszony javulásáért. A pápa Alaszkában mondotta: *„A Szentszék Kínával sohasem szakította meg kapcsolatát, ám Kína kiűzte apostoli képviselőjét!"* Manilában pedig kifejezte vágyát, bár Kína helyreállítaná a Szentszékkel kapcsolatát! Amikor e nyilatkozatokon örvendett az egész világ, a kínai püspökök fanyaron nyilatkoztak. Peking püspöke, Michael Fu hidegen fogadta, s elszajkózta, amit ezzel kapcsolatban a vörös állami hatóság már jó nehányszor leszögezett. Feltételnek az Egyház múltbani hibáinak elismerését, a nemzeti egyház rehabilitálását s a Taivannal tartott diplomáciai kapcsolat megszüntetését szabta meg. Elhihető, hogy az állam hajlandó lenne még a katolikus egyházzal is kapcsolatot kezdeni, hiszen ez felmérhetetlen propaganda előnyt jelentene számára, ha feltételeit elfogadják. Ami — magyarázataik szerint — lényegében nem jelentene mást, mint azt, hogy a benti egyházak a külföldiekkel, így Rómával is *érintkezhetnek,* de nem úgy, hogy tőlük bármiként függhetnének, utasítást kaphatnának, szentesítésükre szükség lehetne. Hasonló feltételek miatt nem tért vissza a mai napig sem a Dalai Láma! Egyháza szolgaságát jelenlétével nem pecsételheti le örökre!

Megbízható híradóinktól — mint majd látni fogjuk — éppen arról értesülünk, hogy a mai napig sem engedték ki a börtönökből, internálókból azokat a papokat, szerzeteseket és civileket, akik azért kerültek oda, mert *nem akartak a kommunistákkal együttműködni!* Sanghaj volt kínai püspöke is ott van még közöttük. Ha tehát papot engednek ki, előfeltétele: vállalja az állam szolgálatát! A kommunisták szekértolója lesz. Az egész világon se fordult még elő, hogy valahol a kommunisták papot *rehabilitáltak* volna! Hogy dolgozni engedik vagy kényszerítik, az nem rehabilitálás!

Az utóbbi években valóban három nagy papunk járt Kínában Casaroli államtitkár, König és R. Etchegary bíborosok személyében. Ámbár mindhárman hangsúlyozták, hogy tudományos célból hívta meg őket a kultuszminisztérium, ez mégsem zárja ki, hogy Pekingjárásuk mögött titkos diplomáciai megbízatás rejlik! Utána mind nyilatkozott. 1981-ben Franz König bíboros interjújában elismerte, hogy *sok pap, szerzetes, apáca és világi van még mindig a börtönökben és internálótáborokban,* mert nem dolgoztak együtt a nemzeti egyházakkal. Ő csak a nemzeti egyház papjaival beszélhetett! S*

*1954-ig 1000 papot lakásfogságban tartottak, 300-at száműztek, 500 börtönben szenvedett, 600 eltűnt, 4000 apáca szétszórva. 7 püspök, 300 pap halt meg börtönben, illetve lőttek agyon vagy kínoztak halálra.

nem volt módja a hűségben megmaradt — földalatti, kóborló — *egyházak papjaival és híveikkel találkozni.*

Tudományos akadémiáktól meghívást kaptak s ennek eleget tettek a jezsuiták, ferencesek, a Maryknoll-atyák, az Üdvhadsereg s egyik-másik egyetem tanárai. Ezek a *tudományos* meghívások a missziós rendekben és a meghívottakban felélesztették azt a *reményt,* hogy tudományos kapcsolaton kívül talán majd más is szóba kerülhet. De mindnyájan meg vannak győződve: *ez az idő még messze van! „Kevés út vezet Pekingbe!"*

János Pál pápa ázsiai kijelentése, beismerése az Egyháznak a múltban elkövetett hibáiról, összefüggésében nem úgy hangzik, mint ahogyan azt a hajnal-kiáltói kiszakítva sarkítják. Lényege ez: ha az Egyház a múltban nem kellően értékelte a kínai kultúr-, erkölcsi és nemzeti értékeket, akkor ma és a jövőben annál inkább értékeli!

Ha ma már Róma nem is ítéli el az új kínai püspököket, az 1979-ben szentelt Fu Tie-santot nem is ismerte el! Hogy ma már nem nevezi őket „eretneknek" széltében-hosszában? Igaz, mert Egyházunk gyógyítani akar ott, ahol erre a legkisebb remény mutatkozik, s nem sebeket ejteni vagy újraszaggatni. Az elválasztó szakadékot betömni szeretné inkább, mint mélyíteni. Nem más ez, mint a *„maradékért"* való áldozatos, aggódó küzdelem, hogy a kereszténység ne tűnjék el úgy, mint első kínai próbálkozásában századokkal előbb, s mentse azokat a lelkeket, akiket még lehet!

7. Mindenki szabadon utazhat Kínába? Nem! A törvényük többféle embertípus belépését megtagadja vagy akadályozza, illetőleg *feltételekhez köti.* Ezek közé tartoznak a papok és a volt misszionáriusok is. Útjáról már több pap beszámolt. Ezek egyike Bartha Pius, volt kínai missziós atya, aki 1980-ban járt Kínában.

Mielőtt az engedélyét megkaphatta volna, hangsúlyozták: *csak mint civil mehet, s nem mint pap; csak rokonait látogathatja, de volt híveit nem!* Ezért semmi papi tevékenységet nem végezhet: nem misézhet, szentségeket nem szolgáltathat ki, nem oszthat szentképeket, könyvet, rózsafüzért, érmet stb. Ha a tilalom ellen cselekszik, viselnie kell a törvény szigorát. Legokosabb, ha csak rokonainál tartózkodik, híveivel nem beszél, missziós helyét nem keresi fel, a papokat pedig kerüli.

A rokonai és vele hivatalosan majd kapcsolatba kerülők jó előre *megkapták a hivatalos utasításokat:* hogyan viselkedjenek a vendéggel, miről és hogyan beszéljenek. Jelenteniök kell minden tettét, beszédét és látogatóját. Óvták őket, nehogy papjukat a tilalmai megszegésére bátorítsák. *Az utasításokat tartsák titkon!*

A papokat látogatásuk alatt a *helyi kommunista párt titkára* és a *helység vezetője* felkeresik, illetőleg meghívják vendégüknek.

Ilyenkor vázolják előtte, mily óriás haladást tett Kína a régmúlthoz képest; mily nagyszerűek a jövő tervei; mily enyhülő az állam politikája a vallásokkal szemben stb. *A nemzeti egyház papja is* látogatást tesz nála. Beszélgetésükben a vörös kormánnyal szembeni hűségét kiemeli, a vallásszabadságot dicséri, a nép nagy vallásosságát élénk színekkel ecseteli. Utána beszámol a pártnak a találkájukról. *Ha a vendégpap utazik, titokban kísérik...*

8. Ez tehát ma Kína igazi ábrázata. Így fest az enyhülés, amire a kínai azt mondja: *„Csirketoll és hagyma héja!"* Így pirkad a hajnal! Ennyire mások a jelen vezetői, a nép szerint *„újabb tojások, amelyek a Himaláját próbálják összezúzni!"* Ilyen igézetes a jövő... *Leszögezendő: a Mennyei Birodalom kegyetlenül gyötrődik minden tekintetben.* Álcáz. Alakoskodik. Talán próbálkozik is. Bizonyos: *„szeretne egyszerre két hajóra ülni — a kommunizmuséra és a demokráciáéra —, ami lehetetlen"*, azért *marad továbbra is a marxi bárkán!* Teng a kínai kommunizmus koporsójának fedelébe vert szögeket fogaival igyekszik kihúzni. *Élni akarnak a koporsóból a párt tőgyén keresztül.*

A hatalmasok belső küzdelmeiket vívják egymás ellen: nem a nép javáért, hanem a hatalmukért! *E harc még nem dőlt el! Ma ez, holnap az bukhat le a küzdő porondról, s vele az eszme és irány, amit képvisel. Mao — és a világ nagy kommunistáinak — képeit nagy ünnepeikre visszalopogatják, s a hűek egyre bátrabban dúdolgatják:*

„Kelet vörös — a nap felkelőben!
Kínáé Mao Ce-tung!
Ő a mi napunk, életünk!

A pártkeret a ring, a szorítókötél. Egyik küzdő sem akarja, hogy ez meginogjon. *Ennek sziklaként állni kell* — legalább kereteiben! —, ha a küzdők le is buknak róla. Ezt a legfőbb s örökké *maradandó elvet* a katonaság A Felszabadító Hadsereg Lapjában fülsiketítően újra világgá kiáltja: *„A párt hibáit bírálgatni nem hazafiság, hanem hazafiatlanság!"* Vagyis: hazaárulás! Ezt a tényt és állapotot nagyon helyesen jellemezte egyik újságírójuk a jól ismert közmondással: *„A legyek változnak, de a trágyadomb marad!"*

XXXIV.

Ki a sárkány torkából

Hosszú, gyötrelmes, filmszerű látomásom után megjelent a rendőrség csomagjainkat *újra* átvizsgáló tíz embere. Csaknem fél napot vesződtek vele. Mindent úgy csináltak, mint Apollinár atyáéknál. Riksát is rendeltek a nagyobb csomagok számára. Közben futár érkezett a vezető rendőrtiszthez, aki utána mindjárt jelentette, hogy nem most este indulunk, hanem majd reggel.

A folyosón ágyam mellett álltam, amikor az öreg kuli hordta le a csomagjainkat. Szinte köszönésként mondotta: *„Jó nektek. Ti holnap mentek. De mi lesz velünk? Sajnálja a nép, hogy elmentek. Ti jó emberek voltatok. De ezek gonoszok, hogy az anyjuk...”* Piszkos kabátja ujját végighúzta homlokán, mintha izzadságot törölne le, de szemén is végigszántott vele, hogy titkon elmorzsolhassa pergő könnyeit. *„Szerencsés utat!”* — köszönt el tőlünk. A kínai nép az ő ajka által mondott nekünk végső istenhozzádot.

Alighogy elment, titkosszolgálatunk jelentette, miért nem indulunk este. Utunk a buszállomásra a városunkat keresztülszegő Siangkiang folyón át vezetett. A rendőrség megtudta, hogy a búcsúzásra messzi falvakból is bejöttek. Sokan a hídon várakoztak ránk, vagy az oda vezető utakon levő boltokban rejtőzködtek, hogy ha nem is szólhatnak, de legalább még egyszer láthassanak bennünket. A rendőrség mindenáron el akarta kerülni ezt a találkát. *Nem virágvasárnapi kivonulást szánt nekünk, hanem nagypénteki kálváriajárást.* S ha az utóbbit nem rendezhette meg, legalább szeretett volna kilopni a városból. Tűnjünk el, mint felkavart piszkos por a vihar utáni levegőből.

Ha nem aludhattunk el könnyen a halált váró éjszakán, nem megy az könnyen a szabadulást várón se, holott ledűltem tábori ágyamra. A felajzott agy a legjobb ébrentartó pirula. Csökönyösen visszafúrta magát a múltba és előre a jövőbe. Mit is mondott az öreg kuli? *„Jó nektek, ti elmehettek. De mi lesz velünk?”*...

Mao szerint: *„A forradalom nem lakomára hívása a népnek. Nem szórakoztató kézimunka, hanem felkelés. Olyan erőszakos cse-*

lekvés, mellyel az egyik osztály eltörli a másikat." Így volt! Így van! Így lesz! Kezdetben válogatás nélkül ölték az embereket oly mértékben, hogy Maónak kellett leállítania, „*mert átlépték a mércét!*" Hej, pedig az ő mércéjük ugyancsak magasra volt állítva! Valóban úgy tettek, mint Lao Ce mondaná: „*A színvak pásztor sok fehér bárányt leöl, mielőtt megtalálja a feketét!*" Tűzzel-vassal égetik a kínai nép húsába, csontjába, idegeibe *a soha nem szűnő, reszkető félelmet és a zsarnokokkal szemben föltétlen hódoló engedelmességet.* Lenin parancsa: „*Meg kell a nép gerincét puhítani!*"

Mao Ce-tung világbetöltő harsonával hirdette, hogy megszabadítja népét a hármas bilincstől: „*A politikai hatalom, a törzsi hatalom és az isteni hatalom bilincseitől!*" De Kínában ma már a vak is látja, ha a két utolsó lehetséges is lenne, *a politikai hatalom bilincsétől meg nem szabadulhat soha!* Legalábbis addig nem, míg a kommunizmus kommunizmus, és Kínában ez a diktátor. Hiszen *terror a lényege! Ha ezt a láncokorbácsot elvetné kezéből, oly rabszolgalázadás törne ki a Sárkány Birodalmában, melyhez hasonlót még nem látott a világ!*

Amikor Mao a hatalom bilincseitől való megszabadítást emlegette, egy pillanatig se gondolt a magáéra, a pártjáéra, a kommunizmuséra. Ezt később világosan meg is mondotta: „*A kommunista államban minden lehetséges: csak szabadság nem!*" Tejben-vajban fürösztethetjük a népet, csak azt nem tehetjük, hogy *kinyissuk aranyistállóját, s bárányainkat fogvicsorgató pulik nélkül hagyjuk...*

Fájdalmas merengésemből fütyürészés ébresztett fel. Az ablakom alatt fütyürészte valaki:

„*Hej, te Szent Hármas Hegy*
és te Ötös Szent Csúcs!
Utat!
Mert én jövök: a paraszt!"

Nem volt erőm felkelni és kinézni: tényleg az őr fütyül-e vagy más valaki. A füttyel kiszállt belőlem minden erő. Ismeretlen szomorúság ejtett hatalmába. A padlón könnyeim cseppjei kopogták a fütty ritmusát. Mit mondott az öreg riksás? „*Jó nektek, ti elmehettek! De mi lesz velünk...?*"

Verték az ajtómat. Már jó éjfél után lehetett. „*Felkelni, felkelni! Azonnal indulás a buszállomásra!*"

A zárt portánál várt ránk az ópiumos munkásvezér, a hármasegyház vezetője, a szakács úr, s az annyira hírhedt volt hitoktatónk, Siao Zen-teh. Zörgettek a portásnak, hogy nyissa ki a kaput. A zörgetésre két éjjeli szolgálatot teljesítő ápolónő jött elő. Ez lehetett a megbeszélt jel, hogy „belépni a színpadra! Lejátszani az utolsó jelenetet!" Az egyiket csecsemőkorában rossz házba adta el az anyja. Onnét váltottuk ki ezüst dollárokért, s neveltük ingyen csak-

nem mostanáig. Gyűlöletük jeléül hajuknak estek, arcukra vonták, összekuszálták, majd kiigazították. Közben mintha ördög szállta volna meg őket, sziszegték: *„Gondoljátok meg, mennyit vétettetek a kormány ellen, s az mégis jó hozzátok! Szabadon enged benneteket, holott a repülőtéren lenne a helyetek!"*

Megnyílt a kapu. *Életünk legnagyobb s legfájdalmasabb lépését tettük meg, amikor átléptük küszöbét.* Tulajdonképpen *ezzel a lépéssel léptük át a kínai határt...* Bele a vaksötét éjszakába. Bugyoraink fejünkön, hátunkon vagy kezünkben. Beléptünk abba az alagútba, amelynek vége — reményünk szerint — a világosságba torkollik.

Életünk legfájdalmasabb lépését tettük.

A sötét alagút oldalait a kísérő katonák alkották. Szinte fulladásig összeszorítottak bennünket. Valósággal bambuszfüggönyt húztak körénk. Ránk szegezett fegyverekkel kísértek, mintha rablógyilkosok lennénk. Mintha nem a buszhoz kísérnének, hanem az imént emlegetett repülőtérre, hogy elveszítsenek bennünket. Lehetséges lenne ez? Végigjátsszattak velünk mindent, s végül golyóval eresztenek el?... Apollinár atyáékat is így kísérték, mégis táviratot kaptunk tőlük! Csak nem hamisítvány volt az is? Uramisten, gondolataim sötétek, mint a ránk boruló éjszakánk...

Esett az eső. Az ég velünk együtt könnyezett és sóhajtozott. A koromsötétben egyetlen élőlényt se láttunk. Nehezünkre esett a menetelés. Kis csomagjaink nagyoknak és terhesnek tűntek. Rég elszoktunk a járástól, hónapok óta cellánk rabjai voltunk. Fáradtnak éreztük magunkat, mert nemcsak ma, hanem már hetek óta nem aludtunk vagy csak nagyon zaklatottan. Erőtlenség is rogyadoztatott. Már rég koplaltattak bennünket. Napok óta csak tartalékolt, rejtegetett kis rizsünkből lopogattunk, azt is csak meleg vízzel ehettük. Így hurcolni ólomszívünket a buszállomásra — vagy? — nagyon nehéz feladatnak látszott.

Még az állomáson se találkoztunk egyetlen emberrel se. Őreink más őröknek adtak át. Hideg szobában kellett várnunk reggel nyolcig: őreink és civil kísérőink süketítő némaságában! Egyszer csak az egyik őr a civilek felé fordulva megtörte a csendet: „*Ti hazamehettek!*" Erre helyükről felugrottak, s anélkül, hogy áldást mondtak volna, vagy átkot szórtak volna ránk, valósággal futásnak eredtek... Ösztönösen utánuk néztem. Utánuk, akikkel kezdetben oly sokáig eredményesen együtt dolgoztunk. Most futnak. Futnak, mintha Júdások lennének kezükben kötéllel, hogy a Kidron völgyében felakaszthassák magukat, a kínai magyar misszió árulói. .?

Az autóbuszon az első hat helyre ültettek bennünket. Mögöttünk az a civil ruhás rendőr foglalt helyet, aki az egész úton nyomon követett. Néhány utas a távolabbi üléseken helyezkedett el, semmi jelét sem adták, hogy ismernének bennünket. Indulás előtt koldusnak öltözött öregasszony lopakodott az autóbuszhoz, s búcsúzni akart. A rendőr elkapta a karját, és elzavarta. Az asszony előre szaladt, s lányával az országúton várta az autóbuszunkat. Mikor elhaladtunk előttük, integettek és istenhozzádot kiáltottak. Visszaintettünk nekik. Ezzel a páros integetéssel szakadt el az a köldökzsinór, mely hosszú éveken át összekötött bennünket a kínai néppel Krisztus szeretetében...

Elhagyjuk azt a Kínát, melynek 1949-ben, tehát a kínai vörös köztársaság kikiáltásakor 3 millió katolikusa volt, száz püspöke, melynek fele már bennszülött. 5800 papja közül 2700 kínai. Fenntartott 272 árvaházat húszezer fiú- és tizenháromezer leánynöven-

dékkel. 3900 iskolát és több egyetemet mondhatott a magáénak. 216 kórházat tartott fenn 81 ezer beteggel. 781 diszpenzáriummal állott a kínai nép szolgálatára. 193 munkaműhelyben tanította a fiatalságot mesterségre. 55 lapban terjesztették a hitet és a tudományt...

Elhagyjuk Kínát, s ezzel itt a kereszténységnek vége? Távozásunkat sürgető „jóakaró" rendőrünk mondotta: *„Pártunk azt hiszi, hogy Kínában nincs gyökere a kereszténységnek. Ennek minden tekintetben igazi fenntartói a külföldi misszionáriusok. Ha ezek egyszer eltűnnek, úgy elsenyved és elhal, mint gyökerétől elvágott fa. A zsidók a Tang-dinasztia alatt jöttek be Kínába. Hol vannak ma? Talán harminc sincs belőlük a Mennyei Birodalomban. Kína mindent magába olvasztó kohójában eltűntek, utánpótlással se tudtak erősödni. Pártunk hiszi, hogy a kereszténységgel most megismétlődik a nesztoriánus kereszténység esete. Néhány évtized alatt úgy eltűnnek a Sárkány Birodalmában, hogy csak a Sianban talált kőemlék emlékezik meg róla, s az az arab tudós, aki az emléket próbálja megfejteni! Maradék iratokból tudjuk csak majd: voltak és nincsenek!"*

Valóban, a párt hite kétségbeejtő lenne számunkra, ha az emberek sorsát csak az istentelen Pekingből intéznék, s nem a kék égből is. Mi hisszük: *nemcsak voltunk, hanem leszünk is!* Érje bár a kereszténységet a legnagyobb pusztulás, mégis marad annyi élő gyökér, hogy újból kihajthat, ha a misszionáriusok ismét kezelésbe vehetik, mert a kínai föld nem kopár szikla, *hanem termőtalaj a kereszténység számára!**

Csangsában meleg teát s egy kis csésze rizst kaptunk pénzünkért. Ugyanúgy bántak velünk, mint Apollinár atyáékkal, a mi csomagjainkat is örökké túrták. Másnap estére már Kantonba érkeztünk. Hatunknak egy félig sült csirkét adtak, nem ingyen!

Vacsora után kísérőrendőrünk látva, hogy nem beszélgetünk, s aludni se próbálunk, hanem mint én is, székeinkben vergődünk, mellém húzódott.

— *Seng fu, örülsz, hogy elhagyhatod Kínát? — kérdezte meghökkentően.*

— *Hazudnék, ha tagadnám!*

---

*1954 végéig 3500 küldöldi misszionáriusnak kellett elhagynia Kínát. Maradt 61 pap, 3 segítőtestvér, 26 apáca, s közülük 21 még mindig börtönben. Egyébként börtönben 400 pap szenvedett. Ennél sokkal több volt az internált, de legtöbbjét házifogságban gyötörték. A misszionáriusok kiűzéséig 143 egyházi kerületből 115 maradt hűséges Rómához. Azóta? Mi lett a kínai papsággal és a hívekkel? Minden ködösítő kísérlet ellenére is legvalószínűbb a teljes pusztulás. A zsarnokság műve, s nem a kommunizmus eszmei győzelme. Rom maradhatott, de nem élő egyház. Feltámadást csak Isten s új missziósok csodája művelhet.

— Nem tudod, hogy minek örülsz. Látszik, nem ismered eléggé a kommunista Kínát, ha a nyomorék amerikai kapitalizmusba kívánkozol.

— Nem ismerem a kommunizmust? Mondd, ha őszintén megmondom, amit érzek, gondolok és tudok róla, nem lesz belőle bajom?

— Nem. Csak őszintén beszélj! Tudod, a kommunisták igaz szóból értenek.

Akkor kimondom. A kommunizmustok ígérte a bőségszarut — megteremtette az éhhalált! Ígért szabadságot — hozott rabszolgaságot! Ígért egyenlőséget — teremtett osztálygyűlöletet. Ígért haladást — maga lett a lemaradás. Ígért szellemi feltámadást — dogmáin kívül nem ismert el mást!... Folytassam még?

— Ne! Elég! Üres frázisok, a vakok gyalázkodása! — mondotta kissé indulatosan, s láttam, hogy remeg a keze.

— Látod, mindezt nem ígéri egyetlen imperialista állam se, mert ezek ott mindig megvoltak.

— Mese! A legnagyobb rabszolgaságban szenvednek. De nálunk nem!

— Lehet, hogy a kínai kommunizmus eddigi állapotát és eredményeit nem ismerem teljesen — nagyon elzártatok bennünket mindentől —, de amit a kommunizmusról tudok, s amit a saját bőrömön tapasztaltam, éppen elég. Magyarországon még egészen kicsi voltam, amikor már belekóstolhattam. A nép hamarosan kitaposta magából. Meg hát szerzetes vagyok, ezredek óta „kommunista közösségi életet" élünk. Gyakorlatból tudom: nehéz életforma, még azoknak is, akik önként vállaltuk. A világnak pedig kommunizmusban élni lehetetlen! Csak zsarnoksággal, diktátorsággal megy! Ismerem a történelmet is. Tudok sok kommunista próbálkozásról. Mind csak nyomort hozott, s életre nem való volta meg diktátorsága miatt mind eltűnt, kivéve egyet, amelyik egyházunkon belül kísérletezett.

— Seng fu, melyik az? Én nem tudok ilyenről. Ha nem fárasztalak, kérlek, mondj róla valamit!

Elmondottam neki a dél-amerikai „indián redukciót", amiben a jezsuiták a XVII—XVIII. században megvalósították mindazt, ami a kommunizmusból megvalósítható és üdvös. *Tényleg, csodás életet produkáltak az adott körülményeik között.* 150 évig gyarapodón, kívánatosan, boldogítón működtek a redukciók, míg pénzsóvár emberek el nem pusztították.

— Seng fu, ez nagyszerű. Ilyen államot akarunk mi is. Ha te ezt ismerted, miért mondottad az imént: kommunista állam lehetetlen diktatúra nélkül? Ezek a redukciók önkéntes tagokból álltak. Senki se kényszerítette be őket a csoportokba. Tehát diktatúra nélkül éltek!

— Nem egészen! Nem tudjuk, megmaradtak volna-e ezek az alakulatok, ha a környezetük szocializálódik, s többet nyújtottak volna, mint a redukció; mentek volna-e be újak, illetőleg maradtak volna-e a régiek? Egyébként ezeket a redukciókat is csak kényszerrel lehetett fenntartani. Ha egyszer valaki tagja lett, rabja lett egy csoportnak. Külön engedély nélkül fehér ember nem léphetett be hozzájuk. A redukciókat körülkerítették és erősen őrizték. Ez a kerítés és őrség nemcsak a kinti ellenségeknek szólt. Még az egyes redukciók sem érintkezhettek egymással! Aki a redukciót megkísérelte elhagyni, a nyilvánosság előtt megbotozták és fogságba vetették! A redukciót paradicsomnak mondották. Az is volt! Mégis akadt, aki el akarta hagyni? Akadt, aki vállalta a botozás, börtön kockázatát és az őserdők nyomorát, csak szabad lehessen! Mert mindig vannak, akiknek a szabadság több s emberibb, mint a telített vájú, amivel a kommunizmus hiteget. Ezek száma egyre nő. Még a madár is inkább a szabadság kockázatait vállalja, mint a kendermaggal tömött aranykalitkát. A kommunizmus a világ számára már meghalt mint eszme, de még mint rendszer is, éppen zsarnoksága miatt. A nem kommunista államok mindenből többet nyújtanak, mint a kommunisták!

— Mégis, nem különös, hogy egyre több kommunista állam lesz? Az imperialista, kapitalista államok fogynak, mint a napra kitett jég, míg a kommunisták gomba módra szaporodnak. Elsoroljam őket? Számszerűleg meg már vörös csizmánk alatt vagytok. És eszelősen reszkettek, hogy holnap torkotokra lépünk!

— A számszerűségben és a kommunisták által vezetett államok gyarapodásában igazad van. Ám ezek nem a kommunista eszme meghódítottjai, hanem a kommunista országok fegyvereié. Nem népszavazattal, hanem puskagolyóval lettek kommunista állammá! Fegyveretek van, de semmi más! Bombát gyártotok, de kenyeret nem dagasztotok! Ezt a fegyvert küldítek gerilláitoknak a világ minden részébe, hogy vörös zsarnokságba hajtsák, akik a kommunizmust nem akarják! Mondd, hány európai állam maradna kommunista, ha az orosz a tankjait kivinné belőlük? Mondd, hány ember menekül évenként Amerikából Oroszországba? Mondd, kik építenek országaik köré vasfüggönyt, bambuszhálót; kommunista államok vagy kapitalisták?...

— Állításodban és csoportosításodban van valami meghökkentő. Mintha pár lépéssel előbb lennénk, mint kellene. Mégis, ne feledd, ha a kommunizmus elől menekülsz, hosszabb távon mégis abba mégy bele. Eljön az adottság és életkényszer, hogy a világ már nem tud élni csak kommunizmusban, illetőleg a kommunizmus által! Seng fu, nem gyárak elvételéről, nem bankok, üzletek államosításáról vagy földosztásról van már szó, hanem a „falatosztásról".

Vagyis, az emberek közé bevonul a darwini „küzdelem a létért!" Létkérdés, hogy minden embernek legalább egy falatka jusson, vagy annyi, hogy éppen megéljen. Egyre többen leszünk — nézd Kínát! —, a fókák meg egyre kevesbednek! Minél nagyobb az állam, annál inkább lesz a kommunista életre szorítva, még Amerika is, mert ezt a „falatosztást" csak a kommunizmus, helyesebben az ő diktatúrája képes elvégezni! Az eszme már nem lesz benne fontos, csak a váza, a gerince: a diktatúra. Ha a kapitalista államok életben akarnak maradni, a diktatúrát nekik is át kell venniök a kommunizmusból! A kommunizmus minden más eszménél és rendszernél eleve előnyben van, mert másoknak a diktatúrát kell megvalósítaniok, ami lényegük, a szabadság ellen van, míg ez a kommunizmusnak mindig a gerincét alkotta. A kommunizmusban ez az egyetlen örök: a zsarnokság a közösségért! Ez előtt a világuralmat két nép veszi át: a szláv és a kínai. Ha ez nem megy a kommunizmussal, megy fegyverrel! Nem az eszköz a fontos, hanem a cél. Nem a macska színe, hanem egérfogó képessége.

— Seng fu, így tekints vissza Kínára, amikor elhagyod. Mao szobrát ne hátulról szemléld, ahol repedések, pókháló, piszok, szögecselés éktelenítheti, hanem elölről, ha meg akarod tudni, milyen is az igazán. Ha csak hátulról nézed a szobrokat, még Buddha arany szobra is lehet elutasító. Maónkat ne az árnyékszéken figyeld, hanem asztalánál, ha tudni akarod, ki, mi ő és mit akar! Olvastad a nagy tanítónk piros könyvecskéjét?

— Belelapoztam.

— Látod, ez a hiba, hogy nem tanulmányoztad. Engedd meg, hogy útitársul adjak neked egyet. A kizsákmányolók országában forgasd szorgalmasan, s neked is lehet „tévedhetetlen útmutatód". Ha mindnyájatoknak nem lesz az, elvesztek... A nép elsöpör benneteket!... Illetőleg a világ proletárjainak mindent elsöprő fegyvere...

Másnap, szerdán, tetőtől talpig átmotoztak mindnyájunkat. Még a cipőt is le kellett húznunk. A nővérektől kérdezték, mit dugtak a hajukba. Mutatták, hogy nekik nincs hajuk, helyesebben csak rövidre nyírt, abba nem dugható semmi.

Délután vonatra ültünk. Kezemben szorongattam a piros könyvet, de nem olvastam, inkább az egyre bujálkodóbb földeket néztem. A természet mindig szép, az emberi alkotás mily gyakran rút! A természet éltet, a piros könyvfélék gyakran ölnek. Piros fedele Kína kiontott vértengerére emlékeztet. Őrünk a kocsi hátsó sarkában szundított. A piros könyvet kibiccentettem az egyik öntöző rizscsatornába. Különösen loccsant. Loccsanása fülemben maradt. Mintha malomkövet dobtam volna bele, illetőleg *az annyiszor mosott agyamat.* Mintha lidércnyomástól szabadultam volna meg, szállni szerettem volna...

Délután öt órára megérkeztünk a határállomásra, Lo Vuba.

Újra úgy áttapogattak, úgy megmotoztak, úgy túrtak-fúrtak mindent, mintha most csinálnák először. Kint az utcán! Hadd lássa minden kínai: a fehér embereket már így lehet megalázni! A táskáinkban levő holmikat kiszórták a porba. A nővérek Mária-szobra is odakerült. Lujza nővér utánakapott: *„Csak nem törött el?"* Az őr kezébe vette a szobrot, és kérdezte: *„Ki ez?"* *„Az anyám!"* Az őr visszadta: *„Te csúnya vagy, de az anyád szép!"*

A kovlooni híd már előttünk állt. Noha udvariasan, de mégis újra átnézték csomagjainkat. Fejenként tíz hongkongi dollár kivételével minden pénzünket elvettek. Aztán megindultunk a *senki-földjén.* Néhány helyen az őröknek fel kellett mutatnunk írásainkat. Az utolsó ezeket is elvette, s mutatta, hogy a szöges barikád között mehetünk a hídra, s azon át.

Leírhatatlan érzés fogta el az embert ezen a furcsa utolsó kínai úton. Szögesdrótok barikádozták két oldalát! Se jobbra, se balra nincs lehetőség eltérésre, de még hátra se, csak előre. *A világ*

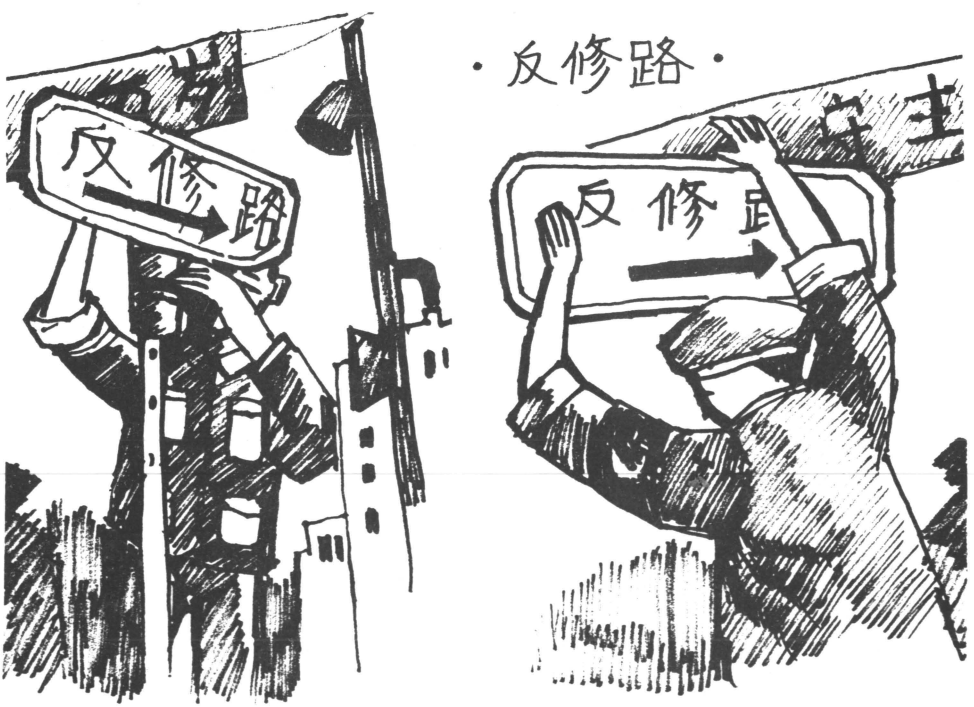

Kína a világ legkegyetlenebb egyirányú közlekedése

legkegyetlenebb egyirányú közlekedése. Ez a szögesdrót kíséri láthatóan és láthatatlanul Kína minden útját. Ez a szögesdrót keríti be a vörös sárkány birodalmának minden házát. Ez a szögesdrót tesz rabbá minden kínai szívet... Ó, elátkozott népköztársaság, te istentelen véres Babilon, *ahol csak szögesdrót terem...*

Libasorban vonszoltuk magunkat, folyton arra gondolva: mikor puskáznak le bennünket hátulról? Hihetetlennek látszott, hogy a kínai vörös sárkány kiengedjen torkából. Pedig a híd másik végén már láttuk az angol határőröket.

Délelőtt eső eshetett. Elverte az út porát, tündérhajával elgereblyézte. Milyen szép. Nekünk készítette? Az előttem haladók lábnyomát láthattam benne. Ez eszembe juttatta édesanyám meséjét, amelyet mindig akkor mondott el, amikor Te Deumot szeretett volna énekelni. Miért éppen most jutott ez eszembe? Itt van mellettem? Nekem is Te Deumot kellene az út hátralevő részén zengenem? Igazad van, édesanyám. Ez a mese a mi Te Deumunk!

Hogyan is szólt a mese?

„Az egyik éjjel valaki álmot látott. Amint együtt ment az Úrral, élettörténetét az angyalok fölvetitették az ég kék vásznára. Észrevette, hogy minden eseménynél két ember lábnyoma látható: az egyik az Úré, a másik az övé. Csodálkozva állapította meg, hogy élete legnehezebb pillanataiban csak egyikük lábnyoma volt látható. Ez megzavarta. Kérdezte is az Urat: ‚Uram, azt ígérted, ha követlek, mindig velem jársz. De most látom, hogy életem legválságosabb eseményeinél csak egy lábnyom látható. Amikor legjobban szükségem lett volna rád, miért hagytál el?' Az Úr felelte: ‚Én szerelmetes gyermekem, én sohase hagylak el. Szenvedésed alatt csak azért látsz egy nyomot, mert ilyenkor mindig ölemben vittelek téged!'"

A hála szivárványkódén át láttam múltunkat. Úgy van, Uram, ha szerencsésen átjutunk a hídon, valóban mindig öledben hordoztál minket, ezért szenvedtünk mindenkinél kevesebbet! *Hála Teneked!*

Túl a híd közepén visszafordultam. Még egyszer *látni akartam Kínát, missziós álmaink álmát!* Lelki szemeimmel láttam azt a sok százezret, azt a sok-sok milliót, akiket ott hagytunk a börtönök, az internálótáborok, a munkatáborok, a kommunák, a gyárak, a paloták és kunyhók poklában. Láttam, hogy a zsarnok mint gyilkolja fiait, pusztítja az idegent, hogy trónja meg ne remegjen. *A kínai nép jó, de velejükig gonoszok a zsarnokaik.* A jó kínai nép előtt őszinte tiszteletem jeléül mélyen meghajtottam fejemet, és szívemre nyomtam reszkető kezemet: *„Tsai chien cshung kuo! Isten veled, Kína! A viszontlátásra!"* Égre emeltem szívemet: *„Isten, ne hagyd*

Isten veled, Kína! Mennyei Birodalom Királynéja, taposd el a vörös sárkányt!

el a Mennyei Birodalmat! Kína Királynéja, taposd el a vörös sárkányt!..."

A híd másik végén kínai angol rendőr állt.

Ösztönösen motozásra nyújtottam karjaimat.

Ő meg csak tisztelgett és mosolygott!

Tisztelgett és mosolygott!

Szerettem volna nyakába ugrani és sírni. Úgy sírni, mint valamikor édesanyám ölében, ha nyomasztó álmomtól biztonságos ölelése szabadított meg. Istenem, hát őszinte mosoly is van még a világon? Sehol annyi mosoly, mint Kínában, Lehár „A mosoly országában". De a kunfuciusi mosolytól elpusztul az ember: *perzselő tüze van annak, s nem cirógató!* Még a hóhérjuk is mosolyog, amikor ledöfi áldozatát. Legalábbis régen, mert a mai már fogát vicsorgatja, káromkodik és átkozza áldozatát.

Tisztelgett és mosolygott!

Ha gazdag lennék, alakját márványba vésetném és a kovlooni híd kellős közepére állíttatnám: Világ, ide figyelj! Tanuld meg tőle, *hogyan kell tisztelegni és mosolyogni embernek ember előtt és emberre!*

Visszatisztelegtem és visszamosolyogtam: örömkönnyeim között. Életem legőszintébb tisztelgése és legvarázslatosabb mosolya volt.

Néhány lépéssel arrább angol rendőrtisztek néztek felénk. Kitárt karral kiáltották: *„Üdvözölünk benneteket a szabad világ kapujában!"*

Úgy ráztak velünk kezet, mintha tejtestvérüket üdvözölnék.

És a szabadvilágnak máris teljesjogú polgárai voltunk. Nem gondolt itt senki motozásra, faggatásra és írások bogarászására. *A szabadvilágot nem érdekli semmiféle lánc, semmiféle béklyó és bilincs! Csak a szabadság szárnya érdekli, mely napközelbe repít mindenkit: az embert, minden embert!*

Azonnal az állomás étkezdéjébe vezettek bennünket. Péntek lévén (mily tapintatosan udvariasak, ez az igazi mosoly és udvariasság) tojásrántottát, sört, csokoládét, Coca Colát szolgáltattak fel. *Ingyen!* Mint a vendégeknek szokás. Cigarettákkal traktáltak, sőt: finom szivarokkal is udvariaskodtak. Jancsi és Juliska mézeskalácsos háza varázslatoskodott előttünk. Nem hittem, hogy ez való. Többször megcsíptem magam: *hátha csak álmodom...*

1952-t mutatott a kalendárium, s *annak* a Kínai Boldogasszony májusát!

Hamarosan megérkezett az elénk küldött ferences atya. Vele indultunk vonaton Hongkongba. Vonatablakainkon kihajoltunk, hogy búcsút intsünk soha nem felejthető vendéglátóinknak. Mögöttük katona rezesbanda tündökölt, valami nagy úr búcsúztatására.

Fényes rézkürtjeiken vidáman hancúroztak a nap sugarai. A mellettünk levő ablaknál egy fiatal kínai édesanya állt, karján tartva mosolygó kis gyermekét, aki régi nemzeti zászlócskákkal játszadozott. Amikor a vonat nagy szuszogással megindult, a zenekar rázendített Csang Kaj-sekék himnuszára, amely Szun Jat-szen új világát ígérte Kínának.

A kisfiú felkapta a fejét, s kacagva egyik kis zászlaját nekem nyújtotta. Átvettem, s lengetve a többiekkel énekeltem:

„Talpra, Kína, talpra!
Ki nem tűröd a zsarnokságot.
*Talpra...**

*Mindnyájan Amerikába jöttek, mint elődeik. Itt folytatták azt a munkát, amit Kínában abbahagytak. Közülük már csak Tyukody Lucián, Pier (Patik) Pius atya és Baráth Benedek testvér él. A nővérek közül pedig Máter Pákozdi Juventia, Horváth Lujza és Molnár Melinda. A visszatérésért nem szűnnek meg imádkozni.

TARTALOM

I.	A titokzatos Kína	9
II.	Előre a Mennyei Birodalomba	19
III.	Verejték, vér a misszió ekeszarván	27
IV.	A vörös szakáll, vörös csillag katlanában	35
V.	A felkelő nap tüzében	47
VI.	A Fehérasszony védelme	62
VII.	A várakozás sötét éjszakái	70
VIII.	A sarló-kalapácsos sárkány Paoking felett	82
IX.	Álarc le, sisak fel!	94
X.	Csapdákkal kövezettek az utak	106
XI.	A zsarnokság kezdete	117
XII.	Népítéletes karácsony	124
XIII.	Lánc, béklyó, kaloda	130
XIV.	Nincs úr, nincs szegény	139
XV.	Agymosás, vérmosás, halálosztás	147
XVI.	Újévi pekingi kacsa	154
XVII.	Tied a föld, tied a gyár	163
XVIII.	Célunk a Himalája csúcsa	170
XIX.	Vesszen Róma, vesszen a láma!	178
XX.	Kutyasors	191
XXI.	Imádkozz és mosolyogj!	201
XXII.	Emberevő árvaház	208
XXIII.	Se kenyerünk, se vizünk	217
XXIV.	Anticsaták	224
XXV.	Az őskígyó ellensége	232
XXVI.	A vértanúság Te Deuma	237
XXVII.	Sírnyitó húsvét	246
XXVIII.	Talán már nem tart sokáig	255
XXIX.	Sátán a vártán	261
XXX.	Mikor végezzük ki őket?	267
XXXI.	A történelem szégyenoszlopán	273
XXXII.	Temetés	291
XXXIII.	Legyek a trágyadombon	303
XXXIV.	Ki a sárkány torkából	319

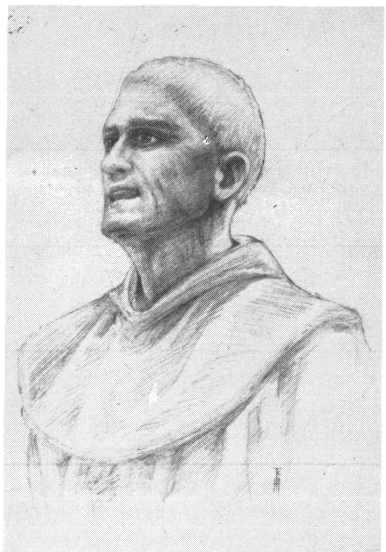

KRUPA SÁNDOR ferences atya 1907-ben született Egerben, az érsek vincellérének a fiaként. Iskoláit itt a ciszterekénél, Pécsett a jezsuitáknál, főiskoláit pedig Gyöngyösön végezte. Csaknem mindig hitoktatóként működött, amiben újszerűségével és szociális magatartásával hamar kitűnt. *Hitoktatóknak tankönyvekhez segédanyagot készített, „tanmeséket" írt, egyházi lapokban s helybeli újságokban cikkezgetett.*

1948-ban szentbeszédéért és az ifjúsággal való foglalkozásáért a kommunisták bíróság elé állították, s négy évre elítélték. *Börtönszenvedései közben „írta meg" — papír, ceruza nélkül — az ötszáz oldalas „tanregényét", a Fájdalomfit.* Börtöneiből inkább halva, mint élve került ki. *Mivel papként nem működhetett, kétkezi munkájával tartotta fenn testi életét. Volt* sportpálya-gondozó, kertész, tyúkász, fűtő, iskolaszolga, kántor és tisztviselő.

1965-ben kiengedték Amerikába. Egészsége s nyelvi nehézségei miatt beállt kertésznek a dewitti rendházuk százholdas parkjába, ahol ma is, 75 éve ellenére, ledolgozza a napi nyolc órát. Sokak biztatására — s fogadalmától hajtva — télen és éjjeleken megírta: A sarló-kalapács bilincseiben *című könyvét, mely 1976-ban jelent meg. Ezt követte 1978-ban* A sarló-kalapács börtöneiben, *majd 1979-ben* A sarló-kalapács áldozatai. Mindben a maga s ezrek börtönélményeit mondja el.

Írásait mélységes hit, igaz hazaszeretet, őszinte emberbecsülés, a kommunizmus elleni harc, s Hazánk feltámadásába vetett törhetetlen remény jellemzi.

A könyv címlapját: H. Tallós Katalin *festőművész tervezte. Az ő rajza a szerző képe is.*

A könyv vékony vonalú képei: Mater Pákozdi Juventia, *a vastag vonalúak pedig:* Ni Chour-long, *tajvani kínai rajztanár alkotása.*

SZERZŐ KÖNYVEI

A SARLÓ-KALAPÁCS BILINCSEIBEN *Krupa Sándor első könyve. Háromszáz oldalon élményszerűen mutatja be a* Rákosi-rendszer kommunista börtöneinek minden szenvedését: *az első kihallgatástól, a tárgyalásokon át az ítélésig, sőt: a hontalanságig. Emberi tragédiák játszódnak le előttünk. Bitófa árnyéka borul gyarlóságokra s felmagasztosult erényekre.* A börtönélet teljes ismeretét adja. *Bírálói nemhiába nevezték történelmi dokumentumnak s magyar Gulágnak. Stílusa könnyű s aranyveretű. A sötét színeket humor keretezi. Ára 11 USA-dollár.*

A SARLÓ-KALAPÁCS BÖRTÖNEIBEN *a szerző második műve. Minden sora lebilincselő olvasmány.* A börtön egyéni áldozatait mutatja be mesteri vonásokkal. *Felbecsülhetetlen értéke a könyvnek, hogy vérbe, dicsfénybe s igazságba mártott* tollára meri venni azokat a mártírokat, akik nevét mások még kiejteni sem merészelik! *Tolla után nagyságuk ragyogásában úgy állnak előttünk, mint* Hazánk és az emberiség ragyogó vértanúi! *E könyv meglepő színes börtönélmények leírásait is adja. Távlat ölelésével az 56-os forradalmat is érinti. A 200 oldalas könyv — a magyar Gulág II. — névtárral zárul. Ára 8 USA-dollár.*

A SARLÓ-KALAPÁCS ÁLDOZATAI *Krupa atya harmadik könyve, amelyben bemutatja azokat az országokat, ahol a zsarnok kommunizmus uralkodik, s elénk varázsolja azokat, akiknek* meg kellett halniok, mert nem akartak kommunisták lenni, vagy mert merészeltek Istenben hinni. *Rabinterjúk, levelek, önvallomások nyomán tragikus életek vonulnak el előttünk, mert a zsarnokkorbács sokakat haláláig ütlegel. A rabéletnek izgalmas, megható leírásait kapjuk irodalmi formában. Az író élményein át újra átéljük az első kommunizmus rémnapjait is Eger tükrében. A névmutató a három könyvben szereplők neveit hozza. A könyv 250 oldal. Ára fűzve 10, vászonban pedig 13 USA-dollár. A könyvek kaphatók a szerzőnél is:*

Krupa Sándor
Box 250
Dewitt, Mich. 48820. USA.